Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
Головне територіальне управління юстиції у Черкаській області
Придніпровський районний суд м. Черкаси
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Одеський державний університет внутрішніх справ
Академія Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів)

Травневі правові читання

Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти

7 травня 2019 року

М. Черкаси

УДК 34

Редакційна колегія

Тищенко О. М. - в. о. начальника Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України к. т. н., професор, заслужений працівник освіти України;

Білека А. А. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ к. ю. н., доцент;

Дзюман Л. В. – керівник апарату Придніпровського районного суду м. Черкаси;

Засунько С. С. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України к. ю. н., доцент.

Корнієнко М. В. - професор кафедри публічного управління та адміністрування Одеського державного університету внутрішніх справ к. ю. н., доцент;

Кришталь Т. М. - завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України д. е. н., доцент;

Обрусна С. Ю. - професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України д. ю. н., доцент;

Свіренюк О. О. – начальник Головного територіального управління юстиції у Черкаській області;

Тептюк Л. М. – доцент кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету, канд. іст. наук, доцент;

Чернявський А. Л. – доцент кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін Черкаського навчально-наукового інституту банківської справи ДВНЗ «Університет банківської справи», канд. юрид. наук, доцент;

Чубань В. С. - доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України к. е. н., доцент.

Травневі правові читання: Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти – Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. – 268 с.

Матеріали збірника присвячені актуальним проблемам, що стосуються сучасного стану юридичної науки в Україні. У публікаціях досліджуються: теорія та історія держави і права; конституційне право; муніципальне право; цивільне право і цивільний процес; сімейне право; господарське право, господарсько-процесуальне право; трудове право; право соціального забезпечення; земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право; кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність; судоустрій; прокуратура та адвокатура; міжнародне право.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 9 від 15 квітня 2019 р.)

Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі експертною комісією інституту з питань таємниці
(протокол № 27 від 15 квітня 2019 р.)

УДК 34

© Авторські тексти, 2019

Шановні колеги!

Щиро вітаю Вас із нагоди відкриття першої Міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти «Травневі правові читання», присвячену Дню науки в Україні.

Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" визначила мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та стратегічні індикатори оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України.

Серед першочергових реформ, які необхідно впровадити, особлива увага приділяється судовій реформі, метою якої є утвердження такого правопорядку, який ґрунтується на високому рівні правової культури в суспільстві, діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини, а в разі їх порушення - справедливого їх відновлення в розумні строки.

Судова система України та суміжні правові інститути існують для захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави шляхом своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права.

Конференція започаткована з метою залучення здобувачів та викладачів закладів вищої освіти до наукової дискусії з актуальних питань, що стосуються сучасного стану юридичної науки в Україні.

Питання, що виносяться на обговорення учасниками конференції, є вкрай важливими, оскільки від стану юридичної сфери залежить

повноцінне функціонування нашої незалежної, демократичної та правової держави.

Хочу побажати учасникам конференції плідної співпраці, активного обміну науковими доробками та цікавими ідеями. Сподіваюсь, що її результати допоможуть отримати нові знання, розробити інноваційні пропозиції, які сприятимуть вирішенню складних та важливих завдань, поставлених перед працівниками правової сфери.

В.о. начальника Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, професор О. М. Тищенко

Секція 1. Теорія та історія держави і права

МЕДИЧНА ДОПОМОГА У XIX-XX СТОЛІТТІ: ІСТОРИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Павленко Б. О.
НК – Гаруст Ю. В., д-р юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

На початку XIX ст. ми починаємо спостерігати позитивно-прогресивну тенденцію, що стосується медичної та фармацевтичної сфери, яку можна назвати науково-технічною революцією. Найбільшими вважаються наступні 3 великих наукових відкриття:

- Закон про збереження і перетворення енергії, який допоміг більш повно розкрити питання розуміння обміну речовин, механізму їх роботи і ролі в живих організмах за їхнього різного стану (Лавуазьє, 1773);
- Єдність клітковової будови тваринного і рослинного організму. (Закон сформований ботаніком Теодором Шлейдером та лікарем Томасом Шванном, 1859).
- Еволюційне вчення Чарльза Дарвіна. Праця "Про походження видів", 1859 р., розкрила причини різноманітності організмів, пристосування їх до умов існування.

Особлива увага приділяється питанням дослідження анатомії людини. Зростає авторитет та інтерес до предмета «Анатомія» та до тих викладачів, які його викладають, а все через те, що відомі вчені видали багато праць, які стосуються даної тематики. [1]

В XIX столітті відбулася дуже важлива подія в історії медицини – становлення фізіології як самостійної фундаментальної науки. Виникла нагальна потреба у з'ясуванні механізмів процесів, які обумовлювали здоров'я та їхні хвороби.

Дуже значний внесок зробив видатний французький вчений Франсуа Мажанді. Він розробив і удосконалив техніку вівісекції (на тваринах). В історію медицини він увійшов як засновник витонченої хірургічної методики і гострого фізіологічного досліду.

Щодо фізіології, то основоположником фізіології беззаперечно є німецький природознавець Йоганс Мюлер, який у 1833 р. чітко визначив основні положення рефлекторної теорії, яка в подальшому відображалася в працях багатьох фізіологів.

В результаті успіхів (дослідження функцій ЦНС, кровообігу, органів травленнята ін.) фізіологія стала сформованою галуззю природознавства і

невід'ємною частиною клінічної медицини. В складі лікарень почали створювати клініко-фізіологічні лабораторії.

Наприкінці XIX століття німецьким вченим Паулем Ерліхом було створено вчення про імунітет. У 1908 році автор був нагороджений Нобелівською премією.

Велике значення для розвитку медичної мікробіології мали відкриття німецького бактеріолога Роберта Коха (1843-1910), лауреата Нобелівської премії. Його заслуги полягають у наступному: він перший хто запропонував метод вирощування чистих бактеріологічних культур на твердих поживних середовищах; відкрив збудників туберкульозу (1882) та холери (1883); встановив загальні принципи епідеміології інфекційних хвороб (тріада Коха): знаходження мікробів у всіх випадках захворювання; можливість отримання чистої культури мікроорганізмів; можливість відтворення хвороби у тварин через зараження культурою мікроорганізму.[1]

Відкриття відомих учених Пастера, Коха, Мечнікова, Ерліха є дуже вагомими та завдяки яким мікробіологія отримала широке розповсюдження.

XIX століття також прославляється своїми визначними відкриттями діагностичних методик, розвитком органічної хімії. В цей період удосконалювались лабораторні дослідження. Великий прогрес відбувся у розвитку клінічної дисципліни – терапії. Почала впроваджуватися стерилізація інструментів, перев'язочного матеріалу, одягу персоналу проточним паром та паром під високим тиском. Хіміки та фармацевти впроваджують наступні речовини: йод, йодоформ, марганцево-кислий калій, а у XX столітті – фурацилін, сульфаміди, антибіотики та інші антисептики.[2]

Серед хірургів в даний проміжок часу вагоме місце займає Микола Пирогов, який працював протягом понад 15 років в Україні. Він надав наукове обґрунтування ефірного наркозу. А з 1866 р. він проживав під Вінницею, де займався вирощуванням рослин, які необхідні для приготування ліків.

Дуже значуща подія відбулася у 1921 році – Канадський фізіолог Фредерік Бантинг отримав в чистому вигляді гормон лангергансових острівців - інсулін, який знайшов широке застосування в лікуванні цукрового діабету. Джон Солк отримав убиту вакцину поліомієліту (1954), а Альберт Себін - живу ослаблену пероральну вакцину проти поліомієліту, що привело до різкого зниження захворюваності поліомієлітом. Була розроблена і вакцина проти жовтої лихоманки (1958). [3]

У XX ст. посилилася увага до вітамінів, до способів їх отримання і впровадження в медичну практику. До питань відкриття вітаміну причетні такі науковці, як: нідерландський лікар Х. Айкман, данський біохімік Генрік Пані. З 1932 р. закріпилася назва «вітамін» та було відкрито перший вітамін «В». У 1925 р. відкрили вітамін С, в 1932 р. - вітамін Д, в 1936 - вітаміни Е (Токоферол) і А. У 1935 р. – вітамін Д.

У XX ст. провідну роль в збереженні суспільного здоров'я взяла на себе держава. Перше в світі Міністерство охорони здоров'я створене в Австро-Угорщині в 1917 р. (міністр - Іван Горбачевський), а друге - в уряді гетьмана

П. Скоропадського (міністр - В. Любінський). У 1907 р. було створено Міжнародне бюро суспільної гігієни.

У 1944 р. була утворена Організація об'єднаних націй, а потім її спеціалізовані організації, в т.ч. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ, 1948).

Видатних успіхів в XX ст. досягла хірургія, удосконалення наркозу антисептики і асептики, застосування штучного знекровлення дозволило проникати в різні ділянки людського тіла та продовжити час оперативного втручання. Найвидатнішими вченими цього періоду були: Т. Кохер, Ф. Тренделенбург, А. Каррель, Г. Кушинг, Д. Кулі.

Однією з найголовніших подій стала пересадка серця від померлої людини іншому з важкою вадою серця, яку здійснив в 1968 р. південноафриканський хірург Х. Бернард (1922-2001). [4]

В період XIX-XX століття достатньо розвинулися методи функціональної діагностики в кардіології. Проте для виявлення більш ранніх форм захворювань серцево-судинної системи станів необхідно провести розробку спеціальних методів досліджень.

Отже, дослідивши дану тему ми можемо зробити висновок, що шлях становлення медицини у XIX-XX столітті є непростим, але дуже потрібним. У даний період було проведено багато відкриттів, які є актуальними та потрібними нам зараз. І, найголовнішим для нас є те, що у XX ст. провідну роль в збереженні суспільного здоров'я, нарешті, взяла на себе держава.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Світова медицина та фармація у XVIII – XIX ст. [Електронний ресурс] // URL: https://studopedia.su/4_46868_svitova-meditsina-ta-farmatsiya-u-XVIII--XIX-st.html
2. Наукові відкриття у галузі медицини і фармації у XVIII і XIX ст. [Електронний ресурс]// URL: https://lektsii.org/9-60168.html
3. Медицина XX століття. Найважливіші фактори, що суттєво вплинули на розвиток медицини у XX столітті [Електронний ресурс] // URL: https://studfiles.net/preview/3882918/page:17/
4. Медсестринство та медицина в XIX – XX столітті [Електронний ресурс] // URL:http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/distance/lectures_stud /Українська/1%20курс/Історія%20медицини%20та%20медсестринства/Тема%207.Медицина%20XIX-XX%20століття.htm

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ДОГОВІР – КРОК ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

8 червня 1995 р. прийняттям Конституційного договору між Верховною Радою України і Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України [1].

Стаття 3 вказаного Договору закріплювала три гілки влади в Україні, а саме: законодавчу, виконавчу і судову.

Розділ ІІ був присвячений Верховній Раді України і визначав її як єдиний орган законодавчої влади, до складу якого входило 450 народних депутатів, обраних на чотири роки на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Чергові вибори народних депутатів України повинні були проводитися в першу неділю квітня після закінчення чотирирічного строку повноважень попереднього складу Верховної Ради України.

Наступні вибори народних депутатів України проводилися за змішаною мажоритарно-пропорційною системою. Порядок їх проведення, визначення результатів та визнання повноважень здійснювалися відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 року [2]. Статус народного депутата України визначається Законом України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року [2].

Стаття 17. Договору визначала повноваження Верховної Ради України, до яких входили:

1) приймати Конституцію України, закони України, кодекси та інші кодифіковані акти, вносить до них зміни і доповнення, давати їх офіційне тлумачення;

2) здійснювати контроль з виконанням Конституції України, законів України та постанов Верховної Ради України;

3) здійснювати контроль у сфері захисту прав людини;

4) розглядати та приймати рішення щодо Програми діяльності новосформованого Уряду України;

5) розглядати, вносить зміни і затверджує поданий Президентом України Державний бюджет України та здійснювати контроль за його виконанням;

6) затверджувати загальнодержавні програм економічного, соціального і національно-культурного розвитку, а також щодо охорони навколишнього природного середовища;

7) призначати вибори Президента України, проголошувати акт про його обрання, приймати відставку Президента України;

8) розглядати щорічні та позачергові доповіді Президента України про внутрішню і зовнішню політику України;

9) ратифікувати, денонсувати міжнародні договори України чи оголошувати про їх укладення або приєднання України до них;

10) приймати рішення про свій саморозпуск та одночасно призначати дострокові вибори народних депутатів України;

11) призначати вибори до місцевих Рад;

12) затверджувати загальну структуру, чисельність Збройних Сил України, Прикордонних військ України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України;

13) затверджувати укази Президента України про оголошення стану війни, запроваджувати воєнний стан на всій території України чи в окремих

її місцевостях у разі воєнного нападу або загрози воєнного нападу на Україну, рішення про їх припинення або скасування, укладення миру і про загальну або часткову мобілізацію на території України у разі оголошення стану війни;

14) затверджувати укази Президента України про запровадження на всій території України або в окремих її місцевостях надзвичайного стану;

15) утворювати Раду оборони України і визначати перелік посадових осіб, які входять до її складу;

16) затверджувати за поданням Президента України склад Центральної виборчої комісії по виборах народних депутатів України та Президента України;

17) призначати за спільним поданням Голови Верховної Ради України і Президента України Голову Конституційного Суду України, половину складу суддів Конституційного Суду України, приймати присягу суддів Конституційного Суду України;

18) призначати за поданням Президента України Голову Верховного Суду України, Голову Вищого арбітражного суду України, Голову Правління Національного банку України та звільняти їх;

19) призначати та звільняти Генерального прокурора України за поданням Президента України;

20) призначати за поданням Президента України суддів Верховного Суду України та Вищого арбітражного суду України та звільняти їх у встановленому законом порядку;

21) повторно розглядати закон, щодо якого Президентом України застосовано вето;

22) приймати рішення з питань адміністративно-територіального устрою України, проводить найменування та перейменування населених пунктів України;

23) може оголошувати вотум недовіри усьому складові Уряду України чи окремим його членам, що тягне за собою їх відставку;

24) приймати за власною ініціативою або з ініціативи не менш як трьох мільйонів виборців рішення про проведення всеукраїнських референдумів, оголошує результати всеукраїнських референдумів;

25) здійснювати контроль за наданням Україною позик, економічної та іншої допомоги іноземним державам, а також за укладенням угод про державні позики і кредити та з використанням позик і кредитів, одержуваних Україною від іноземних держав;

26) скасовувати правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим у разі їх невідповідності Конституції і законам України;

27) застосовувати вето щодо указів Президента України у разі невідповідності їх Конституції і законам України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України[1].

Верховна Рада України передавала на підпис Президентові України прийняті нею закони для наступного обнародування, розглядала і вирішувала питання, що не належать згідно з чинними нормами Конституції України до компетенції органів державної виконавчої чи судової влади, представницьких органів та органів місцевого

самоврядування, а також не є такими, що вирішуються виключно всеукраїнським референдумом.

Верховна Рада України не могла делегувати свої повноваження іншим органам, крім випадків, передбачених Конституцією України та цим Законом.

Отже, згідно з Договором, Верховна Рада втратила частину повноважень, закріплених Конституцією 1978 року, зокрема право затверджувати запропоновані Президентом кандидатури на посади Прем'єр-міністра, міністрів закордонних справ, оборони, фінансів, юстиції, внутрішніх справ, а також право самостійно призначати Генерального прокурора України, голову Служби безпеки України, голову правління Національного банку України та ін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституційного договору між Верховною Радою України і Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 18, ст.133// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua /laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80.

2. Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 48, ст. 455 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/3623-12.- Втратив чинність.

3. Законом України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) 1993, № 3, ст. 17 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/2790-12.

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Федоренко Я. А., д-р іст. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Центральне місце в правовій системі кожної країни відіграє конституція – основний закон, який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян.

Прийняттю конституції в кожній країні зазвичай передував тривалий конституційний процес (встановлений нормами конституційного права порядок здійснення його суб’єктами діяльності зі створення, тлумачення та реалізації конституційно-правових та інших юридичних норм, спрямований на реалізацію матеріальних норм конституційного права в ході виконання цими суб’єктами своїх обов’язків і повноважень) [1, 5].

Спосіб, у який конституція була остаточно прийнята народом, є дуже важливим для демонстрації її законності і прозорості. Адже, конституція, вироблена в результаті широкої громадської участі є стабільнішою, має більше перспектив довгого, багаторічного існування; вона представляє собою певний консенсус, і тому попит на її перегляд у майбутньому буде менший. Участь громадськості у конституційному процесі наділяє конституцію значною легітимністю і призводить до виникнення у народу почуття відповідальності за неї і, відповідно, до рішучості захищати її від саботажу [2, 52].

До речі, прийняття представницьким органом установчої влади народу конституції з наступним затвердженням її на національному референдумі є найдемократичнішим способом укладання суспільної угоди (конституції). Такий орган може мати назву – установчі збори, конституційна асамблея, національна асамблея, конституційний конвент

Варто зазначити, що у багатьох країнах Європи (Бельгія, Болгарія, Ісландія, тощо) конституційний процес спирався на представницькі органи установчої влади, які передбачали можливість функціонування установчих зборів.

Так, Конституція Бельгії від 07 лютого 1831 року була підготовлена Національним конгресом. Це по-суті перша і єдина конституція в країні, прийнята після бельгійської революції 1830 року, в результаті якої була проголошена незалежність країни від Нідерландів [3].

Складається Основний Закон країни з дев'яти частин (в цілому 198 статей). Передбачає складну структуру ділення країни на суб'єкти за мовним принципом: на три співтовариства (французьке, фламандське і німецькомовне) і чотири мовні регіони (французький, голландський, німецький і двомовний франко-голландський столичний регіон в Брюселі). Додатково країна ділиться на Валлонський, Фламандський і Брюссельський регіони. Члени парламенту також розділяються на мовні групи – французьку і голландську. У раду міністрів мають входити рівне число членів, що говорять на кожній з цих мов. Разом з тим документ проголошує свободу вживання всіх використовуваних в країні мов і не називає жодну з них державним.

Конституційний контроль здійснює конституційний суд. Поправки приймаються парламентською більшістю в 2/3 голоси. За 176 років існування до конституції були внесені численні зміни. Так, в 1993 році в результаті конституційної реформи країна була перетворена з унітарної держави у федерацію.

До речі, конституція пропонує свій оригінальний варіант реалізації установчої влади: Відповідно до статті 195 Законодавча влада має право заявити про необхідність перегляду того чи іншого конституційного положення. Після цього обидві палати парламенту розпускаються Королем.

Відповідно до статті 46 Конституції скликаються нові палати парламенту, які вважаються Установчими. Дані палати приймають у загальній згоді з Королем рішення щодо положень, які слід переглянути. Установчі палати можуть обговорювати зміни у присутності не менше 2/3

членів кожної з них. Зміни вносяться до конституції у випадку коли за них проголосувало не менше 2/3 складу кожної з палат.

Відповідно до статті 198 Конституції у загальній згоді із Королем Установчі палати уповноважені адаптувати нумерацію статей і підрозділів статей, а також структурувати Конституцію по частинах, главах і розділах, змінювати термінологію положень, які не підлягають перегляду, для приведення їх у відповідність із новими положеннями Конституції. В цьому випадку Установчі палати можуть приймати рішення у присутності не менше 2/3 кожної з них, зміни до Конституції не будуть адаптовані, якщо за це не проголосують 2/3 складу кожної з палат.

Одна з небагатьох конституцій світу, в якій чітко встановлений статус Установчих зборів – Конституція Болгарії, прийнята 12 липня 1991р.сьомими Великими народними зборами. Верховному закону Республіки Болгарія не може суперечити жоден закон, указ президента чи будь-який інший нормативний або адміністративний акт. Відповідно до ст. 5 гл. 3 конституції закони або інші нормативні й адміністративні акти в Болгарії не мають «зворотної сили» – ніхто не може бути засуджений за будь-які діяння чи бездіяння, які під час їхнього здійснення не складали злочину за чинними законами.

Відповідність законів та інших нормативних чи адміністративних актів конституції визначається Конституційним судом Республіки Болгарія..

Тільки Великі Народні Збори Болгарії мають повноваження обговорювати та приймати нову конституцію. Правки до чинної конституції можуть приймати і Звичайні народні збори, але тільки якщо у трьох послідовних голосуваннях, проведених у три різних дні, набереться не менше 3/4 голосів «за».

Досить інформативними є наступні статті Конституції. Так, стаття 160 визначає наступну процедуру:

1. Народні збори вирішують питання про проведення виборів у Великі народні збори 2/3 голосів загального складу народних представників.

2. Президент призначає вибори до Великих народних зборів у тримісячний строк після винесення рішення Народними зборами.

3. Із проведенням виборів до Великих народних зборів повноваження Народних зборів припиняються.

Відповідно до норми статті 161 Великі народні збори приймають рішення щодо внесених проектів більшістю у 2/3 всіх народних представників трьома голосуваннями у різні дні.

Відповідно до норм статті 162: 1. Великі народні збори вирішують тільки те питання, для розгляду якого вони були обрані.

2. В екстрених випадках Великі народні збори здійснюють функції Народних зборів.

3. Великих народні збори припиняють здійснювати свої повноваження після того, як остаточно будуть вирішені питання, для рішення яких вони були скликані. В цьому випадку Президент призначає вибори у порядку, визначеному законом. Відповідно до норми статті 163: Акти Великих народних зборів підписуються і оприлюднюються їх головуючим у семиденний строк з дня їх прийняття [4].

Цікавим унікальним прикладом європейського конституційного процесу є підготовка нової Конституції Ісландії, яка передбачає процес творення конституції народом за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій та краудсорсингу. Однак в той же час варто зазначити, що якість конституційного тексту, створеного у такий спосіб, бажає кращого.

Питання про необхідність створення нової Конституції Ісландії порушувалося регулярно, починаючи з 1944 року, коли країна здобула незалежність від Данії, але продовжувала користуватися конституцією цієї країни, лише злегка модифікованою. «Демократією 2.0».

Вирішальним моментом, що підштовхнув владу до конкретних дій у цьому напрямку, стала фінансова криза 2008 року. П'ять років чистого неоліберального режиму зробили Ісландію (населення 320 тисяч, без армії) однією з найбагатших країн у світі. Але у міру зростання інвестицій зростав і зовнішній борг банків, який у 2003 році дорівнював 200 відсоткам її ВНП, а 2007 року вже становив 900 відсотків. Світова фінансова криза 2008 року стала смертельним ударом. Наприкінці року Ісландія оголосила банкрутство.

Попри тиск міжнародного співтовариства на Ісландію, у березні 2010 року було проведено референдум, під час якого 93 відсотки проголосували проти виплати боргів. Але ісландці не зупинилися на досягнутому, вирішивши ухвалити нову конституцію, що звільнила б країну від влади міжнародних фінансів і віртуальних грошей, та використати для її створення так званий «краудсорсинг» – залучення населення до створення ресурсів [5]. Процес творення нової конституції передбачав 4 кроки:

1. 2009 рік – створення парламентом Конституційного комітету, який складався з науковців із різних сфер (право, література, наука), для збору інформації, проведення аналізу та надання пропозицій. У результаті було підготовлено звіт на 700 сторінок.

2. 2009 рік – парламент зібрав Національну асамблею, в якій 950 громадян, обраних випадковим шляхом із Національного реєстру через стратифіковану вибірку, визначили та обговорили, що має бути в новій конституції. Вибірка використовувалася для забезпечення пропорційного представництва регіонів та гендерного балансу. В результаті були підготовлені Висновки щодо майбутніх положень нової конституції.

3. 2011 рік – проведення виборів 25 представників Конституційної асамблеї, які організовував Конституційний комітет. Конституційна асамблея створила текст нової Конституції, що повністю відповідав висновкам Національної асамблеї.

4. 2012 рік – національний референдум щодо ухвалення нової конституції (загальна підтримка – 67%). Однак, для остаточного прийняття нової Конституції Ісландії необхідне рішення Парламенту, яке досі не прийнято і в країні продовжує функціонувати конституція 1944 року.

Таким чином, конституційний процес в кожній країні є унікальним, часто досить тривалим та тяжким шляхом зміни існуючих укладів та інституцій через революції та реформи, метою якого є встановлення стану,

коли вся влада в державі підпорядкована і керується правовими нормами та працює виключно в інтересах суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституційний процес та особливості реалізації реформ в Україні: навч.-метод. матеріали / Ю. В. Баскакова, П. В. Качанова, О. М. Руденко, Г. О. Усатий. – К.: НАДУ, 2013. – 88 с.

2. Оновлення Конституції як завершення революції /А.Барікова, К.Давиденко, Я.Журба та ін. – К.: МЦПД, 2015. – 72с.

3. Бельгия. Конституция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.krugosvet.ru/node/42737

4. Болгария. Конституция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.krugosvet.ru/node/42735

5. Сатпаєв М. Ісландія: приклад Народної Конституції // Український інтерес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uain.press/blogs_/mykola-satpayev-islandiya-pryklad-narodnoyi-konstytutsiyi-863705

Секція 2. Конституційне право; муніципальне право

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ

Дворецька М. В.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Інститут президентства відомий світу вже давно. За період його існування сформувалися різні моделі та системи президентської влади. Так, в одних країнах президент має номінальні повноваження, в інших – виконує головну роль, в порівнянні з іншими органами державної влади.

З проголошенням Україною своєї незалежності вирішилося й питання й щодо необхідності існування посади Президента. Він мав стати своєрідним арбітром між парламентом та урядом, не допустити концентрацію влади в «одних руках» (певному державному органі).

Незважаючи на це, практика його функціонування показала, що в умовах частих політичних криз він не виправдовував покладені на нього сподівання.

Навпаки, можна було спостерігати намагання глави держави перебрати на себе більше повноважень та влади, що є неприпустимим в демократичній та правовій державі, для якої саме людина, її добробут має бути найвищою соціальною цінністю.

Посилення його впливу відбувається й протягом останніх років. Незважаючи на законодавче обмеження повноважень Президента України, це реалізується через використання права законодавчої ініціативи, права вето, та можливості розпуску Верховної Ради України.

Крім цього, варто звернути увагу й на інший аспект досліджуваного інституту, що пов’язаний з функціонуванням Адміністрації Президента України.

За період її існування як допоміжного органу при главі держави так і не було сформовано належної правової бази, яка б повністю регламентувала її діяльність. Окремі аспекти регулюються Положенням про Адміністрацію Президента України, що було затверджено Указом Президента України від 02.04.2010 року №504/2010 [1].

Незважаючи на це, нині не визначене місце цього органу серед інших допоміжних органів при главі держави та взагалі відсутнє законодавство, яке б закріплювало основні засади створення допоміжних органів при Президентові України.

Варто відмітити, що у 2008 році був розроблений проект Закону України «Про канцелярію Президента України, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та служби, що забезпечують здійснення Повноважень Президентом України» за №3215.

Необхідність його розроблення було обумовлено прагненням припинити незаконне втручання Адміністрації Президента України в діяльність виконавчої влади. Адже, на той час Адміністрація перебрала на себе не властиві для канцелярії функції, які згідно Конституції України є виключними повноваженнями Президента України [2].

Складається враження, що сьогодні вдосконаленню правового статусу допоміжних органів навмисно не приділяється належна увага, щоб користуватися існуючими недоліками та прогалинами.

Окремо слід звернути увагу й на те, що протягом останніх років можна спостерігати суттєве збільшення обсягів фінансування діяльності самого Президента України, так і його Адміністрації.

Лише на 2019 рік заплановано виділити меншу суму, ніж була передбачена на 2018 рік. Це в більшій мірі можна пояснити існуючими умовами співпраці України та Міжнародного валютного фонду, однією з яких є скорочення бюджетних видатків.

Так, в 2014 році ця сума становила 287 млн. 400 тис. грн. [3], в 2018 році – 1 млрд. 061 млн. грн. [4], на 2019 рік заплановано – 944 млн. 500 тис. грн. [5].

На нашу думку, такий рівень видатків в умовах парламентської-президентської республіки та триваючих військових дій на території нашої держави є занадто завищеним.

Варто відмітити, що значна частина фінансового забезпечення функціонування Адміністрації Президента України йде на оплату праці її працівників. Сьогодні штатна чисельність становить 432 особи [6], що є звичайно меншою, ніж в попередні роки, коли їх кількість була майже 600 осіб.

Проте, якщо порівнювати з іншими країнами, все одно кількість працівників Адміністрації Президента України, на нашу думку, є дуже великою.

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що основними проблемами у функціонуванні інституту президентства в Україні є:

– відсутність нормативно-правового акту, який би регулював порядок створення, функціонування та статус допоміжних, координаційних та консультативних органів, що можуть створюватися при Президентові України;

– не визначений конституційно-правовий статус Адміністрації Президента України та його місце серед допоміжних, координаційних та консультативних органів;

– необгрунтовано високий рівень фінансового забезпечення діяльності Адміністрації Президента України та завищена кількість працівників цієї структури.

Вирішення цих проблем, на нашу думку, сприятиме ефективності виконання Президентом своїх функцій, покращенню взаємодії Адміністрації Президента України з іншими органами та службами в тому числі й допоміжними та консультативними, а також дозволить зекономити бюджетні кошти та спрямувати їх на виконання необхідних соціальних заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Указ Президента України «Положення про Адміністрацію Президента України» від 02.04.2010 року №504/2010 (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/2010.

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про канцелярію Президента України, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та служби, що забезпечують здійснення Повноважень Президентом України» №3215 від 24.09.2008 року [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua.

3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16.01.2014 року №719-VII (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18.

4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 року №2246-VIII (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19.

5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23.11.2018 року №2629-VIII (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19.

6. Указ Президента України «Питання Адміністрації Президента України» від 14.07.2014 року №592/2014 (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592/2014.

СПЕЦИФІКА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Калініченко О. Ф., канд. юрид. наук
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Конституційно-правові норми характеризуються загальними рисами, притаманними всім видам правових норм, зокрема: а) вони виступають регулятором суспільних відносин; б) встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки; в) мають формально визначений характер; г) мають письмову, документальну форму, містяться в нормативно-правових актах; ґ) їх виконання забезпечується примусовою силою держави.

Як зазначали М.І. Абдулаєв і С.А. Комаров, нормі права як частині системи тією чи іншою мірою притаманні суттєві ознаки, властиві праву, тому їй можна дати визначення, ідентичне за своїм значенням визначенню права в цілому [2, С. 317]. Тобто, норма конституційного права є певною мікроструктурою конституційного права як галузі.

Водночас, конституційно-правовим нормам властиві й деякі специфічні риси. Так, від інших правових норм вони відрізняються:

1) змістом, оскільки регулюють особливе коло суспільних відносин, що становлять предмет галузі конституційного права України;

2) установчим характером приписів, що містяться в цих нормах - вони визначають систему органів державної влади, встановлюють форму правових актів (закони, укази, постанови, розпорядження), порядок їх прийняття і оприлюднення тощо;

3) джерелами, в яких вони виражені - найважливіші норми закріплені в Конституції України і мають найвищу юридичну силу;

4) особливостями структури, оскільки для них не є характерною класична тричленна структура (гіпотеза, диспозиція і санкція). Так, деякі конституційно-правові норми взагалі мають лише диспозицію, наприклад,

«Україна є республікою» (ст. 5 Конституції України), інші - диспозицію і гіпотезу, наприклад, «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України» (ст. 32 Конституції України), а санкція міститься лише в окремих конституційно-правових нормах, наприклад, «Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину» (ст. 111 Конституції України);

5) особливостями кола суб'єктів, відносини між якими вони регулюють;

6) ступенем визначеності приписів - значна частина конституційно-правових норм має загальнорегулятивний характер (норми-принципи, норми-декларації, норми-дефініції, норми-програми, норми-роз'яснення, норми-довідки тощо). Зокрема, багато норм загальнорегулятивного характеру міститься в Преамбулі та розділі І Конституції України: «Україна є унітарною державою» (ст.2).

Отже конституційно-правовим нормам властиві як загальні видові ознаки норми права, так і спеціальні родові ознаки, які властиві виключно нормі конституційного права:

1) публічний характер норм конституційного права;

2) пріоритетне значення норм конституційного права в національній системі права;

3) імперативний характер конституційно-правових норм;

4) інтегративний характер норм конституційного права;

6) прямий характер дії норм конституційного права.

7) норми конституційного права є нормами вищої юридичної сили.

8) нормам конституційного права притаманна особлива система гарантій, оскільки на них поширюється все коло загальних і спеціальних гарантій, що існує в державі для забезпечення дії національного права;

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Абдулаев М.И., Комаров С.А. Проблемы теории государства и права. – М., 2003. – 378 с.

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Любарець Д. М.
НК – Пістракевич О. В., канд. наук з держ. упр.
Київський університет імені Бориса Грінченка

У даній роботі досліджено конституційні зміни в Турецькій Республіці, які відбулися у квітні 2017 року. 18 статей, запропоновані чинним президентом країни Реджепом Таїпом Ердоганом, були схвалені парламентом (Великими Національними Зборами). Дані нововведення змінили структуру політичної системи Туреччини, а також розширили

повноваження та функції президента, що, безумовно, вплине на подальший розвиток країни, її позиціонування себе в регіоні та світі в цілому.

Нещодавно у Туреччині відбулися історичні зміни. Йдеться про важливі конституційні реформи, згідно з якими відтепер президент виконує не лише представницькі функції. Основні положення змін акцентують увагу на розширенні повноважень інституту президентства, а також нові структурні зміни в судовій системі, системі безпеки і запровадженні кримінальної відповідальності для глави держави. З огляду на це, важливим та актуальним буде висвітлення основної суті та значення вищезазначених реформ, які вплинули на політичне життя країни.

Варто зазначити, що дана тема поки не є предметом активним наукових дебатів, хоча досить якісно висвітлювалася в засобах масової інформації (ЗМІ). Основну джерельної бази складають інформаційні повідомлення новинних сайтів, а також аналітичні статті. Крім того, ресурсом для вивчення даної теми слугувала праця Мамедової А.Е. «Система джерел права Туреччини».

Туреччина, як сучасна держава, утворилася на уламках Османської імперії після завершення Першої світової війни (1914-1918). Підписання Лозаннського договору (1923) закріпило територіальні кордони Туреччини. Саме в той час починається активне державотворення, основою якого було формування політико-правової системи країни. В цілому Турецька Республіка знала декілька конституцій (1924, 1961). На сьогодні чинною в країні є Конституція від 1982 року. Сучасна Конституція є основним законом та джерелом права, що характеризується принципом верховенства відповідно до інших нормативних актів у країні. Крім того, у Конституції закріплено положення про державний лад країни, систему державних органів та місцевого самоврядування, а також визначено фундаментальні права і свободи людини і громадянина, основи економічних, політичних, екологічних та інших відносин в суспільстві. Головним органом, що має слідкувати за дотриманням принципів Конституції є Конституційний Суд, статус якого вперше було закріплено ще в 1961 році [5].

Конституція містить статті, які є незмінними в будь-якому разі: положення статті 1 (щодо форми держави як Республіки), положення статті 2 (про характеристики Республіки) та положення статті 3 (щодо цілісності держави, офіційної мови, прапору, гімну і столиці). Усі інші положення можуть бути змінені за складною процедурою, відмінною від процедури зміни звичайних законів [2, 13]. Відповідно до частини 7 ст. 175, конституційна поправка пропонується у письмовій формі не менше однієї третини загального числа членів ВНЗТ. Пропозиції внести поправки до Конституції обговорюються двічі на пленарному засіданні. Для прийняття пропозиції про поправку потрібно три п'ятих голосів від загального числа членів Зборів, отриманих таємним голосуванням. Якщо закон прийнятий трьома п'ятими або менше ніж двома третинами від загального числа голосів Зборів і не відхилений Президентом для подальшого розгляду, він видається в урядовому віснику і виноситься на референдум [4]. Закони про конституційні поправки, що не виносились на референдум, видаються в офіційному виданні «Офіційна Газета».

Останні конституційні зміни, що змінили форму державно-політичного устрою Туреччини, внесли зміни до судової системи, а найголовніше розширили повноваження президента, відбулися 16 квітня 2017 року, коли на всенародному референдумі 51,4% громадян підтримали поправки [3]. Ці реформи мають велике значення, адже як результат президент Туреччини наділений значними повноваженнями. Важливо зазначити, що поправки набудуть чинності, коли пройдуть чергові президентські вибори (03.11.2019).

Розширення функцій та повноважень президента, по суті, і є головним результатом реформ, які так активно просувала ПСР на чолі з Р. Т. Ердоганом – чинним президентом країни. Туреччина з парламентсько-президентської республіки перетворюється в президентську республіку. Виконавча влада повністю зосереджена в руках президента. Крім того, відтепер президентські укази мають силу закону і можуть вступати в силу і без попереднього схвалення парламенту. Президент одноосібно призначатиме дві третини федеральних суддів, а також 12 з 15 суддів Конституційного Суду. Також він отримає право призначати одного або кількох віце-президентів і стане верховним головнокомандувачем збройних сил. Відповідно до конституційних змін, глава держави зможе формувати бюджет країни і оголошувати надзвичайний стан. Знімається вимога про неможливість одночасного перебування на посаді президента і лідера політичної партії.

Варто зазначити, що референдум в Туреччині і його результати викликали негативну реакцію міжнародної спільноти. Європейські країни, зокрема, говорять про віддаленість реформ від демократичного процесу та фальсифікацію результатів [1]. Вони наголошують, що подібні випадки не сприяють євроінтеграційним прагненням Туреччини, а лише віддаляють її від об’єднання. Усередині країни також є багато противників реформ, що, зокрема, свідчить про розділення суспільної думки турецького суспільства.

Отже, унаслідок затвердження парламентом Туреччини 18 поправок до основного тексту Конституції, а також згідно з результатами всенародного референдуму, політична система Турецької Республіки зазнала кардинальних змін. Насамперед це стосується розширення функції та повноважень президента. Міжнародна спільнота вже називає ці події утвердженням нового «султанату» в Туреччині, який очолить Р. Т. Ердоган. Відтепер президент користується великим переліком повноважень, які стосуються від призначення на керівні посади в міністерства до видання указів, що мають силу законів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Волович О. Історичний референдум у Туреччині [Електронний ресурс] / О. Волович // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень "Борисфен Інтел". – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://bintel.com.ua/uk/article/04-21-Turkey/.

2. Мамедова А. Е. Система джерел права Туреччини / А. Е. Мамедова. // Правова держава. – 2017. – №27. – С. 12–18.

3. Туреччина проголосувала за султана. Якою буде нова Конституція і що зможе Ердоган [Електронний ресурс] // Главком. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://glavcom.ua/publications/turechchina-progolosuvala-za-sultana-yakoyu-bude-nova-konstituciya-i-shcho-zmozhe-erdogan-409559.html.

4. Конституция Турции (Турецкой Республики) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://legalns.com/download/books/cons/turkey.pdf.

5. Serap Yazıcı. A Guide to the Turkish Public Law Order and Legal Research [Електронний ресурс] / Serap Yazıcı – Режим доступу до ресурсу: http://www.nyulawglobal.org/globalex/Turkey.html.

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СФЕРУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ: ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Найда І. В., канд. наук з держ. упр.
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Досвід державної політики впродовж усіх років незалежності України засвідчив, що національно-патріотичному вихованню дітей та молоді не приділялось достатньо уваги.

В умовах сьогодення політика національно-патріотичного виховання дітей та молоді становиться одним із найважливіших напрямів державної політики. Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Основним нормативно-правовим документом в галузі національно-патріотичного виховання є Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки», в якому зазначається, що актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері [1].

Наслідками недостатньої уваги, яка приділялась процесам формування та реалізації політики національно-патріотичного виховання у попередні роки стали наступні виклики**:**

– відсутність у системі виховання комплексної програми впливу на особистість з метою розвитку патріотичних почуттів;

– в умовах економічної кризи відбувається процес соціальної та моральної деградації значної частини молоді;

– на зміну концепції виховання колективізму почала впроваджуватись ідея формування індивідуалізму, егоцентризму;

– з поширенням Інтернету посилився негативний вплив кіберпростору на молодь, у тому числі щодо поняття «патріотизм»;

– відсутність наукових досліджень, присвячених військово-патріотичному вихованню молоді та її професійній орієнтації на військову службу;

– завдання, які були визначені низкою нормативно-правових актів з національно-патріотичного виховання, не були досягнуті з причин недостатнього фінансування та неефективного контролю;

– незадовільний рівень знань та навичок спеціалістів у центральних, регіональних та місцевих органах влади (внаслідок відсутності коштів і плинності кадрів);

– відсутність повної статистичної інформації на обласному рівні та рівні міст і районів, яка дозволяла б моніторинг ефективності заходів політики національно-патріотичного виховання, відповідно до сучасних пріоритетів та завдань політики, та була б порівнювальна з європейськими статистичними стандартами [2].

Метою роботи є розробка методики аналізу реалізації політики національно-патріотичного виховання на місцевому рівні (місто, район) в контексті активізації використання власного виховного потенціалу у зазначеній сфері.

Для аналізу особливостей реалізації політики національно-патріотичного виховання на певній території необхідно:

– здійснити поглиблене вивчення теоретичної сутності політики національно-патріотичного виховання, особливостей її реалізації в умовах зовнішніх загроз та викликів;

– провести узагальнення особливостей реалізації заходів політики на обраній території;

– дослідити основні індикатори ефективності реалізації заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді, на основі дослідження оцінити тенденції змін суспільної свідомості в громаді;

– сформулювати дієві рекомендації щодо оперативного впровадження заходів політики для забезпечення позитивної динаміки розвитку місцевої спільноти**.**

Для характеристики діяльності органів місцевого самоврядування, громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання на місцевому рівні пропонується визначити наступні індикатори:

– участі влади у проведенні заходів, спрямованих на реалізацію патріотичного виховання в закладах системи освіти, культури, спорту;

– участі влади у підтримці молодіжних волонтерських проектів;

– участі влади у заходах молодіжної професійної й самодіяльної творчості;

– участі влади у залученні до патріотичного виховання дітей та молоді учасників бойових дій на Сході України, членів сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію;

– участі влади у проведенні заходів, спрямованих на утвердження здорового способу життя молодих громадян з урахуванням принципів національно-патріотичного виховання;

– участі влади у налагодженні співпраці з військовими формуваннями України з метою мотивації готовності молоді до вибору військових професій;

– сприяння органами влади роботі клубів за місцем проживання, центрів патріотичного виховання, які здійснюють патріотичне виховання молоді;

– рівень співпраці органів влади з дитячими і молодіжними громадськими організаціями (об'єднаннями), які здійснюють патріотичне виховання молоді;

– організаційна та фінансова підтримка органами влади програм, проектів громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді [3].

Для об'єднання зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання існує потреба у впровадженні єдиної державної політики, адекватних механізмів для консолідації і координації відповідної роботи в економічній, політичній, соціальній, культурній та інших сферах.

Так органи місцевого самоврядування в своїй діяльності повинні: активно залучати до національно-патріотичного виховання молодіжні громадські організації, використовувати їх досвід і духовний потенціал у вихованні патріотів України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки : Указ Президента України від 13 жовт. 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015 .

2. Окса М. Національно-патріотичне виховання студентів в умовах сучасного інформаційного суспільства / М. Окса, М. Семікін // Українознавчий альманах. – 2015. – Вип. 18. – С. 24 – 27.

3. Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали міжрегіональної наук.-практ. конф., 23 грудня 2016 р., м. Дніпро / за аг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 35.

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Тептюк Є. П., канд. юрид. наук
Черкаський районний суд Черкаської області

Визначення поняття «конституційне право людини на доступ до публічної інформації», з нашої точки зору, необхідно здійснювати через конкретизацію більш загальних щодо нього понять «право на інформацію», «право на публічну інформацію» та «право на доступ до інформації».

Якщо під цим кутом зору розглядати систему конституційних прав людини і громадянина, закріплених у Конституції України, то можна зауважити, що низка інформаційних прав людини міститься, насамперед, у статті 34 Конституції. У ній встановлено, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, тощо.

З цього формулювання випливає, що йдеться не про одне універсальне «право людини на інформацію», а про різні самостійні права людини: «право збирати інформацію», «право зберігати інформацію», «право використовувати інформацію» і «право поширювати інформацію». Проте цей перелік прав не є вичерпним. Зокрема, людина має «право виробляти (продукувати) інформацію» та «право знищувати інформацію», але про ці права в Конституції нічого не сказано [1].

Крім того, у статті 32 Конституції України закріплено «право кожного громадянина знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею». При цьому «кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації» [2].

У цій статті слово «відомості» є синонімом слова «інформація» і, отже, вказана стаття передбачає і таке інформаційне право людини як «право на ознайомлення з інформацією щодо себе». Але це право надано тільки громадянам, хоча за змістом частини третьої йдеться про право кожного після ознайомлення з відповідною інформацією на спростування недостовірної інформації не лише щодо себе, а й про членів своєї сім'ї. Тому формулювання тексту положень статті 32 Конституції потребує, на нашу думку, більш чіткої редакції.

Також у вказаній статті йдеться не тільки про «публічну» інформацію, оскільки в ній названо, крім органів влади, «установи» та «організації», що можуть бути не лише державними чи комунальними, а й приватними тощо.

У цих статтях Конституції нічого не сказано про право кожного на доступ до інформації. Разом з тим, у статті 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про

якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на поширення такої інформації. Вказана інформація ніким не може бути засекречена [2].

Отже, хоча право людини на доступ до інформації і закріплено на конституційному рівні, однак воно стосується лише часткової інформації (про стан довкілля та про якість харчових продуктів і предметів побуту), а не будь-якої інформації взагалі, зокрема публічної інформації. Крім того, записувати у цій статті про право на поширення вказаної інформації було зайвим, оскільки таке право уже передбачено у статті 34 Конституції України.

З цього аналізу можна зробити висновок, що в Конституції України не закріплено прямо єдине інформаційне право людини – «право на інформацію»; в ній закріплені тільки окремі часткові інформаційні права людини на певні дії з інформацією. Для універсального закріплення права людини на інформацію, на нашу думку, було б доцільно у статті 34 записати таке формулювання: «Кожен має право на інформацію, тобто право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію …, та право на інші дії з інформацією» [2].

Також безпосередньо не закріплено в Конституції і право людини «на публічну інформацію», це право не виділено в окреме самостійне право людини, а входить у зміст інших інформаційних прав. Те саме можна сказати і про «право на доступ до інформації».

З цього ми робимо загальний висновок, що Конституція України прямо не закріплює «право людини і громадянина на доступ до публічної інформації» як самостійне право.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тептюк Є. П. Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Є. П. Тептюк ; кер. роботи О. І. Ющик ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2018. – 20 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

АБСЕНТЕЇЗМ ТА ЙОГО ПРИЧИНИ

Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Абсентеїзм (від лат.absent – відсутній) – це байдуже ставлення людей до своїх громадсько-політичних прав. Найхарактерніший прояв абсентеїзму - свідоме ухилення виборців від участі у голосуванні.

Перші відомості про абсентеїзм з’являються ще у ІІІ ст. до н. е. У цей час значна частина римських громадян, які, на відміну від афінян, не отримали жодної винагороди за участь у політичному процесі, не могли дозволити собі частої та тривалої участі у зібраннях.

Сьогодні у багатьох державах світу вважається нормальним, коли на виборчі дільниці приходить від третини до половини виборців, а деінде голосує ледве 1/10 електорату. У більшості ліберальних держав вважається, що не йти на вибори - це таке ж право вільної людини, як і решта, що їх гарантує особі цивілізоване суспільство. В Україні участь у голосуванні добровільна, а у світі є приклади, коли законодавчо встановлено її обов'язковість. Так, неучасть у виборах в Італії призводить до моральних санкцій (догана від мера), у Мексиці — до штрафу або позбавлення волі, у Греції й Австрії — до тюремного ув'язнення на строк від місяця до одного року.

Є два найважливіші типи причин абсентеїзму:

1. пов'язані з особливостями конкретної виборчої кампанії, коли в силу певних причин вибори нецікаві: висунені неяскраві кандидати, відсутня справжня змагальність на виборах тощо;

2. пов'язані з загальною політичною, соціальною й економічною ситуацією у державі.

Абсентеїзм як тип політичної поведінки особи є:

1. рисою її характеру, життєвою позицією, що виявляється у відсутності потреби, звички, бажання політичної дії;

2. світоглядом, зорієнтованим, наприклад, на внутрішнє вдосконалення.

Серед причин абсентеїзму відзначимо низький рівень політичної культури, інфантильність або ж усвідомлення власного політичного безсилля, нездатність впливати на прийняття політичних рішень, відчуження власних політичних цінностей і потреб від можливостей їх задовольнити, високий рівень недовіри виборців політичним інститутам та ін.

Абсентеїзм є відбиттям прагнення людей відсторонитися від політики, в якій частина з них вбачає марнославне й амбіційне змагання групових і егоїстичних інтересів. У сучасному суспільстві, в якому вплив релігії вельми послабився, усе трагічне і священне пов'язують з політикою. Коли ж вона не виправдовує їх сподівань, у ній розчаровуються, і як один із наслідків — абсентеїзм.

Існування абсентеїзму виборців в Україні можна пояснити менталітетом байдужості, характерним для народів колишнього СРСР, а також «психологією конформізму», панування якої в суспільстві вивело на політичну арену некомпетентних діячів, що знизило авторитет законодавчих органів і влади взагалі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заяць Н. Феномен абсентеїзму в умовах становлення демократичного суспільства в Україні / Н. Заяць // Юридична Україна. – 2008. – № 9 (69). – С. 4–8.

2. Політологія / за ред. А. Колодій. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 664 с.

3. Ставнійчук М. Абсентеїзм і свобода виборів: правова діалектика / М. Ставнійчук // Держава і право. – 2005. – Випуск 27. – С. 180–186.

DECENTRALIZATION IN UKRAINE: BENEFITS AND DISADVANTAGES OF THE DEVELOPMENT

Chubina A. S.
TOV «Information Agency «Vycherpno»»

Issues of budget decentralization are paid particular attention under the current conditions of carrying out important reforms in the area of finance, local self-government and territorial organization of power in Ukraine. Decentralization is intended to ensure redistribution of the revenue part of the budget, powers between different levels of government, and provide effective financial support for both social standards and development projects for their subordinate territories.

In 2014, the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted the Concept of Reform of Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine, which is in line with the European Principles of Self-Government. In June 2014, the Law of Ukraine "On Cooperation of Local Communities" was adopted. In accordance with the Extraordinary message of the President of Ukraine, the Strategies for sustainable development "Ukraine 2020", the Coalition Agreement, the Program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Verkhovna Rada approved the Plan of Legislative Support of Reforms in Ukraine. Draft amendments to the Constitution, if adopted, allow completely secure new powers for local communities: the territorial-administrative structure, the prefects, including the disposal of land resources.

As a result of decentralization of public administration in Ukraine, local self-government acquires much greater financial autonomy, and the scope of their powers is significantly expanded, along with the amount of state funds received and / or remaining at their disposal. Local governments are taking more and more decisions on public investment, exploitation and servicing of the largest and most important infrastructure, in terms of financing of work, in particular maintenance and renewal of basic production facilities. First of all, these are health and education, as well as the sphere of communal services [5, p. 52].

So far, only a few scientific publications devoted to the formation and functioning of the united territorial communities in the context of the decentralization of public administration in Ukraine in the period of 2014-2016 were published. Various aspects of the analysis of this issue are presented in the works of the ideologue of the Ukrainian decentralization reform Tkachuk A., of the practicians, among them there are: Vozniak G. V., Kostel M. V., Kutsenko T. F., Stoliarov V. F.

However, it should be noted that the process of association of territorial communities that has been taking place for the third year in a row and hence the reform of budget decentralization are very complex transformations not only for the country's economy, but also for the conscious perception of these processes by ordinary Ukrainians. The relevance of the analysis of budget decentralization processes at the lowest level of local self-government - at the level of the newly formed united territorial communities - is of primary and indisputable, taking

into account the fact that reforms take place under very unfavorable conditions, provoking questions about their feasibility and real implementation.

According to Anatoliy Tkachuk, Director of Science and Development of the Institute of Civil Society, the ideologue of the reform, for the current stage of development of our state, it is relevant to take into account the practical experience of forming a new mixed type of intergovernmental fiscal relations within the framework of the model of budgetary unitarianism in the European countries, in particular Denmark, Norway, Poland and Sweden, which is already being implemented by the current fiscal decentralization reform [4, 65].

Of course, financial decentralization in our country is at an early stage and it is too early to give a final assessment of its effectiveness. However, for today, we have the opportunity to analyze the first positive and negative consequences of its implementation.

The first and most important innovation in financial decentralization was the right for the united territorial communities to get the right to direct intergovernmental relations, which provides an incentive for association in the territorial communities and development.

It should also be noted that one of the most important changes caused by financial decentralization was a new tax differentiation. So to the taxes (their parts), which now form the revenue part of local budgets, belong:

- personal income tax;
- corporate profit tax;
- collection from the retail sale of excisable goods;
- property tax;
- real estate tax;
- transport tax;
- payment for the land;
- environmental fee [3, 125].

Drawing attention to the fact that the specificity of the development of regions is heterogeneous, the feasibility of introducing budgetary decentralization is conditioned by an increase in the efficiency of the functioning of the state budget system through the organization and provision of public services in such a way that they are as closely as possible to the preferences of the population. In this regard, budget decentralization has its advantages over centralization.

An important advantage of budget decentralization is the possibility of increasing the efficiency of provided public services. It is meant that local self-government bodies on the ground can improve the well-being of the population due to the satisfaction of their individual preferences. At the same time, public services may be provided in such a way that they are in the best interests of the population and at the same time were of high quality.

One of the important arguments in favor of budget decentralization is its ability to stimulate horizontal and vertical fiscal competition, which, in its turn, will help to minimize the public sector and improve the quality of services rendered.

In economic terms, budget decentralization is intended to increase the efficiency of the functioning of the budget system. The transfer of powers to

localities and autonomy in decision-making in generating revenues and using budget funds is also the prerogative of budget decentralization. The territorial proximity of the authorities to the population prompts the strengthening of civic activity and accountability to the community, and knowledge of the problems is more satisfactory to them than in a centralized case [1, 255].

The advantages of budget decentralization in Ukraine are:

- the ability to provide a certain level of investment activity;
- ensuring the provision of a certain level of public services and the rational use of budget funds;
- strengthening the responsibility of local governments to the community (reducing corruption);
- ensuring the financial autonomy of local self-government bodies in decision-making;
- encouragement of local self-government bodies to increase their own budget capacity.

A successful budget decentralization contributes to the escalating financial potential of the territory, stimulates investment, stimulates entrepreneurial activity, which ultimately strengthens the economic potential and provides a "soil" for growth and development. The most important aspect of budget decentralization is the right of local authorities to determine the forms of public service provision.

Despite the obvious advantages of budget decentralization, there are considerable risks. One of them is the domination of local interests over regional or even nationwide. According to experts, excessive decentralization of the budget system complicates the implementation by the state of such a function as stabilization and redistribution of income.

In the conditions of financial and economic instability (crisis), the goals of the state and regional (and especially local) authorities in the implementation of fiscal policy may have different priorities, which means that the policy of equalization of budget security is ineffective, and results in the strengthening of the differentiation of the regional development [4, 67].

It is noteworthy that it is clear that budget decentralization hinders convergence of regions is not entirely correct. The fact is that the transfer of spending powers to regions and the right to self-determination of local taxes is advantageous, first of all, to high-income regions, which means that the possibility of providing public services in the "rich regions" will continue to be higher than in the "poor regions", that is, economically powerful regions continue to grow stronger. In other words, budget decentralization is not a necessary and sufficient condition for the differentiation of regional development.

It is also necessary to point out some negative consequences of the implementation of the budget decentralization reform:

- deepens differentiation at the levels of regional development;
- increase of the cost of providing public services for small areas.

These shortcomings lead to the need to implement administrative-territorial reform and to make appropriate changes to the Constitution of Ukraine, but in general, the process of decentralization demonstrates positive developments.

Despite the significant shortcomings discovered by us during the study of this problem, we can confidently state that this process is moving in the right direction, but nevertheless needs to be more seriously revised at the legislative level and requires increased accountability at the local level.

The introduction of decentralization policy in Ukraine should be an important step towards stabilizing the socio-economic situation, helping to overcome the financially unstable situation, and overcoming the contradictions between the levels of government and organizing relations at all levels of government.

REFERENCES

1. Vozniak G. V. The Benefits and Risks of Budget Decentralization: Theoretical and Methodological Aspects / G. V. Vozniak / Economy Problems. – Volume №2.–2015. – P. 253-257.

2. Law of Ukraine «On a Voluntary Association of Local Communities» [Electronic resource]. – Access mode: http://zakon.rada.gov.ua.

3. Kostel M. V. Financial decentralization. Advantages and disadvantages at the local level / M. V. Kostel, Ya. V. Reshetniak // Materials of the All-Ukrainian Scientific and Technical Conference of Students, Postgraduates and Young Scientists, devoted to the 80th anniversary of the birth of professor O. Balatskyi (Ukraine, Sumy, April 21 – 25, 2017). – 2017. – P. 125-126.

4. Kutsenko T. F. United Territorial Communities in Ukraine: a Short Analytical View / T. F. Kutsenko, Ye. Yu. Dudarenko // Economy and State. – Volume №3. – 2017. – P. 64-70.

5. Stoliarov V. F. Methodological foundations of budget decentralization in Ukraine in the context of analysis of world experience in managing state revenues / V. F. Stoliarov, V. I. Ostrovetskyi // Donbass Economic Bulletin. – Volume №1(47). – 2017. – P. 52-62.

Секція 3. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право

УМОВИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ, УСКЛАДНЕНОГО ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Байдаченко М. М.
НК – Чернявський А. Л., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

Шлюбно-сімейні відносини у різних країнах мають свою специфіку, яка обумовлена національними, релігійними традиціями, етнічною і культурною своєрідністю, характерністю їх правового регулювання та пов'язаністю з основними правовими принципами, які прирівнюються до основ публічного порядку. Таким чином виникають колізії, оскільки стикаються правопорядки держав, громадянами яких є особи, котрі бажають укласти шлюб. Видячи із зазначеного, метою дослідження є вивчення розбіжностей внутрішнього матеріального права різних країн в регулюванні шлюбно-сімейних відносин.

Право на шлюб гарантується всіма країнами світу, але кожна держава має свої закони, через що виникають численні колізії правових норм. Для того щоб шлюб був дійсним, слід дотримуватися всіх вимог, які встановлено законодавством. Такі умови частіше за все в законодавстві і доктрині розподіляються на дві групи: матеріальні і формальні. Розглянемо ці умови більш детально та визначимо їх правовий зміст [3,1].

Матеріальні умови укладення шлюбу. Відповідно до законодавства України право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку, а саме – 18 років (ст. 22 Сімейного кодексу України). У більшості країн шлюбний вік визначається з 18 років, хоча у деяких країнах встановлено і нижчі межі. Наприклад, у Франції для чоловіків шлюбний вік становить – 18 років, а для жінок – 15 років; в Англії – 16 років за згодою батьків, а у 18 років така згода вже не потрібна; у ФРН – 18 років; в Іспанії – 14 років для чоловіків і 12 – для жінок; у США в різних штатах шлюбний вік може бути від 15 до 21 року для чоловіків і від 14 до 18 років для жінок [2].

В багатьох державах важливою умовою взяття шлюбу особами є відсутність родинних відносин між ними. Забороняються шлюби між родичами по прямій лінії, повнорідними та неповнорідними братами й сестрами, усиновителями та усиновленими. Відповідно до ст. 26 Сімейного кодексу України встановлено, неможливість шлюб між родичами прямої лінії споріднення, рідні, двоюрідні брати і сестри, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця, усиновлювач та усиновлена ним дитина [1]. Проте й щодо цієї умови в законодавстві іноземних держав є певні особливості.

Наприклад, у Франції допускаються шлюби між дядьками та племінницями, тітками та племінниками. В Англії ж такі шлюби заборонені [4, 169].

Взаємне волевиявлення осіб, які беруть шлюб, є умовою, що притаманна тим правовим системам, де шлюб уважається добровільним союзом чоловіка та жінки. Візьмемо до уваги Сімейний кодекс України ст. 24 передбачає, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Примушування жінки або чоловіка до шлюбу не допускається. Але в мусульманських державах закон працює інакше і згоду на шлюб дочки може давати батько проти її волі (Пакистан, Іран, Лівія).

У багатьох державах не дозволяється реєстрація шлюбів у разі захворювання венеричними та деякими іншими хворобами. Іноді вимагається подання особами, які бажають укласти шлюб, медичного свідоцтва про стан їхнього здоров'я (ст. 163 Цивільного кодексу Франції). І Сімейний кодекс України (ст. 30) також містить норму про неможливість реєстрації шлюбу з особою, яка визнана недієздатною та норми про взаємну обізнаність щодо стану здоров'я осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу [1].

Формальні умови шлюбу – це вимоги до процедури його оформлення. Щодо особливостей форми і порядку укладання шлюбу за законодавством іноземних країн, то законодавчій практиці відомі дві основні форми – державна форма реєстрації шлюбу та релігійна. В багатьох країнах визнається тільки шлюб, який укладено у відповідних державних органах (наприклад, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія, Японія). В деяких країнах допускається укладання шлюбу лише в релігійних установах (наприклад, Ізраїль, Іран, Ірак, Кіпр, Ліхтенштейн). Поширеним є третій підхід, згідно з яким самі особи можуть вибрати форму укладання шлюбу – державну реєстрацію чи релігійну форму укладання шлюбу (Австралія, Англія, Бразилія, Іспанія, Італія, Канада) [3,4]. А в Україні визнається лише цивільна (державна) форма реєстрації шлюбу, що також має бути врахована, при укладенні шлюбу з іноземним громадянином.

Висновки. На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що подібні розбіжності матеріального права стосовно укладення шлюбів певним чином впливають на розбіжності у колізійному регулюванні даної сфери. Також у відповідності до законодавства іноземних держав форма шлюбу повинна визначатися за місцем його укладання, а матеріальні умови визначаються за особистим законом кожної з осіб, які укладають шлюб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

2. Кожевникова В. О. Правове регулювання визнання дійсності шлюбів, укладених громадянами України за кордоном / В.О. Кожевникова // Кримський юридичний вісник. – 2010. – Вип. 1(8). – Ч. 1. – С. 107–113. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kyuv/2010_1_1/15.pdf.

3. Розгон О. Укладання шлюбу громадянина України з іноземцем за кордоном / О. Розгон // Юридичний Радник. – 2011. – № 6 (60). – С. 1–8.

4. Кузьменко С. Г. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник / С. Г. Кузьменко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

Безугла О. О.
НК – Чернявський А. Л., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

На сучасному етапі розвитку держави та права перед нами постає питання реалізації функцій держави. Державні функції реалізовують через державні органи. Функція держави – напрямок діяльності, яка не може бути реалізована якою-небудь однією державною організацією. Кожна з державних організацій має своє цільове призначення.

Адже у нашій державі як певним чином організованому, впорядкованому суспільстві мають діяти сили, які будуть відповідати за нормальне його функціонування – забезпечувати встановлений порядок, безпеку громадян та національну безпеку, здійснювати адміністративне управління різними царинами життя суспільства, ліквідувати наслідки стихійних катастроф, відбивати зовнішню загрозу, здійснювати міжнародні відносини – загалом усе те, що можна визначити як всенаціональний інтерес [1, 84-85].

Процес розвитку функцій держави є складним. Це пов’язано з постійним розвитком та вдосконаленням функції держави.

Проблеми реалізації функцій Української держави часто пов'язані саме з браком та недоліками законодавчої бази, неврегульованістю суспільних відносин, прогалинами у законодавстві та неузгодженістю різних нормативно-правових актів та органів, які здійснюють реалізацію тих чи інших функцій або навіть той момент, коли одну і ту ж саму функцію здійснюють різні органи державної влади [2].

Проблеми реалізації функцій держави пов’язують із бюрократією, корупцією, номенклатурним принципом добору й заміщення важливих державних посад у діяльності державних органів.

Бюрократія це засилля чиновників, що утрудняє ведення бізнесу та ускладнює життя простих людей паперово-процедурною тяганиною. У дослівному перекладі з франко-грецького «бюрократія» означає «влада чиновників», а точніше «влада чиновницьких столів». Основна причина існування бюрократизму в багатогранності і суперечливості інтересів, у можливості ними маніпулювати в корисливих цілях.

Іншою альтернативою ідеалам громадянського суспільства поряд з бюрократизмом є номенклатурний принцип добору і заміщення відповідальних посад. Номенклатура – це перелік посад, які є важливими в політиці та управлінні державою як у центрі, так і на місцях. Підбір, виховання, підготовка кадрів, які будуть здатні до суспільно-політичного лідерства, до державної діяльності, є невід’ємною функцією будь якої політичної партії. Партії прагнуть того, щоб соціально важливі посади в суспільстві займали їх представники, але в нашому суспільстві партія може тільки рекомендувати особу, остаточне рішення належить виборцям, які вибирають, не знаючи, що вони обирають або вповноваженим на те інституціями [2].

З вище наведеними явищами пов’язана така розповсюджена проблема державного управління, як корупція і хабарництво. Корупція – ступінь моральної та моральної деградації чиновника від випадку до звичаєм, стали нормою – підкупність, продажність, хабарництво державних посадових осіб, політичних і громадських діячів, які охоплюють всі рівні і структури державної влади. Корупція – це діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг [1, 25].

Основними формами корупції є хабарництво, підкуп, протекціонізм, та ін. Корупцію породжує можливість безконтрольно і безкарно отримувати вигоду з посади, владних повноважень. Ще Аристотель рекомендував: найголовніше при усякому державному устрої – це за допомогою законів і решти розпорядку влаштувати справу так, щоб посадовим особам неможливо було наживатися.

Для існування корупції повинні бути не тільки продажні чиновники, але і особи, що підкуповують. Корупція загрожує верховенству права, порушує соціальну справедливість, сповільнює економічний розвиток та послаблює конкурентоспроможність країни на міжнародних ринках. Вона підриває моральні основи суспільства і ставить під загрозу стабільність демократичних інститутів. Тому необхідне кардинальне реформування правоохоронних органів і спецслужб, які сприятимуть запобіганню втратам держави і суспільства від корупційних правопорушень, усуненню ганебних явищ, що гальмують розвиток економіки, становленню ринкових відносин і формуванню громадянського суспільства, створенню позитивної репутації України за її межами, а також подальшого удосконалення діяльності різних правоохоронних органів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологічна теорія держави : підручник / [за ред. С. Г. Рябов , В. П. Недашківський]. – К. : Тандем, 1996. – 240 с.

2. Теорія права і держави [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1161050843058/pravo/funktsiyi_derzhavi.

НЕМАЙНОВІ ПРАВА АВТОРА У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Білоус І. М.
НК – Чернявський А. Л., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

Суб’єкти авторського права наділені певними майновими та немайновими правами, які спрямовані на реалізацію прав у сфері авторського права. Задля реалізації зазначених прав, автори здебільшого реєструють свої авторські права в Державній службі інтелектуальної власності і отримують свідоцтва на авторський твір. Для цього автор

інтелектуального твору подає заявку, до Державної служби інтелектуальної власності, на реєстрацію авторського права на твір [1, 81].

Суб'єкти авторського права, незалежно від того здійснили вони реєстрацію авторських прав на твір чи ні, можуть з моменту створення об'єктів авторського права, реалізовувати свої немайнові та майнові права [1, 86].

Варто зазначити, що особисті немайнові права автора передбачають відсутність економічного змісту, це означає, що здійснення цих прав не передбачає майнового задоволення з боку інших осіб. Проте основним є те, що творець отримує вигоди неекономічного характеру, реалізуючи себе у творчій праці, та здобуває певний соціальний статус завдяки результатам творчості. Таким чином він виявляє свою індивідуальність [2, 11].

Ч. 3 ст. 423 ЦК передбачено, що особисті немайнові права автора не залежать від майнових авторських прав [3]. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, незалежно від майнових прав автора і навіть після відступлення цих прав він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні цього твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора [4].

В ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено, що Особисті немайнові права автора можуть належати тільки фізичній особі. До таких прав належать:

1) право авторства, тобто право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

2) право на ім'я – право на справжнє ім'я, псевдонім чи анонімність;

3) право на цілісність твору - вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора [5].

Особисті немайнові права не можуть бути відчужені або передані іншим особам. Будучи власником твору, автор має право розпоряджатися ним на власний розсуд, зокрема навіть знищити його. В такому випадку автор твору відмовляється від особистих немайнових прав. Коли автора немає в живих, відповідне рішення щодо цінних для суспільства творів має прийматися компетентним державним органом з попередженням спадкоємців [2, 10]. В ч. 2 ст. 12 Закону передбачено, що власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва чи архітектури, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування його авторові твору за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Якщо збереження об'єкта, в якому втілено оригінал твору, є неможливим, власник матеріального об'єкта, в якому виражено оригінал твору, повинен дозволити авторові зробити копію твору у відповідній формі, а якщо це стосується архітектурної споруди - фотографії твору [5].

Стосовно строку дії немайнових авторських прав, то відповідно до ч. 1 ст. 425 ЦК особисті немайнові права є чинними безстроково, якщо інше не передбачено законом. Дані права не припиняються зі смертю особи, таким чином, законодавством передбачено існування об'єкта авторського права без суб'єкта. Згідно із ч. 2 ст. 439 ЦК У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами. Варто зазначити, що особисті немайнові права, відповідно до ч. 1 ст. 1219 ЦК, не входять до складу спадщини. Творець при житті реалізує особисті немайнові права в повному обсязі. Після його смерті окремі особисті немайнові права фактично реалізуються спадкоємцями у звуженому обсязі [3].

Отже, немайнові права автора – це суб'єктивні права автора, які абсолютними, невідчужуваними, немайновими, безстроковими та виникають з моменту створення об'єкта авторського права. Особистими немайновими правами автора є: право авторства, право на ім'я та право на цілісність твору. Для реалізації цих прав автор у законному порядку може зареєструвати свої авторські права в Державній службі інтелектуальної власності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Право інтелектуальної власності [текст] Навч. посіб./ В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 270 с.

2. Верес І. Поняття та види особистих немайнових прав авторів / І. Верес // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 8. – С. 10-15.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

4. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 31.05.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/995_051.

5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС ІР-СУДУ В УКРАЇНІ

Грабіжна К. А.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Інтелектуальне право в Україні є досить новою, порівняно із іншими, галуззю законодавства в силу низького рівня усвідомлення необхідності захисту своїх майнових та особистих немайнових прав як творця (автора) конкретного об'єкта інтелектуальної власності, латентності вчинюваних порушень, труднощів у встановленні особи порушника, зумовлених в

основному, але не лише, розвитком інформаційних технологій. Піратство, плагіат та інші проблемні аспекти цієї сфери, на жаль, стали сучасними реаліями суспільних відносин у сфері порушення прав інтелектуальної власності на теренах України [3].

Судова практика з питань захисту прав інтелектуальної власності не відзначається своїми кількісними масштабами. Основні роз'яснення та узагальнення з цих питань були надані Вищим Господарським Судом України у своїх постановах. На створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності (окремих палат в апеляційних, вищий судах, у Верховному Суді України) неодноразово наголошувалось у працях провідних вчених, зокрема і Львівської школи права. В силу приписів нового Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в України почне діяти Вищий суд з питань інтелектуальної власності в статусі вищого спеціалізованого суду (ч.2 ст.31 Закону) [3].

Вищий суд з питань інтелектуальної власності — вищий спеціалізований суд у судовій системі України, створений 29 вересня 2017 року відповідно до судової реформи 2016 року.[2]

Однією з перших проблем, що виникла з функціонуванням вищого спеціалізованого суду, буде його територіальна віддаленість для більшості пересічних громадян. Якщо раніше справи з питань інтелектуальної власності могли розглядатися усіма господарськими, районними та апеляційними судами, то з початком функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності розгляд усіх цих спорів зосереджуватиметься у вказаному Суді з місцезнаходженням у м. Києві. Безперечно, для осіб з віддалених населених пунктів це буде додатковою перешкодою у доступі до правосуддя (в тому числі фінансовою). Враховуючи низький рівень життя населення, такі новели судової реформ, підвищення ставок судового збору та запровадження адвокатської монополії призведуть до подорожчання доступу до правосуддя [1].

Інститут відеоконференції не вирішить вказану «територіальну проблему», адже проект ГПК України передбачає право, а не обов'язок суду її проводити. Як показує практика, у більшості випадків суди зловживають таким правом та відмовляють у проведенні відеоконференції, прикриваючи різними причинами своє небажання її здійснювати (можливістю направити до суду іншого захисника, відсутністю поважних причин особистої участі тощо). При цьому підстави для таких судових зловживань створює законодавець, зокрема, шляхом позбавлення учасників процесу права «окремого» (від рішення суду) оскарження ухвал про відмову у проведенні відеоконференції [1].

Отже, передбачена законом можливість формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності з осіб, які не мають ні досвіду, ні освіти у сфері інтелектуальної власності, ставить під сумнів створення професійного «інтелектуального» суду. До того ж перешкоджати кваліфікованому та своєчасному розгляду справ з питань інтелектуальної власності може його незначний кількісний склад. Також слід визнати, що територіальна віддаленість спеціалізованого суду та недосконале правове

регулювання інституту відеоконференції можуть призвести до порушення права на доступ до правосуддя [1].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vishchiy-ipsud-to-de-koli.html.
2. https://uk.wikipedia.org
3. http://yurholding.com.
4. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / За ред. О.П. Орлюк. – К.: ЛазуритПоліграф, 2010. – 464с.

ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ НА КІНЕМАТОГРАФІЧНІ ТВОРИ

Дементьєва І. М.
НК – Кульбашна О. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

Технічні засоби захисту авторських прав (ТЗЗАП; англ. DRM – Digital rights management) – програмні або програмно-апаратні засоби, які ускладнюють створення копій творів інтелектуальної власності (поширюваних в електронній формі) або дозволяють відстежувати створення таких копій [1, 16].

Власники авторських прав на електронні документи (комп'ютерні програми, цифрові звукозаписи, цифрові відеозаписи та кінематографічні твори, електронні книги тощо) розуміють, що обсяг авторських прав, наданих їм державою, недостатній, тому вони самостійно намагаються їх "зміцнити" за допомогою технічних засобів захисту. Основною формою технічних засобів захисту є контроль копіювання. Ця технологія об'єднує програмні й апаратні засоби, які не дозволяють користувачу зробити копію відповідного об'єкту авторського права або не відтворити уже зроблену копію.

Складнішою формою захисту є регіональний контроль – це такий механізм, за допомогою якого можна визначити частину світу, в якій можливе відтворення того чи іншого диску DVD.

На сьогодні розробляються ще складніші технічні засоби захисту для вдосконалення охорони авторських та суміжних прав [2, 41].

Хоча DRM покликані перешкоджати лише неправомірному копіюванню творів, як правило, вони перешкоджають будь-якому копіюванню, у тому числі законному (fair use) – з тієї простої причини, що неможливо технічними засобами автоматично відрізнити «законне» копіювання від «незаконного» (до того ж закони з даного питання сильно відрізняються в різних країнах і постійно змінюються). Таке надмірне обмеження можливостей користувачів викликає критику DRM з боку правозахисників.

Зазвичай DRM супроводжують твори, які повинні захищати (файли, диски, програми-оболонки для перегляду тощо), рідше – вбудовуються в засоби відтворення (наприклад, портативні цифрові програвачі).

На теперішньому етапі розвитку, DRM самі не в змозі ефективно обмежити неправомірне використання творів та їх копій. Це зумовлено насамперед тим, що пристрої відтворення, які нині застосовуються (персональні комп'ютери, відеомагнітофони, DVD-програвачі тощо) є досить універсальними і знаходяться під контролем користувачів. В таких умовах дозвіл на відтворення (перегляд) і в той же час заборона на копіювання являє собою принципово нездійсненне завдання: відтворення – читання і запис на пристрій виводу, копіювання – читання і запис на пристрій зберігання; тобто, якщо можливо відтворення, можливо і копіювання. Ефективний технічний захист від копіювання при дозволеному відтворенні може бути досягнутий тільки коли всі пристрої (комп'ютер, програвач) знаходяться повністю під контролем правовласника.

Оскільки DRM виявились малоефективними, для них встановлений правовий захист. Законодавці багатьох країн, йдучи назустріч бажанням найбільших правовласників, ввели відповідальність за обхід (подолання, відключення, видалення) DRM [3, 326].

Зокрема, найрозповсюдженішими нормами є:

1. Технічними засобами захисту авторських прав визнаються будь-які технології, технічні пристрої або їх компоненти, які контролюють доступ до твору, що запобігають або обмежують здійснення дій, які не дозволені автором або іншим правовласником відносно твору.

2. Щодо творів не допускається:

1) здійснення без дозволу автора чи іншого правовласника дій, спрямованих на те, щоб усунути обмеження використання твору, встановлені шляхом застосування технічних засобів захисту авторських прав;

2) виготовлення, розповсюдження, здача в прокат, надання в тимчасове безоплатне користування, імпорт, реклама будь-якої технології, будь-якого технічного пристрою або їх компонентів, використання таких технічних засобів з метою отримання прибутку або надання відповідних послуг, якщо внаслідок таких дій стає неможливим використання технічних засобів захисту авторських прав або ці технічні засоби не зможуть забезпечити належний захист вказаних прав.

За порушення таких вимог, правовласники або автори твору мають право вимагати захисту своїх порушених трав, згідно з чинним законодавством [4, 16].

Тому, на нашу думку, хоча це звучить не зовсім оптимістично, але порушення авторських прав, зокрема і на кінематографічні твори, матиме місце завжди. Адже ще не створили такої системи, яка повністю і на всі 100 відсотків захищала б кінематографічні та інші твори.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Штефан А. Відеограма : досліджуємо правову природу // Теорія і практика інтелектуальної власності . – 2011 . - С . 16 – 20 .

2. Яремчук О. , Безсмертна Н. Проблеми визначення дефініції "аудіовізуальний твір" в українському законодавстві // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2011. - С . 41 – 43.

3. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: у 2-х кн..Кн.1. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. — С. 326-327.

4. Материал программы TACIS «Интеллектуальная собственность»: Глава 1. Общие положения». — С. 16.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДИТИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зіньова О. С.
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Дитина - особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Такий підхід відповідає загальним міжнародним нормам. Згідно із ст. 1 Конвенції про права дитини, дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше. Європейська конвенція про здійснення прав дітей (Страсбург, 25 січня 1996 р.) також застосовується до дітей, які не досягли 18 років.

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» є такі види правового статусу дитини:

–дитина-сирота;

–діти, позбавлені батьківського піклування;

–дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів

–дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах;

–дитина, розлучена із сім'єю;

–безпритульні діти;

–дитина-інвалід;

–дитина-біженець;

–дитина, яка потребує додаткового захисту;

–діти, які потребують тимчасового захисту.

В сімейному законодавстві особи віком до 18 років термінологічно поділяються на дві категорії — малолітні (до 14 років) та неповнолітні (від 14 до 18 років) [1]. Таким чином традиційний термін «неповнолітні» розповсюджується сьогодні лише на певну категорію осіб до 18 років, а саме - від 14 до 18 років.

Новизною сімейного законодавства щодо правового статусу дитини є поняття «дитини, пов'язаної зі збройними силами або озброєним угрупуванням». Такою дитиною є будь-яка особа, яка не досягла 18 років, зараз або раніше завербована чи використовується збройними силами або озброєним угрупуванням в будь-якій якості, в тому числі – хлопчики і

дівчатка – що використовуються в якості бійців, насильників, розвідників або в сексуальних цілях, але, не обмежуючись ними.

Ст. 30 Закону України «Про охорону дитинства» містить норму щодо заборони участі дітей у воєнних діях і збройних конфліктах [2]. До таких дій належить вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання у збройних конфліктах інших держав або насильницьких дій, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, залучення та/або втягування дітей до не передбачених законами України воєнізованих чи збройних формувань, пропаганда війни.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей і підтримки сімей з дітьми», дитина, що постраждала внаслідок військових дій і збройних конфліктів – це дитина, яка внаслідок військових дій або збройних конфліктів отримала поранення, контузію, каліцтва, зазнала фізичного, психологічного насильства, була вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалась в полоні [3].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» держава забезпечує дітям осіб, визнаних учасниками бойових дій відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», дітям, один із батьків яких загинув (пропав безвісти) у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів, а також внаслідок захворювання, одержаного в період участі в антитерористичній операції, дітям, один із батьків яких загинув під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час масових акцій громадянського протесту, дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, - до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах.

Державна цільова підтримка для здобуття професійно-технічної та вищої освіти надається у вигляді:

–повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

–пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;

–соціальної стипендії;

–безоплатного забезпечення підручниками;

–безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних та комунальних навчальних закладах;

–безоплатного проживання в гуртожитку;

–інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, на законодавчому рівні визначені види правового статусу дитини, що надає можливості реального соціального захисту цієї категорії осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст.135.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 30. - Ст.142.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей і підтримки сімей з дітьми» від 26 січня 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/936-19.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НОРМАМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСІВ УКРАЇНИ

Іващенко В. А., канд. іст. наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На початку 2000 рр. норми, що регулюють право інтелектуальної власності, були втілені в кодексах. У 2003 р. ухвалено Господарський кодекс [1], окремі норми якого стосувалися використання об’єктів права інтелектуальної власності суб’єктами господарювання. Об’єктами права інтелектуальної власності у сфері господарювання згідно зі ст. 155 ставала більшість об’єктів інтелектуальної власності, передбачених у ст. 421 ЦКУ. Також у Кодексі описано правомочності щодо використання промислового зразка корисної моделі (ст. 156) та торговельної марки (ст. 157). Аналіз змісту цих статей дає підстави стверджувати, що вони мали констатувальний характер, а норми – кореспонденційний, оскільки містили покликання на Цивільний кодекс України та спеціальні галузеві нормативні акти.

Регулювання права інтелектуальної власності суттєво змінилося після ухвалення Цивільного кодексу України (далі ЦКУ), що містить окрему книгу IV «Право інтелектуальної власності» [2]. З прийняттям ЦКУ вперше, на законодавчому рівні закріплено визначення права інтелектуальної власності (ст. 418). Показовим стало фіксація підходу щодо розмежування права інтелектуальної власності та права власності. Згідно зі ст. 419, право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Подібний принцип підтвердив природу виникнення прав інтелектуальної власності, ставлячи на перше місце творчий складник створення об’єкта, нематеріальний.

Ухвалення ЦКУ хоч і було етапом становлення законодавства у сфері інтелектуальної власності, однак у ньому виявлені окремі вади. На необхідності усунення суперечностей між загальним законодавством (ЦКУ) і спеціальним наголошує О. Орлюк. Насамперед це стосується термінологічних розбіжностей (знаки для товарів і послуг – торговельна марка, фірмове найменування – комерційне найменування, зазначення походження товарів – географічне зазначення, топографія інтегральної мікросхеми – компонування (ЦКУ)). Неузгоджені положення законів впливають і на правозастосовну діяльність під час судового розгляду спорів про порушення прав інтелектуальної власності. Іншим напрямом, який окреслює О. Орлюк, є необхідність усунення конкуренції законів у сфері інтелектуальної власності. Порушена проблема не розв'язана й на рівні узагальнення судової практики, що готують судові органи. У застосуванні правових норм суди звертаються до спеціального законодавства. Однак у разі виникнення колізій щодо службових творів цей підхід не використовують [3, 30–31].

За висловом А. Штефан, Цивільний кодекс України додав багато суперечностей у регулювання сфери інтелектуальної власності, наприклад, суперечності між Цивільним кодексом і міжнародними нормативними актами, ратифікованими Верховною Радою. Дослідниця наголошує на самодостатності й відповідності міжнародним стандартам галузевого законодавства у сфері авторського права. У ч. 1 ст. 441 опублікування потрактоване як спосіб використання твору. На думку А. Штефан, до цілої категорії творів, зокрема до хореографічних, творів архітектури, застосовувати таку термінологію не можна. Науковець уважає, що в ст. 441 доцільно оперувати терміном «оприлюднення», що вжитий у Законі України «Про авторське право і суміжні права» та в міжнародному законодавстві [4, 30–33]. Також суперечності містяться в ч. 1 ст. 442 Цивільного кодексу України. У Цивільному кодексі як синоніми використані терміни «опублікування» і «випуск у світ». Бернська конвенція під випуском твору у світ розуміє його видання з дозволу автора, незалежно від способів виготовлення екземплярів твору [4, 35].

Цивільний кодекс оцінювали як такий документ, що стане поштовхом у розвитку сфери інтелектуальної власності та оновить законодавчу базу, однак цього не сталося. А. Кодинець акцентує увагу на різних підходах до регулювання розподілу прав на службові об'єкти інтелектуальної власності в ст. 429 Цивільного кодексу й у Законі України «Про авторське право та суміжні права» (ст. 16), ст. 9 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», Законі України «Про охорону прав на промислові зразки» (ст. 8). За цими нормами виняткове право інтелектуальної власності на твір належить роботодавцеві, якщо інше не передбачене договором. Зрозуміло, що Цивільний кодекс є «основним актом цивільного законодавства». Подібна ситуація сформувалася й у сфері реєстрації договорів з інтелектуальної власності. Ч. 2 ст. 1114 Цивільного кодексу регламентує обов'язкову реєстрацію договорів у сфері передання майнових прав інтелектуальної власності як обов'язкову умову для набуття чинності

договору. Натомість спеціальне законодавство затверджує факультативність такої ознаки [5, 12–13].

Справедливо визнати, що стосовно деяких об'єктів інтелектуальної власності норми ЦКУ залишилися єдиними. Серед таких об'єктів варто виокремити раціоналізаторські пропозиції. Витлумачуючи раціоналізаторську пропозицію як результат творчості (ст. 420, 481), ЦКУ не закріплював механізму реалізації прав на неї. Також не передбачено навіть елементарного механізму охорони пропозиції. Подібна ситуація склалася і з науковими відкриттями. Розробивши положення про наукове відкриття в ЦКУ (ст. 457, 458), держава визнала факт існування такого об'єкта права інтелектуальної власності, водночас не напрацювала належного механізму охорони прав на нього. Насамперед це пов'язане з неоднозначністю поглядів щодо охорони наукового відкриття спеціальним законодавством. З огляду на специфіку наукового відкриття та необхідність поширення знань про нього, у більшості країн світу наукове відкриття охороняють нормами авторського права на рівні публікацій. Прихильники охорони наукових відкриттів як окремого об'єкта інтелектуальної власності аргументують свою позицію тим, що охороні підлягає не явище матеріального світу, а процес його пізнання, який потребує інтелектуальних зусиль, тому є самостійним об'єктом інтелектуальної власності, що не може охоронятися нормами авторського права, оскільки законодавство України охороняє лише форму вираження твору, але не процеси, методи, концепції і явища [6, 220–221]. У руслі охорони комерційного найменування положення, закріплені в Цивільному кодексі (ст. 489–491), також стали провідними для подальшої правової охорони. Системний недолік ЦКУ – неповнота правового регулювання. На думку Є. Отцевича, на законодавчому рівні не закріплені способи й форми використання комерційного найменування. За висловом науковця, дискусійними є положення щодо термінів «найменування» і «комерційне найменування» юридичної особи. Водночас автор наголошує на необхідності термінів стосовно найменування юридичної особи, які мають залишитися на рівні ЦКУ [7, 46–47]. І. Кривошеїна визнає доцільність регулювання комерційного найменування на рівні положень спеціального нормативно-правового акту [8, 7–8].

Таким чином, після ухвалення ЦКУ відбувся перехід від однорівневої системи законодавства, яка є традиційною в країнах Європи, до дворівневої, представленої кодексом та спеціальними законами. Такий підхід традиційно застосовували в Україні на різних етапах формування законодавства з інтелектуальної власності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15

2. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

3. Орлюк О. Сфера інтелектуальної власності як предмет правового регулювання:проблема конкуренції законів /О. Орлюк // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6 (50). – С. 25–33.

4. Штефан О.О. Дещо до питання кодифікації законодавства з інтелектуальної власності на прикладі авторського права. /О.О. Штефан // Питання інтелектуальної власності: збірник наук. Праць. Вип. 6 – К, 2008. – С. 30 – 33.

5. Кодинець А. Колізії законодавчого регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності / А. Кодинець // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2015. – №1 (81). – С. 11 – 19.

6. Настасенко В.О. Про необхідність розробки закону України про наукові відкриття /В.О. Настенко // Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. – К. Інститут інтелектуальної власності «Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві. – К., 2012. – С. 219-227

7. Отцевич Є. Напрями розвитку законодавства України про комерційні найменування/Є. Отцевич // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – №6 (68). – С. 44–49.

8. Кривошеїна І.В. Фірмове найменування:регулювання та правова охорона за законодавством України: автореф. Дис.. ..канд.юрид. наук: 12.00.03 / І.В. Кривошеїна; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 18 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗМІНИ ЧЕРГ СПАДКУВАННЯ

Кам'янецький В. В.
Приватний нотаріус Черкаського міського нотаріального округу

Однією з галузей цивільного права, над яким працюють нотаріуси, є спадкове право.

Головним нормативним документом, що встановлює правове регулювання спадкування - це Цивільний кодекс України, зокрема Книга шоста цього кодексу «Спадкове право».

Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Спадкування здійснюється за заповітом або за законом.

До складу спадщини входять усі права та обов’язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою.

Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою.

Якщо протягом однієї доби померли особи, які могли б спадкувати одна після одної, спадщина відкривається одночасно і окремо щодо кожної з них [1, 348].

Місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця.

Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна.

В особливих випадках місце відкриття спадщини встановлюється законом.

Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

Спадкоємцями за заповітом можуть бути юридичні особи та інші учасники цивільних відносин.

Право на спадкування мають особи, визначені у заповіті.

У разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом, а також у разі неохоплення заповітом усієї спадщини право на спадкування за законом одержують особи, визначені у статтях 1261-1265 Цивільного кодексу України.

Право на спадкування виникає у день відкриття спадщини [1, 349].

Згідно з ст. 1258 ЦК України, спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово.

Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, встановлених статтею 1259 цього Кодексу (зміна черговості одержання права на спадкування) [1, 358].

Черговість спадкування:

Ст. 1261 Перша черга спадкування за законом

У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

Ст. 1262 Друга черга спадкоємців за законом

У другу чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

Ст. 1263 Третя черга спадкоємців за законом

У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця.

Ст. 1264 Четверта черга спадкоємців за законом

У четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім’єю не менш як п’ять років до часу відкриття спадщини.

Ст. 1265 П'ята черга спадкоємців за законом

У п’яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначається за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

У п’яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім’ї.

Утриманцем вважається неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім’ї спадкодавця, але не менш як п’ять років одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування [1, 359-360].

Однак, законодавством України передбачено «відступ» від строгих правил спадкування за законом у порядку черговості.

Так, статтею 1259 ЦК України «Зміна черговості одержання права на спадкування» встановлено:

Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушувати прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов’язкову частку у спадщині.

Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані [1, 358-359].

Отже, за наявності двох спадкоємців за законом першої черги і одного спадкоємця за законом другої черги, при укладенні договору про зміну черговості спадкування між одним спадкоємцем першої черги і спадкоємцем за законом другої черги, права спадкоємця першої черги не можуть бути порушені, він має отримати лише ту частку спадкового майна, яка йому належить при наявності двох спадкоємців першої черги, тобто 1/2 частку.

Право на обов’язкову частку у спадщині виникає у спадковому праві лише при наявності заповіту. Однак, та частка спадкового майна, яка не заповідана, спадкується спадкоємцями за законом, де і може бути укладений договір про зміну черговості спадкування. Проте, саме у цій частці, яка неохоплена заповітом, спадкоємець із правом на обов’язкову частку також приймає участь у спадкуванні за законом, і по вартості спадкового майна за законом, може отримати спадщину за розміром частки більшу, ніж він отримав би розмір обов’язкової частки у майні, яке охоплено заповітом. Тому, права спадкоємця із обов’язковою часткою, не можуть бути порушені в принципі. Тут авторові Цивільного кодексу України, варто було б подбати про права спадкоємця за заповітом. Адже при укладенні договору про зміну черговості спадкування між спадкоємцем з правом на обов’язкому частку і спадкоємцем другої черги за законом, може вплинути на обсяг (частку) фактично отриманої частки спадкоємцем за заповітом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс України : станом на 1 верес. 2013 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Паливода А.В., 2013. - 380 с.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОГОВІРНОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНІ

Прищ Д. В.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Правовий режим майна, в загальному значенні, розглядається як система юридичних правил, які визначають положення певного явища об'єктивної дійсності, статику і динаміку його правового існування. Виходячи з цього, правовий режим майна подружжя можна розглядати, як виникаючий в результаті дії комплексу правових засобів певний порядок регулювання майнових відносин подружжя, метою якого є всебічна впорядкованість сімейних майнових відносин, забезпечення та захист майнових прав і законних інтересів подружжя. Вагомий внесок у дослідження понять здійснила І. В. Жилінкова, яка правовий режим майна подружжя визначила як установлений порядок володіння, користування і розпорядження подружжям своїм майном або у більш загальному вигляді як порядок регулювання відносин, які складаються з приводу майна подружжя, який визначає характер і обсяг їх прав і обов'язків щодо цього майна [1, с. 56, 104, 115].

Терміном правовий режим майна подружжя охоплюється комплекс правових норм та засобів, які регулюють відносини, що складаються з приводу майна подружжя, визначають характер та обсяг їх прав і обов'язків щодо цього майна. Вони включають, перш за все, засади правового регулювання відносин щодо спільного і роздільного майна, а також здійснення прав та їх захист у разі порушення. Класифікація правових режимів майна подружжя в першу чергу здійснюється в залежності від джерела правового регулювання. В цьому плані можна виділити: законний (легальний) режим майна подружжя і договірний режим майна подружжя. Згадані види правових режимів суттєво відрізняються один від одного за своїми основними характеристиками та правовими засобами, які включаються до їх складу.

Законний режим майна подружжя – правовий інститут, який визначений та комплексно врегульований нормами цивільного та сімейного права. Його основу складають дозволи, заборони та обов'язки, які встановлені державою і закріплені в законі. В результаті цього складається нормативна регуляція майнових відносин подружжя. Норми права встановлюють об'єм суб'єктивних прав та обов'язків учасників майнових відносин, межі їх здійснення, відповідну майнову відповідальність, санкції та інше.

Договірний режим майна подружжя – індивідуальне диспозитивне правове регулювання майнових відносин подружжя. Сторони за взаємною згодою встановлюють інші, ніж запропонований (передбачений законом) порядок регулювання своїх майнових відносин. Основу договірного режиму майна складають договори, які передбачені законодавством та інші, які не передбачені, але і не заборонені законом.

Конституція України, як відомо, не закріплює такого поняття, як особиста приватна власність. Відповідно до закону фізичній особі майно належить на праві приватної власності, будь-якого винятку щодо майна подружжя немає. Тому глава 7 СКУ [2] мала б називатися «Право приватної власності на майно кожного з подружжя».

З метою уникнення різного роду суперечностей, що можуть стати наслідком не зовсім вдалого формулювання ч. 2 ст. 61 СКУ [2] пропонуємо викласти її у такій редакції: "Заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, крім доходів, передбачених статтею 58 цього Кодексу, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя".

Ч. 1 ст. 67 СКУ [2], пропонуємо викласти її у такій редакції: «Дружина, чоловік мають право укласти з іншою особою договір купівлі-продажу, міни, дарування, довічного утримання, застави щодо своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя лише після її визначення та виділу в натурі».

Ч. 2 ст. 68 СКУ [2] можна було б сформулювати так: «Розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, після розірвання шлюбу здійснюється співвласниками виключно за взаємною згодою, відповідно до статей 368-372 ЦКУ [3]».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи. Харьков, 2000. 239 с.

2. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 10.01.2002 № 2947-III. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/print.

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ІНФОРМАЦІЮ ДЛЯ СПОЖИВАЧІВ ЩОДО ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ» - ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ЗАХИСТУ

Тараненко С. М., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Понад три місяці тому назад Верховна Рада України прийняла Закон «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», який запроваджує нові правила їх маркування [1]. Як відомо, вищеназваний Закон було розроблено за участю фахівців Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, а також експертів Проекту Європейського Союзу «Вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні».

Не викликає жодного сумніву, що даний Закон гармонізований із законодавством Європейського Союзу та є логічною складовою нової системи безпечності харчових продуктів, яка сьогодні впроваджується в Україні і яка основана на європейському підході «від лану – до столу». Слід особливо наголосити, що його метою є забезпечення належного рівня захисту здоров'я та інтересів споживачів, їх поінформованості,

встановлення засобів гарантування права споживачів на інформацію та процедури надання інформації про харчові продукти. Як зазначив у своєму виступі Голова Держпродспоживслужби Володимир Лапа з прийняттям цього закону в нашій державі буде сформована нова культура інформування споживачів про харчовий продукт». За його словами, досі у цьому контексті існувало певне підґрунтя для нешанобливого ставлення до споживача: наприклад, маркування на етикетку наноситься такими дрібними літерами, що навіть людині з гострим зором важко розгледіти склад продукту. «Закон про інформацію щодо харчових продуктів приводить у відповідність українське законодавство до норм ЄС, а також підвищує рівень поваги до споживача». Зокрема, закон містить вимоги щодо виділення алергенів, передбачає збільшення шрифту на етикетці, зазначення країни чи місця походження харчового продукту, інформуванню про замороження чи розмороження продукту, перелік усіх інгредієнтів, надання інформації про поживну цінність. У свою чергу керівник Проекту ЄС «Вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні» Тоні Віл зазначив, що з набранням чинності закону українців інформуватимуть про харчові продукти, які продаватимуться в супермаркетах, магазинах, кіосках, ресторанах чи кав'ярнях, так само, як і європейців. «Маркування повинно містити лише правдиву інформацію, яку легко прочитати та зрозуміти і яка не вводить споживача в оману. Якщо продукт містить алерген чи якийсь інгредієнт, який може викликати непереносимість, то це обов'язково потрібно вказати. Тепер, купуючи харчові продукти, український споживач зможе робити свідомий вибір на користь того чи іншого продукту», – зазначив Тоні Віл. Ухвалений закон стосується не лише маркування на етикетках, а й будь-якої інформації про харчовий продукт, яка надається через рекламу, інтернет або просто повідомляється споживачеві під час продажу, у т. ч. в місцях громадського харчування. У разі дистанційної реалізації інформація має бути доступною до моменту придбання продукту. Згідно з новим законом відповідальний за надання інформації той оператор ринку, під найменуванням якого продається харчовий продукт [2].

Даний закон встановлює:

1) правові та організаційні засади надання споживачам інформації про харчові продукти та загальні принципи та обов'язки операторів ринку з доведення цієї інформації до інших операторів ринку та до споживачів.

2) загальні положення до маркування харчових продуктів, дія яких може поширюватися на всі харчові продукти або на певні їх категорії. Крім того, Закон встановлює окремі правила щодо маркування певних видів харчових продуктів.

3) категорії обов'язкової інформації про харчові продукти та загальні вимоги до інформації про харчові продукти для того, аби дати споживачам можливість визначати та належним чином використовувати харчові продукти, та робити вибір, який відповідав би їх індивідуальним харчовим потребам.

4) уніфікацію правил надання споживачам інформації стосовно харчових продуктів, забезпеченню правової визначеності та зменшенню адміністративного тягаря на операторів ринку, відповідальних за інформацію про харчові продукти, а також позитивно впливатиме на забезпечення

інтересів громадян шляхом запровадження вимог щодо надання точної, достовірної та зрозумілої для споживача інформації про харчові продукти[1].

У цьому плані дуже доречно наголосити, закон забороняє використовувати інформацію, що може ввести споживачів в оману. А саме: забороняється приписувати харчовим продуктам лікувальні властивості; передбачено надання споживачу інформації про алергени, харчові продукти, продаж яких здійснюється дистанційно, про використання в харчовому продукті рафінованої олії або жирів рослинного походження, зокрема пальмової олії; закон зобов'язує операторів ринку надавати споживачам інформацію й щодо того, чи піддавався харчовий продукт заморожуванню або розморожуванню. Встановлюються вимоги до забезпечення розбірливості інформації про продукт. Наприклад, висота малих літер у тексті, яким надається обов'язкова інформація про харчовий продукт, має бути не менше ніж 1,2 мм. У разі використання упаковки або тари, площа найбільшої поверхні якої менша за 80 кв.см, висота малих літер має дорівнювати або перевищувати 0,9 мм. Інформація про харчові продукти, згідно з ухваленим законом, має надаватися на упаковці державною мовою. Надання неточної, недостовірної інформації про продукт, зміна оператором ринку інформації про нього, тягне за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі 15 мінімальних заробітних плат, а на фізичних осіб-підприємців – у розмірі 10 мінімальних зарплат. За введення споживачів в оману щодо речовин і харчових продуктів, що викликають алергічні реакції або непереносимість, штраф становить 30 мінімальних заробітних плат для юридичних осіб і 20 – для фізосіб-підприємців. Закон встановлює відповідальність операторів ринку за порушення законодавства щодо надання споживачам інформації про харчові продукти. Передбачається введення відповідальності операторів ринку за: порушення встановлених законодавством гігієнічних вимог до виробництва та/або обігу харчових продуктів; виробництво та/або обіг харчових продуктів з використанням незареєстрованої потужності: виробництво, зберігання харчових продуктів без отримання експлуатаційного дозволу на відповідну потужність; невиконання визначеного законом обов’язку щодо впровадження на потужностях постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (HACCP); реалізація харчових продуктів, маркування яких не відповідає законодавству, тощо. Отже вищеназваний Закон дозволить забезпечити високий рівень захисту здоров’я та інтересів споживачів шляхом надання всієї необхідної інформації для здійснення споживачами свідомого вибору харчових продуктів та ввести відповідальність операторів ринку, що відповідають за інформацію про харчові продукти, за введення споживачів в оман.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», який Верховна Рада України ухвалила 6 грудня 2018 року (реєстраційний номер законопроекту 8450).

2. Джерело: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2595275-rada-zatverdila-novi-pravila-markuvanna-harcovih-produktiv.html

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Худолей О. С., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

Протягом останнього часу в Україні спостерігається тенденція стрімкого збільшення кількості закладів громадського харчування, до яких можна віднести будь – які ресторани, бари, кафе та кав'ярні, які кожен з нас відвідує з певною періодичністю. У зв'язку з цим, все більш актуальними стають питання з приводу захисту прав споживачів, які відвідують вищезазначені заклади харчування. Для того, щоб відповісти на ці питання необхідно перш за все зазначити, що правові відносини, які виникають між закладом громадського харчування та відвідувачем відносяться до сфери застосування Закону України «Про захист прав споживачів».

Так, згідно ч. 8 ст. 8 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»[1] у разі придбання споживачем непридатного харчового продукту продавець зобов'язаний замінити його на харчовий продукт, який є придатним до споживання, або повернути споживачеві сплачені ним кошти.

При цьому непридатний харчовий продукт в розумінні п. 48, ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» це – харчовий продукт, який містить сторонні речовини та/або предмети, пошкоджений в інший спосіб та/або зіпсований у результаті механічних, та/або хімічних, та/або мікробних факторів. Таким чином, якщо в закладі громадського харчування вам подали зіпсовану ставу, в якій містяться сторонні предмети, ви маєте право вимагати замінити цей продукт на придатний, або взагалі не сплачувати кошти за рахунком.

Крім того, споживач можете відмовитися від страви, якщо її не подадуть вам вчасно. Справа в тому, що замовлення клієнтом певної страви в закладах харчування за своєю юридичною природою є укладанням цивільно – правового договору. Такий договір в юридичній науці має назву – договір приєднання. Так, за загальним правилом, визначеним ст. 634 Цивільного кодексу України «Договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала…»[2]. Отже, якщо Ви заздалегідь попросили, а офіціант запевнив Вас, що страва буде готуватися, наприклад, 10 хвилин, а Вам довелося очікувати 40 хвилин, або навіть більше, необхідно розуміти, що проблеми з затримкою є проблемою кухні цього закладу, а не Ваші особисто, тому дочікуватись замовлення і сплачувати рахунок за нього Ви не зобов'язані.

Однак при цьому, відповідно до змісту вищезазначеної статті, Вам необхідно буде довести, що виходячи зі своїх інтересів Ви не погодились би сплачувати вартість страви, якби знали скільки часу вона буде готуватись. Крім того, нез'ясованим лишається питання яким чином Вам необхідно буде це довести та які аргументи використовувати спілкуючись з адміністрацією закладу. Тому вирішуючи подібні конфлікти слід зазначити, що у вирішені проблеми багато чого залежить не тільки від Вашого знання своїх прав, а і від порядності самого закладу харчування, оскільки хоча і

закон в даному випадку діє на Вашому боці, механізм реалізації даного права ніде не прописаний.

Поширеною є ситуація, коли в меню закладу міститься зображення страви, яке за своїми зовнішніми ознаками явно не відповідає ознакам страви, поданої офіціантом. В такому разі, якщо така продукція не має потрібних вам споживчих властивостей, наприклад в ній не вистачає якогось харчового продукту, її вартість ви також маєте право не сплачувати, що законодавчо відбито в п. 1 ч. 7 ст. 15 Закону. Так, відповідно до змісту цієї ст.: «У разі коли надання недоступної, недостовірної, неповної або несвоєчасної інформації про продукцію та про виробника (виконавця, продавця) спричинило:придбання продукції, яка не має потрібних споживачеві властивостей, – споживач має право розірвати договір і вимагати відшкодування завданих йому збитків».

Існує припущення, що споживач має право не сплачувати вартість страви у випадку якщо вона «не сподобалась» або не «виправдала сподівань». Однак зазначене припущення є хибним, оскільки такі категорії як «сподобалась» чи «не сподобалась» знаходяться за межами правового поля та є лише суб'єктивними міркуваннями споживача з приводу поданої страви.

Меню має бути затверджене підписом директора, бухгалтера із зазначенням дати. Якщо в меню і прейскуранті з цінами буде відсутня інформація про містяться у страві харчових добавках та енергетичної цінності, то у відповідність до Закону України «Про захист прав споживачів»[3] це порушення тому, що споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, яка забезпечує можливість свідомого і компетентного вибору. У громадянина може бути алергія на деякі компоненти, і подача неповної інформації може бути небезпечною для здоров'я. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). Інформація про продукцію не вважається рекламою. Меню – одна з істотних умов публічного договору. Відповідно до статті 633 ЦКУ публічним є договір, в якому одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування і т.п.). Підприємець не має права відмовитися від укладення публічного договору за наявності у нього можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг). Тобто вам не мають право не тільки відмовити, а й відповідно до ЦКУ у разі необґрунтованої відмови підприємця від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою. Незаконно не пускати всередину закладу громадського харчування без пояснення причини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 19, ст. 98).
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) - зі змінами.
3. Закон України «Про захист прав споживачів» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379).

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Шведенко І. О.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Як свідчить зарубіжний досвід, кожна країна обирає власний підхід до визначення судової спеціалізації у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, існують такі варіанти спеціалізації судових органів в зазначеній сфері: наявність спеціалізованих судів, які розглядають спори виключно у сфері інтелектуальній власності (Великобританія, Туреччина, Таїланд); у складі судів загальної юрисдикції діють спеціалізовані відділення з розгляду справ про інтелектуальну власність або судді зі спеціальною підготовкою (Австралія, Австрія, Китай); функціонують апеляційні суди, що мають виключну юрисдикцію, але розглядають й інші спори (Франція, Індія, США та ін.); наявність спеціальних відділів у нижчих і вищих судах, що розглядають господарські спори (Іспанія, Швейцарія); наявність спеціальних трибуналів, що слухають ці справи (Корея, Нова Зеландія, Сінгапур); питання про створення спеціалізованих судів перебуває на стадії розгляду (Індія, В'єтнам).

Зарубіжний досвід свідчить про виразну тенденцію до виокремлення з різним ступенем самостійності судових органів, які спеціалізуються на вирішенні справ, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Це переконує у своєчасності вдосконалення національної судової системи щодо створення окремого судового органу, який має спеціалізуватися на розгляді відповідних справ. Такий крок має підвищити ефективність судочинства в цій сфері завдяки забезпеченню єдності правозастосовної практики, професійного вирішення спорів, прискорення строків розгляду спорів.

Нині процеси інтелектуалізації досягли надзвичайно високої інтенсивності. Важливо враховувати, що сьогодні в основному вже сформувалася глобальна система правової охорони інтелектуальної власності. Україна адаптується до неї через намір розвиватися як складова частина світового співтовариства, а не як економіка, відгороджена від світових тенденцій соціально-економічного і технологічного розвитку. За останні роки Україна значно активізувала процес входження в світові структури, які регулюють інтелектуальну власність, і вже є учасницею понад десяти міжнародних конвенцій і договорів у цій сфері.

Право інтелектуальної власності поширюється в країнах–членах Європейського Союзу, безпосередньо впливаючи на національні системи правової охорони. Про його позитивний вплив свідчить приклад наших сусідів – країн Східної Європи, які вже набули членство в ЄС (Польща, Чехія, Словаччина, країни Балтії, Угорщина). Для цих держав орієнтація на право ЄС була важливим чинником розвитку національного законодавства, враховуючи той факт, що з багатьох аспектів право інтелектуальної власності ЄС випереджає відповідні норми на рівні регулювання Всесвітньої організації

інтелектуальної власності, а в деяких випадках – і розвиток права інтелектуальної власності США. Стандарти охорони інтелектуальної власності Євросоюзу нині в Європі відіграють вирішальну роль і під час вдосконалення національних систем охорони, і під час оцінювання ефективності реалізації прав.

Право інтелектуальної власності ЄС формувалося довго, складно і досить важко. Основна проблема полягала в тому, що це право є територіальним за своїм характером, тобто правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, надана на території однієї держави, не діє на території інших держав. Крім того, в різних країнах є відмінності в рівнях охорони, особливості правозастосовчої практики. Кожна держава прагне передусім забезпечити права національних правовласників, що загалом суперечить цілям і принципам створення єдиного ринку. Тому тривалий час регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності залишалось у компетенції держав–членів ЄС, а співпраця у сфері інтелектуальної власності не входила до низки пріоритетних завдань Євросоюзу.

Розвиток законодавства ЄС в цьому напрямі започаткували рішення Суду ЄС у справах Consten&Grunding та Deutsche Grammophon Gesselschaft v Metr Grossmärkte. Було визначено, що єдиним обмеженням щодо вільного руху товарів, які дозволяються за п. 36 Договору, є обмеження, що стосуються специфічного об'єкта прав інтелектуальної власності. Незважаючи на те, що Суд не може заперечити існування прав інтелектуальної власності на національному рівні, він, безперечно, може контролювати їх здійснення.

Судом були вироблені принципи, що окреслюють зв'язок між правом Співтовариства та правами інтелектуальної власності, найбільш важливими є яких є принципи вичерпання прав (особа, що має права інтелектуальної власності не може їх використовувати для запобігання обігу продукту, який був розміщений на ринку ЄС нею або з її згоди), спільного походження, "специфічного об'єкта тощо.

Зовнішній вплив на уніфікацію законодавства та засобів його реалізації зумовлює участь більшості держав-членів та ЄС в міжнародних договорах ВОІВ, інших угодах. Держави-члени мають виконувати зобов'язання відповідно до Угоди СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – ТРІПС) з зауваженнями, що сфера захисту інтелектуальної власності належить до спільної компетенції ЄС та держав-членів, тобто рішення можуть прийматися ЄС або державами-членами [1, С. 6-7].

У країнах континентального права рисами права інтелектуальної власності, що дозволяє виділити його в окрему підгалузь галузі цивільного права, є: повнота регулювання відносин з приводу створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; охоплення відносин щодо всіх об'єктів права інтелектуальної власності; застосування як провідного режиму юридичного регулювання методу дозволення; наявність розвинених правових інститутів, що складають підгалузь. При цьому основною метою створення та розвитку законодавства є захист прав та

інтересів авторів, винахідників та інших творців об'єктів інтелектуальної власності та інших осіб, яким належать майнові права інтелектуальної власності.

Інститути права інтелектуальної власності виділяються за кожним з об'єктів (або однорідною групою об'єктів) права інтелектуальної власності та складаються, зазвичай, із закону, що врегульовує правовідносини зі створення та використання цього об'єкта, підзаконних актів, судових рішень. З урахуванням важливості захисту прав інтелектуальної власності у другій половині 90-х рр. в європейських країнах почав засновуватися спеціальний інститут захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності як сукупність цивільно-правових, адміністративно-правових та кримінально-правових норм щодо захисту майнових прав творців та інших осіб.

Вторинне значення при цьому мало врегулювання проблеми співвідношення права інтелектуальної власності та права конкуренції, що здійснювалося нормами антимонопольного законодавства, судовими рішеннями .

У системі права ЄС порівняно з такими провідними галузями права ЄС, як митне, інституційне, право конкуренції, формування права інтелектуальної власності як спеціальної галузі права тільки відбувається. Загальні тенденції розвитку правового регулювання в цій галузі особливо помітні на прикладі Директив ЄС.

До основних нормативно-правових документів Європейського співтовариства в галузі охорони авторського права слід віднести: Директиву Європейського парламенту та Ради 91/250/ЄЕС від 14 травня 1991 року про правову охорону комп'ютерних програм, Директиву Європейського парламенту та Ради 93/83/ЄЕС від 27 вересня 1993 року про координацію деяких положень авторського права і суміжних прав за застосування їх до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції, Директиву Європейського парламенту та Ради 93/98/ ЄЕС від 29 жовтня 1993 року про гармонізацію строку охорони авторського права та деяких суміжних прав, Директиву Європейського парламенту та Ради 92/100/ ЄС від 19 листопада 1992 року про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності, Директиву Європейського парламенту та Ради 96/9 ЄС від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних [2], Директиву Європейського парламенту та Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві, Директиву Європейського парламенту та Ради 2004/48/ЄС про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності.

З огляду на те, що Україна проголосила одним із стратегічних напрямів зовнішньоекономічної політики інтеграцію до ЄС, сучасне прискорення адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері інтелектуальної власності набуває особливого значення у зв'язку з виконанням міжнародних зобов'язань України та завдань Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) між Україною та ЄС, Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС», Угоди між Україною та ЄС про наукове і технологічне

співробітництво. На перспективах розвитку відносин між Україною та ЄС у цій сфері помітно позначились вироблені ЄС Європейська політика сусідства, Східне партнерство, План дій «Україна – ЄС», переговори щодо укладення Угоди про асоціацію та Угоди про зону вільної торгівлі, а також ініційований Європейською Комісією постійний діалог між Україною та ЄС щодо захисту прав інтелектуальної власності [3, с. 9-6].

Дослідження особливостей правової охорони інтелектуальної власності у ЄС надає можливість визначити та окреслити найближчі перспективи подальшого розвитку вітчизняного законодавства у цій сфері. При цьому важливим є те, щоб у якості зразків та можливих моделей подальшого реформування вітчизняного права інтелектуальної власності, були сприйняті кращі досягнення європейської правової науки, вдалі та універсальні юридичні категорії та конструкції у сфері правової охорони інтелектуальної власності, які враховували б як специфіку вітчизняної правової традиції, так й інтереси головного суб'єкта творчої діяльності – людського індивіда, який є джерелом всіх досягнень цивілізації.

Від вирішення питання створення ефективної системи охорони інтелектуальної власності залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку України, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності в світовий соціально-економічний системі. Запозичення позитивного досвіду ЄС у сфері правової охорони інтелектуальної власності забезпечить більшу динаміку в загальному інтеграційному русі нашої країни до Євросоюзу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2х книгах / за ред. А.С. Довгерта. Книга 1: Нормативні акти і документи. Європейська інтеграція України / Уклад. Р.В. Дроб'язко. К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2001. 520 с. Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 460 с.

2. Дроб'язко В. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу / В. Дроб'язко // Питання інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. Вип. 4. К., 2006.

3. Абдуллин А.И. К вопросу о некоторых причинах и предпосылках унификации права интеллектуальной собственности в Европейском Союзе / А.И. Абдуллин // Современные проблемы права интеллектуальной собственности: Теория и практика, отечественный и зарубежный опыт: Сб. науч. трудов / Отв. ред. С. А. Чернышева. Казань, 1998. С. 143–160.

4. Капіца Ю.М. Забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі / Ю.М. Капіца // Інтелектуальний капітал. 2005. № 4. – С. 311.

5. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / За ред. О.П. Орлюк. К.: ЛазуритПоліграф, 2010. – 464с.

ВИКОНАВЧІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Щербак С. В., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

Під впливом соціально-політичних та економічних факторів та в умовах реформування виконавчого процесу відбувається трансформація виконавчих процесуальних правовідносин, через які здійснюються права та обов'язки їх суб'єктів та, взагалі, забезпечуєтьсся розвиток виконавчого процесу.

В даному контексті актуалізуються питання співвідношення імперативності та диспозитивності як парних категорій у методі регулювання виконавчих процесуальних правовідносин.

Державний виконавець є носієм владних повноважень та визначений законодавством як представник держави, а правовідносинами, що виникають у зв'язку із здійсненням виконання судових рішень і рішень інших органів, демонструють вертикаль владних відносини державного виконавця зі сторонами та іншими суб'єктами виконавчого процесу. Зазначені правовідносини є не лише владними, але й виступають владно-правовими, такими, що передбачені нормами профільного виконавчого процесуального законодавства.

В силу специфіки правового статусу приватний виконавець за умови відкриття виконавчого провадження, як правило, процесуально жодним чином не обмежений у здійсненні виконавчого процесу порівняно з органами державної виконавчої служби.

У процесуальних відносинах державного (приватного) виконавця зі сторонами, іншими суб'єктами виконавчого процесу має прояв дії ряду принципів виконавчого процесу, зокрема,

- верховенства права як втілення національних конституційних положень, де людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, так і міжнародно-правових стандартів діяльності органів виконання рішень, закріплених в міжнародно-правових договорах, конвенціях, інших міжнародно-правових актах;
- обов'язковості вимог державного (приватного) виконавця;
- незалежності виконавця як процесуальної гарантії забезпечення прав сторін (стягувача та боржника) при здійсненні виконавчого процесу;
- диспозитивності (права кожної сторони вільно розпоряджатися своїми процесуальними правами, активність сторін та можливіть своїми погодженими діями впливати на динаміку виконавчого процесу).

Доречно пам'ятати й про публічну природу заходів впливу, пов'язаних з виконанням рішення боржником, та, більше того, про їх примусовий характер. Дійсно, питома вага виконавчих процесуальних норм за своїм змістом виступає своєрідним провідником державного примусу у виконавчому процесі, що передбачає застосування заходів впливу незалежно від волевиявлення суб'єкта або створює перешкоди у реалізації прав суб'єкта.

Водночас сучасне цивільне та цивільне процесуальне законодавство (де диспозитивність займає провідну роль як у матеріальному, так і процесуальному праві) та теорія цивілістичного процесу орієнтує органи та осіб, які здійснюють виконання судових рішень і рішень інших органів на відмову від імперативного начала та зміну вектора спрямованості виконавчого процесу в бік розширення диспозитивних засад, втілення ідей розвитку громадянського суспільства у законодавчих актах.

Це зумовлює пошук нових способів та методів, спрямованих на гарантування реального виконання судових актів та рішень інших органів (посадових осіб) державним чи приватним виконавцем.

Позитивним при цьому є й намагання держави осучаснити виконавчий процес як шляхом застосування нових технологій спілкування органів державної виконавчої служби зі сторонами виконавчого процесу, надання доступу до електронних баз та реєстрів, створення кабінетів так і через удосконалення чинного виконавчого процесуального законодавства, що наразі потребує конкретного визначення завдань та цілей виконавчого процесу.

Подальші шляхи розвитку сучасного виконавчого процесу слід пов’язувати з координацією дій учасників виконавчого процесу з метою задоволення приватних інтересів особи, впровадженням примирювальних процедур в практичну діяльність з виконання судових рішень і рішень інших органів, розширенням кола розпорядчих прав сторін виконавчого процесу, застосуванням договірних конструкцій у виконавчому процесі.

Вагомим компонентом при цьому має слугувати компетентність державного (приватного) виконапвця, що передбачає володіння спеціальними теоретичними та практичними знаннями, вміннями й навичками, що дають змогу ефективно реалізовувати компетенцію, якісно й кваліфіковано здійснювати свої повноваження щодо вчинення виконавчих дій, що потребує спеціальної підготовки фахівців, формування цілісної системи професійних знань. Високий рівень компетенції виконавця не лише дозволить здійснювати виконавчий процес якісно та своєчасно, а також сприятиме прояву ініціативи не лише з боку сторін виконавчого процесу при вчиненні виконавчих дій, але й самого виконавця, що впливатиме на результативність виконавчого процесу.

Вільний вибір реалізації своїх прав при виконанні вимог виконавчого документа стороною виконавчого процесу, розширення диспозитивних засад виконавчого процесу має посісти належне місце у правовому регулюванні виконавчих процесуальних правовідносин.

Секція 4. Господарське право, господарсько-процесуальне право

АНАЛІЗ СУДОВИХ АКТІВ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Артеменко А. Д.
НК – Кадала В. В., канд. юрид. наук
Донецький юридичний інститут МВС України

Результатом діяльності господарського суду є прийняття певних процесуальних документів, які тягнуть за собою різні правові наслідки для учасників господарського процесу. В процесі розгляду і вирішення спорів, віднесених до його компетенції, господарський суд здійснює різні процесуальні дії з усіх питань, які виникають у ході господарського процесу на його певних стадіях, і висловлює судження по суті спору, який розглядається, в цілому.

Господарський суд є органом судової влади, який наділений владними повноваженнями по застосуванню норм матеріального і процесуального права. Свої владні повноваження господарський суд втілює у формі своїх актів – рішень, ухвал, постанов, судових наказів.

Аналізуючи зміст нормативно-правових актів можна дійти висновку про те, що в процесуальному законодавстві України і в юридичній літературі відсутній єдиний термін, яким позначаються акти, що виносяться господарським судом. Така спроба здійснена в ст. 232 Господарського процесуального кодексу України, згідно з яким господарський суд ухвалює судові рішення у формі ухвал, рішень, постанов, судових наказів [1]. В ст.18 ГПК України зазначено, що судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Отже, зауважимо, що поняття судові рішення охоплює всі з перелічених видів судових актів, що приймаються господарським судом.

Дослідження поняття судового акту дозволяє стверджувати, що в матеріальному розумінні судовий акт – це акт правозастосування, що є формою вираження судом своєї волі, безпосередньо спрямованої на забезпечення захисту гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів суспільства і держави. Що стосується процесуальної сторони судового акту, то слід погодитися з О.В. Котом, який

під судовим актом розуміє встановлену процесуальним законом письмову форму фіксації процедури розгляду справи судом і її правових наслідків [2, 97].

Наголосимо, що судові акти в господарському процесі – це встановлені господарським процесуальним законом документи, що виносяться господарським судом у межах його компетенції при розгляді справ задля фіксації процедури розгляду справ (ухвали) і оформлення його правових наслідків (рішення, постанови або ухвали).

Сукупність встановлених господарським процесуальним законом ознак (елементів), що характеризують судовий акт як акт правосуддя у господарських правовідносинах становить правовий режим судових актів у господарському процесі. Правовий режим судових актів охоплює такі встановлені господарським процесуальним законодавством елементи: а) поняття і види судових актів; б) форму, зміст та інші вимоги щодо певних видів судових актів; в) порядок і місце прийняття судових актів; г) порядок оголошення та момент набрання законної сили судовими актами; ґ) правові наслідки набрання законної сили судовими актами, властивості (компоненти) законної сили судових актів та об'єктні і суб'єктні межі її дії; д) порядок усунення недоліків судових актів судами, що винесли ці акти; е) підстави та порядок оскарження і подання заяв про перегляд судових актів до судів вищих інстанцій; є) межі втручання судів вищих інстанцій у зміст судових актів, що переглядаються; ж) процедуру виконання судових актів відповідними органами.

Зазначені елементи правового режиму судових актів дозволяють характеризувати їх найбільш повно і всебічно, враховуючи при цьому особливості правового режиму судових рішень і ухвал суду першої інстанції, а також постанов і ухвал судів апеляційної і касаційної інстанцій.

В той самий час, з судових актів, що приймаються господарськими судами різних інстанцій слід виокремлювати акти правосуддя та судові інтерпретаційні акти. До перших слід віднести рішення і ухвали господарського суду першої інстанції, постанови і ухвали судів апеляційної і касаційної інстанцій. До других – акти офіційного тлумачення, що приймаються особливими державними органами – органами правосуддя (господарськими судами). До цих актів можна віднести:

а) ухвали про роз'яснення рішення (ухвали), що виносяться господарським судом відповідно до ст. 245 ГПК України;

б) рекомендаційні роз'яснення Верховного суду України спеціалізованим судам нижчого рівня з питань застосування законодавства щодо вирішення справ господарської юрисдикції;

Також слід зазначити, що інформаційні листи, оглядові листи та листи Вищого господарського суду України не можна розглядати як правозастосовчі або інтерпретаційні (акти судового тлумачення) акти. Інформаційні і оглядові листи (листи) – це окрема група, яка не є судовим актом, що виноситься задля вирішення спору і тому їх слід іменувати інформаційними судовими актами.

Окреме місце займають такі процесуальні документи, як протоколи. Вони не є судовими актами, а за їх допомогою здійснюється фіксування певних процесуальних дій, що здійснюються під час судового розгляду.

Зазначимо, що судові акти у господарському процесі мають загальні (спільні) ознаки, які притаманні судовим актам, як і всім іншим актам застосування права, і специфічні ознаки, які притаманні лише судовим актам, як актам правозастосування. Відмінність судових актів у господарському процесі від інших актів правозастосування в тому, що вони: а) виносяться органами, що виключно здійснюють функцію правосуддя в державі; б) виносяться в порядку, встановленому процесуальним законом, і в рамках встановленої процесуальної форми; в) виносяться з дотриманням встановлених законом їх реквізитів (структури, змісту) та вимог, яким мають відповідати судові акти; г) є юридичними фактами, на підставі яких виникають як господарсько-процесуальні, так і матеріальні (господарські, цивільні) правовідносини; д) мають особливий порядок перегляду і скасування; е) вступають в законну силу; є) мають особливий порядок їх виконання.

Отже, судові акти, що виносяться при вирішенні господарських спорів поділяються на акти правозастосування, та на акти, що сприяють здійсненню правосуддя. Перспективи подальших наукових розробок в цьому напрямі полягають у дослідженні можливості внесення відповідних пропозицій щодо більш чіткого законодавчого розмежування вказаних судових актів у ГПК України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський Процесуальний Кодекс, Кодекс України від 06.11.1991 року. № 1798-XII (Редакція станом на 18.03.2019). // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T_179800.html#2280

2. Кот О.В. Судові акти в господарському процесі: поняття та види. Кот О.В. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 1 (169). С. 96 – 99.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Ліцензування у сфері пожежної безпеки здійснюється з метою контролю за тими сферами підприємницької діяльності, які впливають на забезпечення безпеки як національної, так і особистої, а також для захисту державою майнових інтересів.

Ознаками ліцензування є такі: 1) здійснюється уповноваженими органами із метою організації діяльності громадян та юридичних осіб у сферах, які потребують неухильного виконання параметрів та дотримання визначеної правової поведінки; 2) засноване на принципах обмеження державного втручання в підприємницьку діяльність, демонополізації професійної діяльності, дотримання громадянами умов ліцензування, координації та спеціалізації управлінського впливу, професійної

компетентності; 3) є формою контролю за набуттям спеціального статусу у сфері підприємницької діяльності; 4) має особливий адміністративно-правовий режим, який виражений у комплексі правових засобів, що характеризують особливе сполучення взаємодіючих між собою дозволів, заборон, позитивних зобов'язань і полягає у одержанні суб'єктом спеціального правового статусу, у структурі якого переважають обов'язки, визначені уповноваженими органами згідно чинного законодавства; 5) імперативні розпорядження і заборони для ліцензійних видів діяльності встановлені з метою реалізації публічного інтересу; 6) реалізується у правовій формі – ліцензії.

Особливостями ліцензійних правовідносин у сфері пожежної безпеки є такі: 1) це суспільні відносини, які мають організаційний, вольовий, розпорядчий характер; 2) учасники цих правовідносин пов'язані між собою суб'єктивними правами і юридичними обов'язками (при цьому носій суб'єктивного права (уповноважений державний орган, його посадові особи) – уповноважені, а носій юридичного обов'язку (суб'єкт підприємницької діяльності) – зобов'язана сторона); 3) взаємна поведінка учасників правовідносин повинна бути індивідуалізована і чітко визначена, а права і обов'язки персоніфіковані; 4) такі правовідносини проходять через свідомість їх учасників (елемент диспозитивності присутній у добровільному набутті статусу суб'єкта у сфері ліцензійних правовідносин); 5) виступають як юридичний вираз реально існуючих відносин, що складаються у сфері пожежної безпеки; 6) виникають, змінюються, припиняються відповідно до адміністративно-правових норм, що впливають на поведінку сторін і через неї реалізуються; 7) охороняються державою.

Ліцензійна діяльність у сфері пожежної безпеки в Україні на сьогодні врегульована на рівні загального та спеціального законодавства.

До загального законодавства відносяться: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про доступ до публічної інформації», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Кодекс цивільного захисту України, а також ряд підзаконних нормативно-правових актів, серед яких: Указ Президента «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування та визначення такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України», «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення», «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за

переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, і встановлюється періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з надзвичайних ситуацій», «Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі» є спеціальною нормативно-правовою основою для здійснення дозвільної системи як напрямку адміністративної діяльності ДСНС України.

Основу правового режиму ліцензування у сфері пожежної безпеки складає дозвільний тип правового регулювання, який додатково можна визначити умовним тому, що: по-перше, правомочності можуть бути надані за умови, що суб'єкт (ліцензіат, ліцензіар) має відповідну правоздатність; по-друге, ліцензіат зобов'язаний дотримуватись численних ліцензійних вимог та умов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр.

2. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403–17.

3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Верховна Рада України 1994–2017. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1160–15.

4. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877–16.

5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755–15.

6. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939–17.

7. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 р. [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Верховна Рада України 1994–2017. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2806–15/page.

8. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Верховна Рада України 1994–2017. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/ laws/show/222–19.

9. Указ Президента України від 16.01.2013 р. № 20/2013 «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/20/2013.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609 «Про затвердження переліку органів ліцензування та визначення такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Верховна Рада України 1994–2016. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/609–2015.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення» [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. –

Електронні дані. – Верховна Рада України 1994–2017. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua /laws/show/852–2016–%D0%BFhttp://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852–2016.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.04.2018 № 246 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, і встановлюється періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua /laws/show/246–2018–%D0%BF.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 363 «Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua /laws/show/363–2017–%D0%BF.

14. Шпомер А. І. Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект): автореферат дис… канд. юр. наук: 12.00.04 / А. І. Шпомер; Київ. нац. ун–т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 22 с.

РОЛЬ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО (РОЗПОРЯДНИКА МАЙНА, КЕРУЮЧОГО САНАЦІЄЮ, ЛІКВІДАТОРА) У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Гурін Р. А.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Одним із напрямків розвитку законодавства України є вдосконалення законодавства про банкрутство в цілому та діяльності арбітражного керуючого, як учасника справи про банкрутство. У результаті прагнення інтегрування України за останні роки до країн Європейського союзу, інвестиційна привабливість України для інвестора залежить передусім від чіткого розмежування та захищеності на законодавчому рівні України, інвестора (кредитора) від потенційних ризиків пов’язаних з не виконанням підприємством (боржником) своїх договірних зобов’язань.

19 січня 2013року набрав чинності Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції Закону № 4212-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413 далі по тексту – Закон; згідно до якого арбітражний керуючий є суб’єктом незалежної професійної діяльності.

Згідно до ст. 97 Закону, арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну або економічну освіту, стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року на керівних посадах після отримання повної вищої освіти.

Арбітражний керуючий несе відповідальність за власні рішення та дії в процедурі банкрутства укладає із страховиком договір страхування

професійних ризиків арбітражних керуючих за шкоду, заподіяну внаслідок неумисних дій або помилки під час здійснення повноважень арбітражного керуючого. Мінімальний розмір щорічної страхової суми становить триста мінімальних розмірів заробітної плати, встановленої на початок року [1].

Розглянемо статус арбітражного керуючого у двох іпостасях: у процесуальній – як самостійного фігуранта в провадженні у справі про банкрутство, що діє з метою захисту чужого права; у професійній – як звичайного агента майна боржника або з моменту призначення господарським судом з урахуванням конкретної судової процедури [2].

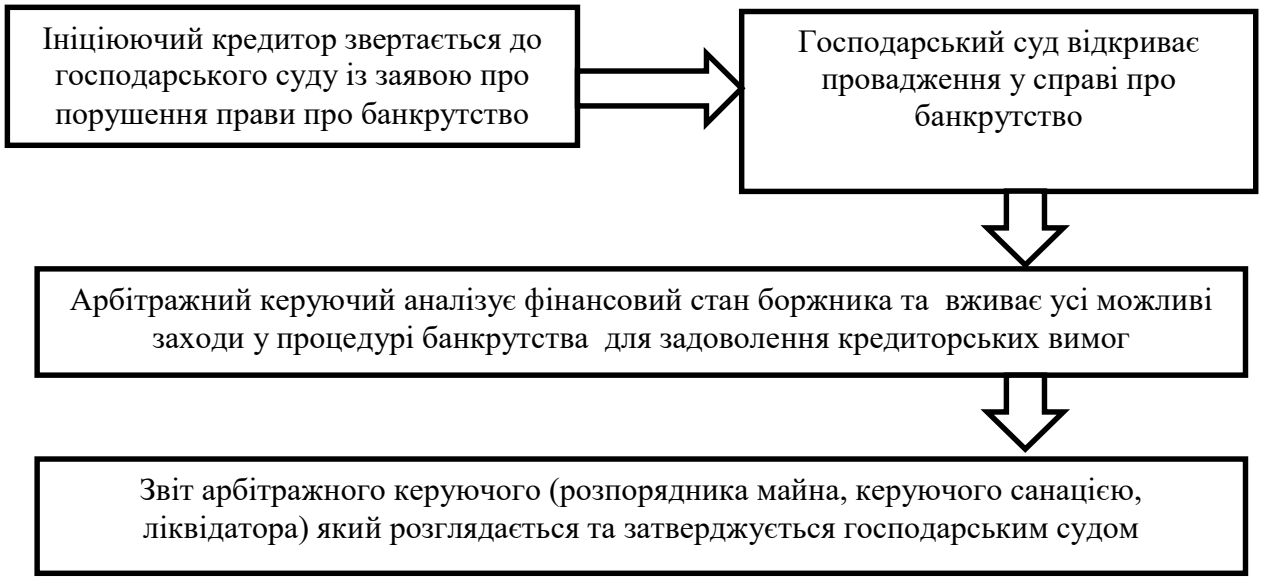

Рис. 1. – Роль арбітражного керуючого у справі про банкрутство.

В подальшому залежно від стадії провадження у справі про банкрутство та завдань відповідної стадії арбітражний керуючий отримує певне коло повноважень. Проте, реалізація та ефективність праці арбітражного керуючого в процесі цілком залежить від обсягу знань отриманих до призначення на посаду. З набранням чинності нової редакції Закону встановила більш чіткі строки проведення процедури банкрутства, значно скоротивши їх і вимагає від арбітражного керуючого пришвидшеного темпу виконання покладених на нього господарським судом обов'язків [3].

Діяльність арбітражного керуючого не є опосередкованою в залежності від складності справи необхідно вирішувати різноманітні задачі: аналіз фінансово-господарської діяльності, інвестиційного становища боржника та його становища на ринках, виявляти (за наявності) ознаки фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства; розроблення плану санації боржника; визнання не дійсними або спростування господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого договорів або майнові дії боржника, які були вчинені боржником після порушення справи про банкрутство або протягом одного року, що передував порушення справи

про банкрутство; заявлення вимог до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства [1]. У своїй діяльності арбітражний керуючий підконтрольний та підзвітний господарському суду і саме суд, затверджує звіт арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) або усуває від виконання арбітражного керуючого від виконання покладених на нього судом обов'язків за їх неналежне виконання.

Отже, ефективна діяльність арбітражного керуючого має надзвичайно важливе значення в процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, оскільки саме через арбітражного керуючого здійснюється реалізація відносин між боржником, кредиторами та господарським судом.

Арбітражний керуючий є самостійною і активною фігурою у справі, захищає чужий законний інтерес, несе відповідальність за власні рішення та дії в процедурі банкрутства, повністю підконтрольний та підзвітний господарському суду і повинен діяти виключно в межах, наданих йому законом, а у випадках прогалин або колізій чинного законодавства – з пріоритетом інтересів боржника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції Закону № 4212-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 32-33, ст.413

2. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія / В.В.Джунь. Вид. 2-е, випр. і доп. К.:Юрид. практика, 2006. 384 с.

3. Борейко О. М. Правовий статус арбітражного керуючого як учасника правовідносин неспроможності (банкрутства) // Вісник Запорізького національного університету. 2012 №1(II). С. 51.

ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор
Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг

Сьогодні неможливо уявити велике сучасне місто без міського пасажирського транспорту. В Україні три міста мають метрополітен, а в більш ніж п'ятдесяти містах працюють підприємства міського електричного транспорту, в усіх великих містах та у більшості селищ міського типу є міський автомобільний транспорт. Засобами різних видів транспорту (автобусами, трамваями, тролейбусами, метрополітеном) здійснюються перевезення вантажів, пасажирів і багажу. Проте їх діяльність як і її правове регулювання в Україні потребують удосконалення. Підприємствам міського пасажирського транспорту необхідно більш

ефективно використовувати основні та оборотні фонди, механізми страхування; законодавцю, уряду і самим суб'єктам господарювання слід розмежувати компетенцію між підприємствами міського пасажирського транспорту та їхніми клієнтами і контрагентами, запропонувати удосконалений процесуальний порядок застосування заходів відповідальності у досліджуваній сфері. Законодавство крім загального складається із спеціальних Законів України «Про автомобільний транспорт», «Про міський електричний транспорт» та значної кількості правил перевезень різними видами транспорту. Однак господарська практика вимагає його удосконалення. Крім того, у радянській та вітчизняній юридичній науці майже відсутні комплексні дослідження з даної проблематики. Так само вони відсутні і в країнах СНД. З'ясування потребує і регулювання правовідносин з перевезень вантажів і пасажирів нормами Цивільного та Господарського кодексів. Проте найбільшої уваги потребує переведення підприємств міського пасажирського транспорту, їхніх машин та пристроїв на споживання екологічно безпечних видів палива і підвищення коефіцієнту корисної дії, а отже – і правового забезпечення стимулювання цих процесів. Ще більш ніж 10 років тому висловлювалася думка, що зважаючи на необхідність боротьби з глобальним потеплінням на планеті майбутнє вбачається у розвитку саме електричного транспорту; тому у близькому майбутньому законодавство стимулюватиме автомобілебудівників та перевізників до виробництва та експлуатації електричного транспорту [1, с. 34].

Наявні проблеми у теорії, практиці та господарському законодавстві, а також зростання значення економії природних ресурсів та захисту навколишнього середовища від впливу відпрацьованих газів дали початок значній кількості досліджень правового регулювання господарської діяльності підприємств міського пасажирського транспорту. Метою досліджень найчастіше були розробка нових наукових положень щодо господарсько-правового регулювання діяльності підприємств міського пасажирського транспорту та підготовки пропозицій з удосконалення законодавства і юридичної практики України. Одним із останніх було монографічне дослідження В.В. Родіної, в якому проведено періодизацію розвитку господарсько-правового регулювання діяльності підприємств міського пасажирського транспорту, запропоновано новий механізм реалізації обов'язкового страхування життя і здоров'я пасажирів міського пасажирського транспорту; удосконалено теоретичні і практичні складові господарської та іншої відповідальності у досліджуваній сфері, зокрема запропоновано підвищення відповідальності керівників транспортних підприємств; зроблено пропозицію щодо ведення Реєстру недобросовісних перевізників; визначено напрями правового регулювання ефективнішого використання майнових активів та ін. Дослідницею запропоновано проект Закону України «Про внесення доповнень до Закону України «Про автомобільний транспорт» та Закону України «Про міський електричний транспорт» [2]. Проте правове стимулювання енергозбереження у сфері транспорту потребує вжиття додаткових ефективних заходів.

Переведення міського пасажирського транспорту із використання двигунів внутрішнього згоряння на використання електричних акумуляторів для сучасної України не просто вирішує проблеми зниження загазованості великих міст та зменшення викиду парникових газів в атмосферу Землі. Ефективність цього процесу напряму впливає на забезпечення економічної незалежності держави і, відповідно, політичного та фізичного її існування. В умовах гібридної війни між РФ та Україною економічне та фізичне існування обох держав пов'язано із кількістю споживання природного газу та нафти. Однак цілі і можливості держав є протилежними. Економічна незалежність України прямо пропорційна зниженню споживання цих природних ресурсів, тоді як економічне та фізичне виживання РФ може бути забезпечене лише збільшенням споживання вуглеводнів як в Україні, так і в багатьох інших державах світу за умови їх постачання саме з РФ.

Законодавство у сфері енергетики України та РФ значно різниться. Так, в Україні ще з 1994 року діє Закон «Про енергозбереження», який передбачає вжиття комплексу заходів, спрямованих на заощадження використання енергії [3], а стандарти споживання енергії передбачають застосування прогресивної системи оплати її вартості як суб'єктами господарювання, так і населенням, що перевищує зростання кількості споживання. У РФ законодавство у сфері енергетики стимулює суб'єктів господарювання та населення до максимального споживання вуглеводнів за принципом – «при гуртовому споживанні одиниця енергії є дешевшою», тобто принципом торгового підприємця. Такий принцип вкупі із кабальними умовами за іншим екстенсивним принципом – «бери або плати» було нав'язано десять років тому Україні.

Сьогодні в Україні видобувається вуглеводнів менше за потребу. Тому перехід до максимального використання у містах електротранспорту – метро, трамваїв, тролейбусів, а також електромобілів та електроавтобусів вкупі із збільшенням станцій генерування електроенергії з альтернативних джерел може стати запорукою економічної безпеки держави. В Україні стимулюються суб'єкти господарювання та населення до використання генераторів енергії Сонця та вітру через запровадження найвищого серед усіх сусідів «зеленого тарифу». І це вже призвело до масштабної появи таких генераторів у домогосподарств, державних та інших установ, і особливо у суб'єктів господарювання по всій державі. Залишилося простимулювати ці процеси по відношенню до підприємств міського транспорту. При цьому таке стимулювання має бути комплексним, а не лише державним. Поодинокі приклади уже з'являються. Так, у Сумах у великому торговому центрі кілька років продаються електромобілі, а поруч із цим центром встановлено безкоштовні пункти зарядки їхніх акумуляторів. Зрозуміло, що через певний час такі заправки стануть платними. Але сьогодні це є прикладом недержавної підтримки. Економічність акумулятора у порівнянні із двигуном внутрішнього згоряння стала причиною появи навесні 2019 року у Полтаві перших електроавтобусів. А це вже підтримка процесів електрифікації транспорту з боку територіальної громади власним коштом; закуплене майно належить

до фондів комунальної власності. Але найбільш ефективним у вирішенні завдань електрифікації міського пасажирського транспорту сьогодні буде застосування до відповідних державних, комунальних та приватних підприємств засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, основні з яких названо Господарським кодексом України у пункті 2 статті 12, та статтях 13-17 [4]. Завдяки їм та іншим засобам через імперативні та диспозитивні методи управління економікою можна буде знизити споживання вуглеводнів у сфері міського пасажирського транспорту, провести його електрифікацію та забезпечити енергетичну та економічну незалежність держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шелухін М. Л. Транспортне право України. Академічний курс: [підручник] / за ред. М. Л. Шелухіна. К.: Ін Юре, 2008. 896 с.

2. Родіна В.В. Господарсько-правове регулювання діяльності підприємств міського пасажирського транспорту: монографія / В.В. Родіна; МВС України, Донецький юридичний інститут. Житомир: Вид. О.О. Євенюк, 2019. 198 с.

3. Про енергозбереження: Закон України від 1 липня 1994 року № 74/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1994. № 30. Ст. 283.

4. Хозяйственный кодекс Украины: Науч.-практ. коммент. / Под общ. ред. А.Г. Бобковой. Х.: Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н.Н., 2008. 1296 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ

Єпіфанова М. А.
НК – Шинкаренко О. М., канд. екон. наук, доцент
Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку, одним із важливих показників покращення фінансових результатів підприємств є раціональне використання матеріальних, трудових ресурсів та зниження рівня операційних витрат, чого можна досягти через налагоджену систему нормативно-правового забезпечення. Облікові регламенти, що регулюють бухгалтерські процеси на підприємстві, потребують змін, що зумовлені політичними, економічними, соціальними, інтеграційними та іншими факторами.

Питання нормативно-правового забезпечення обліку витрат виробництва, досліджувала ціла плеяда видатних українських вчених-економістів та практикуючих бухгалтерів, а зокрема це: Ф.Ф. Бутинець, Я.Д.Крупка, Н.В.Сєкіріна, М.С.Пушкарь, Ю.А.Кузьмінський, Н.М. Ткаченко, В.Г.Швець та ін. Аналізуючи результати досліджень науковців, можна зробити висновок, що тема є досить актуальною для дослідження на різних етапах розвитку економіки. Нормативно-правове забезпечення обліку та формування витрат виробничої діяльності є недостатнім, а тому потребує удосконалення на законодавчому рівні.

Трактування поняття витрат за елементами законодавчо закріплене у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (далі П(С)БО 16), що затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318. Згідно даного положення: елемент витрат - сукупність економічно однорідних витрат [1]. П(С)БО 16 "Витрати" має загальний характер і не враховує особливості кожної галузі виробництва. Саме тому міністерства і відомства розробляють методичні рекомендації з питань організації обліку витрат та калькування собівартості продукції у різних галузях. Тому доцільно було б розробити базу нормативно-правового забезпечення обліку витрат за елементами [табл. 1].

Даний перелік нормативного забезпечення, щодо обліку виробничих витрат не є повним, але основні моменти щодо організації та техніки ведення обліку операційних витрат на підприємстві зазначені в даних нормативних актах. Реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, потребувало введення Міністерством промислової політики України наказу від 09.07.2007 р. № 373 «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості». Дані методичні рекомендації класифікують витрати за різними ознаками, що є важливою інформацією для калькуляції собівартості одиниці продукції. Під економічними елементами витрат, в даному документі розуміють сукупність економічно однорідних витрат в грошовому виразі за їх видами (це групування дозволяє відповісти на запитання, що витрачено на даний об'єкт) [6], що є тотожним з поняттям у Законі України № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Таблиця 1 – Нормативно-правового забезпечення обліку витрат за елементами

Нормативно-правовий акт	Питання, що вирішує даний акт
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-14 від 16.07.1999 р.[2]	Визначає правові засади регулювання та ведення бухгалтерського обліку в Україні, а також трактується поняття витрати.
П(С)БО 9 «Запаси» [3]	Визначає перелік фактичних витрат, що формують собівартість запасів.
П(С)БО 16 «Витрати» [1]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, а також розкриває склад витрат виробничої собівартості продукції.
План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування № 291 від 30.11.1999 р.[4;5]	Характеристика 8 класу рахунків «Витрати за елементами», що формують виробничу собівартість продукції.

*розроблено автором на підставі [1;2;3;4;5]

Особливої уваги заслуговує групування витрат за економічними елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати [1].

Отже, зважаючи на низку позитивних моментів, передбачених у нормативно-правовому забезпеченні, відсутня чітка й окрема регламентація обліку витрат за елементами. Згідно рекомендацій це групування є єдиним для всіх промислових підприємств, але бухгалтерський облік є специфічним на кожному підприємстві, особливо це стосується підприємств, що застосовують 8-й клас рахунків для обліку витрат, класифікація витрат повинна бути затверджена окремим наказом на підприємстві або затверджені Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості для малих суб'єктів господарювання» з метою розмежування обсягів виробництва продукції на великих і середніх підприємств та малих. Таким чином, така система класифікації витрат може створити надійну основу для прогнозування управлінських рішень щодо обсягів виробництва продукції, рівня встановлення цін на продукцію, а також контроль за обсягами продажу виробленої продукції на базі законодавчого нормативно-правового забезпечення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. П(С)БО 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19.01.2000 № 27/4248 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00 (26.03.2014 р.).

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-14 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (23.03.2014 р.).

3. П(С)БО 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.11.1999. №751/4044 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00 (26.03.2014 р.).

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 № 291 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99 (28.03.2014 р.).

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку від 30 листопада 1999 № 291 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99 (28.03.2014 р.).

АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Кадала В. В., канд. юрид. наук
Донецький юридичний інститут МВС України

Перехід України та інших пострадянських держав у ринкову економіку вимагає вивчення досвіду іноземних держав у вирішенні деяких правових питань. В зв'язку з бажанням України, а також інших європейських держав вступити в ЄС, а також наявність інтеграційних процесів та ряду інших факторів необхідно говорити про зближення сучасних систем правового регулювання економічної активності.

Рівень розвитку технологій та законодавчого забезпечення спільного інвестування у світі дозволяє нівелювати більшість ризиків, які мають місце у вітчизняному інвестиційному просторі. Аналізуючи останні досягнення слід зазначити наступне.

Формування континентальної та американської (англосаксонської) моделей існування фінансового ринку полягає в тому, що континентальна, або банківська система (bank based financial system) орієнтована на банківське фінансування, а американська (market based financial system) – як орієнтир завжди використовує ринок цінних паперів та інституційних інвесторів (страхові компанії, пенсійні та інвестиційні фонди). Наша система дещо схожа на європейську. Але, разом з тим, як і у Російській Федерації існує змішана система функціонування грошового ринку, який формується епізодично, безсистемно та не пов'язаний з комплексом секторів господарства. Такий стан речей викликає появу великої кількості контролюючих органів та фрагментації фінансового сектору на грошово-кредитний ринок, валютний ринок, фондовий (ринок цінних паперів) і ринок фінансових послуг.

Сьогодні в нашій державі є три фінансових регулятори: НБУ, Нацкомфінпослуг і НКЦПФР. Найбільше повноважень сконцентровано в НБУ, котрий було обрано закордонними фінансовими донорами драйвером реформ. Зараз він серед чинних регуляторів є найбільш самодостатнім і результативним. Також є потреба у розділенні функцій контролю фінансового ринку між НБУ і НКЦПФР і, відповідно, ліквідувати Нацкомфінпослуг. Тут варто відзначити, що всі вимоги щодо скорочення на фінансовому ринку регулюючих органів ґрунтуються на Європейських директивах.

За характером джерел європейське законодавство класифікується як первинне та похідне. Зокрема, до першого відносяться установчі угоди (договори), які відіграють роль основних законів: Договір про Європейський Союз, Договір про заснування Європейських товариств та ін. Із зазначеного слідує наступне. Враховуючи, що перспективи України щодо членства в ЄС є доволі невизначеними, а час вимагає рішучих змін у вітчизняному інвестиційному просторі, нашій країні слід вивчити досвід США, які є лідером у галузі спільних інвестицій.

Одним з дуже ефективних механізмів фінансування компаній в США є Фонд Прямого Інвестування (Private Equity Fund). У функціоналі його діяльності закладена схема колективних інвестицій в компанії і проекти, акції яких не продаються публічно. Private Equity Fund – це фонд з фіксованим терміном дії, як правило, 10 років. Принципово важлива річ: Private Equity Fund не є юридичною особою, всі учасники пов'язані договорами про спільну діяльність, тобто це просте товариство. Це робиться з метою уникнення подвійного оподаткування. З цієї причини такого роду бізнес розвивається дуже успішно. В Private Equity Fund є два види партнерів: General Partner (керуюча компанія) і Limited Partnership (партнери з обмеженою відповідальністю). GeneralPartner – це компанія управляє активами Фонду, вона є інвестиційним професіоналом, вона приймає всі рішення про фінансування проектів. Керуюча компанія не вносить ніяких інвестицій в Фонд, її функція – ефективне управління активами Фонду та залучення капіталів від інституційних інвесторів, які мають великі кошти, таких як пенсійні фонди, страхові компанії, університети, ендаументи, великі приватні інвестори, технологічні компанії та ін., Всі вони є Limited Partnership. Limited Partnership – це партнери з обмеженою відповідальністю, це ті, хто вносить гроші в Фонд. General Partner – відповідає всім своїм майном, тоді як Limited Partnership – тільки внесеним внеском, вони не приймають ніяких рішень. Тобто, простіше кажучи, Limited Partnership дають кошти і чекають: спрацює чи не спрацює задум, на який їх умовили віддати гроші.

Досвід США є цікавим і з огляду на те, що фондовий ринок цієї країни найбільший у світі, адаптація законодавства до стандартів США дозволить інвесторам з США привернути увагу до нашого ринку. Тим більше, що Американська торгова палата визнала Україну в своєму огляді «Україна: огляд економіки» перспективною для інвестицій, якщо будуть подолані проблеми корупції, правової системи та бюрократизації, а найбільш прогресивною сферою з точки зору активного впровадження реформ є саме банківські та фінансові послуги [1].

Разом з тим, як показує аналіз правових засад регулювання діяльності ІСІ за закордонним законодавством, то у наявній законодавчій базі України загалом враховані як національні, так і європейські вимоги і стандарти. Але, є нагальна потреба у вдосконаленні окремих процедур, щодо врегулювання діяльності ІСІ, впровадження окремих норм американського законодавства, та виправлення ситуації з корупцією, судовою владою, захистом прав інвесторів та ін. крім цього, однією з основних проблем, що стримує розвиток ІСІ, є недостатня інформаційна прозорість, низька інвестиційна культура населення, недостатня доступність інформації. А це, в свою чергу, потребує належної державної політики в сфері підвищення фінансової грамотності населення.

Аналіз закордонного законодавства щодо регулювання господарських відносин ІСІ дозволяє стверджувати, що для ефективного розвитку та залучення іноземних інвестицій у відповідну вітчизняну сферу необхідна побудова ефективного законодавства та впровадження дієвої правозастосовної практики. Закордонне законодавство побудоване та

розвивається з метою впровадження останніх технологій та досягнень фондових ринків в сферу ІСІ, а також зниження ризиків інвесторів. Тоді як, у вітчизняному законодавстві є інші першочергові завдання. Так є потреба у розділенні функцій контролю фінансового ринку між НБУ і НКЦПФР і, відповідно, ліквідуванні Нацкомфінпослуг.

У наявній законодавчій базі України загалом враховані як національні, так і європейські вимоги і стандарти. Але, разом з тим, є нагальна потреба у вдосконаленні окремих процедур, щодо регулювання діяльності ІСІ, впровадження окремих норм американського законодавства, та виправлення ситуації з корупцією, судовою владою, захистом прав інвесторів та ін. крім цього, однією з основних проблем, що стримує розвиток ІСІ, є недостатня інформаційна прозорість, низька інвестиційна культура населення, недостатня доступність інформації. На сучасному етапі розвитку суспільства інвестор повинен мати визначене розуміння інвестиційних та фінансових ринків і ризиків, знання інструментів, досвід вкладення і усвідомлювати необхідність компетентного підходу до інвестування. Суттєвого корегування потребує державна політика в сфері освіти відносно підвищення фінансової грамотності населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Быть или не быть: американцы назвали три причины инвестировать в Украину. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://domik.ua/novosti/byt-ili-ne-byt-amerikancy-nazvali-tri-prichiny-investirovat-v-ukrainu-n244835.html

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Кормаченко Л. В.
НК – Шинкаренко О. М., канд. екон. наук, доцент
Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

Економічні процеси, що відбуваються в Україні, у зв'язку з євроінтеграцією зумовлють реформування нормативно-правового забезпечення, відповідно до міжнародної моделі організації та техніки ведення бухгалтерського обліку активів, капіталу та зобов'язань. Невід'ємною складовою частиною майна будь-якого підприємства в ринкових умовах є основні засоби, без яких не можливий процес виробництва продукції, надання послуг чи виконання робіт. Перехід суб'єктів господарювання на принципи і методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зумовив істотні зміни в порядку ведення бухгалтерського обліку основних засобів.

Вивченням сучасного стану нормативно-правової бази, щодо обліку основних засобів в Україні досліджено у працях таких відомих вітчизняних вчених як: Бутинець Ф. Ф., Базилевич К.С., Базилевич В.Д., Голова С.Ф., Грінько А.П., Гражевська Н.І., Головко В.І., Гура Н.О., Купалова Г.І., Панасенко

Л.І. та інші. Але проблема методики, аналізу та ведення бухгалтерського обліку основних засобів на базі нормативного забезпечення потребують подальшого дослідження та наукового обгрунтування.

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000 року (далі - П(С)БО 7 «Основні засоби») поняття основні засоби трактується наступним чином: основні засоби - основні засоби - матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1]. У МСБО 16 «Основні засоби» трактування поняття основних засобів суттєво не відрізняється: основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [2]. Співставивши дане визначення з тим, що пропонує П(С)БО 7 «Основні засоби», ми можемо стверджувати, що має місце повна відповідність національних стандартів міжнародним. Нормативно-правове регулювання організації та ведення бухгалтерського обліку та аналізу на підприємствах в Україні доцільно представити у вигляді чотири рівневої системи [табл.1].

Таблиця 1 – Нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів на підприємствах України

Нормативно-правовий акт, за ступенем важливості	Проблема, що регулюється даним документом
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, ведення бухгалтерського обліку в Україні.
П (С)БО 7 «Основні засоби»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби у фінансовій звітності.
МСБО 16 «Основні засоби»	Визначення облікового підходу до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях.
П(С)БО 14 «Оренда»	Визначає методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про оренду основних засобів та розкриття її у фінансовій звітності.

*розроблено автором на основі джерел [1;2;3;4;5.]

Розроблений перелік нормативно-правового забезпечення не є вичерпним і потребує подальшого вдосконалення. В умовах інтеграції України до світової спільноти важливого значення набуває досягнення уніфікації облікового нормативно-правового регулювання, в частині обліку основних засобів, як основного об'єкта обліку при веденні діяльності підприємством, як на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях. Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

– основні засоби;
– земельні ділянки;
– капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
– будівлі, споруди та передавальні пристрої;
– машини та обладнання;
– транспортні засоби;
– інструменти, прилади, інвентар (меблі);
– тварини;
– багаторічні насадження та плодоносні рослини;
– інші основні засоби [4].

Отже, особливості нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів полягають в подальшій гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародним, поступово наближаючись до вимог міжнародних стандартів. Основні засоби – один з важливих факторів будь-якого виробництва, стан і ефективне використання якого прямо впливає на кінцеві фінансові результати господарської діяльності підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV (з наступними змінами і доповненнями). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27 квіт. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27 квіт. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМИ МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Попков П. О.
Інститут економіко-правових досліджень НАН України

В умовах реформування національного процесуального законодавства, а також аналізу міжнародного процесуального законодавства, у тому числі європейського, можливо зробити висновок, що визначилася тенденція впровадження альтернативних та спрощених процедур розгляду справ. Так, Комітет Міністрів Ради Європи в своїй рекомендації від 14.05.1981 р. № R (81) 7 наполягав на доцільності прийняття заходів щодо полегшення або заохочення примирення сторін або дружнього врегулювання спору до прийняття його до провадження або в ході розгляду [1].

Мирову угоду можливо розглядати з різних аспектів, але її застосування спрямовано перш за все, на досягнення порозуміння між сторонами та припинення розгляду спору. Мирову угоду можливо розглядати як інструмент спрямований на врегулювання конфлікту без судового розгляду.

Відповідно до статті 192 Господарського процесуального кодексу України (ГПК - далі) мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, якщо мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб [2].

Щодо визначення мирової угоди, то науковці й до теперішнього часу не мають однієї думки стосовно поняття та змісту.

Л. Фединяк розглядає мирову угоду як укладену сторонами й затверджену судом угоду, відповідно до якої позивач і відповідач шляхом взаємних уступок ліквідують цивільно-правовий спір, що виник між ними. Це розпорядчий документ сторін як процесуального, так і матеріального права, оскільки, укладаючи мирову угоду, сторони розпоряджаються своїм процесуальним, а також суб'єктивним матеріальним правом і охоронюваним законом інтересом [3].

С. Фурса та Є. Фурса визначають мирову угоду як двосторонню угоду між позивачем та відповідачем, при укладенні якої вони фактично заново визначають свої права та обов'язки у спірних правовідносинах [4, 144].

З аналізу інших думок вчених, можливо погодитися, що їх погляди різняться у тому, що одні говорять про мирову угоду як про договір, інші відстоюють позицію процесуальної правової природи мирової угоди, а треті – змішаної правової природи цього правового інституту [5, 110-113].

Щодо порядку укладання та затвердження мирової угоди, то це питання є мало дослідженим у господарському процесі. Існують деякі аспекти, які потребують дослідження або уточнення, таким є питання стосовно форми укладання мирової угоди. У ГПК зазначено, що сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу. Далі зазначається, що укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди. Затверджуючи

мирову угоду, суд цією самою ухвалою одночасно закриває провадження у справі. Але, ГПК не містить норму яка б роз'яснювала у якій формі укладається мирова угода.

Так, деякі вчені зазначають, що мирова угода укладається в письмовій формі сторонами або їх представниками. Причому умови мирової угоди сторін викладаються та підписуються ними в адресованих господарському суду письмових заявах, що долучаються до справи [5, 110-113].

Відповідно до ч. 2 ст. 191 ГПК України, сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу.

На підставі аналізу існуючих правових норм можливо зробити висновок, що сторони звертаються до суду з письмовою заявою, але стосовно того, що мирова угода укладається в письмовій формі ГПК не вказує. Тільки після того як суд погоджується з рішенням сторін щодо укладення мирової угоди він затверджує ухвалу, причому суд не може втручатися в домовленості сторін або нав'язувати їм свою думку стосовно будь-яких питань. Тому можливо зробити висновок, що стосовно строгого укладання мирової угоди у письмовій формі у господарському процесуальному законодавстві нічого не говориться.

У той же час, 19 червня 2013 року наказом Міністерства юстиції України № 1223/5 було затверджено Типову форму мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення. Цією типовою формою передбачено вимоги щодо розроблення мирової угоди боржника. Відповідно до Вимог щодо розроблення мирової угоди, мирова угода оформляється у вигляді систематизованого переліку взаємопов'язаних і послідовних заходів, що підлягають здійсненню під час провадження у справі про банкрутство з метою розрахунків з кредиторами та відновлення платоспроможності боржника на умовах та порядку, визначених цією Мировою угодою. Також варто зазначити, що до мирової угоди повинні бути долучені документи, які доповнюють, пояснюють та підтверджують інформацію, викладену в ній, що оформляються як додатки до мирової угоди [6].

Але все ж таки, на нашу думку, по справам які не відносяться до справ про банкрутство можливо укладення мирової угоди в усній формі, якщо не існує заперечень між сторонами. Мирова угода спрямована на добровільне волевиявлення та на врегулювання та припинення спору. Документом, що підтверджує закінчення цієї процедури є ухвала суду, тому не виникає заперечень в якій формі буде укладена мирова угода. На наш роздум, це повинно бути визначено за домовленістю сторін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Рекомендация Комитета Министров Совета Европы государствам-членам относительно путей облегчения доступа к правосудию от 14.05.1981 г. № R (81)7. URL: http: //zakon4.rada.gov.ua/laws /show /994_133

2. Господарський процесуальний кодекс України: ухвалений Верховною Радою України від 06.11.1991 р. № 1798-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12

3. Фединяк Л. Мирова угода як спосіб врегулювання цивільно-правових спорів: окремі питання. // Право України. 2003. № 4. URL: http: //pravoznavec. com. ua /period /chapter /2 /25 /881

4. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. / С. Я. Фурса, Є.І. Фурса, С. В. Щербак; за заг. ред. С. Я. Фурси. К.: Фурса С. Я.; КНТ, 2007. 1088 с.

5. Згама А. О. Деякі аспекти укладання мирової угоди у господарському процесі // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 110-113.

6. Типова форма мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення: затверджена наказом Міністерства юстиції України від 19 червня 2013 року № 1223/5 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1064-13

ЩОДО СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОВЕДЕННЯ ПЛАНОВИХ ПЕРЕВІРОК

Туркот О. А., канд. юрид. наук, Верес М. І.
Львівський державний університет внутрішніх справ

Для зменшення втручання органів державної влади у діяльність суб'єктів господарювання, шляхом проведення планових перевірок, законодавцем був встановлений мораторій. Зокрема, так підприємців заохочували здійснювати реєстрацію суб'єкта господарювання та вносити інвестиції у економіку України, наповнюючи коштами зі сплати податків та іншими відрахуваннями Державний бюджет. Таким чином, проводили політику щодо розвитку підприємництва в Україні.

Зокрема, 3 листопада 2016 року прийнято Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 1728-VIII [1]. У ст. 2 Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 1728-VIII зазначено, що до 31 грудня 2018 року встановлено мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Відповідно, починаючи із 1 січня 2019 року, Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 1728-VIII втратив чинність і мораторій на проведення планових заходів з перевірок перестав діяти.

Необхідно зазначити, що на даний час контролюючі органи будуть проводити планові перевірки суб'єктів господарювання. Кожен суб'єкт підприємницької діяльності має право дізнатись про дату такої перевірки та контролюючий орган, який буде здійснювати її. Дізнатися вказану інформацію суб'єкти господарювання можуть на сайті «Інспекційний портал» [2]. На вказаному сайті у вільному доступі наявна інформація про дату планової перевірки та контролюючий орган, який буде здійснювати її. Також, на вказаному сайті наявний «Комплексний план» та «Річні плани за 2019 рік» проведення планових перевірок. Зокрема, на порталі

inspections.gov.ua (сайт «Інспекційний портал») 26 інспекційних органів з 33 відкрили інформацію про свої перевірки. В єдиній системі опубліковано близько 250 000 планів і близько 48 000 результатів уже проведених перевірок. Державна фіскальна служба також сформувала план-графік документальних перевірок на 2019 рік. У нього включені майже 5000 суб'єктів господарювання, що задекларували за 2017 рік 1,14 трлн грн. доходів [3].

Р.Федоришин роз'яснив, що суб'єктам господарювання треба бути готовим до планової перевірки регулятора, якщо їх діяльність пов'язана з ним. Найсуттєвіше на бізнес вплине включення до переліку Державної фіскальної служби, Антимонопольного комітету України, Державної аудиторської служби України і Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [4].

Таким чином, підприємцям залишається лише добросовісно виконувати свої обов'язки, сплачуючи податкові збори та інші відрахування, і очікувати планової дати проведення перевірки контролюючим органом.

Також, необхідно зазначити, що органи державної влади уже неодноразово вносять зміни та роз'яснення у вказаний законодавчий акт, з метою надання дозволу визначеним органам здійснювати планові перевірки суб'єктів господарювання. Вказані дії органи проводять з метою здійснення нагляду за дотриманням законності при функціонуванні суб'єктів господарювання, і за сплатою у строки відповідних платежів та зборів до Державного бюджету. Також, проведення планових перевірок необхідне для недопущення «рейдерської атаки» на підприємстві. Оскільки, якщо уся документація буде відповідати нормам чинного законодавства, то «рейдери» не зможуть знайти «слабкі сторони» у здійсненні діяльності підприємства, за допомогою яких можливо здійснити посягання.

Необхідно, щоб керівництво суб'єкта господарювання слідкувало за тим, чи немає у суді справ, стороною у яких виступає він та чи не ведеться розгляд справи без участі підприємства [5, с. 100]. Взагалі досить складно визначити, яке саме підприємство підпаде під акт «рейдерської» атаки. Ознаками початку захоплення можуть бути: перевірки різними органами з питань, що стосуються установчих документів, «очорнення» репутації компанії з метою зниження вартості акцій тощо [6, с. 109].

Зокрема, у Переліку органів державного нагляду (контролю), на які не поширюється дія Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 р. № 1104 [7] встановлено значну кількість контролюючих органів, які, незважаючи на мораторій, продовжували здійснювати планові перевірки суб'єктів господарювання, оскільки на них не поширювалася дія вказаного закону.

Отже, незважаючи на те, що органи держаної влади проводять в Україні політику щодо розвитку підприємництва, також вони повинні здійснювати нагляд за дотриманням законності при здійсненні суб'єктами господарювання діяльності, своєчасною сплатою підприємцями податкових

платежів та інших відрахувань. Таким чином, починаючи з січня 2019 року, мораторій на проведення планових перевірок відмінено, у зв'язку з цим, на даний час контролюючі органи мають право проводити вказані перевірки та здійснювати нагляд за діяльністю суб'єктів господарювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 03.11.2016 р. № 1728-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1728-19/conv/print (втратив чинність 01.01.2019 р.).
2. Інспекційний портал. URL: https://inspections.gov.ua/.
3. Мораторій закінчено: перевірки бізнесу відновляться у 2019 році. *Mind:* веб-сайт. URL: https://mind.ua/news/20192134-moratorij-zakincheno-perevirki-biznesu-vidnovlyatsya-u-2019-roci?fbclid=IwAR2ZBd9KatzRrjg8w327612g13sw-Tv0dlmaVJCR1TKd50lCz5vO8fw1uG8.
4. Оновлено: Кабмін дозволив перевіряти бізнес до кінця 2018 року. *Mind*: веб-сайт. URL: https://mind.ua/news/20182000-onovleno-kabmin-dozvoliv-pereviryati-biznes-do-kincya-2018-roku
5. Туркот О. А. Правовий захист акціонерних товариств від посягань на їх майно: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 200 с.
6. Деревянко Б. В., Туркот О. А. Захист прав суб'єктів господарювання : навчальний. посібник / за ред. д.ю.н., проф. Б. В. Деревянка. 2-ге вид., перероб. і доповн. Львів : ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 150 с.
7. Перелік органів державного нагляду (контролю), на які не поширюється дія Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2017 р. № 1104. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-2017-%D0%BF/conv/print.

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО»

Туркот О. А., канд. юрид. наук, Вихівська Т. В.
Львівський державний університет внутрішніх справ

Основною організаційно-правовою формою підприємств і монополій у всіх сферах економіки розвинених країн є акціонерні товариства. На сучасному етапі розвитку підприємництва вони є не лише формою централізації вільних капіталів, а й засобом мобілізації заощаджень населення для перетворення їх на капітал. З кожним роком законодавство щодо правового регулювання акціонерних товариств вдосконалюють, шляхом внесення відповідних змін, у тому числі щодо захисту законних прав та інтересів акціонерів.

Будь-яке посилення захисту інтересів акціонерів (навіть міноритарних) сприятиме підвищенню інвестиційного клімату як в окремо взятому акціонерному товаристві, так і в державі в цілому [1, с. 21].

Проте законодавець в недостатній мірі регулює окремі питання діяльності акціонерних товариств, зокрема щодо захисту їх від

«рейдерських» посягань. У зв'язку з цим, правовий статус акціонерних товариств є актуальною темою і потребує здійснення досліджень у вказаній сфері.

Саме організаційно-правова форма акціонерне товариство виявилася найбільш вразливою перед нападами зловмисників, яких в економічній та публіцистичній літературі звуть «рейдерами» [2, с. 6]. У зв'язку з тим, що акціонерні товариства є вразливими перед «рейдерськими» атаками, органи державної влади вдосконалюють законодавчі норми, які спрямовані на захист законних прав та інтересів акціонерів та товариств зокрема.

Акціонерні товариства – одна з організаційно-правових форм юридичних осіб. Їх правовий статус визначений передусім у Господарському кодексі України (далі - ГК України), Цивільному кодексі України (далі - ЦК України), Законі України «Про акціонерні товариства» та в інших нормативних актах, які регулюють окремі питання створення та діяльності акціонерних товариств (наприклад, збільшення чи зменшення розміру статутного фонду, скликання та проведення загальних зборів, реєстрації права власності на акції тощо).

Згідно із ч. 1 ст. 152 ЦК України та ч. 1 ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства», акціонерне товариство – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [3], [4].

Щодо ГК України, то у ч. 2 ст. 80 надано інше, більш детальніше, визначення, зокрема акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій [5].

Зважаючи на зазначене вище необхідно зауважити, що визначення поняття «акціонерне товариство», яке закріплено у ч. 2 ст. 80 ГК України, розкриває найбільш повну сутність акціонерного товариства, ніж це передбачено у ч. 1 ст. 152 ЦК України та ч. 1 ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства». У визначеннях поняття «акціонерне товариство», які вказано у ЦК України та Законі України «Про акціонерні товариства» замість терміну «акцій» вживають термін «частка», що робить вказане визначення поняття дещо схожим з визначеннями поняття «товариство з обмеженою відповідальністю» і «товариство з додатковою відповідальністю».

На нашу думку, необхідно закріпити у ГК України, ЦК України, та у Законі України «Про акціонерні товариства» єдине визначення поняття «акціонерне товариство», за аналогією із нормою ГК України.

Отже, правовий статус акціонерного товариства визначено передусім у ГК України, ЦК України, Законі України «Про акціонерні товариства» та інших нормативних актах, які регулюють окремі питання створення та діяльності акціонерних товариств. Найбільш детальне визначення поняття «акціонерне товариство» надано у ч. 2 ст. 80 ГК України. У нормі вказаного законодавчого акту розкрито найбільш повну сутність акціонерного товариства, ніж це передбачено у ЦК України та у Законі України «Про

акціонерні товариства». У зв'язку з цим, потрібно вдосконалити норми чинного законодавства, шляхом визначення єдиного поняття «акціонерне товариство» у законодавчих актах, які регулюють правовий статус акціонерних товариств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Туркот О. А. Правовий захист акціонерних товариств від посягань на їх майно: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 200 с.
2. Туркот О. А. Правовий захист акціонерних товариств від посягань на їх майно та органи управління : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Туркот Ольга Андріївна. Кривий Ріг, 2015. 240 с.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15
4. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09. 2008 р. № 514-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436 – IV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15

ЩОДО КОДИФІКОВАНОГО АКТУ У СФЕРІ БАНКРУТСТВА

Туркот О. А., канд. юрид. наук, Горун О. А.
Львівський державний університет внутрішніх справ

Інститут банкрутства забезпечує звільнення ринкової економіки від неефективних господарюючих суб'єктів які функціонують на засадах самофінансування (з метою отримання прибутку) і несуть самостійну відповідальність за власними зобов'язаннями [1, с. 184].

На сьогодні в Україні наявне застаріле законодавство, що стосується відновлення платоспроможності боржника. У рейтингу Doing Business за компонентом «Вирішення неплатоспроможності» Україна знаходиться на 145-му місці [2]. Для того, аби вдосконалити процедури банкрутства та підвищити місце України у рейтингу Doing Business за компонентом «Вирішення неплатоспроможності», парламентарі вирішили прийняти кодифікований законодавчий акт.

18 жовтня 2018 року у другому читанні Верховна Рада прийняла Кодекс України з процедур банкрутства [3]. За відповідний законопроект №8060 проголосували 237 народних депутатів. Метою документа є підвищення ефективності процедур банкрутства, рівня захищеності прав кредиторів, вдосконалення процедури продажу майна боржника на аукціоні, підвищення рівня виконання контрактів і судових рішень. З моменту набуття чинності вказаного кодексу втрачає чинність Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [4]. Необхідно зазначити, що на даний час вказаний законодавчий акт направлено на підпис Президенту України.

Т. Д. Стасюк зазначає, що прийняття вказаного акту визначатиме появу в Україні нової галузі – конкурсного права. Утворення нових галузей є

закономірним наслідком об'єктивних змін, що відбуваються в соціально-політичній системі [5, с. 431].

Кодекс України з процедур банкрутства безумовно необхідний для спрощення процедури банкрутства та об'єднання усіх необхідних правових норм, які регулюють процедуру банкрутства у одному кодифікованому акті [6, с. 227].

Кодексом вдосконалюється процедура корпоративного банкрутства. Завдяки її спрощенню, банкрута можна буде продати як працюючий бізнес. Сама процедура значно прискориться за допомогою скорочення підстав для касаційного оскарження (зараз в Україні вона триває в середньому 2,9 року, тоді як в інших країнах Східної Європи - 2,3 року) і подешевшає (середня вартість процедури банкрутства в Україні зараз – до 40% вартості бізнесу, тоді як в сусідніх по регіону державах– до 13%) [7].

Необхідно зазначити, що спрощення процедур банкрутства полягає не лише у вдосконаленні норм матеріального, але і процесуального права. Зокрема, для підвищення місця України у рейтингу Doing Business за компонентом «Вирішення неплатоспроможності» потрібно вдосконалити процесуальні норми, які встановлюють строки розгляду справи та скоротити терміни для оскарження відповідних рішень, з метою зменшення тривалості процедури банкрутства та витрат на її проведення.

Таким чином, основною метою, задля якої було прийнято кодекс є підвищення місця України у рейтингу Doing Business за компонентом «Вирішення неплатоспроможності». Також, у зв'язку з прийняттям Кодексу України з процедур банкрутства, повинна бути вдосконалена процедура здійснення банкрутства, зокрема щодо скорочення тривалості процесуальних строків розгляду справи про визнання боржника банкрутом у суді, а також зменшення витрат на проведення процедури банкрутства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Волконський Є.В. Актуальні питання банкрутства за законодавством України в умовах розбудови правової держави. Наше право. №7.2013. С. 184-188.

2. Doing business. URL: https://www.unian.ua/politics/10023803-kodeks-z-proceduri-bankrutstva-spriyatime-vidnovlennyu-platospromozhnosti-borzhnikiv-ivanchuk.html

3. Кодекс України з процедур банкрутства: Проект Закону України від 26.02.2018 р. № 8060 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8060&skl=9

4. Які зміни передбачає кодекс з питань банкрутства. URL: https://blog.liga.net/user/ashevchenko/article/31468

5. Стасюк Т.Д. Розробка кодексу України з процедур банкрутства як підстава для виокремлення галузі конкурсного права. Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та з добувачів-учасників 74-ї звітної конференції Одеського національного університет у імені І. І. Мечникова. Секція економічних і правових наук (Одеса, 25–27 квітня 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018., С. 431-434

6. Смолин Г. В., Туркот О. А. Щодо удосконалення процедур банкрутства. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник тез доповідей регіональної науково-практичної конференції, (м. Львів, 14 грудня 2018 року). 2018. С. 227-228.

7. Що змінить новий Кодекс про банкрутство URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2018/10/22/641746/

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЯТОРА ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Цуренко М. Ю.
НК – Хайлова Т. В., канд. з держ. упр., доцент
Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг

Господарська діяльність більшості сучасних гірничих підприємств характеризується відсутністю дієвої бази правових регуляторів здатних сприяти вирішенню тих проблем та викликів, які провокує ринковий регулятор. Дослідження доводять, що на даний час гірничі підприємства характеризуються не лише відсутністю дієвого законодавчого поля, а і обмеженістю власних коштів. Безумовно специфіка діяльності гірничих підприємств передбачає той факт, що залучені кошти повертаються з урахуванням результатів виробничої діяльності.

Більшість науковців вважають, що гірничі підприємства нині перебуває у досить важкому та хиткому стані, зумовленому впливом мікро- та макро-чинників. Загострення економіко-політичних умов в країні та економічної нестабільності за останні роки значним чином погіршує становище вітчизняних гірничих підприємств. На погляд О.М. Бондарчук [1, с.279].

Для подолання нестабільного стану підприємству необхідно: 1) повернутися до обсягів реалізації, що дозволяють окупити витрати на виробництво та реалізацію продукції; 2) збільшити обсяги реалізації відповідно до точки беззбитковості на величину, яка буде достатньою для повернення раніше отриманої позики.

Гірничо-видобувна галузь Криворіжжя та України, загалом кон'юнктура ключових ринків збуту вітчизняної залізорудної продукції залишається слабкою, а позиції ключових конкурентів гірничорудних підприємств України на світовому ринку посилюються. Відповідно до цього, важливим завданням, яке постає перед провідними промисловими підприємствами, є комплексна та адекватна оцінка власних ресурсів та результатів задля ефективного управління ними в подальшому з урахуванням сучасних тенденцій на ринку залізорудної продукції. Найбільш повно та чітко це завдання можливо виконати в контексті оцінки ефективності виробництва підприємств.

Проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств досліджувалися багатьма вченими як в Україні, так і за кордоном. Вагомий внесок в розвиток теорії економічної безпеки підприємства внесли О.І. Амоша, І.О. Бланк, В.М. Геєць, О.А. Грунін, С.О. Грунін, С.Б. Довбня, Г.Б. Клейнер, Г.В. Козаченко, В.І. Мунтіян, В.Я. Нусінов, Є.А. Олейников, Г.А. Пастернак-Таранущенко, С.Ф. Покропивний, А.Г. Темченко, А.М. Турило, В.В. Шликов. У вирішенні зазначеної проблеми залишаються питання, які потребують розвитку щодо сутності економічної безпеки підприємства, способів вимірювання та заходів з підвищення її рівня. На сьогодні недостатньо розв'язані питання, спрямовані на забезпечення економічної безпеки гірничо-збагачувальних підприємств, виходячи із специфічних умов середовища їх функціонування. Це, насамперед, і зумовило

актуальність наукового обґрунтування рішень з формування й оцінки економічної безпеки підприємств, зайнятих виробництвом та реалізацією залізорудної продукції.

Узагальнюючи результати оцінки фінансово-економічного стану Криворізьких гірничо-збагачувальних підприємств, відзначені їх специфічні особливості, які полягають у необхідності проведення випереджаючих гірничопідготовчих робіт для систематичного створення нових виробничих потужностей замість тих, що вибувають, погіршенні гірничо-геологічних умов експлуатації родовища рудної сировини, щорічному зниженні зони гірничих робіт, що зумовлює постійне зростання собівартості видобутку руди. Тому, для забезпечення успішності господарської діяльності, підприємствам видобувної галузі крім загроз, що привносить макро- та мікросередовище та які притаманні більшості суб'єктів господарювання (незалежно від галузі їх функціонування), необхідно враховувати й можливий негативний вплив інших специфічних факторів.

Підвищення рівня економічної безпеки підприємства потребує, як правило, залучення додаткового інвестиційного та/або обігового капіталів. Господарська діяльність більшості сучасних гірничо-збагачувальних підприємств характеризується обмеженістю власних коштів. Тому за причиною нестачі власного капіталу або внаслідок впровадження певної інвестиційної політики з метою залучення додаткового капіталу, підприємство звертається до інших можливих джерел, крім власних. Специфіка діяльності підприємств, що розглядаються, в цьому разі полягає в тому, що залучені кошти повертаються з урахуванням результатів виробничої діяльності цих підприємств. Задача вирішена за умови повернення залучених коштів з урахуванням результатів виробничої діяльності. Для подолання нестабільного стану підприємству необхідно: 1) повернутися до обсягів реалізації, що дозволяють окупити витрати на виробництво та реалізацію продукції; 2) збільшити обсяги реалізації відповідно до точки беззбитковості на величину, яка буде достатньою для повернення раніше отриманої позики.

Отже, загалом за аналізований період серед гірничозбагачувальних підприємств регіону спостерігається негативна тенденція зниження ключових показників їхньої діяльності: якості залізорудного концентрату та рівня фондовіддачі, а також зростання рівня матеріаломісткості. Основними впливовими факторами даних змін можна назвати: • зниження якості вхідної сировини; • зростання рівня фактичного спрацювання устаткування підприємств; • використання підприємствами переважно застарілих технологій та підходів щодо організації власної виробничо-господарської діяльності; • коливання кон'юнктури на ринку залізорудної продукції; • нестабільність вітчизняної економіки в цілому; • зміна стандартів та умов формування фінансової звітності; • зростання рівня інфляції за аналізований період тощо. Тому, зважаючи на переважаючу більшість зовнішніх причин зниження ефективності діяльності, основним завданням для гірничозбагачувальних підприємств регіону можна назвати підтримку та розвиток існуючого положення підприємств на внутрішньому та світовому ринках збуту залізорудної продукції. Однак, зважаючи на

існування також і внутрішніх причин негативних тенденцій у діяльності підприємств, основним шляхом збереження положення гірничо-збагачувальних комбінатів на внутрішньому та зовнішньому ринках залізорудної продукції на сьогодні є оптимізація та всебічний розвиток власної виробничої діяльності в ключових аспектах: – перегляд та оптимізація структури виробництва відповідно до сучасного попиту; – пошук та впровадження нових методів підвищення вмісту заліза у концентраті при мінімальних витратах; – застосування новітніх досягнень НТП у контексті власної виробничо-господарської діяльності (у сфері видобування, подрібнення, збагачення; у сфері менеджменту); – перегляд існуючої системи матеріально-технічного забезпечення у контексті зниження матеріаломісткості продукції тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондарчук О.М. Порівняльна характеристика економічної ефективності виробництва гірничозбагачувальних підприємств [Електронний ресурс] / О.М. Бондарчук, Третяк Н.А. // Електронне наукове видання: Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. - Випуск 10. – С. 279-283– Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/10-2016/59.pdf

2. Царук А.Ю. Соціально-економічна сутність економічної ефективності виробничої діяльності залізорудних гірничозбагачувальних підприємств / А.Ю. Царук // Науковий вісник Національного гірничого університету. – 2013. – № 5. – С. 120-126.

3. Міценко Н.Г. Теоретико-прикладні аспекти комплексної оцінки економічної ефективності гірничо-збагачувального комбінату [Електронний ресурс] / Н.Г. Міценко // Ефективна економіка. – 2013. – Режим доступу: http://www.economy. nayka.com.ua/?op=1&z=2254.

4. Бондарчук О.М. Підвищення ефективності діяльності гірничо-збагачувальних підприємств Кривбасу шляхом оптимізації їх виробничих витрат // О.М. Бондарчук, Б.Ю. Голобородько. – Інноваційна економіка. – 2013, № 9(47). – С. 43-51.

Секція 5. Трудове право; право соціального забезпечення

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРАЦІВНИКА

Гурин А. М.
НК – Кульбашна О. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На сучасному етапі розвитку суспільства у зв’язку з інтенсивним вдосконаленням засобів збору, обробки, зберігання, передачі різних видів інформації, проблема захисту персональних даних працівника залишається актуальною, адже аналізуючи положення Кодексу законів про працю України, можна зробити висновок, що в ньому фактично відсутні норми, що регламентують питання захисту персональних даних працівника. На практиці, на працівників поширюються загальні норми Закону України «Про захист персональних даних».

Загалом, інформація про окрему особу отримується ще до укладення трудового договору, оскільки потенційний кандидат на певну посаду подає роботодавцю документи, необхідні для ідентифікації особи, перевірки рівня його освіти та кваліфікації. Статтею 25 Кодексу законів про працю України, передбачено, що при укладенні трудового договору забороняється вимагати від осіб, які поступають на роботу, відомості про їх партійну і національну приналежність, походження, реєстрацію місця проживання чи перебування та документи, подання яких не передбачено законодавством [1].

Під персональними даними працівника слід розуміти певну сукупність відомостей про конкретного працівника, яка є необхідною для роботодавця у зв'язку з використанням праці цього працівника на підставі укладеного трудового договору. Персональні дані працівника можна поділити залежно від наявності суб'єктивного фактору (фактичні дані, які не підлягають суб'єктивній оцінці і персональні дані оціночного характеру) та залежно від часу подання або формування відомостей про працівника (відомості, що подаються працівником при прийнятті на роботу; відомості, які формуються, отримуються та використовуються роботодавцем у період трудової діяльності працівника; і відомості про працівника, які зберігаються у роботодавця після припинення з ним трудових правовідносин) [2].

Говорячи про гарантії захисту персональних даних працівника, то в науковій літературі вони розглядаються, як врегульовані нормами трудового права та інших суміжних галузей права система способів та засобів, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються і поновлюються порушені права та законні інтереси працівника.

Гарантії захисту персональних даних працівника можна поділити на:

- загальні (встановлення законодавчих вимог та підстав обробки персональних даних працівника; безкоштовний та вільний доступ працівників до своїх персональних даних; функціонування спеціально уповноваженого органу у сфері здійснення контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних; контроль за дотриманням законодавства про захист персональних даних; притягнення до юридичної відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про захист персональних даних) ;

- спеціальні (заборона обробки деяких видів персональних даних під час укладення трудового до говору з працівником або у процесі виконання ним трудової функції; обов'язковість отримання згоди працівника на додатковий збір інформації про нього в тому числі з попереднього місця роботи; зобов'язання роботодавця та інших осіб, які мають доступ до персональних даних працівника, забезпечити конфіденційність відомостей, що становлять зміст персональних даних, не допускати їх несанкціонованого поширення) [3].

Також варто зазначити, що хоча в проекті Трудового кодексу України передбачено більше спеціальних гарантій у сфері захисту персональних даних працівника, ніж у чинному Кодексі законів про працю України, їх перелік не можна вважати вичерпним.

Важливе значення має також обробка персональних даних працівника, тобто будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем .

Загальні вимоги до обробки персональних даних містяться в статті 6 Закону України «Про обробку персональних даних», до них належать: відкритість та прозорість, точність та достовірність, відповідність та змістовність; добровільна згода працівника на обробку персональних даних; необхідна для ідентифікації форма обробки персональних даних працівника. Обробка персональних даних працівника може здійснюватися у таких формах, як отримання, зберігання, передача або будь-яке інше використання персональних даних працівника [4].

Порядок отримання персональних даних здійснюється як шляхом подання їх працівниками, так і шляхом отримання з інших джерел. Законодавством забороняється збирання зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її попередньої згоди [5]. Загалом персональні дані не можуть поширюватися з іншою метою, ніж та, з якою вони були зібрані, окрім випадків передбачених законодавством. Персональні наді працівника зберігаються та накопичуються в базі персональних даних в електронній формі та/або у формі картотек. Використання персональних даних працівниками суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, повинно здійснюватися лише відповідно до їхніх професійних чи службових або трудових обов'язків.

У разі розголошення такими працівниками у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв'язку із

виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків вони несуть передбачену законодавством відповідальність.

Підсумовуючи можна сказати, що для удосконалення системи захисту персональних даних працівника важливим є законодавче закріплення поняття та змісту персональних даних працівника, а також регламентація обсягу достатньої та обов'язкової інформації яка включається до персональних даних працівника, принципів, що стосуються обробки таких даних, порядок їх зберігання і використання в організації, передачі персональних даних, індивідуальні та колективні права працівників у сфері забезпечення захисту цих даних.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10 грудня 1971 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08.

2. Чернобай А. М. Поняття персональних даних працівника //Актуальні проблеми держави і права: 36. наук, праць. Вип. 22. - Одеса: Юридична літ-ра, 2004. - С. 827-833.

3. Куценко Роман. Гарантії захисту персональних даних працівників в Україні / Роман Куценко // Підприємництво, господарство і право. - 2018. - № 1. - С. 55-58.

4. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.rada.gov.ua /laws/show/2297-17.

5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ РЯТУВАЛЬНИКІВ

Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Специфіка реалізації соціального захисту в органах і підрозділах ДСНС України зумовлена підвищеною ризикогенністю професійної діяльності, з одного боку, і правовими обмеженнями, які негативно впливають на соціальний статус особового складу й роблять його вразливими до певних соціальних подій, – з іншого. Соціальний захист особового складу органів і підрозділів ДСНС України повинен не тільки компенсувати важкі умови праці та обмеження їх прав, які випливають з умов проходження служби, але й стимулювати професійне зростання і розвиток. До того ж ми переконані, що створення сприятливих умов для роботи та життя осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту є одним із дієвих джерел боротьби з корупцією та зловживанням службовим становищем.

Держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, Кодексу цивільного захисту України та інших законодавчих актів [1].

На жаль, попри значну кількість нормативно-правових актів, які регламентують гарантії соціального захисту особового складу ДСНС України, не можна не зважати на їх декларативність і необов'язковість.

У сучасний період залишається актуальним питання забезпечення житлом осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників. Сьогодні у ДСНС України з 54 000 співробітників на квартирному обліку перебуває близько 4 000, поліпшення житла необхідно 23-м тисячам рятувальників. Черга на квартири становить 80 осіб на 1 квартиру. Забезпечення житлом особового складу та членів їх сімей є однією з найважливіших соціально-економічних проблем нашої держави. Житлове забезпечення особового складу ДСНС України займає важливе місце у системі його матеріального забезпечення, так як саме цей вид забезпечення разом із грошовим є тими стимулами, які заохочують осіб рядового та начальницького складу до високоефективної службової діяльності, надають змогу відчути турботу та захист їх соціальних інтересів з боку держави.

Згідно ст. 47 Конституції України кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин має змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду [2].

Згідно Кодексу цивільного захисту України особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та члени їхніх сімей забезпечуються жилими приміщеннями за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Кодекс гарантує надання службових жилих приміщень або жилої площі в гуртожитку до одержання жилого приміщення для постійного проживання особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту. У разі відсутності в органів чи підрозділів цивільного захисту такого житла відповідний орган чи підрозділ цивільного захисту тимчасово орендує житло для забезпечення ним осіб рядового і начальницького складу органів чи підрозділів цивільного захисту або за бажанням цих осіб виплачує їм грошову компенсацію за піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в порядку, розмірі та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України. За такими особами зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на службу цивільного захисту. Вони не можуть бути виключені із списків громадян, взятих на квартирний облік [1].

Особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, звільненим із служби у зв'язку з інвалідністю внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) або захворювання, одержаних під час проходження служби, жилі приміщення за місцем проживання,

обраним з урахуванням встановленого порядку, надаються в першочерговому порядку відповідно до законодавства.

Законодавством також передбачено надання жилої площі в сімейних гуртожитках курсантам і слухачам ЗВО ДСНС України, які мають сім'ю. У разі відсутності сімейних гуртожитків їм виплачується за місцем служби грошова компенсація за тимчасовий піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

В останні роки урядом посилено увагу до соціального забезпечення працівників сектору безпеки, зокрема і до забезпечення житлом осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту. Так, 17 січня 2019 року вступив у дію Порядок забезпечення Державною іпотечною установою (ДІУ) поліцейських та осіб рядового та начальницького складу Служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу, який затверджений постановою КМУ від 14.11.2018 року № 1201. У документі визначено механізм забезпечення ДІУ поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу та компенсації частини лізингових платежів за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством [3]. Тепер кожен рятувальник зможе отримати власне житло після двох років служби на основі іпотеки до двадцятирічного пільгового фінансового лізингу з урахуванням повного погашення відсотків з боку МВС та бонусного погашення до 40% лізингу МВС за вислугу років. Договір фінансового лізингу укладається між ДІУ та заявником відповідно до вимог Цивільного кодексу України, Законів України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Отже, реалізація гарантії соціального захисту щодо забезпечення житлом особового складу служби цивільного захисту та членів їх сімей є справою загальнодержавного масштабу, тому її реалізація може бути досягнута лише спільними зусиллями законодавчої і виконавчої влади. А це у свою чергу потребує запуску дієвого механізму реалізації закріплених чинним законодавством гарантій забезпечення житлом та засобів систематичного контролю над цим процесом на державному та місцевому рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141

3. Порядок забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу: Постанова Кабінету Міністрів України №1201 від 14 листопада 2018 року:[Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.mns.gov.ua.

ВІДМЕЖУВАЛЬНІ ОЗНАКИ ТРУДОВОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ

Кульбашна О. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Відсутність у спеціальних законах чітких ознак трудового правовідношення тягне за собою низку негативних моментів як для працівників, так і для держави. Працівники не отримують належних їм гарантій, які випливають із факту існування трудових правовідносин: щодо умов праці, гарантій оплати праці, часу відпочинку, матеріальної відповідальності,соціального страхування у випадку тимчасової втрати працездатності, нещасного випадку на виробництві, пенсійного забезпечення, тощо. Держава, зі свого боку, має потребу щодо економного та раціонального використання бюджетних коштів, недопущення втрат бюджету та створення умов для зниження навантаження на фонд оплати праці, забезпечення наповнення Пенсійного фонду. Законодавча прогалина щодо ознак трудового правовідношення створила передумови приховування трудових відносин шляхом оформлення фіктивних цивільних і господарських правочинів.

Формами прояву незадекларованої праці в України є: 1)неформальна зайнятість у формальному секторі;2)зайнятість у неформальному секторі; 3)приховування фактично відпрацьованого робочого часу та виплата заробітної плати,«в конверті»; 4)підміна фактичних трудових договорів цивільними та господарськими, а також штучне використання дистанційних та аутсорсингових механізмів для приховування найманої праці; 5) не оформлена належним чином вторинна зайнятість осіб, які мають оформлені трудові відносини за основним місцем роботи. Дослідження, проведені у 2016 р. демонструють, що є підстави припускати приховування частини заробітної плати щодо 23,8% працівників. В оптовій та роздрібній торгівлі відповідний показник дорівнює 18,4%, у сільському господарстві, лісовому та рибному господарстві – 17,9%, у будівництві – 16,9%, у галузі транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 12,4%. В ґендерному розрізі серед зайнятих неформально переважають чоловіки (57,9%), а у поселенському – жителі сільської місцевості – 52,2%, проти 47,8% жителів міських поселень. Протягом 2014-2016 рр. найбільш уразливими до неформальної зайнятості були молодь у віці 15-24 років та особи пенсійного віку (60-70 років). У 2016 р. серед перших частка неформально зайнятих дорівнювала 35,6%, а серед других –36,0%, в той час як у інших вікових групах значення показника не перевищувало 26,0% [1].

Чинний Кодекс законів про працю України не містить ані визначення трудового правовідношення, ані ознак останнього [2]. Проект Трудового кодексу у ст. 30 частково виправляє ситуацію, вказуючи, що трудові відносини – це відносини між працівником і роботодавцем, що передбачають виконання особисто працівником за винагороду визначеної роботодавцем роботи (трудової функції) під керівництвом та контролем роботодавця з обов'язковим додержанням правил внутрішнього трудового

розпорядку [3]. Із визначення можна виокремити деякі ознаки трудового правовідношення, а саме: особисте виконання роботи, виконання під керівництвом роботодавця, виконання під його контролем, виплата винагороди, дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку. Проте ці ознаки повною мірою не дозволяють однозначно відмежувати виконання роботи за трудовим договором і, наприклад, за цивільним договором підряду. За умовами останнього замовник, так само як і роботодавець, може контролювати підрядника, окреслює завдання, виплачує винагороду. Тому, якщо залишити у такому вигляді визначення трудового правовідношення, не вказуючи на його інші суттєві ознаки, фіктивне оформлення цивільних і господарських правочинів триватиме і надалі.

З метою подолання означеної прогалини пропонуємо звернути увагу на міжнародний досвід. Україна є членом Міжнародної організації праці (далі – МОП) з 1945 р. і за умовами Статуту МОП має слідувати документам, прийнятим цією авторитетною Організацією. Так, у Рекомендації МОП № 198 «Про трудове правовідношення» зазначається, що в умовах глобалізації, існування тіньових відносин у сфері праці, коли немає ясності щодо прав та обов'язків сторін, коли робляться спроби приховати наявність індивідуального трудового відношення або коли є невизначеність стосовно існування індивідуального трудового правовідношення, включаючи працюючих жінок, молодих працівників, літніх працівників, працівників неформальної економіки, трудящих-мігрантів тощо, – в законодавстві держав мають бути чітко визначені юридичні ознаки індивідуального трудового правовідношення, конкретні показники. Пункт 13. вказаних Рекомендацій наголошує, що Держави-члени повинні передбачити можливість визначення в своїх законодавчих і нормативних правових актах, або іншими засобами, конкретних ознак існування трудових правовідносин. До таких ознак могли б відноситися наступні елементи: a) той факт, що робота: виконується відповідно до вказівок і під контролем іншої сторони; передбачає інтеграцію працівника в організаційну структуру підприємства; виконується виключно або головним чином в інтересах іншої особи; виконується особисто працівником; виконується відповідно до певного графіка або на робочому місці, яке вказується або узгоджується стороною, яка її замовила; має певну тривалість і передбачає певне правонаступництво; вимагає присутності працівника; передбачає надання інструментів, матеріалів і механізмів стороною, яка замовила роботу; b) періодична виплата винагороди працівникові; той факт, що ця винагорода є єдиним або основним джерелом доходів працівника; здійснення оплати праці в натуральному вираженні шляхом надання працівникові, наприклад, харчових продуктів, житла або транспортних засобів; визнання таких прав, як щотижневі вихідні дні і щорічну відпустку; оплата стороною, яка замовила проведення робіт, поїздок, що використовуються працівником з метою виконання роботи; або те, що працівник не несе фінансового ризику.

Отже, на наше переконання в проект Трудового кодексу має бути імплементована норма вищевказаних Рекомендацій Міжнародної організації праці щодо ознак трудового правовідношення, а також

встановлена правова презумпція існування індивідуального трудового правовідношення в тому разі, коли є наявність одного або декількох відповідних показників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Незадекларована праця в Україні: форми прояву, масштаби та шляхи її подолання // Офіційний веб-портал Державної служби України з питань праці. – Режим доступу до ресурсу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/protydija-nezadeklarovanij-praci-1.pdf
2. Кодекс законів про працю України: Закон від 10 грудня1971 р. № 322-VIII: станом на 01.01.2015 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08
3. Трудовий кодекс : проект Закону : реєстр. № 1658 [// Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221
4. Про трудове правовідношення Міжнародна організація праці; Рекомендації, Міжнародний документ від 31.05.2006 № 198 Документ 993_529, поточна редакція – Прийняття від 31.05.2006 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_529

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ НАДУРОЧНИХ РОБІТ

Курч Д. В.
НК – Лазуренко Ю. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

Правове регулювання проведення надурочних робіт відбувається за допомогою різноманітних законів. Зокрема юридична регламентація трудових відносин, функціонуючих з приводу робіт понад встановлену тривалість робочого часу, здійснюється: Конституцією України та Кодексом законів про працю України.

Конституція безпосередньо не регулює робочий час, хоча й містить вказівку на необхідність належного врегулювання даної категорії у своїх положеннях. Так, у ст. 43 Основного Закон України встановлено, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1]. Законодавець зазначає, що будь-яка людина має право на належні, безпечні та здорові умови праці, до яких можна віднести й нормальну тривалість робочого часу. Як відомо, у законодавстві виділяються повний робочий час та час зменшеної тривалості (скорочений та неповний). Встановлено, що нормальна тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень (ст. 50) [2]. Імператив цієї норми стосується лише верхньої межі, що дає можливість роботодавцю встановити й меншу тривалість робочого

часу для свого працівника, зазначивши таке положення в колективному або трудовому договорі.

Надурочними роботами вважаються роботи понад встановлену тривалість робочого дня (статті 52, 53 і 61 КЗпП). Як правило, застосування надурочних робіт не допускається. Проведення їх можливе лише у виняткових випадках, що визначаються законодавством і ст. 62 КЗпП. Власник або уповноважений ним орган може застосувати надурочні роботи тільки у таких виняткових випадках:

1) при проведенні робіт, необхідних для оборони країни, а також відвернення громадського або стихійного лиха, виробничої аварії і негайного усунення їх наслідків;

2) при проведенні громадське необхідних робіт по водо-, газопостачанню, опаленню, освітленню, каналізації, транспорту, зв'язку - для усунення випадкових або несподіваних обставин, які порушують правильне їх функціонування;

3) при необхідності закінчити почату роботу, яка внаслідок непередбачених обставин чи випадкової затримки з технічних умов виробництва не могла бути закінчена в нормальний робочий час, коли припинення її може привести до псування або загибелі державного чи громадського майна, а також у разі необхідності невідкладного ремонту машин, верстатів або іншого устаткування, коли несправність їх викликає зупинення робіт для значної кількості трудящих;

4) при необхідності виконання вантажно-розвантажувальних робіт з метою недопущення або усунення простою рухомого складу чи скупчення вантажів у пунктах відправлення і призначення;

5) для продовження роботи при нез'явленні працівника, який заступає на зміну, коли робота не допускає перерви; в цих випадках власник або уповноважений ним орган зобов'язаний негайно вжити заходів до заміни змінника іншим працівником, оскільки забороняється залучення працівника до роботи протягом двох змін підряд[3].

Жінки, які мають дітей віком від 3 до 14 років або дитину-інваліда, можуть залучатися до надурочних робіт лише за їх згодою. Залучення інвалідів до надурочних робіт можливе лише за їх згодою і за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям (ст. 63 КЗпП).

Для проведення надурочних робіт необхідна згода профкому і видання наказу (розпорядження) власником.

Надурочна робота компенсується підвищеною оплатою.

Надурочні роботи не повинні перевищувати для кожного працівника 4 годин протягом 2 днів підряд і 120 годин на рік.

Необхідно розрізняти надурочну роботу і ненормований робочий день. До надурочних робіт можуть залучатися будь-які працівники, а працювати за режимом ненормованого робочого часу - лише ті, професії і посади яких містяться в списку, що є додатком до колективного договору підприємства, установи, організації. Якщо стосовно надурочних робіт встановлені граничні норми їх застосування протягом календарного року, то подібне правило не встановлене відносно ненормованого робочого дня. Власнику лише забороняється систематично залучати працівників, які

працюють за таким режимом, до роботи понад встановлену тривалість робочого часу. Надурочні роботи виконуються у виняткових випадках, які носять характер заздалегідь непередбачених і не-планованих ситуацій, перелік яких є вичерпним та міститься в ст. 62 КЗпП, а роботи понад нормальну тривалість робочого часу - в режимі ненормованого робочого дня проводяться у міру виробничої необхідності.

Надурочні роботи компенсуються підвищеною оплатою, а ненормований робочий час компенсується наданням щорічної додаткової відпустки.

Як бачимо, законодавством України про працю надурочною вважається лише робота, до виконання якої власник або уповноважений ним орган залучає працівників у виняткових випадках, передбачених законодавством і ч. 3 ст. 62 КЗпП. Тобто якщо працівник добровільно бажає працювати понад встановлену тривалість робочого дня, така робота не вважається надурочною і не оплачується. Між тим на Заході правове регулювання надурочної роботи є більш гнучким і ефективним. Надурочна робота, як правило, носить добровільний характер і лише у випадках, передбачених законом, є обов'язковою. У деяких країнах встановлено, що надурочна робота обов'язкова, якщо інше не обумовлено у колективному договорі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чередниченко К.Ю. Правове регулювання робочого часу педагогічних працівників в Україні: проблемні аспекти // Молодий вчений. - № 11 (51). – 2017. – С. 1018-1020.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

3. Кодекс законів про працю України. Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 // Відомості Верховної Ради, 1971, додаток до № 50, ст. 375. – зі змінами.

Секція 6. Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІДНОСИН ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Семенченко Д. О.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Сільськогосподарська виробнича кооперація є традиційною формою господарювання українського селянства і в умовах кризового стану аграрного сектору економіки України у найбільшій мірі сприяє соціальному захисту своїх членів. Об'єднуючись у виробничі кооперативи особи, насамперед, прагнуть реалізувати своє право на працю, а не вигідно вкласти свій капітал і отримати на нього прибуток. Тому, основною метою діяльності таких кооперативів є створення сприятливих умов для праці своїх членів, задоволення їх економічних, соціальних, культурно-побутових потреб, підвищення їх професійного рівня тощо.

Вирізняльними ознаками сільськогосподарських виробничих кооперативів можна вважати:

1) те, що вони утворюються з метою отримання прибутку;

2) основний вид діяльності – виробництво продукції сільського, рибного і лісового господарства;

3) є персональними об'єднаннями, членство в яких передбачено для фізичних осіб (юридичні – можуть бути лише асоційованими членами);

4) засновники (члени) таких кооперативів повинні бути сільськогосподарські товаровиробниками;

5) члени таких кооперативів зобов'язані приймати в них трудову участь.

Під правом членства в сільськогосподарському кооперативі необхідно розуміти урегульовану нормами права можливість осіб вступати до кооперативу, набувати відповідні членські права і нести членські обов'язки та припиняти юридичний зв'язок з ним. Воно характеризується такими основними рисами: 1) є загальним правом, охоплює всіх без винятку громадян України; 2) є рівним правом; 3) є особистим правом; 4) є добровільним; 5) носить економічний (майновий) характер; 6) повинно носити безперервний характер.

З метою належного врегулювання відносин членства у сільськогосподарському виробничому кооперативі, доцільно закріпити пропонуємо в Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» випадки збереження членства для таких категорій осіб, як: пенсіонери; призвані для проходження строкової військової або альтернативної служби; направлені підприємством для навчання; обрані на виборні посади, а також в інших випадках, передбачених статутом кооперативу.

Зважаючи на визначальну роль особистісного фактору в сільськогосподарських виробничих кооперативах, їм необхідно надати право встановлювати в своїх статутах додаткові умови членства.

В залежності від обсягу прав та обов'язків необхідно розрізняти три категорії осіб, які можуть брати участь в діяльності кооперативу. Це: засновники, дійсні (повні) члени та асоційовані члени. Для того, щоб стати дійсним (повним) членом сільськогосподарського виробничого кооперативу, особа повинна відповідати наступним вимогам: досягти шістнадцятирічного віку; належати до громадянства України; бути ознайомленою із статутом та дотримуватись його вимог; виявити бажання своєю працею брати участь у діяльності кооперативу, здійснити вступний та пайовий внески. До засновників законодавством висуваються ті ж самі вимоги, що і для дійсних членів. Асоційованими членами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Обов'язковими умовами для них є визнання статуту кооперативу та здійснення пайового внеску. Оскільки Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» для асоційованих членів - фізичних осіб не передбачені спеціальні умови, то можна зробити висновок, що ними можуть стати: 1) особи, які досягли 14 років, (якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи); 2) особи, визнані в судовому порядку обмежено дієздатними, за згодою піклувальника; 3) громадяни України, а також, іноземні особи та особи без громадянства.

З метою забезпечення належних гарантій для членів кооперативу, у Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» доцільно встановити вичерпний перелік підстав виключення з кооперативу, якими можуть бути: несплата внесків у порядку та в терміни, передбачені статутом кооперативу; систематичне невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, рішень правління і загальних зборів; недотримання статуту кооперативу; випадки, коли особа не мала права на вступ до кооперативу чи втратила право бути його членом.

Порядок виключення з членів сільськогосподарського виробничого кооперативу має включати:

1) попередній розгляд питання про виключення з членів кооперативу правлінням;

2) затвердження рішення правління 2/3 голосів членів, присутніх на загальних зборах кооперативу;

3) обов'язкове завчасне повідомлення правлінням члена кооперативу про причини винесення питання на загальні збори;

4) запрошення такого члена для участі у засіданні загальних зборів;

5) пред'явлення у обов'язковому порядку документального підтвердження (письмове попередження тощо) вини члена кооперативу у порушеннях, які передбачені законом;

6) доведення правлінням рішення про виключення з членів кооперативу до відома особи у письмовій формі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс] : Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80/print.

2. Гаєцька-Колотило Я. З. Організаційно-правові форми сільськогосподарської кооперації в Україні: Автореф. дис… канд. юр. наук: 12.00.06 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2003. 22 с.

3. Кучеренко І. М. Правове регулювання діяльності виробничих кооперативів // Правова держава: Щорічник наук. пр. К.: ІДП НАН України; Видав. Дім «Ін Юре», 2002. Вип. 13. С. 153-160.

4. Уркевич В. Ю. Правові проблеми становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки: Автореф. дис…канд. юрид. наук 12.00.06 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2001. 20 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Тараненко О. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Навколишнє природне середовище і природні ресурси – невід'ємна умова життєдіяльності будь-якої людини, суспільства. Якість навколишнього природного середовища, зокрема природних ресурсів, впливає на найдорожче, що є у людини – на здоров'я, а в державі – на стан розвитку економіки. Безпосередня залежність стану здоров'я та тривалості життя громадян від своєчасної та ефективної реалізації екологічних прав є незаперечною. Тому одним із пріоритетних напрямів екологічної політики в Україні є забезпечення та реалізація екологічних прав громадян.

Ст. 50 Конституції України встановлює, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [1, 18].

Ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплено, основні екологічні права громадян України. Серед них можна виділити наступні: безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище; здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів; вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом; одержання екологічної освіти; подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище [2].

В юридичній літературі розрізняють такі види гарантій екологічних прав: економічні, політичні, духовні, юридичні, міжнародно-правові.

Економічні гарантії екологічних прав громадян – це сукупність умов реалізації та засобів захисту екологічних прав громадян, що дозволяє створити систему стимулів і пільг природокористувачам, які дотримуються

норм екологічного законодавства, використовують природозахисні технології, а також дозволяє органам державної влади виділяти необхідні кошти на природоохоронні потреби [3, 218].

Під політичними гарантіями реалізації екологічних прав громадян розуміється міжнародна і внутрішня політика держави, яка спрямована на розвиток основних інститутів громадського суспільства, створення можливостей для населення брати участь в управлінні державою за допомогою утворення екологічних партій та сприяння розвитку громадського екологічного руху.

Окрему групу гарантій екологічних прав людини та громадянина становлять духовні гарантії, що створюють необхідні сприятливі умови для реалізації екологічних прав і обов'язків. Саме освіченість, рівень еколого-правової культури населення, природокористувачів, посадових осіб органів державної влади, ступінь усвідомлення ними духовно-моральної цінності природи безпосередньо визначають зміст прийнятих побутових, господарських і управлінських рішень, формують внутрішнє переконання у необхідності дотримання природоохоронних вимог і додержання еколого-правових приписів [3, 218].

У структуру юридичних гарантій включаються міжнародно-правові, конституційно-правові, адміністративно-правові, цивільно-правові та інші галузеві засади реалізації і способи захисту прав людини та громадянина.

В Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 р., немає положень про екологічні права людини. Їх захист здійснюється опосередковано, через охорону інших прав і свобод [4]. Ця обставина має важливе значення щодо реалізації екологічних прав громадян на внутрішньодержавному рівні.

Ст. 10 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлені гарантії екологічних прав громадян. Так, зокрема, екологічні права громадян забезпечуються: проведенням широкомасштабних державних заходів щодо підтримання, відновлення і поліпшення стану навколишнього природного середовища; обов'язком міністерств, відомств, підприємств, установ, організацій здійснювати технічні та інші заходи для запобігання шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, виконувати екологічні вимоги при плануванні, розміщенні продуктивних сил, будівництві та експлуатації народногосподарських об'єктів; участю громадських об'єднань та громадян у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища; здійсненням державного та громадського контролю за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища; компенсацією в установленому порядку шкоди, заподіяної здоров'ю і майну громадян внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища; невідворотністю відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища; створенням та функціонуванням мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації [2].

Ст. 5 Закону України «Про інформацію» закріпила, що кожний має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [5].

У ст. 13 вказаного Закону визначено, що інформація про стан довкілля (екологічна інформація) – відомості та/або дані про: стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими; фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми); стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля [5].

На міжнародному рівні регулювання відносин у цій сфері здійснюється Конвенцією про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, прийнятій 18 березня 1998 р. у м. Орхус (Данія) [6]. Варто зазначити, що українське законодавство уніфіковане відповідно до положень Орхуської конвенції.

Основними формами участі громадян у прийнятті екологічно значимих рішень є: референдум, звернення громадян (скарги, зауваження, пропозиції), робота з депутатами, громадські (публічні) обговорення, збори громадян за місцем їх проживання, збори, мітинги, демонстрації.

Право громадян на участь у процесі прийняття екологічно значимих рішень передбачено багатьма міжнародно-правовими актами. Зокрема, принципом 10 Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку встановлено: «Екологічні проблеми найкраще вирішуються за участю всіх зацікавлених громадян на відповідному рівні» [7].

Екологічні права громадян забезпечуються і національним законодавством, зокрема Конституцією України та Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». Законодавство України, що стосується забезпечення та реалізації екологічних прав громадян, загалом, відповідає положенням та принципам міжнародно-правових документів. До важливих процесуальних прав, без забезпечення яких неможливою є реалізація матеріальних прав, є право на доступ до екологічної інформації, участь у прийнятті рішень та доступ до правосуддя із питань, що стосуються довкілля.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12

3. Рябець К. Екологічне право: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.

4. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12
6. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_015
7. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_455

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Хамула Д. С.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Сучасний стан розвитку науки екологічного права характеризується наявністю розгалуженої системи законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в сфері використання природних ресурсів, їх відтворення, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Незважаючи на те, що в значній мірі оновлення екологічного законодавства відбувалося шляхом надмірної диференціації нормативних актів на рівні законів чи підзаконних нормативних актів, тобто диференційовано щодо кожного з природних ресурсів або для регулювання окремих спеціальних питань, дослідження відповідних еколого-правових аспектів відбувалося в контексті віддзеркаленої Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» ідеї створення правового механізму забезпечення сталої екологічної політики, унеможливлення екологічних ризиків, попередження та ліквідації негативних екологічних та соціальних наслідків прояву екологічної небезпеки. У проведених після прийняття цього Закону наукових досліджень були сформульовані основні принципи охорони довкілля у поєднанні з ефективним природокористуванням і забезпеченням стандартизованої якості навколишнього природного середовища, розроблені концептуальні засади екологічних прав і свобод людини та громадянина.

Законодавча модель Закону обумовила наукову перспективу еколого-правових досліджень в нових політичних, еколого-соціальних і економічних реаліях суверенності України, розробку нових законів та кодексів у сфері природокористування, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Проблеми державної екологічної політики України зумовлені об’єктивними потребами сучасної світової глобалізації та вимогами колективної екологічної безпеки, національного розвитку, необхідністю

інтеграції України в європейське співтовариство та її функціонування в системі європейської економічної безпеки тощо. Процеси світової глобалізації та суспільних трансформацій посилили пріоритетність екологічної проблематики.

У багатьох випадках на етапі становлення українського суспільства увага та турбота про навколишнє природне середовище виявляється нерентабельною.

Але різні форми життя, стан здоров'я та працездатність людей – це найвища цінність суспільства, яке керується широкими соціальними критеріями в інтересах майбутнього. Державне управління у сфері екології є комплекс засобів і заходів, спрямованих суспільством і державою на охорону та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян, має два виміри – нормативний і регуляційний. Перший – це система правил і норм, другий – це конкретні дії для охорони навколишнього середовища. Зміст і структура екологічної політики потребують уточнення суті, мети, цілей, принципів, завдань, способів та основних її напрямів. Основною ціллю екологічної політики є покращання якості життя за умови оптимального використання та відтворення природних ресурсів. Екологічна політика покликана узгодити соціальні та екологічні завдання суспільства як основу вирішення проблеми глобальної екологічної кризи.

Отже, аналіз проблем в екологічній сфері та визначення ролі держави щодо реалізації екологічної політики, серед головних завдань якої є стабілізація й поліпшення екологічного стану країни шляхом реалізації державної екологічної політики за інтегрованим підходом соціально-економічного розвитку України для забезпечення переходу до сталого розвитку економіки та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування є актуальним питанням сучасності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бехруз Х. Праворозуміння, розуміння права і правова система / Х. Бехруз // Право України. 2010 р. № 4. С. 143-147.

2. Качинський А.Б., Хміль Т.А. Екологічна безпека України: аналіз, оцінка та державна політика. К.: НІСД, 1997. 127 с.

3. Косовцев В.О., Бінько І.Ф. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів. К.: НІСД, 1996. 61 с.

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Закон України «Про основи національної безпеки України від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15.

6. Андрієнко В.М., Білека А.А., Кухаренко О.І. До проблеми правового забезпечення екологічної безпеки в Україні / В.М. Андрієнко, А.А. Білека, О.І. Кухаренко // Надзвичайні ситуації: безпека та захист : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси: ЧІПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2014. С. 178–180.

7. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12.

Секція 7. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Бегеба В. А.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

На сьогоднішній день однією з найактуальніших для України проблем залишається проблема забезпечення безпеки дорожнього руху. В Україні рівень смертності та травматизму внаслідок дорожньо-транспортних пригод є одним з найвищих в Європі, а рівень організації безпеки дорожнього руху залишається низьким, про що у звітах неодноразово наголошували експерти ВООЗ, Світового банку та інших міжнародних інституцій. За питомими показниками аварійності та наслідків дорожньо-транспортних пригод наша держава також є однією із лідерів серед європейських країн. За результатами проведення аналізу наявних даних та аналітичного звіту Світового банку в Україні більшість дорожньо-транспортних пригод з тяжкими наслідками виникає через: перевищення швидкості водіями, що є основною причиною настання смерті у 39 відсотках випадків; необлаштованість пішохідних переходів, що призводить до смертельних наслідків у 38 відсотках випадків; порушення правил проїзду перехресть, на яких стається до 30 відсотків всіх дорожньо-транспортних пригод із смертельними наслідками; керування транспортними засобами у стані алкогольного сп’яніння [1].

Саме тому на сьогодні надзвичайно важливим є питання забезпечення дорожньої безпеки структурними підрозділами патрульної поліції, які входять до системи Національної поліції України. Адміністративна діяльність патрульної поліції має реально забезпечувати упорядкування адміністративно-правовим методом суспільних відносин, що складаються з приводу дорожнього руху, в максимальному ступені відповідати її специфіці і об’єктивним потребам.

Відповідно до положень Законів України «Про Національну поліцію» [2], «Про дорожній рух» [3], «Про автомобільні дороги» [4], Постанови Кабінету Міністрів України за № 161 від 22 березня 2017 року «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань безпеки дорожнього руху» [5] до повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху належать: участь у реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

забезпечення безпеки дорожнього руху; організація супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального призначення; погодження відповідно до вимог законодавства проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг; погодження поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проектів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху; видача в установленому порядку у випадках, передбачених законом, дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні; здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері, розробленням і видачею в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів.

Національна поліція також здійснює контроль за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, виконанням установлених Кабінетом Міністрів України правил паркування транспортних засобів у частині забезпечення безпеки дорожнього руху на майданчиках для паркування, а у випадках та порядку, визначених законом, тимчасово затримує і доставляє транспортний засіб, у тому числі з використанням спеціальних транспортних засобів на спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання, відповідно до законодавства тимчасово вилучає посвідчення водія.

У зв’язку з подальшим реформуванням поліції та реорганізацією її структурних підрозділів керівництвом Національної поліції прийнято рішення, що починаючи з 17 вересня 2017 року уповноваженим підрозділом Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на території країни є Департамент патрульної поліції та його територіальні (відокремлені підрозділи). З метою належного виконання покладених на Департамент нових завдань було збільшено штатну чисельність особового складу підрозділів безпеки дорожнього рух та внесено відповідні зміни до нормативно-правових актів поліції в частині надання сервісних і платних послуг у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Тому, починаючи з 17 вересня 2017 року надання адміністративних та господарських послуг у сфері безпеки дорожнього руху здійснюється виключно Департаментом патрульної поліції та його територіальними підрозділи на місцях.

Відповідно до наказу Департаменту патрульної поліції за № 191 від 01 березня 2016 «Про затвердження Положення про Управління патрульної поліції в м. Черкаси Департаменту патрульної поліції» (зі змінами) та доручення Національної поліції України за № 10623/04/41-2017 «Про організацію взаємодії підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення

безпеки дорожнього руху» забезпечення безпеки дорожнього руху на території Черкаської області покладено на Управління патрульної поліції в м. Черкаси ДПП.

Узагальнюючи вищевикладене, варто зазначити, що забезпечення безпеки дорожнього руху є одним з найважливіших завдань держави, виконання якого покладається на структурні підрозділи патрульної поліції Національної поліції, що відіграють важливу роль в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Разом із тим, важливою складовою, що сприятиме більш ефективному здійсненню поставлених завдань має бути удосконалена державна політика в діяльності органів державної влади, побудова оптимальних моделей управління системою безпеки дорожнього руху. Не менш важливе значення має також взаємозв'язок із громадськістю та вдосконалення нормативно-правової бази у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року. Розпорядження КМУ від 14 червня 2017 р. №481-р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2017

2. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (ред. від 01.01.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

3. Про дорожній рух. Закон України від 30.06.1993 р. №3353-XII (ред. від 04.02.2019) URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3353-12

4. Про автомобільні дороги. Закон України від 08.09.2005 р. №2862-IV (ред. від 01.01.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2862-15

5. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань безпеки дорожнього руху. Постанова КМУ від 22 березня 2017 року № 161.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/go/161-2017-п

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Бондаренко О. С., канд. юрид. наук
Сумський державний університет

Основою будь-якої діяльності є встановлення основоположних засад її здійснення. Адже, саме вони визначать основні напрями такої діяльності, окреслять її межі, допоможуть вибудувати цілі. Правильне формулювання принципів діяльності є запорукою її ефективності. Безумовно, антикорупційна діяльності не є виключенням. На нашу думку, в умовах всеохоплюючої протидії корупції в Україні, законодавче закріплення основних принципів антикорупційної діяльності є важливим та нагальним.

Стосовно видів принципів права, то В. М. Семенов пропонує виділяти [1, с. 30-31]. Натомість, Л. С. Явіч поділяє принципи на загально-соціальні та спеціально-соціальні [2, с. 148-150]. На нашу думку, принципи антикорупційної діяльності бувають загальні, тобто характерні для всіх

галузеві права та спеціальні, які притаманні лише антикорупційній діяльності та зумовлені її специфікою.

До загальних принципів належать: верховенства права, законності, публічності. На правовій природі кожного з них та конкретних проявах у сфері протидії корупції ми й пропонуємо зосередити особливу увагу. Так, першим фундаментальним принципом права є *принцип верховенства права*. Верховенство право має два аспекти вираження. Перший формальний полягає в тому, що вся діяльність в державі здійснюється відповідно до правових норм, а тому є чітко визначеною та має правові обмеження. Цей аспект верховенства права породжує низку правових норм, традиційних для будь-якого режиму законності (зокрема, державні органи можуть приймати юридичні акти лише відповідно до встановлених повноважень та процедур; правомірність будь-якого акта чи дії державного органу має бути відкритою для перевірки незалежним судом за позовом зацікавлених осіб; особу може бути притягнуто до відповідальності тільки на підставі порушення норм позитивного права). Вони суттєво формалізують процес здійснення державної влади. Другий – матеріальний аспект верховенства права полягає в тому, що існують доволі чіткі стандарти, які визначають сутність позитивного права. Отже, верховенство права — це панування права певного змісту. Цими стандартами є насамперед основні права людини і принципи природного права (свобода, рівність, справедливість тощо)[3, с. 30].

Другий принцип – це принцип *законності,* який означає, що закон постає ключовою умовою легалізації та подальшої легітимації органів державної влади. Тобто зазначені елементи механізму держави можуть формуватись та діяти лише на основі закону, який визначає порядок та способи їх утворення, їх компетенцію та повноваження, а також відповідальність за порушення норм чинного законодавства [4, с. 89]. Так, згідно з чинним законодавством ряд державних органів наділені компетенцією у сфері протидії корупції, зокрема**,** Національне агентство з питань запобігання корупції **–** центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику; Національне антикорупційне бюро України, що є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових; Спеціалізована антикорупційна прокуратура України, яка здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов’язаних із корупційними або пов’язаними з корупцією правопорушеннями. Більше того, незабаром розпочне свою діяльність й антикорупційний суд, тобто суд, який буде відправляти правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов’язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів.

Третій принцип – це принцип *публічності*, тобто гласність та відкритість всіх суб'єктів, що уповноважені займатися антикорупційною діяльністю. Даний принцип має кілька проявів:

1) безперешкодний рух інформації про явища і процеси в державно-правовій та муніципальній сферах, а також інформування громадськості про вжиття заходів щодо запобігання і протидії корупції;

2) особи, які беруть участь у запобіганні та протидії корупції, не можуть бути обмежені у праві на отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформації щодо запобігання та протидії корупції;

3) особа, притягнута до відповідальності за корупційне правопорушення, не може бути обмежена у праві на отримання в правоохоронному органі та суді усної або письмової інформації про результати розгляду її справи, а кожен, хто не є стороною у судовій справі про корупційне чи пов'язане з корупцією правопорушення, має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом;

4) розгляд справ про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом [5].

З огляду на викладене вище, антикорупційна діяльність в Україні, як і будь-яка діяльність здійснюється відповідно до певних основоположних ідей, якими є принципи. Принципи антикорупційної діяльності поділяється на загальні, що виконують фундаментальну функцію та спеціальні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Семенов В. М. Конституционные принципы гражданского судороизводства/ В. М. Семенов – М. :Юрид. лит., 1982. – 150с.

2. Явич Л. С. Право развитогого социалистического общества: сущность и принципы / Л. С. Явич – М. :Юрид. лит., 1978. – 223 с.

3. Погребняк С. Принцип верховенства права / С. Погребняк // Вісник академії правових наук України. – 2006. – № 1(44). – С. 26–36.

4. Бистрик Г. М. Принцип законності і засоби його правового забезпечення у функціонуванні механізму держави / Г. М. Бистрик // Наукові праці МАУП. – 2014. – № 1(40). – С. 85–90.

5. Іванцов В. О. Принципи запобігання та протидії корупції: аналіз антикорупційного законодавства [Електронний ресурс] / В. О. Іванцов // Правові, економічні та соціальні аспекти протидії корупції : матеріали наук.-практ. семінару, Миколаїв, 20-21 травня 2016 р. – Миколаїв : НУК, 2016. – Режим доступу: http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail;jsessionid=469a279d32b4c383b3bbcfa261a9?lectureId=36935&conferenceId=36154&isProjectorView=false

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Бразілій Н. М., канд. екон. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил розкриття інформації з одночасним удосконаленням бухгалтерського обліку та розвитком фінансової звітності. Нормативно–правові вимоги та правила обов'язкові для всіх підприємств та гарантують, і захищають інтереси користувачів. Водночас важливо зазначити, що регулювання бухгалтерського обліку забезпечить зважене використання міжнародних стандартів з урахуванням економічно-правового середовища та стану ринкових відносин в Україні. Відтак метою регулювання бухгалтерського обліку є встановлення необхідних норм, методик, положень і рекомендацій, що забезпечують підготовку повної, правдивої та неупередженої обліково-економічної інформації для зацікавлених користувачів.

Загальне керівництво системою бухгалтерського обліку і звітності здійснюється Урядом України, за дорученням якого Міністерство фінансів розробляє стандарти, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку. Таким чином, законодавство про бухгалтерський облік та звітність знаходиться у веденні Уряду України і складається з законодавчих та нормативно-правовоих документів, які розкривають правові та методичні основи порядку ведення бухгалтерського обліку та звітності в вітчизняних організаціях та документів, що викладають правила надання повної та достовірної інформації щодо конкретних об'єктів бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності в цілому . Основним таким документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», від 16.07.1999 № 996-XIV.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні та поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які .зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з чинним законодавством.

Законом передбачено:

1. державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою захисту інтересів користувачів та удосконалення бухгалтерського обліку і звітності;

2. застосування принципів та методів ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, які визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та не суперечать міжнародним стандартам;

3. розробка галузевими міністерствами та іншими органами

виконавчої влади методичних рекомендацій щодо застосування національних П(С)БО відповідно до галузевих особливостей;

4. напрямки діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку тощо.

Норми, що містяться в нормативно-правових документах і які зачіпають питання бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності, повинні відповідати Закону про бухгалтерський облік. У разі виникнення суперечностей з вмістом інших законів норми права, що виступають предметом Закону про бухгалтерський облік, мають пріоритет. Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні

Рівні регулювання	Бухгалтерського обліку	Фінансової звітності
I рівень	Податковий, Господарський і Цивільний кодекси, Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", інші закони	Концептуальна основа складання та подання фінансової звітності
II рівень	Укази Президента, постанови КМУ в сфері бухгалтерського обліку	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"
III рівень	П(С)БО, НП(С)БО, План рахунків, інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та МСФЗ
IV рівень	Інструкції, положення, вказівки та галузеві правила, ґрунтуються на П(С)БО та НП(С)БО	Положення облікової політики підприємства
V рівень	Накази, розпорядження суб'єктів господарювання щодо форми організації бухгалтерського обліку і облікової політики	Професійні судження укладачів фінансової звітності

Для системи бухгалтерського обліку характерна не лише наявність зв'язків і відносин між елементами, які її утворюють, але й нерозривна єдність з оточуючим середовищем. Зокрема, суттєвий вплив на бухгалтерський облік здійснює регулювання бухгалтерського обліку різних видів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.rada.gov.ua/

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів» від 28.10.1998 [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua.
3. Красномовець Н.О. Приведення національної системи обліку і фінансової звітності до міжнародних стандартів [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17442/1/54-Krasnomovets-105-107.pdf. С. 105-107.
4. Крот Ю.М., Пастернак Я.П., Формування ефективної системи управління витратами підприємства, Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», випуск 28, частина 2. – 2018р. – 173с., С. 148-152.

РОЛЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСАМИ В ПОБУДОВІ ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Гаруст Ю. В., д-р юрид. наук, доцент,
Миргород-Карпова В. В., канд. юрид. наук
Сумський державний університет

Більшість країн світу будують державну систему фінансового контролю та контролю за міжнародними фінансами з урахуванням основоположних засад, закладених у міжнародних правових джерелах та на підставі світового досвіду. Реалізація завдання забезпечення сталого економічного, соціального, політичного розвитку України вимагає подальшого дослідження проблематики побудови дієвого контролю за міжнародними фінансами та ініціювання процесу реформування в даній сфері, що може стати ключовим елементом у комплексі відповідних системних перетворень в фінансовій сфері та побудові нової фінансової системи держави. Вважаємо, що Україна має шукати відповіді на найголовніші виклики сьогодення, опираючись на міжнародний досвід з даного питання, з метою його подальшого використання [1]. Важливість та вагомість використання зарубіжного досвіду також тісно пов'язані з процесом державної інтеграції у світову спільноту та імплементації міжнародної практики здійснення фінансового контролю. Отже, для України ключовим є вивчення зарубіжного досвіду фінансового контролю та запозичення відповідних напрацювань у цій галузі з метою підвищення ефективності та дієвості вітчизняної системи фінансового контролю .

Рахункова палата Франції наділена досить широкими функціями щодо виявлення і запобігання бюджетним зловживанням, контролю за належним виконанням фінансових законів, наділена повноваженнями з приводу видачі обов’язкових для виконання постанов та має право приймати рішення щодо подальших дій у сфері використання фінансових ресурсів, в тому числі і міжнародних фінансів. Для Рахункової палати ФРН також притаманне широке коло повноважень, та, перш за все, покладено

відповідальний обов'язок за ефективністю та результативністю витрачання грошових коштів. Наявність в ФРН справжнього культу права позитивно відображається на загальній економічній ситуації країни. Зокрема, особливе відношення проявляється до питання погашення державного боргу [2].

Для ФРН та Данії характерним є розвиток служб внутрішнього контролю та поступова автоматизація департаментів, відділів, груп аудиту адміністративної діяльності. Запозичений в майбутньому досвід Бельгії може позитивно вплинути на стан звітування щодо ефективності та цілеспрямованості витрачання фінансових ресурсів. Наприклад, в країні діє Суд Рахунків, котрий здійснює детальну перевірку всіх звітів органів державної влади і управління щодо використання коштів та перевіряє законність використання та відповідність закону про бюджет.

Одним із найбільш актуальних питань в сфері контролю за міжнародними фінансами є питання становлення системи аудиту в країні. У даному випадку арабські країни зробили справжній прорив в даній сфері. Адже були одними із перших, котрі визначили основні види такого аудиту та застосували їх на державному рівні із чіткою регламентацією завдань і повноважень відповідних органів. Так, виокремлено аудит ефективності, фінансовий аудит, аудит адміністративної діяльності, аудит комп'ютерних та бухгалтерських систем [3].

У побудові дієвого механізму здійснення контролю за міжнародними фінансами Україна може впроваджувати досвід не лише окремих країн, а й їх об'єднань, наприклад Європейського Союзу. У своїй діяльності ЄС проводить низку контрольних заходів за витрачанням своїх ресурсів та їх ефективне використання відповідними країнами. Вважаємо, що такий досвід також є позитивним для України, адже дає змогу побудувати теоретичне та методологічне підґрунтя механізму контролю в Україні.

В світовій практиці традиційно вся увага направлена на здійснення контролю за міжнародними фінансами, отриманими країною на підставі міжнародних кредитних договорів. Контроль за міжнародними фінансами, отриманим на безоплатній основі традиційно знаходиться поза увагою. В провідних країнах світу, міжнародна технічна допомога залучається здебільшого у вигляді консультаційних та інформаційних послуг, іноземне інвестування не має таких масштабних проблем як в Україні, а благодійна допомога реалізується як благодійна допомога та жодним чином не визначається як міжнародна технічна допомога. Разом з тим, для України напрацювання світового досвіду є найбільш дієвими та необхідними для ефективного реформування такої сфери з огляду на таке:

– контроль за міжнародними фінансами має відповідати принципам INTOSAI та положенням Лімської декларації. Адже, враховуючи євроінтеграційний характер розвитку України, без чіткого та дієвого впровадження таких положень неможливе ефективне функціонування всієї системи контролю;

– першочерговим на етапі реформування даної системи є розробка теоретичної та методологічної бази, разом із закріпленням ключових термінів, з метою унеможливлення прогалин та колізій в сфері;

– проведення інституційних та структурних перетворень відбувається разом із визначенням кола повноважень відповідних державних органів щодо здійснення контролю за міжнародними фінансами;

– наявність дієвого механізму відповідальності посадових осіб та суб'єктів господарювання за нецільове та неефективне використання міжнародних фінансів;

– наявність дієвого аудиту ефективності за міжнародними фінансами в Україні. Такий аудит, окрім розробленої системи його здійснення, повинен мати реальну оцінку ефективності. Яскравим прикладом з даного питання є практика США, де використовується оцінка процесу, оцінка продукту, оцінка впливу та оцінка «витрат-корисності» і «витрат-результативності»;

– розширення повноважень Рахункової палати щодо здійснення державного аудиту [1].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Миргород-Карпова В.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня к.ю.н. Суми, 2018. С.259.

2. Обушна Н.І. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні в контексті утвердження парадигми публічного аудиту. Вісник НАДУ при Президентові України. 2016. № 6. С.64-71.

3. Дмитренко Г.В. Проблеми удосконалення державного фінансового контролю в контексті зарубіжного досвіду. Фінансові ринки та цінні папери. 2010. №1. С.20–28.

СПІВВІДНОШЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА КРИПТОВАЛЮТИ: ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ

Голодна А. С.
НК – Плотнікова М. В., канд. юрид. наук
Сумський державний університет

Одним із провідних напрямків на шляху трансформації української економіки є впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема, використання криптовалют та електронних грошей в повсякденному житті. На сучасному етапі обіг криптовалют набирає обертів, що зумовлює інтерес науковців до їх сутності та співвідношення із вже звичними для нас електронними грошима.

Згідно із п. 15.1 ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [5]. Із даного визначення випливає складна правова природа електронних грошей та більш повно відображається та розкривається їх сутність. Електронні гроші становлять

собою грошове зобов'язання певної особи, яка здійснює їх випуск і вони приймаються як засоби платежу. Отже, електронні гроші за своєю сутністю мають економічну цінність, проте змінюють форму із готівкової на безготівкову. Електронні гроші зберігаються в електронних гаманцях користувачів відповідної платіжної системи.

В Україні право випуску електронних грошей надано виключно банкам, які зобов'язані до початку їх випуску узгодити з Національним банком України правила їх використання [4]. Вже багато банків скористалися цією можливість, наприклад, АТ «Ощадбанк» випускає електронні гроші в платіжних системах MasterCard, Visa, ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» – MasterCard, Visa, ПАТ «БАНК СІЧ» – ХРАУ, MasterCard, ПАТ «КБ "ГЛОБУС» – ГлобалМані.

Зовсім інша ситуація склалася навколо криптовалют. Слід відмітити, що правова природа криптовалют чітко не визначена. Криптовалюти, як новітні електронні засоби платежу, на сьогодні не мають свого законодавчого закріплення в Україні, а відтак – і нормативного визначення. Проект Закону України № 7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» визначає криптовалюту як програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду) [1]. Як випливає із ст. 6-7 законопроекту, використання криптовалюти являє собою міну, а до криптовалютних транзакцій застосовуються загальні положення про договір міни. Суб'єкт криптовалютних операцій матиме право вільно розпоряджатись криптовалютою, зокрема здійснювати операції з міни (обміну) криптовалюти будь-яких видів на іншу криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари тощо. Інший підхід у авторів проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» від 14.09.2018 № 9083, зокрема вони пропонують ввести в обіг з метою оподаткування такі поняття як віртуальні активи, токен, токен-актив, криптовалюта, емітент віртуального активу, майнінг, операції з віртуальними активами, прибуток від операцій з віртуальними активами [6]. Криптовалюта розуміється як віртуальний актив, операції з якими будуть включати в себе будь-які операції з їх продажу, до яких належатимуть й операції з їх обміну на інші об'єкти цивільних правовідносин.

Щодо міжнародного досвіду, то в США криптовалюту розглядають «як валюту або іншу форму грошей», в Німеччині криптовалюта має статус «приватних коштів». Отже, навіть на міжнародному рівні ще й досі відсутня єдність у тлумаченні та розумінні цього поняття.

Існує три основних думки щодо співвідношення електронних грошей та криптовалюти. Деякі науковці вважають, що криптовалюта є видом електронних грошей, оскільки і електронні гроші, і криптовалюти є електронним файлом, який записаний на носій (жорсткий диск комп'ютера або смарткарту), містить характеристику грошей та кількісне вираження вартості грошового еквівалента, зберігається на електронному пристрої і може циркулювати в такому вигляді в якості платежу з відповідними

юридичними наслідками [2, с. 66]. Інші вважають криптовалюту різновидом електронних грошей, а деякі взагалі називають криптовалюту новітнім платіжним засобом [3. с. 132].

Проаналізувавши праці дослідників щодо криптовалюти [2,3], якій приділяється зараз увага в літературі, та правові засади обігу електронних грошей, можна визначити як відмінні, так і схожі риси електронних грошей та крипто валюти:

1) електронні гроші не можуть існувати поза фіатно-кредитною грошовою системою, криптовалюта існує за своїм математичним алгоритмом,

2) електронні гроші визнані на законодавчому рівні, криптовалюту офіційно в Україні не визнають,

3) вартість електронних грошей еквівалентна звичайним грошам, операції мають комісію, вартість криптовалюти залежить від попиту та пропозиції,

4) електронні гроші є повністю контрольовані банком, криптовалюта не має єдиного емітента, операції з переказу коштів проходять анонімно.

При цьому схожими ознаками є властивість електронних грошей та криптовалюти вільно передаватися між кінцевими користувачами, швидкість та зручність платежів, реалізація права на конфіденційність. При цьому, не зважаючи на ці подібні риси їхня правова природа все ж не є однаковою.

Таким чином, слід погодитись з тією думкою, що криптовалюти є абсолютно новим економіко-правовим явищем, відмінним від традиційних електронних грошей, що потребує подальшого дослідження та нормативного закріплення в Україні. При цьому розрахунки можуть здійснюватися як з використанням електронних грошей, так і за допомогою криптовалюти. Тому було б доцільно внести зміни в законодавство щодо належного правового регулювання та захисту прав власників криптовалюти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про обіг криптовалюти в Україні: Проект Закону України від 06.10.2017 № 7183. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.

2. Проценко А.Т. Правовий статус віртуальних валют: світовий досвід та українські реалії / А.Т. Проценко // Право і суспільство. – 2016. – № 2. – С. 130–134.

3. Петрук О. М., Новак О. С. Сутність криптовалюти як методологічна передумова її облікового відображення // Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу: тези виступів Міжнар. Наук. Конф. – Житомир: Видавець О. О. Євенок, – 2017. – 480 с. – С. 132-134

4. Положення про електронні гроші в Україні № 0688-08 затверджене постановою НБУ від 4 листопада 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ z0688-08.

5. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні / Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14.

6. Про внесення змін до Податкового кодексу щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні: проект Закону України від 14.09.2018 № 9083 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64597.

РЕФОРМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ

Загороднюк А. Ю.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції – це сукупність нормативно-правових актів, які регламентують діяльність дільничного у сфері запобігання правопорушенням, виявлення, припинення правопорушень, притягнення винних до адміністративної, кримінальної відповідальності, розгляду звернень громадян, а також виявлення й усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням [1, с. 131].

Основоположним нормативним документом, який закладає не тільки засади діяльності всіх органів, установ, підприємств та організацій, а й державного устрою в Україні, є Конституція. Основний Закон указує, що наша держава – це суверенна, правова, соціальна, демократична країна. Головною соціальною цінністю є життя, здоров'я людини та громадянина, забезпечення їхніх основних прав і свобод і законних інтересів. Засади діяльності поліцейського й дільничного офіцера поліції, зокрема, окрім Конституції України, передбачені також у Законі України «Про Національну поліцію», а саме: верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість і прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність [2].

Завданнями поліції загалом і дільничного офіцера поліції на поліцейський дільниці зокрема є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки й порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Крім надання поліцейських послуг, до завдань дільничного офіцера поліції чинним законодавством зараховано ще такі: 1) проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед громадськості поліцейської дільниці; 2) охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки на території поліцейської дільниці; 3) взаємодію з населенням і громадськими формуваннями на території обслуговування щодо профілактики правопорушень, охорони громадського порядку та громадської безпеки й боротьби зі злочинністю; 4) взаємодію з іншими підрозділами поліції в запобіганні адміністративним правопорушенням і злочинам, виявленні та припиненні їх, а також участь у розкритті злочинів, що вчинені на території поліцейської дільниці [4]. Основним критерієм оцінювання роботи дільничного офіцера поліції є рівень довіри населення, що проживає на території поліцейської дільниці, до конкретного дільничного, який її обслуговує. Для підвищення іміджу поліції, покращення ефективності її роботи дільничний взаємодіє з громадою

шляхом проведення спільних проектів, програм, заходів, нарад, семінарів, круглих столів, відкритих занять тощо [2].

Отже, правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції здійснюється низкою правових актів, основоположними серед яких є Конституція України та Загальна декларація прав людини. Принципово новим у діяльності поліції є нормативне визначення основного завдання, а саме надання поліцейських послуг. Цілком виправданим убачається оцінювання роботи дільничного офіцера поліції крізь призму рівня довіри населення. Адже саме дільничний є представником поліції на території обслуговування, який може максимально ефективно взаємодіяти з громадою й задовольняти її потреби в різних сферах суспільного життя [1, с.133].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «Адміністративне право і процес» Анатолій Клочко, докт. юрид. наук, доцент, проректор Харківського національного університету внутрішніх справ.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/580-19.

3. Закон України «Про Національну поліцію» : [наук.-практ. комент.] / [О.І. Безпалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.] ; передм. В.В. Сокуренка, МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. докт. юрид. наук, доц. В.В. Сокуренка. Харків, 2016. 408 с.

4. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 листопада 2010 року № 550 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ НАДЗВИЧАЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

Засунько С. С., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Перед тим як розглядати, що собою представляють надзвичайні режими, необхідно усвідомити сутність такої категорії як правовий режим взагалі.

Режим походить від французького regime, що у свою чергу, пішло від латинського regimen – правління, може застосовуватись в кількох значеннях: 1) державний лад, спосіб правління; 2) точно встановлений розпорядок життя, праці, відпочинку тощо; 3) система правил, законів, запроваджуваних для досягнення мети; 4) умови діяльності існування[1, с. 245]. Іншими словами, за своїм споконвічним змістом, режим пов'язаний з управлінням, регулюванням.

У юридичній літературі категорія «правовий режим» має досить широке використання.

Базова характеристика правових режимів наведена С.С. Алєксєєвим, який визначає правовий режим як порядок регулювання, виражений у комплексі правових засобів, що характеризують особливе сполучення взаємодіючих між собою дозволів та заборон, а також позитивних зобов'язань, та утворюють особливу направленість регулювання [2, с. 185].

Необхідно відзначити, що поняття «правовий режим» в основному вживається в межах загальної теорії права. Положення про те, що кожній галузі права відповідає особливий правовий режим, є суттєвим як у науковому, так і практичному відношеннях.

У науковому плані це теоретичне положення дає поглиблену характеристику галузі права взагалі, тому що правовий режим галузі права матеріально обумовлений:

по-перше, предметом регулювання (особливостями управлінських, майнових і інших відносин);

по-друге, методом правового впливу, тобто єдиним специфічним способом юридичного впливу, характерним для даної галузі;

по-третє, галузевим юридичним інструментарієм, що базується на принципах специфічних для даної галузі;

по-четверте, наявністю особливої галузі законодавства, тобто кодифікованим актом, що нормативно закріплює галузеві принципи, загальні положення й основні правові засоби.

Що ж стосується практичної сторони правового режиму, то в ньому діє особливий юридичний порядок, характерний для кожної галузі окремо.

Таким чином, у юридичній літературі питання про поняття правового режиму вирішується у зв'язку і з характеристикою предмету й методу правового регулювання суспільних відносин тієї або іншої галузі права.

У юридичній літературі адміністративно-правові режими поділяють на спеціальні режими територій, наприклад, зона надзвичайної екологічної ситуації, режими ведення окремих документів – режим таємності, режими зберігання та поводження з певними об'єктами, наприклад, отрута, зброя й ін.; режими видів діяльності (функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру).

По терміну дії адміністративно-правові режими поділяють на постійні, наприклад, паспортний, і тимчасові, наприклад, карантин, надзвичайний стан.

По територіальному поділу режими ділять на загальний, територіальний, місцевий, об'єктовий.

Забезпечення дії адміністративно-правових режимів пов'язано також з рішенням економічних, матеріально-технічних питань: підготовкою сил і засобів, що обслуговують функціонування режиму, створенням спеціальних фондів і джерел фінансування, наданням допомоги постраждалим, здійсненням рятувальних, ремонтних робіт і т.д.

Але у більшості створення адміністративно-правових режимів пов'язано із забезпеченням громадської безпеки.

Правове упорядкування життєво важливих сфер при забезпеченні громадської безпеки свідчить, що далеко недостатньо обмежуватися

прийняттям лише норм, що встановлюють можливі види правовідносин у тій чи іншій сфері. У зв'язку з особливою важливістю правовідносин які потребують регулювання необхідно передбачати гарантії належного розвитку процесу забезпечення відповідних правовідносин, визначити порядок їх реалізації.

Необхідність інституту адміністративно-правових режимів обумовлено наявністю існуючих зовнішніх і внутрішніх загроз життєво важливим інтересам особи, суспільства й держави.

Поряд з комплексом активних протидіючих спеціальних заходів адміністративно-правові режими є організаційно-правовою основою системи забезпечення громадської безпеки. З їхньою допомогою реалізуються заходи щодо захисту особистості, суспільства й держави від різного роду загроз.

Загальною метою й головним призначенням адміністративно-правових режимів є створення надійних правових бар'єрів та організаційних заходів, що забезпечують, або унеможливлюють, а в ряді випадків і зовсім виключають загрози громадській безпеці. При цьому варто визнати, що характерним наслідком установлення подібних заходів є у більшості випадків вимушена (у силу вищих інтересів суспільства) детальна регламентація діяльності органів держави й громадських організацій, поводження громадян, введення деяких додаткових правил або вилучення із загальноприйнятих норм, установлення особливого нагляду за належним порядком розвитку правовідносин у даній охоронюваній сфері й деякі інші обмежувальні заходи. Можливість подібних вимушених виключень із загального порядку реалізації конституційних прав громадян прямо передбачена Міжнародним пактом про громадянські й політичні права, ратифікованим Президією Верховної Ради Української РСР і парламентами більшості країн Європи й Америки[3]. Тому адміністративно-правові режими в тій, чи іншій формі визначаються у законодавчих системах закордонних країн як вимушені заходи.

Виділяючи головне в призначенні адміністративно-правових режимів, а саме – примусові елементи, що пропонують, обмеження або небажану, з погляду демократизації суспільства, регламентацію діяльності державних органів, громадських об'єднань, що обмежують права громадян, необхідно відзначити й те, що в умовах правової держави інститут адміністративно-правових режимів, зберігаючи в принципі свою юридичну конструкцію, повинен значною мірою змінити свою сутність, виходячи за забороняючі адміністративно-командні рамки.

Сучасні адміністративно-правові режими повинні слугувати й відповідати інтересам суспільства, усе більше ставати інструментом захисту інтересів особи, у тому числі й у неординарних ситуаціях.

Детально розроблена по всім юридичним параметрам і процедурам система адміністративно-правових режимів як найкраще повинна відповідати сучасним вимогам щодо забезпечення громадської безпеки. У зв'язку із цим адміністративно-правові режими здобувають, роль гаранта законності у сфері їх застосування. Це пов'язано з тим, що в кожному з них все більшого значення набувають норми, що передбачають не тільки порядок реалізації прав

громадян у сфері, що піддана їх регулюванню, але також і норми, що передбачають гарантії прав осіб, що потрапили у сферу їх впливу.

Разом з тим слід зазначити, що саме в межах адміністративно-правових режимів, створюються деякі сприятливі умови по розвитку й зміцненню нових економічних і політичних процесів (наприклад, спрощення порядку реєстрації для іноземних учасників спільних підприємств), а також для захисту цих процесів при надзвичайних ситуаціях.

Таким чином, модифіковані стосовно до сучасних умов адміністративно-правові режими, поряд зі своєю основною захисною функцією, стають на службу особи, суспільства й держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Х.: „Право", 2000. С. 245.
2. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. – М.: Юрид. лит., 1989. – 288 с.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІАТУ

Карамалак Л. О.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Нині нотаріальна діяльність в Україні переживає етапи свого подальшого розвитку, що досить позитивно позначилось на забезпеченні стабільності низки цивільно-правових відносин. Разом із тим виконуючи в більшості цивільні функції, правове регулювання нотаріальної діяльності носить комплексний характер, поєднуючи норми цивільного, фінансового та адміністративного права. У межах адміністративного права актуальним залишається розгляд суті та змісту адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності.

Адміністративно-правове регулювання є досить складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних процесів у суспільстві постійно наповнюється новим змістом, а відтак, як наукова категорія активно досліджується вченими-адміністративістами. Аналіз наукових досліджень свідчить про неоднозначність підходів до визначення поняття «адміністративно-правове регулювання», що зумовлено різним тлумаченням таких понять як «правове регулювання», «правовий вплив», «механізм правового регулювання».

Узагальнення наукових позицій до розуміння вказаного поняття дозволило науковцям виділити спільні риси, що простежуються у запропонованих тлумаченнях: 1) це правовий, владний вплив на суспільні відносини, тобто дія права; 2) вказаний вплив здійснюється за допомогою комплексу засобів; 3) передбачає певну мету, цілі, завдання [1, 61]. Крім

того, науковці, тлумачачи вказане поняття, застосовують інструментальний, інституційний, нормативно-правовий, діяльнісний, юридичний підходи, чим і зумовлений різний зміст вказаного поняття. Разом із тим, не зважаючи на різні погляди на структуру діяльності, дослідження адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у певній сфері з використанням означеного підходу, переважно здійснюється крізь призму характеристики суб'єкта правового регулювання, об'єкта правового регулювання і власне діяльності щодо правового регулювання в єдності її зовнішнього прояву і суб'єктивних характеристик.

В Україні відповідно до ст.1-2 Закону України «Про нотаріат» державне регулювання нотаріальної діяльності полягає у встановленні умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; здійсненні контролю за організацією нотаріату, проведенням перевірок організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні органів та осіб, які вчиняють нотаріальні дії, здійснюють контроль за організацією нотаріату, проводять перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановленні переліку додаткових послуг правового і технічного характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, та встановленні розмірів плати за їх надання державними нотаріусами; встановленні правил професійної етики нотаріусів [2].

Виходячи із змісту вказаної статті адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності можна визначити як цілеспрямований вплив правових норм, що прийняті державою і є відповідними адміністративними засобами забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах з метою підпорядкування їх юридично встановленому правопорядку, а також охорони та розвитку в інтересах суспільства і держави.

Відповідно до чинного законодавства контроль за організацією нотаріату, перевірка організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України та відповідно управліннями юстиції [2].

Отже, предметом адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності є система суспільних відносин між суб'єктами державного контролю за нею, які виникають у сфері владно-розпорядчої діяльності, надання адміністративних сервісних послуг, з метою публічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства держави, при суворому дотриманні принципу законності із можливістю застосування до нотаріусів, які порушують нотаріальне законодавство засобів державного примусу.

З урахуванням зазначеного можливо окреслити зміст та визначити особливості адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності: це коло суспільних відносин між державними органами та нотаріусами, і громадянами, які бажають отримати дозвіл до здійснення нотаріальної діяльності; основною метою діяльності публічної адміністрації у цьому випадку є забезпечення прав і свобод і законних інтересів особи; визначальною рисою предмета адміністративного регулювання нотаріальної діяльності є його публічна природа; відносини державного управління відображають визначальну складову предмету адміністративного регулювання нотаріальної діяльності; до зазначеного предмета також відносяться проблеми щодо надання публічною адміністрацією адміністративних сервісних послуг нотаріусам; однією зі складових предмета є внутрішня публічна діяльність громадських організацій, які основною метою своєї діяльності визначили захист професійної діяльності нотаріусів у правовій формі; невід'ємною складовою предмета адміністративно-правової діяльності нотаріату є засоби відповідальності державних органів та їх посадових осіб за неправомірні дії або бездіяльність щодо нотаріусів; важливою рисою є можливість застосування державними органами заходів державного примусу щодо нотаріусів, які порушують систему нотаріального законодавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Городецька І.А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_1_12

2. Про нотаріат. Закон України від 02.09.1993 р. №3425-XII (редакція 04.02.2019) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДСНС УКРАЇНИ

Кириченко Є. П.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

ДСНС відповідно до п. 30 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій ДСНС взаємодіє з міжнародними організаціями і національними гідрометеорологічними службами іноземних держав,

представляє Україну у Всесвітній метеорологічній організації, бере участь в межах повноважень, передбачених законом, у реалізації Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [1].

Питання здійснення міжнародного співробітництва належить до повноважень Управління європейської інтеграції та міжнародного співробітництва (далі - Управління), що є самостійним структурним підрозділом Державної служби України з надзвичайних ситуацій і безпосередньо підпорядковується Голові ДСНС України.

Управління відповідно до покладених на нього завдань: забезпечує взаємодію між ДСНС України та ООН щодо реалізації Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, а також участь в міжнародних гуманітарних місіях під егідою ООН у складі Консультативної групи ООН з питань пошуково-рятувальних операцій (ІНСАРАГ); між ДСНС України та ГУАМ з реалізації положень Угоди між урядами держав–учасниць ГУАМ про співробітництво в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, та окремих міжурядових Угод з державами –учасницями ГУАМ; забезпечує взаємодію між ДСНС України та ОЧЕС) у рамках реалізації Угоди між урядами держав-учасниць ОЧЕС про співробітництво у наданні надзвичайної допомоги і ліквідації надзвичайних ситуацій, що виникли внаслідок лиха природного і техногенного характеру в Чорноморському регіоні, та додаткового протоколу до неї; у межах компетенції забезпечує та координує здійснення заходів з питань європейської інтеграції; надає консультативно-методичну допомогу при підготовці до участі особового складу та працівників органів і підрозділів ДСНС України на курсах НАТО з проведення пошуково-рятувальних операцій та військово-цивільного співробітництва; в межах компетенції ДСНС України здійснює співробітництво з відповідними органами влади та регіональними службами відповідних відомств із надзвичайних ситуацій сусідніх держав у рамках прикордонного співробітництва та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру; готує пропозиції керівництву з питань координації взаємодії ДСНС України з міжнародними організаціями і національними гідрометеорологічними службами інших держав, бере участь у здійсненні організаційних заходів щодо представництва України у Всесвітній метеорологічній організації;

На сьогодні пріоритетами у сфері міжнародного співробітництва ДСНС України є виконання певних напрямків діяльності, зокрема: створення договірно-правової бази з питань спільного попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на двосторонній і багатосторонніх основах; сфері налагодження механізмів взаємодії зі структурами інших держав і міжнародних організацій, що відповідають за попередження і ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відпрацювання спільних планів і механізмів реалізації домовленості про дії у випадку природних та техногенних катастроф; обміну інформацією і досвідом з відповідних проблем; вирішення інших завдань, спрямованих на реалізацію зовнішньополітичного курсу у сфері компетенції ДСНС.

Актуальними напрямками міжнародного співробітництва ДСНС України є контакти і практичні програми взаємодії зі структурами Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи і Європейської Комісії, НАТО,

СНД, інших організацій, а також розвиток міжнародних зв'язків на двосторонній основі.

В рамках двохсторонньої співпраці ДСНС України здійснює співробітництво відповідно до положень 21 міжурядової Угоди, 1 рамкової конвенції, 1 рамкової програми дій, 3 меморандумів про взаєморозуміння, 1 адміністративної домовленості, а також планів спільних дій.

Також ДСНС України та її територіальні органи здійснюють активне транскордонне співробітництво з відповідними установами та територіальними органами 6 іноземних країн, які межують з Україною.

Напрямками міжнародного співробітництва ДСНС України є співпраця з такими міжнародними організаціями: Північноатлантичний Альянс (НАТО), Організація Об'єднаних Націй (ООН), Всесвітня метеорологічна організація (ВМО), Європейський Союз (ЄС), Рада Європи (РЄ), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Німецьке товариство міжнародного співробітництва GIZ (GmbH).

В ході реалізації напрямків міжнародного співробітництва ДСНС України забезпечує реалізацію державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції, приймає участь у відповідних заходах, забезпечує виконання положень відповідних меморандумів, бере участь у засіданнях тощо.

Одним з напрямків міжнародного співробітництва в системі ДСНС України є мовна підготовка, оцінка ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, знешкодження та знищення виявлених вибухонебезпечних предметів на території України, що залишилися внаслідок бойових дій та військової діяльності тощо.

Також важливою складовою міжнародного співробітництва є освіта та професійна підготовка. Представники ДСНС України проходять підготовку на навчальних курсах у сферах надзвичайного цивільного планування, військово-цивільного співробітництва та захисту; розвідки вибухонебезпечних предметів та інше.

Участь представників ДСНС України у практичних заходах міжнародного співробітництва позитивно впливає на фаховий рівень українських рятувальників, дозволяє оволодіти спеціальними процедурами та стандартами, а також набути реального досвіду, що, в свою чергу, сприяє покращенню взаємодії з країнами-членами та партнерами під час спільних дій з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій цивільного характеру.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій. Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1052. URL:https://zakon.rada.gov.ua/go/1052-2015-п

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗМІ

Кононенко К. В.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

В умовах сучасних трансформаційних змін, здійснення системного реформування сфер суспільного життя об'єктивно зростає потреба в значній інформованості про цілі та плани дій правоохоронних органів, особливо поліції, оскільки деякі їх дії є не зовсім зрозумілими й потребують ґрунтовних пояснень. Принцип відкритості державної влади є її обов'язком із забезпечення можливості вільного доступу громадян до здійснення управління державними справами.

Принцип прозорості органів державного управління полягає у встановленні органами державного управління умов, щ о забезпечують залучення громадян та інших об'єктів управління до прийняття управлінських рішень за рахунок створення і гарантування високого рівня їх обізнаності щ одо змістового та процедурного аспектів державно-управлінської діяльності [3].

Відкритість і прозорість поліції - це основні вимоги до ефективності діяльності поліції, сформованої демократичним шляхом.

Органи Національної поліції забезпечують постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки й порядку [2].

Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення: конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей з громадськістю; теле- або радіодебатів, Інтернет-конференцій, електронних консультацій [5].

У Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» закладено необхідні передумови для реалізації основних демократичних форм прямої участі громади у вирішенні місцевих справ. Зокрема, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» гарантує право на здійснення місцевих ініціатив, проведення громадських слухань і загальних зборів, створення органів самоорганізації населення, а також виборів і референдумів [4].

Безперешкодний доступ кожного громадянина до публічної інформації, передусім і в системі правоохоронних органів - ефективний механізм запобігання розвитку корупції та одна з ознак прозорості діяльності правоохоронної системи в цілому[1, с. 169].

Реформування правоохоронних органів передбачає глибокі перетворення, що стосуються оновлення змісту їхньої роботи. Відкрита й прозора правоохоронна діяльність є пріоритетом євроінтеграційних прагнень України.

Отже, питання реалізації принципів відкритості та прозорості в діяльності органів державного управління мають бути вирішені саме на законодавчому рівні [3]. Через це органи Національної поліції повинні

розробити стратегію, яка буде виражати бажання нової влади до створення безпрецедентного рівня відкритості та зміни пріоритетів у роботі правоохоронців. Зокрема, створення системи, щ о забезпечує три стандарти: прозорість, підзвітність та участь громадськості [1, с. 169].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка;

2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02 червня 2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/.

3. Гудима Н.В. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів державного управління України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.з держ. упр. : 25.00.01 / Гудима Наталія Валеріївна ; Національна академія держ. управління при Президентові України. - К., 2008. - 22 с.

4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 20 травня 1997 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http:/ / zakon.rada.gov.ua /.

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Кононенко К. В.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Однією із найважливіших гарантій справедливого й ефективного правосуддя є досконало організована система судів та органів, що забезпечують її функціонування. Тому важливого значення набуває ефективна організація внутрішньої та зовнішньої управлінської діяльності, що передбачає вирішення теоретичних та практичних проблем, визначення нових методологічних підходів до організації судового управління, провадження нових форм та методів роботи суду, що розглядаються в межах науки адміністративного права. Такою новацією є реалізація можливості використання інформаційних, комунікаційних та інших технологій при розгляді різних категорій справ в судах, організації роботи суду. Перш за все мова йде про електронне судочинство, впровадження проекту «Електронний суд» в систему судочинства України.

Електронний суд є порівняно новим явищем в Україні, що виникло і розвивається як частина загальновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню. Але без належного теоретичного обгрунтування практичне впровадження як електронного уряду, так і електронного суду, може бути недостатньо ефективним.

Проблемам електронного судочинства, як окремого напрямку електронного врядування, у вітчизняній юридичній науці на рівні наукових публікацій приділяють увагу М. Кравчик, Н. Кушакова-Костицька, А.

Коршун, І. Камінська, Н. Логінова, І. Каланча, Л. Сердюк, М. Бондаренко, С. Пограничний, В. Білоус, О. Фонова, А. Паскар, І. Ізарова, О. Головченко, Р. Кирилюк, І. Боголюбський, О. Присяжнюк, О. Євсєєв, І. Булгакова та інші.

Перший досвід та перспективи подальшого впровадження електронного суду узагальнено у монографії О. Бринцева. З'являються дослідження, у яких аналізуються окремі процесуальні аспекти електронного судочинства, зокрема електронні засоби доказування у цивільному судочинстві розглянуто А. Каламайком. Питання запровадження електронного судочинства останнім часом досить часто висвітлюються у засобах масової інформації, веб-сайтах судів тощо.

Разом із тим низка теоретичних питань, що стосуються функціонування електронного суду, залишаються відкритими. Це перш за все саме поняття «електронний суд», яке поки що не отримало як правового визначення у вітчизняному законодавстві, так і неоднозначно тлумачиться у правовій науці. Крім того, вказана проблематика недостатньо досліджена і в межах науки адміністративного права, хоча зважаючи на його сучасну природу, в основу якої покладено людино орієнтовану ідеологію, визначену В. Авер'яновим, за якою держава має служити інтересам громадян, діяти на їх благо через усебічне забезпечення пріоритету прав, свобод та законних інтересів у сфері публічної адміністрації [1, с. 9], є актуальною як для адміністративно-правової науки, так і галузі адміністративного права.

Нині в наукових колах окрім поняття «електронний суд» вживаються «електронне судочинство», «електронне правосуддя», що розглядаються вченими із семантичного та функціонального підходів як однорядові явища. З таких позицій вказані поняття розглянуто і в нашому дослідженні. Як вважають науковці, зокрема А. Коршун, про електронне правосуддя варто говорити не лише як про частину поняття «правосуддя», а як і про один із способів його реалізації [2, с. 22]. Саме з таких позицій поняття «електронний суд» може розглядатись як категорія адміністративного права.

Варто погодитись із думкою А. Коршуна про те, що потрібно розмежовувати поняття «електронний суд» і «інформатизація судів» [2, с. 22]. Останнє означає, що суди використовують у своїй діяльності комп'ютерну техніку як підручний засіб, а не процесуальний інструмент. На думку Н. Федосєєвої та М. Чайковської, об'єднання судів в єдину комп'ютерну мережу, наявність Єдиного реєстру судових рішень, наявність веб-сайтів судів – це теж не електронне правосуддя [3, с. 2].

На думку А. Коршуна, інформаційні нововведення, що стосуються способів спілкування осіб, учасників процесу, розміщення судових актів у мережі Інтернет, забезпечення інформацією про рух справ тощо також не варто вважати чітким визначенням електронного правосуддя [2, с. 22]. Вважаємо, що не можна повністю погодитися із такими думками, оскільки мова йде все таки про елементи електронного правосуддя у розумінні його у широкому значенні.

Н. Телешина електронне правосуддя визначає як спосіб здійснення правосуддя, що базується на використанні інформаційних технологій [4, с. 45]. Тобто акцентується увага на судовому процесі, а отже розумінні електронного правосуддя у вузькому значенні.

Як свідчить аналіз наукових праць, немає єдиних підходів до розуміння змісту вказаного поняття. Погоджуємося із думкою С. Романенкової, яка вважає, що поняття «електронне правосуддя» варто розглядати у широкому та вузькому значенні [5, с. 26]. У вузькому значенні електронний суд – це можливість суду та інших учасників судового процесу здійснювати передбачені нормативно-правовими актами дії, що безпосередньо впливають на початок та хід судового процесу. У широкому значенні нормативно-правове забезпечення, організація роботи сукупності різних автоматизованих інформаційних систем – сервісів, що забезпечують доступ до правосуддя та його здійснення. Саме розуміння поняття «електронний суд» в широкому значенні варто розглядати як адміністративно-правову категорію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В. Оновлена українська адміністративно-правова доктрина на основі принципу верховенства права. *Часопис Київського університету права*. 2008. № 3. С. 9. URL: http://kul.kiev.ua/ images/chasop/2008_3/2008_3.pdf)

2. Коршун А. Розвиток в Україні електронного правосуддя в контексті взаємодії суду та інститутів громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика. *Національний юридичний журнал: теорія і практика.*2017. С. 20-24. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/4.pdf

3. Федосєєва Н., Чайковська М. Електронне правосуддя в Росії і світі. *Адміністратор суду*. 2011. №3. С.2 URL: https://center-bereg.ru/h652.html

4. Телешина Н. Реалізація електронного правосуддя в Росії (на прикладі арбітражного суду Владимирської області). Арбітражний і цивільний процес. 2014. № 6. С. 44 -50 URL:http://vladimir.arbitr.ru/files/pdf/arbgrproc.pdf

5. Романенкова С. Поняття електронного правосуддя, його генеза і впровадження в правозастосовчу практику зарубіжних країн. *Арбітражний і цивільний процес.* 2013. № 4. С. 31 URL: https://center-bereg.ru/h227.html

ТРУДНОЩІ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИ РОЗШУКУ ДІТЕЙ ПРАЦІВНИКАМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Корнієнко М. В., канд. юрид. наук, доцент
Одеський державний університет внутрішніх справ

На сьогодні в Україні встановлення місцезнаходження зниклих дітей є дуже болючою проблемою, тому що кожен факт зникнення дитини це без перебільшення трагедія для сім'ї та контрольна справа для працівників поліції. За 2018 рік до територіальних підрозділів Національної поліції України надійшло 11305заяв та повідомлень щодо безвісного зникнення дітей, а за той же час 2017 року зафіксовано 8124 повідомлень, що викликає занепокоєння суспільства і додатково мобілізує службу ювенальної превенції до більш активних дій.

Розглянемо професійну роботу поліції за 2018 рік по розшуку дітей упродовж доби по гарячих слідах,цей відсоток становить 89,1 % (10071) розшуканихдітей, що врази зменшує ризик учинення відносно дитини

протиправних дій. За фактами безвісного зникнення дітей відкрито 798 кримінальних проваджень за ознаками злочину, передбаченого ст. 115 КК України (Умисне вбивство).

Питаннями розшуку дітей які зникли безвісті в нашій державі займається Національна поліція України, в першу чергу це працівники ювенальної превенції, слідства,карного розшуку,патрульної поліції тадільничні офіцери поліції.

Працівники ювенальної превенціїпід час роботи з дітьми виконують такі завдання як: участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб та інше [2].

Тому організація заходів, щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісно зникла(безвісно зникла особа це – особа, щодо якої є інформація про її раптове, безпричинне зникнення і місцеперебування якої невідоме), прописана в інструкції якою в своїй діяльності керуються працівникиювенальної превенції.Розглянемо алгоритм дій працівників поліції при отриманні інформації про зникнення дитини.

При надходженні заяви про безвісне зникнення особи черговий по відділу поліції направляє на місце події слідчо-оперативну групу в повному складі, яка організовує збір матеріалів первинної перевірки. До зазначених матеріалів щодо особи, яка безвісно зникла, в обов'язковому порядку додаються отримані під час виїзду групи до останнього місця перебування розшукуваної особи протоколи огляду її житла, пояснення, довідки, та інші необхідні матеріали, які підтверджують або спростовують факт зникнення особи. Першочерговий етап заходів обмежений часовими рамками. Він не повинен перевищувати однієї доби з моменту реєстрації заяви в поліції про зникнення дитини, також реєстрації відносно цього факту кримінального провадження.

Наказ МВС України № 700 від 14.08.2012 року зазначає, що за фактом безвісного зникнення дитини за обставин, які свідчать про можливість учинення стосовно неї кримінального правопорушення, здійснюється обов'язкове внесення матеріалу до ЄРДР [1].

По-перше працівникамювенальної превенції потрібно приймати участь у проведенні першочергових заходів у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами поліції щодо встановлення місцезнаходження безвісти зниклої дитини;збирати данні про дитину та їх аналіз з метою установлення причини самовільного залишення дитиною сім'ї, навчально-виховного закладу, спеціальної установи для дітей;інформування громадськості та засобів масової інформації про зникнення дитини безвісти;у разі відкриття кримінального провадження за фактом безвісного зникнення дитини, ужиття заходів у взаємодії з іншими

уповноваженими органами та підрозділами поліції з метою отримання даних щодо її можливого місцезнаходження.

По-друге поліцейський підрозділювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами поліції після отримання повідомлення про дитину, яка безвісти зникла, бере участь у проведенні першочергових заходів, щодо встановлення її місцезнаходження, які передбачають:установлення часу, місця, обставин зникнення дитини, індивідуальних особливостей дитини, її уподобань, фізичного та психічного стану на момент зникнення;опитування батьків, законних представників, сусідів або інших осіб, що можуть висвітлити обставини зникнення;отримання фото дитини, інформації щодо особливих прикмет зовнішності, одягу та речей, які були в дитини на час зникнення;складання опису зовнішніх ознак, особливих прикмет, речей та одягу з метою розроблення орієнтування;з'ясування взаємовідносин, що склалися у дитини в сім'ї, навчально-виховному закладі чи спеціальній установі для дітей;складання схеми родинних, шкільних і позашкільних зав'язків, а також установлення контактів зниклої дитини в соціальних мережах;установлення наявності мобільного телефону, його IMEI та номера абонента;вжиття заходів щодо встановлення можливих місць перебування дитини з урахуванням рельєфу місцевості в районі зникнення, а також гідрометеорологічних умов у день зникнення;відпрацювання місцевості, де зникла дитина.

По-третє під час встановлення місцезнаходження дитини, яка перебувала в розшуку як безвісти зникла, працівникювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ вживає заходів щодо передання дитини батькам, іншим законним представникам, в разі їх відсутності - представникові органу опіки і піклування або доставляє до закладів соціального захисту дітей, про що інформує ініціатора розшуку.

По-четвертеювенальний поліцейський підрозділу з метою усунення причин та умов, які сприяють зникненню дітей, може вносити відповідні подання до органу освіти і науки та служби у справах дітей [2].

Не зайвим буде надати пораду батькам, щоу випадку зникнення дитини, потрібно діяти негайно – відразу звернутися з заявою і фотографією зниклої дитини в місцевий відділ поліції. Один із найпоширеніших стереотипів в тому, що звертатись в поліцію можна лише на третій день після зникнення дитини. Більшість дітей знаходять протягом дня, якщо поліція оперативно відреагує на факт зникнення. Багато батьків, як тільки розуміють, що дитина зникла, впадають в паніку і стараються самостійно її шукати. Зателефонувавши всім знайомим, друзям і родичам. У поліції застерігають від самостійних пошуків, як правило, вони, закінчуються безрезультатно. Якщо тільки дитина, не забула нагадати батькам, що йде до бабусі, чи до друга.

На сьогодні ювенальна превенція НПУ з кожним днем вдосконалює свою професійну діяльність щодо розшуку дітей які зникли. Потрібно пам'ятати всім дорослим, що чужих дітей не буває, це є лозунг кожного правового і демократичного суспільства і тому чим більше державних і не

державних підприємств та громадських організацій приєднаються до ініціативи по пошуку дітей, тим більше продуктивним буде результат.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Інструкція«З організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень»: наказ МВС України від 14.08.2012 № 700.

2. Інструкція «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України»: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Красіловський В. В.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Впровадження реформ, курс України на євроінтеграцію стосуються усіх ланок суспільства і потребують удосконалення діяльності органів публічної адміністрації, зокрема і правоохоронних. Відповідно до Закону, Національна поліція України та її складова патрульна поліція служать суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція, у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання [1].

Разом із тим враховуючи завдання, що нині ставить перед поліцейськими суспільство, існує необхідність перегляду їх адміністративно-юрисдикційних повноважень. Зокрема, доцільним є розширення повноважень поліції в справах про адміністративні правопорушення, потребують належного правового врегулювання повноваження поліцейських щодо здійснення адміністративного затримання осіб, направлення їх для медичного огляду на стан сп’яніння, огляду та вилучення речей і документів, здійснення поліцейського піклування, існує необхідність удосконалення процесуального оформлення адміністративно-юрисдикційних дій тощо.

У зв’язку з цим виникає потреба в розробці теоретичних питань адміністративно-юрисдикційної діяльності патрульної поліції та удосконалення її практичної діяльності щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень та здійснення провадження в справах про них. Це стосується й поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність патрульної поліції».

Нині в науці адміністративного права вирізняють вузьке та широке тлумачення адміністративної юрисдикції. У широкому розумінні адміністративна юрисдикція розглядається як врегульована законом діяльність уповноваженого органу державної влади чи посадової особи щодо вирішення індивідуальних адміністративних спорів, пов'язаних із адміністративно-правовими відносинами громадянина або недержавної організації з державним органом (посадовою особою) при здійсненні державним органом публічної, як правило виконавчої влади. Отже здійснення юрисдикційної діяльності відбувається в межах розгляду будь-якого публічно-правового спору [2, 432].

У вузькому розумінні – це окремий вид виконавчої та розпорядчої діяльності, що пов'язана із можливістю реалізації у примусовому порядку відповідних адміністративно-правових актів, що визначають права та обов'язки учасників адміністративно-правових відносин [3, 196].

Узагальнюючи погляди науковців-адміністративістів на суть адміністративно-юрисдикційної діяльності, варто звернути увагу на її ознаки, виділені С. Гусаровим: наявність правового спору; основою адміністративно-правового спору є індивідуальні адміністративні справи; потреба належного процесуально-правового регулювання через вагому суспільну значимість [4, 16-17].

Виходячи із змісту загального поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності та правового статусу Національної поліції та її структурних підрозділів, науковцями сформульовано її наступне поняття: це урегульована нормами адміністративного права державно-владна, підзаконна, організаційно-розпорядча діяльність, спрямована на: а) надання поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинам та іншим правопорушенням, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги; б) впорядкування внутрішньосистемних поліцейських відносин та забезпечення чіткої організації і функціонування всієї системи підрозділів і служб Національної поліції України.

Відповідно ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції полягають у тому, що вона: здебільшого урегульована нормами адміністративного права та має: державно-владний, організаційно-розпорядчий, підзаконний характер та соціальну спрямованість [5, 16-17].

Виходячи із наведених вище підходів, вважаємо, що поняття адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України та її складової патрульної поліції варто визначати, виходячи із його розуміння у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні – це врегульована переважно нормами адміністративного права діяльність органів і підрозділів Національної поліції та уповноважених працівників щодо розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення, що належать до її компетенції і накладення адміністративних стягнень на осіб, які їх вчинили. У широкому значенні – врегульовану переважно нормами адміністративного права діяльність органів і підрозділів Національної поліції та уповноважених

працівників щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ конфліктного характеру, а саме справ про адміністративні правопорушення, про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (ред. від 01.01.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

2. Іщук О.С. Поняття адміністративної юрисдикції: проблеми дефініції. *Форум права*. 2011. № 1. С. 419-424

3. Іващенко І.В. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції. *Порівняльно-аналітичне право.* 2016. №1. С. 196-198

4. Гусаров С.М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ: автореф. докт. юр.наук спец.12.00.07. К., 2009. 40 с.

5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях і відповідях: навч. посібн. /за заг. Ред. О. Бандурки. Х.,2017. 243 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ

Крот Ю. М., канд. екон. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

Починаючи з серпня 2014 року в Україні Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 р. № 1621-VII [1], запроваджено новий загальнодержавний збір – військовий, який стягується за ставкою 1,5% від об'єкта оподаткування.

Кошти, які надходять до бюджету від цього податку, призначені для фінансування потреб оборони України. В Україні військовий збір установлено вперше, тому є дуже важливими питання ведення, відображення в обліку та своєчасна і повна сплата цього збору, що і визначає актуальність цього питання як для теоретиків, так і для практичних спеціалісті.

У зв'язку з недавнім введенням військового збору, даному питанню з боку науковців приділялося не так багато уваги. Проте, питання організації бухгалтерського обліку військового збору висвітлювалися на сторінках вітчизняної періодики такими фахівцями, як С. Лістрова, Т. Шарий , Л. Ушакова. Даній темі були присвячені наукові праці українських вчених та громадських діячів: О.В.Ломонос, В. Форсюк, Н. Бразілій [2]. До питання доцільності впровадження загальнодержавного військового збору зверталися такі юристи, як В.Форсюк ,В. Бондарь, А.Серветник. Однак, залишається багато проблем в напрямку бухгалтерського обліку військового збору та порядку його сплати.

Президент України зазначив, що військова реформа – перша, що дала такі вражаючі результати, які бачить весь світ, а також, що лише з початку цього року було сплачено більше 6,5 мільярда гривень до бюджету.

Відповідно до пп. 1.1 п. 16 прим. 1 підрозділу 10 Розділу XX ПКУ платниками військового збору є особи, визначені п. 162.1 ст. 162 ПКУ. Згідно із п. 162.1 ст. 162 ПКУ платниками є:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент.

Відповідно до пп. 1.2 п. 16 прим. 1 підрозділу 10 Розділу XX ПКУ об'єктом оподаткування військовим збором є:

- доходи у зв'язку з трудовими відносинами;
- виплати і винагороди за цивільно-правовими договорами;
- виплати у формі виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, у азартній грі.

Відповідальність за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету військового збору з доходів покладено на податкових агентів (юридичних та самозайнятих осіб).

Важливим питанням є не лише порядок нарахування та сплати військового збору, а й відображення його у бухгалтерському обліку. Так, у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування не передбачено окремого субрахунку щодо обліку військового збору [3]. Тому підприємства та організації здебільшого відображають облік військового збору по субрахунку 642 "Розрахунки за обов'язковими платежами" як інші платежі. Суму нарахованого збору необхідно відображати за кредитом субрахунку 642 в кореспонденції з дебетом відповідних рахунків з яких стягується збір, а сплата збору відповідно відображається по дебету субрахунку 642.

Визначену суму військового збору слід перераховувати до бюджету за правилами, установленими для податку на доходи. Відповідно до пп.168.1.4 п. 168.1 ст.168 ПКУ, у випадку, якщо дохід виплачується у не грошовій формі, то військовий збір потрібно сплатити протягом банківського дня, наступного за днем такої виплати. Так само треба діяти й у разі виплати доходу податковим агентом із каси готівкою.

Таким чином можна зробити висновок, що у сучасних умовах існування української держави, військовий збір – беззаперечно важливий та доцільний. Його подальше застосування має досягатися чіткими, однозначними методами. Слід приділити увагу доопрацюванню та вдосконаленню законодавчо-нормативної бази щодо справляння військового збору, відображення його в обліку, звітуванню коштів військового збору, що полегшить роботу бухгалтерської служби, а також задля здійснення дієвого та ефективного акумулювання коштів в державному бюджеті на військові потреби.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 31.07.2014 р. № 1621-VII

[Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-18
2. Н. Бразілій, О. Хавроненко, Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри», 2017р. м. Черкаси, с. 14-16.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ВИМОГИ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ФОРМИ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Лисенко В. В.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, його територіальних органів (далі - посадові особи ДСНС) визначається законами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення [1] та Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України 27.07.2016 № 725 [2].

Інструкція визначає порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення під час документування адміністративних правопорушень, розгляду справ про адміністративні правопорушення, виконання постанов про накладення адміністративних стягнень та розгляду скарг у справах про адміністративні правопорушення.

При вчиненні посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності (далі – підприємства), громадянами-суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовими особами ДСНС складається протокол про адміністративне правопорушення (далі – протокол).

Протокол складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Складати протокол у разі порушення посадовими особами підприємств, громадянами-суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (стаття 175 КУпАП), здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки (стаття

175-2 КУпАП) чи невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку (стаття 188-8 КУпАП), згідно зі статтею 255 КУпАП мають право уповноважені на те посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку. Працівники відомчої, місцевої пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 120, 175, 188-8 КУпАП [1].

Посадові особи органів державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки складають протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтями 164, 188-16КУпАП [1], і направляють його для розгляду в районні, районні в місті, міські, міськрайонні суди в разі:

- провадження господарської діяльності без одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а також надання суб'єктом господарювання до ДСНС або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (стаття 164 КУпАП [1]);

- невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру (стаття 188-16КУпАП [1]).

Виключно судами розглядаються справи про адміністративні правопорушення, учинені особами віком від 16 до 18 років.

Посадові особи органів державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки можуть складати протокол і в разі завідомо неправдивого виклику пожежної охорони (стаття 183 КУпАП [1]) при встановленні особи, яка її викликала, та направляти його на розгляд адміністративних комісій при виконавчих органах міських, сільських і селищних рад або виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад.

Усі реквізити протоколу заповнюються розбірливим почерком, державною мовою, ураховуючи вимоги чинного законодавства щодо державної мовної політики. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також унесення додаткових записів після підписання протоколу особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. У відповідних графах, які не заповнюються при складанні протоколу, ставиться прочерк. У разі допущення порушень при оформленні протоколу його заповнений бланк вважається зіпсованим.

При складанні протоколу вказується стаття КУпАП [1], згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність, а також зазначаються дата і

місце його складання, посада, прізвище, ім’я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за це правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Зокрема, у протоколі зазначаються: у пункті 8 - чи відповідає особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, за своїми службовими обов’язками за забезпечення виконання вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки згідно зі статтею 14 КУпАП [1] (посадові інструкції, накази про призначення відповідальних, плани усунення порушень з відміткою про ознайомлення особи тощо), з долученням до протоколу копій підтвердних документів; у пункті 11 - інформація щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року (за наявності).

При викладенні обставин правопорушення вказуються число, місяць, рік, час, місце (будинок, цех, дільниця тощо), повна назва та адреса об’єкта, де його вчинено, та суть правопорушення. Кожне правопорушення обґрунтовується відповідно до вимог чинного законодавства.

У разі якщо порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки призвели до виникнення пожежі, сприяли її розвитку або перешкоджали гасінню, про це обов’язково зазначається в протоколі при викладенні суті правопорушення.

Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 164 КУпАП [1], указується конкретна суть порушення – провадження господарської діяльності без одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, або здійснення господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення з порушенням умов ліцензування, або надання суб’єктом господарювання до ДСНС або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань пожежної безпеки.

Достовірність інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам чинного законодавства, заявленої в декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, перевіряється під час планових (позапланових) перевірок суб’єктів господарювання.

Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 175 КУпАП [1], указується, які саме порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки вчинила особа, яка притягається до адміністративної відповідальності.

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 175-²КУпАП [1], указується суть правопорушення (початок роботи новоутворених підприємств або початок використання

суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості без зареєстрованої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, для яких подання такої декларації є обов'язковим).

Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 188-8 КУпАП [1], указуються дати складання та вручення приписів або постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, номери невиконаних пунктів або запропонованих заходів, установлений строк виконання яких на момент перевірки минув. Також указуються дата, до якої захід мав бути виконаний, та дата виявлення такого порушення (невиконання) з посиланням на те, чи є це порушення (невиконання) триваючим.

Якщо строки виконання запропонованих заходів, зазначених у приписі (постанові), не минули, посадові особи підприємств до адміністративної відповідальності за їх невиконання не притягаються.

Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 188-16 КУпАП [3], зазначається, які саме законні вимоги посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, не виконано з обґрунтуванням відповідно до чинного законодавства. Якщо порушення призвели до виникнення аварії або надзвичайної ситуації техногенного характеру, сприяли її розвитку або перешкоджали ліквідації, це обов'язково зазначається в протоколі при викладенні суті порушення.

У протоколі вказуються обставини, що пом'якшують чи обтяжують адміністративну відповідальність.

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права та обов'язки, передбачені статтею 268 КУпАП [1], та зміст статті 63 Конституції України, а також повідомляється про час та місце розгляду адміністративної справи, про що робиться відмітка у протоколі. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731–10.

2. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 27.07.2016 № 725 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1162–16.

ПРО НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Луков С. О.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Цивільна безпека – це стан захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина з урахуванням актуальних загроз, який забезпечується державними правоохоронними органами, силами цивільного захисту та органами загальної компетенції, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України.

Поняттю «цивільна безпека» притаманні такі ознаки:

- по-перше, цивільна безпека є елементом національної безпеки і відповідає її національним інтересам. Вони співвідносяться як частина і ціле;

- по-друге, це особливий стан суспільного життя - одне з фундаментальних і всеохоплюючих, суб'єктивних прав людини та громадянина, яке торкається основ життєдіяльності, пов'язане з підтриманням нормальних умов життя;

- по-третє, цивільна безпека регулюється переважно техніко-юридичними нормами;

- по-четверте, розвиток загроз безпеці особистості, суспільства та держави зумовлює необхідність комплексного, системного підходу до вирішення питань безпеки на будь-якому рівні: глобальному, державному, регіональному, локальному, чи на рівні людини;

- по-п`яте, забезпечення цивільної безпеки здійснюється завдяки певним заходам впливу. Цивільна безпека при наявності загрози досягається проведенням комплексу заходів організаційно-правового, еколого-економічного, науково-методичного, інженерно-технічного, організаційно-превентивного, регулятивно-стимулюючого та іншого характеру, адекватним загрозам життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави. Під правовим регулювання у даному разі слід розуміти законодавчу та підзаконну нормативно-правові бази;

- по-шосте, метою забезпечення цивільної безпеки є підвищення захищеності особистості в умовах поглибленої кризи та посилення негативного впливу техногенної діяльності на навколишнє природне середовище [7, с. 30-32].

Правовий інститут цивільної безпеки потребує спеціального правового регулювання, тобто здійснюваного державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування цих суспільних відносин, їх юридичного закріплення, охорони і розвитку, оскільки за допомогою правового регулювання відносини між суб'єктами набувають певної правової форми, що має державно-владний характер.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

2. Кодекс цивільного захисту України від 02 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17.

3. Закон України «Про основи національної безпеки України від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/964-15.

5. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення : [монографія] / В. А. Ліпкан. - К. : Текст, 2003. - 180 с.

6. Михайлюк В. О., Халмурадов Б. Д. Цивільна безпека: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 158 с.

7. Білека А. А., Кришталь Т. М. До поняття «цивільна безпека» / А. А. Білека, Кришталь Т. М. // Стратегія реформування організації цивільного захисту. Том 2. Цивільний захист України: сучасний стан, здобутки, проблеми, перспективи розвитку: Матеріали науково-практичної конференції. – Київ: УкрНДІЦЗ, 2018. – 65 с. - С. 30-32.

ЕЛЕКТРОННІ АУКЦІОНИ З ПРОДАЖУ СПЕЦІАЛЬНИХ ДОЗВОЛІВ НА КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ ЯК МЕХАНІЗМ МІНІМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ТОРГІВ

Лушпієнко Ю. О.
НК – Куліш А. М., заслужений юрист України, д-р юрид. наук, професор
Сумський державний університет

17 жовтня 2018 року Постановою Кабінету Міністрів України № 848 було затверджено «Тимчасовий порядок реалізації експериментального проекту із запровадження проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами шляхом електронних торгів» [1]. Відповідно до даного Тимчасового порядку, усі спеціальні дозволи на користування надрами продаються на аукціоні виключно шляхом електронних торгів.

На виконання постанови, Державною службою геології та надр України було підписано угоду з ДП “ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ” про старт пілотного проекту щодо проведення відкритих електронних аукціонів з продажу дозволів на користування надрами [2]. Відтепер, аукціони з продажу спеціальних дозволів на користування надрами відбуваються максимально прозоро та з мінімальною участю адміністративного апарату, що в рази зменшує всі корупційні ризики при проведенні аукціонів, можливість безпідставної дискваліфікації учасників аукціонів та значно спрощується сама процедура отримання надр у користування.

Державна служба геології та надр України, як центральний орган державної влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення й раціонального використання надр, готує з урахуванням заяв, які подані фізичними особами-підприємцями або юридичними особами, свої пропозиції щодо переліку надр, спеціальні дозволи на користування якими будуть виставлені на аукціон. Надалі, перелік надр погоджується з:

- Радою міністрів АРК, відповідних обласних, Київської та Севастопольської міських рад – щодо корисних копалин загальнодержавного значення або відповідні районні, міські, селищні, сільські ради – щодо корисних копалин місцевого значення;
- Мінприроди.

Після надходження до Держгеонадр України вищезазначених погоджень, приймається рішення про проведення аукціону. Оголошення про проведення аукціону розмішується на офіційному веб-сайті Держгеонадр України та у системі проведення електронних торгів. Оголошення про аукціон містить загальну інформацію про аукціон (порядок подання заявок для участі, вимоги до заявників, дата і час початку аукціону, розмір гарантійного внеску тощо) та інформацію безпосередньо про лот (назву та місцезнаходження ділянки надр, назва корисної копалини, вартість геологічної інформації, вид користування надрами та ін.).

Особа, яка бажає взяти участь у електронному аукціоні, повинна пройти процедуру реєстрації в системі електронних торгів, сплатити гарантійний внесок та подати заявку безпосередньо для участі у аукціоні.

Аукціон з продажу спеціальних дозволів на користування надрами відбувається у три раунди. У кожному з раундів цінові пропозиції учасників розташовуються від найнижчої до найвищої цінової пропозиції без ідентифікації учасників. Учаснику надається три хвилини, у кожному раунді, щоб зробити свою ставку та підвищити свою цінову пропозицію не менш ніж на один крок. Переможцем є той учасник, який подав найбільшу цінову пропозицію.

По закінченню електронних торгів розкривається інформація про кожного з учасників та формується протокол. На підставі підписаного протоколу переможець торгів звертається до Державної служби геології та надр України з пропозицією укласти Договір купівлі-продажу спеціального дозволу на користування надрами.

За проведенням аукціону може спостерігати будь-хто, оскільки доступ до аукціону є відкритим. Сама процедура електронних торгів є дієвим механізмом, який дозволяє будь-якому учаснику відкрито, без будь-якого негативного адміністративно-правового впливу, корупційних складових тощо, придбати спеціальний дозвіл на користування надрами та здійснювати ефективну діяльність. Таким чином, електронні торги значно спростили процес отримання спеціальних дозволів, мінімізували взаємодію та контакт особи, яка бажає отримати такий дозвіл та представників влади, а також, завдяки конкурентним засадам є можливість реалізувати спеціальний дозвіл за найбільш високою ціною, що дає змогу уникнути недоотримання коштів державним бюджетом.

Проте, на нашу думку, законодавчим недоліком є той факт, що аукціон вважається таким що не відбувся, коли до завершення строку прийняття заявок для участі в аукціоні подано менш як дві заявки. Вважаємо, що у випадку наявності хоча б одного учасника, який виявив бажання придбати лот, аукціон повинен проводитися, адже такий учасник зареєстрований та сплатив гарантійний внесок, а тому є потенційним покупцем та переможцем.

Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що законодавчі нововведення в цілому мають позитивний вплив на залучення інвестицій у видобування надр, зростання економіки країни, формування позитивного іміджу України на міжнародній арені та дають змогу уникнути корупційних

ризиків, які негативно впливають на потенційних покупців спеціальних дозволів на користування надрами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про реалізацію експериментального проекту із запровадження проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами шляхом електронних торгів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2018 р. № 848. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-2018-п

2. Офіційний сайт Державної служби геології та надр України. URL: http://www.geo.gov.ua/prozorro-prodavatime-prava-na-koristuvannya-nadrami-derzhgeonadra/

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Малихін В. В.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Ефективність організації фінансів та прагматизм реалізації фінансової політики в державі в першу чергу пов’язують із досконалістю побудови та дієздатністю державних фінансів. Недаремно значна частина науковців, говорячи про фінанси апріорі, розуміє під цим явищем саме, а часто і тільки, державні фінанси, які значною мірою визначають стан економіки розвинутих країн. Відтак, фінансова система у зарубіжній науці нерідко ототожнюється з системою державних фінансів. Тому доцільно розглянути їхню еволюцію, загальні риси і тенденції.

У розвинутих зарубіжних країнах система державних фінансів об’єднує такі ланки фінансових відносин:

1) центральний та місцеві бюджети;

2) державний кредит і кредити місцевих органів влади, а у федеративних державах – і кредити членів федерації;

3) спеціальні позабюджетні фонди;

4) фінанси державних та муніципальних корпорацій.

Структура головної складової системи державних фінансів – бюджетної системи, залежить від державного устрою. Вважається, що в унітарних державах бюджетна система містить дві ланки: центральний бюджет і численні місцеві бюджети (бюджети міст, округів, сільських округів і т.д.). У федеративних державах бюджетна система складається з трьох ланок: центрального (або федерального) бюджету; бюджетів членів федерації (штатів у США, провінцій у Канаді, ландів – земель у Німеччині, кантонів – у Швейцарії і т.д.); бюджетів місцевого самоврядування.

Насправді, кожна країна має індивідуальну, властиву тільки їй бюджетну систему. Незважаючи на різноманіття і безліч місцевих бюджетів у зарубіжних країнах, вони можуть бути згруповані у визначені системи.

Для зарубіжних країн характерна, як правило, три – (Швеція, Великобританія, Японія, Норвегія, Фінляндія, Польща) або чотири рівнева

система бюджетів (Франція, ФРН, США). Її провідною ланкою у будь-якій країні є центральний бюджет, в якому акумулюється основна частина коштів, які надходять у розпорядження уряду в процесі розподілу і перерозподілу ВВП. У більшості країн з ринковою економікою основну частину доходів центрального бюджету забезпечують податкові надходження – їхня частка складає близько 9/10 загального обсягу доходів (86,9% – у КНР, 89,2% – у ФРН, 92,7% – у Франції). Особливістю бюджетної практики розвинутих країн є те, що прямі податки мають порівняно більше фіскальне значення. За центральним бюджетом, зазвичай, закріплюють найважливіші види податків – податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток корпорацій, акцизи, податок на додану вартість (податок з обороту), а також митні платежі. В окремих країнах доцентрального бюджету також зараховуються внески на соціальне страхування, які прирівнюються до податкових платежів. Наприклад, у США вони формуються 1/3 сукупного обсягу доходів федерального бюджету, а в Великобританії – близько 1/5 доходів державного бюджету. В сукупності частка податків і страхових внесків у доходах федерального бюджету США складає 96-98% загального обсягу, у Великобританії – більше 85%.

Структура видатків центрального бюджету в країнах з ринковою економікою залежить від багатьох чинників (особливостей соціально-економічної політики, рівня економічного розвитку, геополітичної ваги тощо). З центрального бюджету, як правило, фінансуються державне управління та міжнародна діяльність, національна оборона, соціальний захист та соціальна безпека, регулювання економічного розвитку, субсидії та кредити країнам, що розвиваються та ін. Важливе місце у структурі видатків центрального бюджету займають асигнування на національну оборону – у США вони складають, в середньому, 18-20% сукупних видатків, у країнах Західної Європи – 10-13%. Важливою особливістю видаткових частин центральних бюджетів розвинутих країн є наявність видатків на допомогу іншим державам. Для прикладу, на допомогу в розвитку найбідніших країн Швеція, Норвегія, Люксембург виділяють щорічно 1% від національного доходу (найвищі показники серед країн ОЕСР), Нідерланди – 0,75%, Великобританія – 0,56%, Франція і Швейцарія – 0,46%, ФРН – 0,4%, тоді як США – всього 0,2%, Японія – 0,18% національного доходу.

Наступною за своїм значенням ланкою системи державних фінансів є місцеві фінанси. В сучасних умовах існує загальносвітова тенденція до підвищення ролі та впливу місцевих органів влади: зростають масштаби місцевого господарства, зростає їхня залежність від крупного капіталу, розширюються та ускладнюються функції місцевої влади. Все це веде до підвищення ролі та значення місцевих фінансів у фінансовій системі країни.

Хоча до складу місцевих фінансів у західній науці, зазвичай, зараховують місцевий (муніципальний) кредит, муніципальні та регіональні цільові фонди, провідною їхньою ланкою у будь-якій країні залишаються місцеві бюджети.

Структура місцевих бюджетів визначається державним устроєм та адміністративно-територіальним поділом країни. Для прикладу, у США до їхнього складу зараховують бюджети штатів, графств, муніципалітетів; у ФРН – бюджети земель і громад; у Польщі – бюджети воєводств, повітів і ґмін. Як правило, за кожним із цих рівнів місцевих бюджетів закріплені власних

перелік видаткових повноважень та власні джерела доходів. Однак, в цілому на частку місцевих бюджетів у федеративних країнах припадає 40-50% сукупних бюджетних ресурсів, тоді як в унітарних державах – близько 30%.

Як і в Україні, у зарубіжній практиці ресурси місцевих бюджетів переважно спрямовуються на задоволення соціальних потреб: фінансування системи освіти, соціального захисту і безпеки, медичне страхування та обслуговування. Однак, в останні роки місцеві бюджети все частіше розглядаються як важливий інструмент регулювання економічних процесів, що виявляється у швидкому зростанні видатків економічного спрямування (розвиток місцевої економіки, розбудова інфраструктури тощо).

Специфічною ланкою державних фінансів є цільові урядові фонди, які, як правило, відокремлені від центрального бюджету і володіють значною самостійністю. У більшості випадків управління такими фондами здійснюють органи центральної влади, однак деколи такими повноваженнями наділяється місцева влада. До цільових урядових фондів зараховують фонди соціального та медичного страхування, різноманітні економічні фонди (економічного стимулювання, підтримки бізнесу, фінансовокредитні (CDC Group (Корпорація з розвитку Співдружності) у Великобританії, Commodity Credit Corporation, Reconstruction Finance Corporation у США).

Первинною метою створення позабюджетних урядових фондів було фінансування цільових заходів, однак згодом їх почали розглядати також як фінансовий резерв уряду, який можна задіяти у випадку фінансових труднощів. На відміну від бюджетів, цільові урядові фонди підлягають значно слабшому контролю зі сторони парламенту, що підвищує маневреність в управлінні їхніми фінансовими ресурсами і створює в уряду додатковий інтерес щодо їхнього створення.

Самостійну ланку державних фінансів становлять фінанси державних корпорацій. Їхнє виникнення пов’язане із розвитком публічного сектору економіки у країнах Західної Європи (Великобританії, Франції, Італії, ФРН, Австрії) у післявоєнний період. Головним завданням формування публічного сектору було стимулювання економіки країни шляхом надання підтримки суспільно важливим галузям господарства з низькою рентабельністю (транспорту, енергетиці, вугільній промисловості та ін.).

Залежно від типу корпорації, вони володіють певним ступенем виробничої, комерційної та фінансової самостійності. Втім, більшість державних корпорацій у зарубіжних країнах функціонують як звичайні суб’єкти господарювання ринкового сектору, а державне втручання у їхню діяльність обмежується схваленням фінансових планів та участю у розподілі прибутку.

З 80-х років роль фінансів державних корпорацій як складової державних фінансів неухильно знижується. Причиною цього є те, що у багатьох країнах Європи у 80-90-х роках було проведено кілька етапів роздержавлення і приватизації державного сектору економіки з метою підвищення ефективності його роботи і зменшення тиску на бюджет. Завдання в ході приватизації ставились різноманітні – від забезпечення конкурентоспроможності економіки, економії бюджетних витрат, до спроб стабілізувати державні фінанси та зменшити державний борг. Однак, навіть

після цього державні корпорації відіграють достатньо вагому роль у таких галузях економіки країн Європи як:

— залізничний транспорт: SNCF (Франція), Deutsche Bahn AG (Німеччина), East Coast Main Line Company, Diesel Trains, BRB (Residuary) Limited, London and Continental Railways (Великобританія), Ferrovie dello Stato Italiane (Італія);

— громадський транспорт: RATP Group (Франція), EuskoTran (Іспанія);

— поштовий зв'язок: Royal Mail, Post Office Ltd, Heathrow World Distribution Centre (Великобританія), Correos (Іспанія), Poste italiane S.p.A. (Італія);

— телекомунікації: P et T (Франція), Teracom (Швеція), RTVE (Іспанія), RAI (Італія), Telenor Group (Норвегія);

— будівництво шляхів: ASFiNAG (Австрія), ANAS (Італія);

— нафтогазова промисловість: Eni S.p.A. (Італія), Statoil ASA (Норвегія);

— електроенергетика: Réseau de Transport d'Électricité (Франція), Enel S.p.A. (Італія); — ядерна енергетика: National Nuclear Laboratory (Великобританія);

— банківська справа: Cassa Depositi e Prestiti (Італія); Lloyds Banking Group – 41% капіталу належить державі, The Royal Bank of Scotland Group – 84% (Великобританія); ExImBank of the USA (США); Development Bank of Japan Inc., Japan Bank for International Cooperation (Японія); Bank of China, China Construction Bank, Industrial and Commercial Bank of China, Agricultural Bank of China (Китай);

— алюмінієва промисловість: Norsk Hydro ASA (Норвегія);

— високі технології: Finmeccanica (Італія).

У зв'язку з глобальною фінансовою кризою 2008-2009 рр. у країнах Європи було проведено серію заходів з націоналізації «проблемних» компаній. Так, у Великобританії у 2008 році було націоналізовано компанію з управління активами Northern Rock (Asset Management), комерційний банк Bradford & Bingley, на базі яких у 2010 році було засновано державну холдингову фінансову компанію UK Asset Resolution Ltd. Крім цього, у 2010 році було також засновано UK Financial Investments Ltd – компанію з управління державними активами Великобританії (державною часткою у Lloyds Banking Group, The Royal Bank of Scotland Group та ін.).

У країнах Бенілюксу фінансова криза призвела фактично до банкрутства фінансової групи Dexia – одного з найбільших європейських холдингів. У рамках антикризових заходів уряди Бельгії, Франції та Люксембургу націоналізували бельгійські та французькі активи групи на суму близько 5 млрд. євро і надали допомогу банку на 6,4 млрд. євро. У 2008 році також було націоналізовано бельгійський банківсько-страховий холдинг Fortis (входив до 10-ти найбільших у світі), який в подальшому було реструктуризовано і виставлено на продаж. Один із найбільших банків Європи німецький Commerzbank передав уряду Німеччини 25% власних акцій взамін на фінансову допомогу обсягом 10 млрд. євро.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко, В. Л. Соціогуманітарна доктрина західної фінансової думки / В. Л. Андрущенко // Фінанси України. 2000. № 7. С. 3-10.

2. Андрущенко, В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті / В. Л. Андрущенко. Львів : Каменяр, 2000.
3. Аткинсон, Э. Б. Лекции по экономической теории государственного сектора: Учебник; Пер. с англ., под ред. Л. Л. Любимова / Э. Б. Аткинсон, Дж. Э. Стиглиц. М.: Аспект Пресс, 1995. 832 с.
4. Берстембаева, Р. К. Организация государственных финансов в отдельных развитых странах. Учеб. пособие / Р. К. Берстембаева. – Алматы: Институт развития Казахстана, 2001. 189 с.
5. Бирюков, В. Госсобственность и госсектор в рыночной экономике / В. Бирюков, Е. Кузнецова // МЭМО. 2002. № 3. С. 14-21.
6. Бланкарт, Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Ш. Бланкарт / За наук. ред. проф. В. М. Федосова. К.: Либідь, 2000.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Малус А. І.
Сумський державний університет

Термін «фінансовий моніторинг» виник у вітчизняному законодавстві нещодавно, однак це поняття стало невід'ємною частиною юридичної науки останніх років. Так, відповідно до особливостей побудови національного законодавства, фінансовий моніторинг є важливим адміністративно-правовим засобом запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

З огляду на це актуалізується питання дослідження сутності та змісту поняття фінансового моніторингу як адміністративно-правового засобу протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом з метою його подальшого удосконалення.

Термін «моніторинг» в перекладі з англійської мови означає постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або первісним припущенням [1, с. 403].

Концептуально у науковій літературі виділяють декілька основних підходів до визначення поняття «моніторинг». Так, проаналізувавши наукові праці О.І. Шишкіна можна дійти до висновку, що моніторинг розглядається як сукупність прийомів з відстеження, аналізу, оцінки і прогнозування процесів, а також збору, обробки інформації і підготовки рекомендацій щодо управління розвитком [2, с.16]. Натомість інші науковці [3, с.120] визначають, що моніторинг є однією з функцій управління і його визначають як спостереження, оцінку і прогнозування стану зовнішнього та внутрішнього середовища.

На нашу думку, моніторинг являє собою складний процес, спрямований на збір інформації про об'єкт, що досліджується, з метою подальшого аналізу ситуації, яка склалася у його розвитку та можливих шляхів удосконалення. Визначення змісту комплексного поняття «моніторинг» є необхідним для подальшого дослідження сутності

фінансового моніторингу як адміністративно-правового засобу протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

На думку російського вченого Л. Л. Фітуні фінансовий моніторинг – це заходи, дії та засоби, які здійснюються на об'єктах господарювання, у межах сектора економіки, адміністративно-територіальної одиниці, країни або в міжнародних масштабах для протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, що порушують норми законодавства [4, с. 57]. Аналогічної точки зору (щодо сутності розуміння) дотримуються і такі науковці як В. А. Зубков і С. К. Осипов.

Користін О. Є. [5, с. 118] у своїх працях зазначає, що фінансовий моніторинг посідає окреме місце в загальній системі державного контролю з огляду на особливу мету фінансового моніторингу – протидію відмиванню доходів. Отже, фінансовий моніторинг – це інститут державного контролю у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

В. Берізко трактує поняття фінансового моніторингу як сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції, на предмет віднесення їх до таких, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів незаконного походження для передання їх правоохоронним органам [6, с. 52].

А. Клименко стверджує, що фінансовий моніторинг - це особлива форма фінансового контролю, який здійснюється уповноваженими державними органами та суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямований на виявлення операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом [7, с. 65].

Українські науковці вважають, що реалізація комплексу заходів із запобігання відмиванню коштів в Україні знайшла своє відображення через становлення інституту державного контролю – фінансовий моніторинг, з відповідним правовим та організаційним забезпеченням. Таким чином, можемо зробити висновок, що термін «фінансовий моніторинг» в Україні ототожнюється з терміном «протидія доходам, одержаним злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму».

Зауважимо, що законодавець визначає фінансовий моніторинг як сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [8].

Проаналізувавши дослідження українських та зарубіжних науковців щодо сутності розуміння поняття фінансового моніторингу як адміністративно-правового засобу протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом можемо дійти до висновку, що немає єдиного підходу у трактуванні змісту цього поняття.

На нашу думку, поняття фінансовий моніторинг доцільно розглядати у широкому та вузькому розумінні. Так, у широкому розумінні фінансовий моніторинг – це інститут державного контролю у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. У вузькому

розумінні фінансовий моніторинг – це комплексні заходи, які здійснюють уповноважені суб'єкти, та спрямовані на виявлення операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом.

Ми вважаємо, що фінансовий моніторинг – це не тільки комплекс дій або заходів, спрямованих на запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а й постійний та безперервний процес, що включає у себе спостереження, аналіз, оцінку й прогноз фінансових операцій, у результаті яких виявляється наявність ознак відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму. І тільки після цього відбуваються відповідні заходи відносно активів та учасників фінансових операцій, які їх проводять.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. 784 с.

2. Шишкин А. И. Сущность, задачи и принципы мониторинга. *Экономика Северо Запада: проблемы и перспективы развития*. 2014. № 1(19). С. 16-30.

3. Муравйов К. В. Моніторинг як метод фінансового контролю. *Право України.* 2016. № 1. С. 120-125.

4. Фитуни Л.Л., А. Т. Никитин, С.А. Степанов. Финансовый мониторинг. Москва. 2012. 326 с.

5. Користін О.Є., Чернявский С.С. Протидія відмиванню коштів в Україні: правові та організаційні засади правоохоронної діяльності. Київ: КНТ. 2009. 612 с.

6. В. Берізко Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг». *Право України.* 2015. № 12. С. 52-56.

7. Клименко А. Правові основи здійснення фінансового моніторингу як інститут фінансового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 8. с. 65-68.

8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV. / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249-15.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

Могилка Д. І.
НК – *Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент*
Черкаський державний технологічний університет

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки головною формою винагороди, яку отримують працівники за виконану роботу, залишається заробітна плата. Проте, важливо визначити той оптимальний розмір та її структуру, яка б максимально відповідала потребах працівника.

Згідно з Законом України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, в грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникам за виконану їм роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконання роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [5].

Заробітна плата складається з: основної заробітної плати, додаткової заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат [4, с. 164].

Заробітна плата виступає як один із основних регулювальників ринку праці. Однак, аналізу і оцінці впливу зарплат на ринок праці й, передусім, на зайнятість в Україні не приділяється належна увага, що призводить до негативних наслідків – прискореного зростання безробіття, руйнування мотивів і стимулів до праці зубожіння більшості населення [6]. Забезпечення стабільного економічного розвитку України та підвищення життєвого рівня населення тісно пов'язане з проведенням ефективної політики у сфері регулювання оплати праці. Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором розвитку трудового потенціалу більшості населення, але останнім часом виконує свої функції. Відсутність системного підходу держави до вирішення проблем стимулювання високопродуктивної праці унеможливлює економічне зростання, стабілізацію і підвищення рівня життя населення. Тільки через оплату праці та вдосконалення механізму її регулювання можна рухатися вперед, шляхом прогресу та процвітання України. У зв'язку з цим існує нагальна необхідність дослідження механізму державного регулювання оплати праці.

В Україні регулювання оплати праці працівників відбувається на макро- та мікроекономічному рівнях, які взаємопов'язані, але ці два рівні є відносно незалежними та самостійними. Головною метою макро- та мікроекономічного регулювання оплати праці в Україні є формування належних умов для забезпечення виконання заробітною платою всіх властивих їй функцій та підвищення на цій основі матеріального та соціально-культурного рівня життя працюючого населення. У сучасних умовах в Україні механізм регулювання оплати праці складається з чотирьох самостійних підсистем: державного, ринкового, колективнодоговірного регулювання (макроекономічний рівень) та регулювання оплати праці на підприємствах (мікроекономічний рівень). На макроекономічному рівні державне регулювання оплати праці в Україні полягає в законодавчому визначенні оплати праці працівників підприємств усіх форм власності, шляхом встановлення мінімальної заробітної плати, а також інших державних норм і гарантій; встановленні умов і розмірів оплати праці керівників державних та комунальних підприємств, працівників підприємств, установ і організацій, що фінансуються чи дотуються з бюджету, регулюванні фондів оплати праці працівників підприємств-монополістів, а також шляхом встановлення податків на доходи працівників.

Світовий досвід свідчить, що жодна країна з найрозвиненішою ринковою економікою не обходиться без втручання держави у процеси регулювання заробітної плати, хоч методи, сфера, масштаби державного впливу звичайно різні. В економічній системі, що ґрунтується на ринкових відносинах, втручання держави в заробітну плату повинно мати переважно непрямий характер і соціально орієнтовану спрямованість. Водночас не можна не визнати, що враховуючи масштаби державної власності в Україні, відсутність багатьох ринкових механізмів, важелі втручання держави в економічні процеси на макрорівні, у тому числі і в регулюванні заробітної

плати, мають бути справді значними, але не переходити допустимі межі. Інакше ми прийдемо туди, звідки вийшли, і все розпочнеться спочатку [3, с. 137-138].

Можна виділити такі функції механізму державного регулювання оплати праці в Україні:

1. Системотвірна функція – функція формування, збереження і розвитку національної системи організації оплати праці як цілого.

2. Гарантувальна функція – функція нормування та гарантування у сфері оплати праці, що включає: - пряме нормування й гарантування у формі законодавчо встановлених норм і гарантій з оплати праці; - непряме нормування й гарантування у формі корегування державою, за допомогою встановлення загальнообов'язкових до виконання правил, питань, віднесених до сфери колективно-договірного й індивідуально-договірного регулювання, внутрішньофірмового управління.

3. Функція контролю та захисту оплати праці від необґрунтованого зменшення її розміру, інших порушень, що включає: - соціально-економічний захист – передбачені законодавством заходи компенсаційного характеру; - юридичний захист – встановлення різних видів відповідальності за порушення законодавства про оплату праці, здійснення контролю за дотриманням норм трудового законодавства. 4. Консультативно-інформаційна функція, що включає: - методичне забезпечення та інформування – розробка різного роду методичних рекомендацій щодо регулювання оплати праці; - статистичне інформування – надання офіційного статистичного і фактичного матеріалу як основи для нормування праці, розміру заробітної плати, а саме своєчасна підготовка й оприлюднення статистичних даних.

Повна та ефективна реалізація цих головних функцій механізму державного регулювання оплати праці в Україні можлива за умови формування й послідовного здійснення науково обґрунтованої політики як на макрорівні, так і на макрорівні [2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Богиня Д.П. Дослідження в Україні проблем економіки праці, демографії, соціальної економіки і політики РВПС НАН України / Д.П. Богиня. – К.: «Знання», 2000. – 527 с.

2. Івашина О. Вдосконалення механізму державного регулювання оплати праці в Україні: [Електронний ресурс] / О.Івашина // Національна академія державного управління при Президентові України. Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_2/10ioyopu.pdf

3. Колот А.М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення / А.М. Колот. – К.: фірма «Праця», – 1997. – 290с.

4. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки : Підручник / І.Р. Михасюк, Л.А. Швайка – Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В. М. Піча», 2006. – 220с.

5. Федоренко М.С. Перспективні напрями організації оплати праці на підприємстві: [Електронний ресурс] / М.С. Федоренко // Наукові дослідження: ринок праці та зайнятість населення – 2011. - №1. – С. 51-54. Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Rpzn/2011_1/11fmspnp.pdf

6. Чорний А.Н. Аналіз організації оплати праці: [Електронний ресурс] / А.Н. Чорний // - Проблемы материальной культуры – Экономические науки – 2008. – С. 72-74. Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal /soc_gum/knp/156/knp156_72-74.pdf

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ У СПРАВАХ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАГУВАННЯ

Мотрічук Р. Б.
НК – Кириченко О. В., д-р техн. наук, с. н. с.
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Правові позиції окружних адміністративних судів у справах, що стосуються застосування заходів реагування у сфері державного нагляду різняться і мають окремі чітко визначені позиції. Для аналізу наведемо декілька ключових витягів з рішень/постанов адміністративних судів.

Так, у справі № 823/2365/18 за позовом Управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Черкаській до дошкільного навчального закладу загального розвитку Струмочок Золотоніської міської ради суд дійшов висновку, що за наслідками перевірки ДНЗ Струмочок Золотоніської міської ради, в ході якої виявлено порушення вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, позивачем не було складено щодо відповідача припису, розпорядження або іншого розпорядчого документу з метою надання часу для усунення виявлених порушень без застосування такого крайнього заходу, як повне зупинення діяльності дошкільного закладу, оскільки застосування такого заходу реагування, як зупинення діяльності закладу фактично позбавляє права дітей, які в ньому перебувають на здобуття освіти, що є порушенням вимог Конституції України та Закону України «Про освіту».

У свою чергу, суд в аналогічній справі до навчального закладу № 823/2366/18 за позовом Управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Черкаській до Кам'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Кам'янської міської ради Черкаської області дійшов висновку, що матеріалами справи підтверджено та не спростовано відповідачем, що за результатами проведення позапланової перевірки Кам'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Кам'янської міської ради Черкаської області виявлено факти порушення останнім вимог законодавства у сфері пожежної безпеки.

Крім того суд зважає на те, що виявлені порушення у своїй сукупності можуть призвести до виникнення пожежі, не дозволять вчасно її ліквідувати, призведуть до її стрімкого розвитку та потенційно загрожують життю і здоров'ю людей.

Більш того, порушення, яке полягало у непроведені вогнезахисної обробки дерев'яних елементів горищних покриттів (крокви, лати), які забезпечують І групу вогнезахисної ефективності, не є усуненим в процесі розгляду справи, починаючи з часу проведення перевірки (травень 2018

року), при цьому саме вогнезахисна обробка дерев'яних елементів горищних покриттів забезпечує І групу вогнегасної ефективності, тобто є важливим чинником для запобігання тяжким наслідкам у разі виникнення пожежі.

При цьому суд звертає увагу обох сторін, що метою такого адміністративного позову є превентивна міра, усунення умов, які несуть ризик спричинення шкоди людям, а за обставин справи учням школи, в тому числі молодших класів.

Свою правову позицію щодо порушень які створюють загрозу життю та здоров'ю людей навів суд у справі № 823/2369/18 за позовом Управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Черкаській області з позовом до Черкаської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №17 Черкаської міської ради Черкаської області.

За змістом ст. 68 та ч. 1 ст. 71 Кодексу цивільного захисту України вбачається, що підставами для повного або часткового зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту є лише ті порушення, які становлять безпосередню загрозу життю та здоров'ю людей, тобто є причинами виникнення пожежі чи іншої техногенної катастрофи.

Судом встановлено, що відповідачем внаслідок відсутності обладнання приміщення школи автоматичною пожежною сигналізацією та системою оповіщення не дотримані вимоги пожежної безпеки, передбачені пунктом 1.2 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 №1417 та зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 05.03.2015 за №252/26697.

Також внаслідок не в повному обсязі забезпечення працівників школи засобами індивідуального захисту, а саме промисловими протигазами з коробками, які захищають від дії аміаку (з розрахунку 1 протигаз (засіб індивідуального захисту) на одну особу та додатково два відсотки загальної кількості працюючого персоналу), порушено пункт 2 частини першої статті 20 Кодексу цивільного захисту України та пункт 3 Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 №1200.

Обгрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначив, що відсутність системи протипожежного захисту (пожежної сигналізації та оповіщення про пожежу) не дає можливості виявити загорання, минаючи людський фактор, на його ранній стадії, та сповіщення працюючого персоналу і підрозділів оперативно-рятувальної служби про загорання, наслідком чого є збільшення часу розвитку пожежі до моменту її виявлення, що спричинить значні матеріальні збитки, загибель та/або травмування людей.

Також відсутність засобів індивідуального захисту загрожує здоровю та життю працівників обєкта під час можливої надзвичайної ситуації, повязаної з викидом небезпечних хімічних речовин.

Таким чином, існуючі порушення сприяють поширенню пожежі, однак не є причиною її виникнення; відсутність засобів індивідуального захисту підвищує небезпеку отруєння людей внаслідок викидів небезпечних речовин, однак не є причиною таких викидів.

Відтак існуючі порушення не є підставою для застосування заходів реагування, передбачених ч. 2 ст. 68 Кодексу цивільного захисту України.

Аналізуючи наведену вище судову практику можна дійти висновку, що суд, здійснюючи правосуддя, є незалежним від інших рішень, судів, та судових практик та керується верховенством права. Доведення правової позиції органу державного нагляду є тривалим процесом, що включає не одну судову інстанцію. Здебільшого, як видно і з наведених вище рішень про відмову у задоволенні позову, причиною тому стають правові колізії або відсутність чітких понять загрози, відсутність підзаконної нормативної бази, яка чітко вказує на конкретні загрози життю та здоров'ю громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України
2. Кодекс цивільного захисту України
3. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»
4. Єдиний державний реєстр судових рішень http://www.reyestr.court.gov.ua/.

КОРУПЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

Мукоіда Р. В., канд. юрид. наук, доцент,
Аносенков А. А., канд. юрид. наук, доцент
Одеський державний університет внутрішніх справ

Корупція обходиться світовій економіці більше, ніж в $ 2,6 трлн, що становить 5% глобального ВВП. Крім того, корупційні схеми активізуються в умовах конфліктів і можуть самі призводити до їх виникнення.

Рада Безпеки і Генеральна Асамблея ООН також не раз визнавали взаємозв'язок між корупцією, тероризмом і екстремізмом.

За даними організації, хабарництво особливо поширене в зонах конфлікту. Але і в мирному житті, за оцінками Світового банку, щороку компанії і окремі люди дають хабарі на загальну суму $ 1 трлн [1].

У сучасному світі корупція має місце в будь-якому суспільстві, будь-якій державі. Практично немає країн, які могли б заявити про її повну відсутність. Більш того, специфікою сучасного етапу її стану є яскраво виражений міжнародний характер. Це визначається цілою низкою чинників, найважливішими з яких є глобалізація, яка визначає економічну прозорість національних кордонів, вільне переміщення капіталів, товарів та робочої сили, а також криміналізація національних економік.

Про це свідчать і результати досліджень ряду міжнародних організацій, в тому числі і такої відомої в цій сфері як «Transparency International» (TI) - міжнародна неурядова організація по боротьбі з корупцією. Найважливішим

напрямком її діяльності є дослідження рівня сприйняття корупції по всьому світу.

Сама організація не проводить власних опитувань. Індекс розраховують на основі 13 досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Для визначення оцінки України використано 9 джерел (Global Insight Country Risk Ratings; World Economic Forum Executive Opinion Survey; IMD World Competitiveness Center World Competitiveness Yearbook Executive, Opinion Survey; The PRS Group International Country Risk Guide; Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings; Freedom House Nations in Transit; Bertelsmann Stiftung Transformation Inde; World Justice Project Rule of Law Index Expert Survey; Varieties of Democracy). Ключовим показником Індексу є кількість балів, а не місце в рейтингу. Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить про те, що корупція майже відсутня в житті суспільства. Індекс оцінює корупцію лише в державному секторі .

Негативний вплив корупції на державу, суспільство і кожного громадянина зокрема важко переоцінити. Корупція підриває моральні підвалини суспільства, перешкоджає економічному зростанню і розвитку держави, псує його імідж на міжнародній арені, а також призводить до ряду наступних проблем:

– неадекватний розподіл і використання державного бюджету і ресурсів або ж нераціональне управління доходами і витратами компанії;

– недоотримання податків (прибутку);

– зниження ефективності функціонування економіки в цілому і її суб'єктів зокрема;

– зниження інвестиційної привабливості економіки в цілому і її суб'єктів зокрема;

– зниження якості послуг, що надаються;

– нецільове використання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються, що призводить до збільшення боргового тягаря держави; нецільове використання кредитних коштів, що нерідко призводить до банкрутства підприємств;

– збільшення соціальної нерівності;

– зростання організованої злочинності;

– зростання соціального невдоволення і т.і.

Поняття корупції неймовірно багатогранне, відповідно, в залежності від певних параметрів можна виділити кілька основних видів:

Залежно від сфери прояву:

– адміністративна корупція і як її різновид побутова;

– ділова корупція;

– політична корупція.

В залежності від форми переслідуваної вигоди:

– хабар;

– патронаж.

В залежності від рівня поширення:

– низова (індивідуальна);

– верхова (інституційна);
– міжнародна.

Залежно від прояву виділяють такі основні форми корупції:
– хабарництво;
– зловживання своїм становищем і владою;
– торгівля внутрішньою інформацією;
– непотизм / заступництво / фаворитизм;
– лобізм;
– розтрата;
– нецільове використання коштів.

На наш погляд, з метою, підвищення показника України в рейтингу "Індексу сприйняття корупції" потрібно впровадити деякі рекомендації, а саме:

– ухвалити закон, який дозволить сформувати новий персональний склад Національного агентства з питань запобігання корупції. Участь в цьому процесі повинні брати міжнародні незалежні експерти. Нова модель роботи НАЗК повинна бути позбавлена принципу колегіальності в управлінні, як неефективного. Мусить запрацювати зовнішній аудит діяльності відомства;

– впровадити належну автоматичну перевірку декларацій та моніторинг рівня життя декларантів;

– забезпечити ефективну роботу реєстру бенефіціарів;

– продовжити реформу публічних закупівель;

– корпоратизувати та приватизувати держпідприємства;

– посилити контроль фінансів політичних партій;

– позбавити Службу безпеки України та Національну поліцію повноважень у сфері боротьби з економічною злочинністю.

Але найголовніша умова успіху антикорупційних реформ пов'язане з готовністю лідерів держави до їх здійснення, вони повинні подати суспільству явний сигнал, який би виявив їх наміри. І китайський досвід, і сінгапурський досвід свідчать, що в основі повинна стояти діяльність лідерів, що демонструє неухильне прагнення боротися з корупцією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. ООН: Коррупция обходится мировой экономике в 5% глобального ВВП // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rosbalt.ru /world/2018/09/11/1731019.html

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Назаренко Є. М.
НК – Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор
Полтавський університет економіки і торгівлі Укоопспілки України

Протягом ХХ століття відбувалося формування страхової медицини в межах Російської імперії, зокрема і в українських землях. Страхування у більшій мірі характеризувалося тим, що в основному переважали угоди страхової взаємодопомоги, зміст яких полягав у тому, що всі особи, які уклали договори, погоджувалися покривати збитки якогось конкретного учасника їхнього товариства. Отже, тоді було поширено принцип взаємного розподілу збитків [1].

Більшість українських вчених вважає, що вітчизняне медичне страхування зародилося трохи раніше – у 80-х – 90-х роках ХІХ століття на півдні України. У цей час прогресивна частина підприємців Одеси почала страхувати своїх працівників від шкоди їх здоров'ю на виробництві у наявних на той час приватних загальнострахових товариствах. Таке страхування було найбільш прийнятне для підприємств середнього масштабу. Для суб'єктів господарювання малого підприємництва таке страхування було занадто відчутним у фінансовому плані, а для суб'єктів великого підприємництва дешевше було по кожному нещасному випадку виплатити компенсацію постраждалому або членам його сім'ї, ніж сплачувати регулярні страхові внески на усіх працюючих.

Пізніше медичне страхування поширилося на промислові центри Херсонської губернії – Миколаїв, Херсон, Єлизаветград. З часом виявилося, що така комерційна форма добровільного страхування у приватних страхових компаніях загалом невигідна для страхувальників. Так, у 1896 році роботодавцями-страхувальниками Херсонської губернії було сплачено компаніям-страховикам внески на суму, що становила 1,9 % загального заробітку застрахованих робітників, а для потерпілих працівників від цих компаній було отримано страхових винагород в сумі, що становила всього 23,9 % суми страхових внесків [2]. Решта (76,1 %) внесків роботодавців залишилась у прибутку страхових компаній [3]. Тому з'явилася думка про необхідність запровадження такого собі «самострахування» в межах самого підприємства. Одним із перших ще у 1899 році почало діяти «Одеське товариство взаємного страхування фабрикантів і ремісників від нещасного випадку з їх робітниками і службовцями».

У 1912 році Державною думою Російської імперії було прийнято закон «Про соціальне страхування на випадок хвороби». Завдяки йому на території України були утворені лікарняні каси, які були реальним прототипом сучасної страхової медицини України. За своєю суттю вони були скоріше кооперативами або громадськими організаціями, аніж страховиками.

В Україні функціонували лікарняні каси двох типів: заводські та об'єднані. Перші виплачували допомогу за встановленими випадками,

організовували надання безкоштовної медичної допомоги робітникам, а також членам їхніх сімей. У 1913 році урядом запропоновані доповнення до статуту лікарняних кас, що давало їм право організовувати лікарні, амбулаторії, санаторії, аптеки. Взаємовідносини лікарняних кас із лікарями будувалися у таких формах як залучення лікарів-спеціалістів різних професій на договірних засадах або зарахування лікаря на постійну роботу.

Страхова медицина отримала активніший розвиток в Україні після Лютневої революції 1917 року, що знайшло прояв у поширенні страхування в усіх галузях та сферах виробництва й охопило широкі верстви населення. У цей же час почалося укрупнення лікарняних кас через утворення їхніх об'єднань. Вони мали більше можливостей, зокрема і фінансових та менше залежали від адміністрації конкретного заводу чи фабрики.

Проте уже у 1918 році керівництво радянської держави вирішило боротися із лікарняними касами і з паралельним існуванням страхової та державної медицини. Положення про соціальне забезпечення працюючих 1918 року та постанова Раднаркому «Про передачу всієї лыкувальної частини колишніх лікарняних кас Народному комісаріату охорони здоров'я» 1919 року поклали початок націоналізації страхових організацій і ліквідації лікарняних кас [4].

Наступний етап розвитку страхової медицини в Україні пов'язаний з переходом країни в березні 1921 року до НЕПу, що для охорони здоров'я стало відходом від бюджетної системи фінансування і спричинило передачу медичних закладів на фінансування до місцевих бюджетів із подальшим різким скороченням фінансування й запровадження часткової оплати за отриману медичну допомогу. Це було визначено Декретом Раднаркому України від 10 грудня 1921 року «Основне положення про соціальне забезпечення робітників і службовців на випадок тимчасової і постійної втрати працездатності та членів їх сімей на випадок хвороби годувальника» [5]. Страхуванню підлягали робітники промислових підприємств, а також селяни, підпорядковані промисловим підприємствам. Управління медичною допомогою робітникам у структурі Наркомату охорони здоров'я України здійснював відділ робітничої медицини.

Формування системи робітничої медицини у республіках проходило по-різному. В Україні робітнича медицина отримала значний розвиток. Її мережа була тісно пов'язана із співпрацею із страховими касами, фабричними та заводськими комітетами, представники яких входили до складу адміністративно-господарських комісій при поліклініках. Число робітничих поліклінік в Україні зросло з 54 (на момент їх створення) до 101 у 1923 році.

У 1927 році згідно з постановою уряду про утвердження принципу державної охорони здоров'я її було скасовано, а її заклади передано в управління Наркомату охорони здоров'я. Відтоді в Україні почалося функціонування державної системи охорони здоров'я, а медичне забезпечення населення за страховими принципами на землях Західної України здійснювалося згідно із законами країн, до складу яких у ті часи входили українські землі [6, с. 29].

Отже, характерними ознаками обов'язкового медичного страхування у період його становлення були: поступовість його запровадження протягом декількох років, територіальна обмеженість поширення (лише на європейську частину СРСР, азійська частина держави участі у цих експериментах не брала), охоплення страхуванням виключно недержавної сфери промисловості. Відповідальними за створення і діяльність страхових організацій були самі роботодавці. Внески в товариство страхування від нещасних випадків повністю складалися з відрахувань роботодавців і суми їх залежали від ступеня небезпечності робіт.

Розвиток страхової медицини у період СРСР та у період незалежності України характеризується новими відносинами у медичному страхуванні та новим етапом розвитку. Система організації охорони здоров'я СРСР базувалася на розподільчо-розпорядчому принципі управління. Вона була орієнтована на централізований механізм формування бюджету галузі. Окремі елементи у формуванні та діяльності страхових кас на початку XX століття знаходять своє продовження у сучасному українському законодавстві та практиці побудови страхової медицини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

5. Данильченко Л.І. Дослідження особливостей та перспективи становлення страхової медицини в Україні в сучасних умовах. URL: file:///C:/Users/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC/Downloads/96222-205767-1-PB%20(1).pdf (11.01.2019).
6. Рубцова Н.М. Сучасний стан ринку медичного страхування в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL: https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1504/15ciotpr.pdf (11.01.2019).
7. Окунський А.Р. Медичне страхування в Україні: проблеми і перспективи. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_203_04.pdf (01.04.2019).
8. Обіцяного три роки чекають: Чому в Україні буксує впровадження обов'язкового медичного страхування. URL: https://ua.112.ua/mnenie/obitsianoho-try-roky-chekaiut-chomu-v-ukraini-buksuie-vprovadzhennia-oboviazkovoho-medychnoho-strakhuvannia-471695.html (11.01.2019).
9. Страхові послуги на ринку добровільного медичного страхування в Україні. Ринок цінних паперів України. URL: http://securities.usmdi.org/?p=22&n=101&s=1009 (11.01.2019).
10. Страхування: практикум: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Рекомендовано МОН / За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2011. 607 с.

СИСТЕМА ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЄС

Олейніченко О. Р.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Дослідженням вимог законодавства ЄС у сферах контролю, фінансового контролю, процедур і державних закупівель присвячені наукові праці В. І. Невідомого, А. Ю. Ковальчука, О. Г. Турченко, В. І. Влялько, В. М. Колотія, В. І. Пили, О.П. Шатковського та ін.

Оскільки категорії «фінансовий контроль» та «аудит» тісно пов'язані з фінансами, можна стверджувати, що контроль починає виникати у період виникнення і становлення публічних фінансів та розвитку фінансових відносин.

Фінансовий контроль має тривалий період розвитку, який пов'язано із виникненням обліку у державах, розташованих у долинах річок Ніл, Тигр та Євфрат, де для отримання максимального прибутку спеціально наймали контролерів, які заслуховували звіти управляючих. Облік вели на папірусі, а згодом – на папері.

У загальному плані дослідження термінологічних аспектів побудови системи державного фінансового контролю є окремим випадком більш широкої проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Зокрема, встановлення єдиного розуміння юридичних та державно-управлінських термінів, що містяться в acquiscommunautaire (acquis) – сукупності актів законодавства, документів політико-правового характеру та практики їх застосування, спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх державах-членах Європейського Союзу (ЄС).

У Стародавньому Єгипті через кожні два роки проводилася інвентаризація нерухомого і рухомого майна. З часом періодична інвентаризація була замінена поточною, для перевірки фактичної наявності продуктів харчування. Контроль діяв при документуванні господарських процесів і був незалежним. Єгиптяни започаткували складання кошторису витрат та їх документального контролю.

Як зазначають Чугунов І. Я. та Футоранська Ю. М., результати аналізу історичної еволюції державного фінансового контролю дають можливість виявити певні тенденції, зокрема: розвиток державного фінансового контролю відбувається з фрагментарного застосування у нерозвиненій і спрощеній формі до контролю як основної складової державного регулювання; зростання ризиків та збільшення їх впливу на формування і використання державних ресурсів є передумовою до пошуку нових концептуальних підходів, оптимальних форм, методик фінансового контролю у державному секторі.

Основоположні норми, що регулюють здійснення фінансового контролю в рамках ЄС, містяться в Розділі 4 Договору «Про утворення Європейського Союзу». Наприклад, ст. 171 визначено, що кошториси доходів і витрат, а також бухгалтерська звітність і баланси спільних

підприємств за кожний фінансовий рік направляються Комісії, Раді та Європейському Парламенту відповідно до статутів цих підприємств [1].

У процесі формування фінансового контролю Євросоюзу були сформовані основні типології інституційного механізму його реалізації, а саме:

1. Аудиторський суд (із судовими функціями). ВОФК семи країн – Франції, Бельгії, Люксембургу, Португалії, Іспанії, Італії та Греції можна віднести до категорії «судів». ВОФК таких країн як Греція і Португалія, є складовими судової і конституційної системи, існують на паритетних засадах з іншими судами.

2. Колегіальний орган, що не має судових функцій. Тут прикладом є Нідерланди та Німеччина.

3. Незалежне контрольне управління, очолюване Генеральним контролером. У

Великобританії, Ірландії та Данії діє модель контролюючого управління, що не виконує судових функцій. У цих країнах ВОФК очолює Генеральний контролер.

4. Контрольне управління у складі структури уряду, очолюване Генеральним контролером. Четверта модель є системою, що склалася у Швеції та Фінляндії, де ВОФК належать до структури владних органів. При цьому і Швеція, і Фінляндія мають по дві контролюючі організації: орган, підзвітний урядові, та ще один контролюючий орган, очолюваний членами Парламенту [2].

У бюджетному процесі Європейського Союзу беруть участь Комісія ЄС, Рада міністрів і Парламент ЄС, утворюючі в сукупності так званий бюджетний орган, а також Рахункова палата, яка здійснює бюджетний контроль.

За місцем у системі суб'єктів державного управління верховні інститути фінансового контролю країн ЄС поділяються на:

1) рахункові трибунали (суди) – нейтральні авторитетні колегіальні органи з експертизи фінансових операцій та адміністративних рішень (Німеччина, Португалія, Італія, Нідерланди, Франція, Бельгія, Іспанія, Румунія);

2) рахункові (контрольні) палати – органи, що здійснюють контроль за виконанням бюджету і дотриманням фінансово-бюджетної дисципліни від імені парламенту (Австрія, Угорщина, Польща, Болгарія);

3) національні управління аудиту (управління Генерального аудитора) – незалежні колегіальні (Чехія) та монократичні (Данія, Великобританія,) державні органи, уповноважені проводити фінансовий та адміністративний аудит державного сектору, проте також під протегуванням верховного виборного органу.

Основними нормативно-правовими актами, що регламентують побудову системи державного фінансового контролю Європейського Союзу у сфері державних закупівель, є: Римський Договір (англ. Treaties of Rome, нім. Römische Verträge) від 25 березня 1957 року про заснування ЄС; Директива Ради 92/50/ЕЕС від 18 червня 1992 року стосовно координації процедур щодо укладення контрактів у сфері державних закупівель послуг;

Директива Ради 93/36/ЕЕС від 14 червня 1993 р. стосовно координації процедур щодо укладення контрактів у сфері державних закупівель товарів; Директива Ради 93/37/ЕЕС від 14 червня 1993 р. стосовно координації процедур щодо укладення контрактів у сфері державних закупівель робіт; Директива Ради 93/38/ЕЕС від 14 червня 1993 р. стосовно координації процедур щодо укладення контрактів у сфері державних закупівель із постачальниками води, енергії, транспортними та телекомунікаційними фірмами.

До складу системи державного фінансового контролю ЄС у сфері державних закупівель входять різні наддержавні органи, що представляють різні гілки влади, з метою реалізації спільних завдань: здійснення фінансового контролю, боротьби з розкраданням і корупцією.

Ключовим органом фінансового контролю Європейського Союзу є Європейська рада з системних ризиків (European Systemic Risk Council). Передбачається, що комітет попереджатиме уряди країн ЄС і даватиме рекомендації в разі виявлення істотних проблем, що загрожують загальній фінансовій стабільності. Штат Європейської ради з системних ризиків буде сформований з фахівцівЄвропейського центрального банку, хоча офіційно між цими структурами зв'язку не буде [3].

Також існують три спеціалізовані наднаціональні регулятори: Європейська банківська організація (European Banking Authority) в Лондоні, Європейська організація страхування і пенсійного забезпечення (European Insurance and Occupational Pensions Authority) у Франкфурті і Європейська організація з цінних паперів і ринків (European Securities and Markets Authority) у Парижі. Ці органи зможуть контролювати фінансові інститути країн Євросоюзу в разі згоди керівництва цих країн і тоді, коли внутрішні фінансові регулятори будуть не в змозі впоратися з труднощами, що виникають.

Європейські регулятори виконують функцію контролю фінансових питань усередині Євросоюзу, які можуть вплинути на загальну економічну і фінансову стабільність ЄС. Крім того, органи виступають і в ролі арбітра в спірних питаннях між регуляторами різних країн Євросоюзу. Ще однією важливою функцією, яка покладається на новостворені організації, буде контроль за рейтинговими агентствами, які в період кризи відігравали важливу роль у створенні настроїв на фінансових ринках, що часом вело до ажіотажу і спотворення реальної ціни фінансових інструментів.

Бюджети остаточно затверджуватимуться національними парламентами лише після рекомендацій Єврокомісії і урядів інших країн ЄС. Таким чином, Євросоюз розраховує попередити розростання дефіцитів національних бюджетів окремих країн, які з часом можуть перерости в бюджетні кризи, подібні до грецької, загрозливі фінансовій стабільності всього Євросоюзу.

Починаючи з 2011 р., уряди окремих країн-членів ЄС представляють проекти основних показників національних бюджетів у Європейську комісію до кінця квітня. Представники Європейської комісії і міністри фінансів інших країн ЄС зможуть обговорити проекти національних бюджетів протягом трьох місяців з тим, щоб до кінця липня представити

свої рекомендації і оцінки, наскільки планований тією чи іншою країною бюджет відповідає вимогам загальноєвропейської фінансової політики, а також урядом країни, що заявляється, планам скорочення бюджетного дефіциту. Період після подання проекту бюджету на погодження і до його остаточного затвердження названий «Європейським семестром», а сама новація має значно укріпити фінансову дисципліну в Євросоюзі.

Тим часом міністрам фінансів ЄС не вдалося досягти компромісу з питання введення податку на банківські транзакції. Німеччина, Франція і Великобританія, які заявили про введення такого податку, стверджують, що податок допоможе європейським країнам компенсувати витрачене на порятунок своїх банків. У Великобританії податок діє з 2011 р., де збирає додатково майже $3 млрд. Німеччина ввела податок трохи пізніше, з січня 2012 року. Влада Франції представила параметри нового податку восени при обговоренні держбюджету на 2011 р.

Найрішучішим противником введення податку є Швеція, де подібний податок вже діяв у кінці 90-х рр. і згодом був скасований. Міністр фінансів Швеції Андерс Борг підтримує таке рішення і сьогодні, адже вважаємо, що це негативно позначиться на прибутковому податку. Крім того, це може змусити компанії перевести свою фінансову діяльність за межі Європи, що, зрештою, також погано позначиться на прибутковому податку [4].

Європейський союз має досить розгалужену систему інститутів та органів, які здійснюють фінансовий контроль за публічними коштами. Ця система включає не тільки органи та установи, які здійснюють державний фінансовий контроль на національному рівні, тобто на рівні країн-членів ЄС, але й на міжнародному рівні та рівні ЄС.

Аналіз основних засад контролю в бюджетному законодавстві держав ЄС свідчить, що кожен закон розкриває мету державного фінансового контролю – забезпечення ефективного та результативного управління бюджетними коштами, сприяння законній діяльності установ державного сектору. Водночас, варто уточнити, що найважливішою ланкою державного фінансового контролю на рівні формування бюджету в усіх досліджуваних країнах прийнято вважати орган контролю, яким є представник законодавчої влади. Практично в кожній країні існують спеціальні інститути парламентського контролю за витрачанням державних коштів: у Великобританії – Національна ревізійна рада на чолі з головним ревізором, у Фінляндії – 5 державних ревізорів, у ФРН, Франції, Угорщині – лічильні палати.

Грандіозний досвід держав, які є членами Євросоюзу, заслуговує на значну наукову увагу з точки зору ефективності таких систем, Існування заможної держави обумовлюється не лише об’єктивними соціально-економічними, але і державно-управлінськими умовами, а отже, є неможливим у разі неефективного правового регулювання фінансового контролю за використанням коштів публічних фондів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Невідомий Василь Іванович / Рахункові палати як органи фінансового контролю в Україні та Європі : конституційно-порівняльний аналіз: дис. канд.

юрид. наук: 12.00.02 / Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2007. 233арк. Бібліогр.: арк. 211-231.

2. Ковальчук А.Ю. Гармонізація законодавства України із законодавством Європейського Союзу з питань фінансового контролю // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича : Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2004. Вип. 253 : Правознавство. С. 108–112. (Правознавство ; Вип. 253)

3. Тищенко А.О. Історико-правовий аналіз видів методів фінансового контролю та обліку як різновиду методів фінансового контролю / А. О. Тищенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 4. Ст.295-302. 296.

4. Чорнуцький С.П. Європейські ідеї для української реформи державного внутрішнього фінансового контролю // Економіка та держава: міжнародний науково-практичний журнал / Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України; «ТОВ «Ред. журн. «Економіка та держава». Київ, 2011. № 1. С. 115–117.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ БАНКУ СЕРЕД СУБ'ЄКТІВ – УЧАСНИКІВ НЕВИЇЗНИХ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК

Пасько Т. Г.
НК – Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

В даний час серйозною проблемою для органів Державної фіскальної служби України стало виявлення та подальше донарахування грошових зобов'язань суб'єктам господарської діяльності, які ухиляються від сплати податків.

Несплата податків такими суб'єктами призводить до значних втрат коштів бюджету держави.

Основною формою податкового контролю, тобто системи заходів, що вживаються з метою перевірки правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів а також дотримання податкового та валютного законодавства, є перевірка. Саме ця форма є найефективнішою з точки зору забезпечення надходжень до бюджетів.

При цьому в умовах інтеграції національної податкової системи до європейського досвіду, дедалі частіше органи фіскальної служби проводять невиїзні податкової перевірки.

Проведення невиїзної податкової перевірки неможливо без участі контролюючого органу – суб'єкта, що здійснює дану форму податкового контролю а також суб'єкта щодо якого проводиться перевірка.

Органам ДФС України, з метою підвищення ефективності проведення невиїзних перевірок та максимального залучення до оподаткування тіньових доходів, необхідно залучати до проведення перевірок також і установи та органи, які опосередковано попереджають податкові правопорушення та сприяють визначенню об'єктів оподаткування платників податків та, відповідно, їх податкових зобов'язань.

Важливе місце серед таких органів мають займають банківські установи (банки).

Відповідно до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Банк як платник податків є особою, на яку згідно із Податковим кодексом України покладено обов'язок сплачувати податки і збори. Податковий кодекс України встановив, що особи, на яких кодексом покладено обов'язок сплачувати податки, визнаються платниками податків (п. 15.1 ст. 15 ПК України).

Обов'язок банку як платника податків сплачувати податок покладається з моменту виникнення обставин, визначених гіпотезою податково-правових норм (юридичних фактів), на підставі яких банк набуває статусу учасника податкових правовідносин.

В такому разі, при проведенні невиїзної перевірки банківська установа буде виступати в якості суб'єкта щодо якого проводиться перевірка (юридична особа-платник податків).

В той же час, на думку Пасічної І.О., банки одночасно належать як до основних, так і до неосновних суб'єктів податкових правовідносин, оскільки виступають як у ролі платників податків, податкових агентів та як органів, що сприяють реалізації податкових прав та обов'язків [1, с. 140].

Перепелиця М.О. взагалі виділяє банки в окрему групу осіб, що сприяють сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів) [2, с. 26-27].

Берназюк Я.О. називає п'ять основних обставин, які, на його думку, дозволяють виділити банки в окрему групу суб'єктів податкових правовідносин: банківські установи наділені винятковою правоздатністю, механізм оподаткування банків суттєво відрізняється від оподаткування інших платників податків; законодавство покладає на банківські установи виконання ряду специфічних публічно-правових обов'язків, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування всієї податкової системи; банки, порівняно з іншими платниками податків, наділені додатковими правами в сфері дії податкового законодавства; діяльність банків, як суб'єктів податкових правовідносин детально врегульована спеціальними нормативними актами ДФС України та Національного банку України [3, с. 55].

Особливе місце банків полягає також в тому, що податкове законодавство покладає на них особливі обов'язки з попередження податкових правопорушень іншими платниками податків.

Так, відповідно до положень наказу Міністерства доходів і зборів України від 26.12.2013 № 853 «Про затвердження Порядку подання повідомлень про відкриття/закриття рахунків платників податків у банках та інших фінансових установах до контролюючих органів» інформація про наявність у юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців відкритих або закритих рахунків в банках та інших фінансових установах надходить до органів ДФС від банків та інших фінансових установ.

Вимога про обов'язок повідомлення органів ДФС щодо відкриття або закриття банківських рахунків передбачена в Податковому кодексі України (стаття 69).

При цьому установам банків не дозволяється відкривати підприємствам рахунки без надання копії документа, що підтверджує взяття підприємства на податковий облік, засвідченої податковим органом, нотаріально або уповноваженим працівником банку.

Відповідно до пп. 20.1.5 п. 20.1 ст. 20 Податкового кодексу України, органи ДФС мають право одержувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України, комерційних банків та інших фінансових установ довідки, у порядку встановленому Законом України "Про банки і банківську діяльність" та цим Кодексом, довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду – інформацію про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності.

При цьому в наказі Міністерства фінансів України від 20.08.2015 р. № 727 «Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків – юридичними особами та їх відокремленими підрозділами» (пункт 15 частини 3 розділу ІІІ) передбачено можливість направлення запиту до банківської установи при проведенні невиїзної документальної перевірки.

Варто вказати, що враховуючи скорочені строки проведення невиїзних перевірок, оперативне надання відповідей банками на запити органів ДФС при проведенні останньої дозволить знизити витрати часу на її проведення та як наслідок призведе до збільшення ефективності податкового контролю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пасічна І.О. Банки як суб'єкти податкових правовідносин / І.О.Пасічна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2014. – № 12. – Т. 1. – С. 138–140;

2. Перепелиця М.О. Правове регулювання статусу платників податків і зборів в Україні: дис… кандидата юрид. наук: 12.00.07 / М.О. Перепелиця. – Х., 2001. – 184 с.

3. Берназюк Я.О. Банки як суб'єкти податкових правовідносин: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Я.О. Берназюк – Ірпінь, 2004. – 170 с.

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В УКРАЇНІ

Пенчковський М. С.
НК – Шамрук Н. Б., канд. юрид. наук
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів

На даний час в Україні дуже актуальною та важливою є проблема булінгу (цькування дітей) у школі та в інтернеті 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу протягом останніх трьох місяців. 24%

дітей стали жертвами булінгу, і 48% з них нікому не розповідали про ці випадки [1].

Таку статистику наводить ЮНІСЕФ (Дитячий фонд ООН) за результатами дослідження, проведеного у 2017 році. Жертви булінґу переживають важкі емоції – почуття приниження і сором, страх, розпач і злість. Булінґ вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, спричиняючи:

– неадекватне сприймання себе – занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність;

– негативне сприймання однолітків – відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі;

– неадекватне сприймання реальності – підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози;

– девіантну поведінку – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Практично в кожному класі є учні, які стають об’єктами глузувань та знущань, а також агресори, які є ініціаторами булінґу. Найчастіше цькування ініціюють надміру агресивні діти, які люблять домінувати, тобто бути «головними». Їх не турбують почуття і переживання інших людей, вони прагнуть бути в центрі уваги, контролювати все навколо. Принижуючи інших, вони підвищують власну значущість. Нерідко це відбувається через глибокі психологічні комплекси кривдників. Можливо, вони самі переживали приниження або копіюють ті агресивні й образливі моделі поведінки, які є у їхніх сім'ях.

Зазвичай об'єктом знущань (жертвою) булінґу вибирають тих, у кого є дещо відмінне від однолітків. Відмінність може бути будь-якою: особливості зовнішності; манера спілкування, поведінки; незвичайне захоплення; соціальний статус, національність, релігійна належність. Найчастіше жертвами булінґу стають діти, які мають:

✓ фізичні вади – носять окуляри, погано чують, мають порушення опорно- рухового апарату, фізично слабкі;

✓ особливості поведінки – замкнуті чи імпульсивні, невпевнені, тривожні;

✓ особливості зовнішності – руде волосся, веснянки, відстовбурчені вуха, незвичну форму голови, надмірну худорлявість чи повноту;

✓ недостатньо розвинені соціальні навички: часто не мають жодного близького друга, краще спілкуються з дорослими ніж з однолітками;

✓ деякі захворювання: заїкання, дислалія (порушення мовлення), дисграфія (порушення письма), дислексія (порушення читання);

✓ високий інтелект, обдарованість, видатні досягнення [2].

За даними U-Report ЮНІСЕФ 49 % підтвердили, що вони піддавалися булінґу, а саме через: зовнішність, стать, орієнтацію, етнічну належність [1].

Незважаючи не те, що проблема існує досить тривалий час, і вона є гострою для сучасного суспільства, лише в кінці 2018 року законотворці передбачили настання адміністративної відповідальності за цькування учасника освітнього процесу - боулінг. Так, відтепер, згідно статті 173-4 кодексу України про адміністративні правопорушення вчинення булінгу

стосовно неповнолітньої чи малолітньої особи буде каратися штрафом від 850 до 1700 грн. або громадськими роботами від 20 до 40 годин [3].

Отже, на превеликий жаль, на сьогоднішній день все більше зустрічається молодь, яка прагне бути в центрі уваги, контролювати все навколо, тому свої потреби в цьому намагається реалізовують за рахунок своїх жертв. З іншого боку, жертви булінгу переживають негативні емоції – почуття приниження і сором, страх, розпач і злість. Ця проблема хоч і не нова, але набула такого поширення за останні роки, що під тиском суспільного обурення держава була вимушена відреагувати, окресливши в законодавстві відповідальність, тим самим мінімізувавши поширення агресивної поведінки серед молоді. На сьогоднішній день ця норма закону вдало виконує свою задачу, про що свідчить судова практика. Так, 11 лютого 2019 року Бориспільським міськрайонним судом Київської області ухвалено рішення у справі про булінг: встановлено винну особу та накладено штраф на її батьків за вчинення протиправних дій відносно своїх ровесників у навчальному закладі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ЮНІСЕФ Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти боулінгу URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html (дата звернення: 19.03.2019)

2. Лейн Д. А. Школьная травля (буллинг) URL: http://psifeya.ru/wpcontent/uploads/2014/022 (дата звернення: 20.03.2019)

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X Відомості Верховної ради. 1984. №51.

4. Погорелова Е. И., Арькова И. В., Голубовская А. С. Психологические особенности подростков, включенных в ситуацию кибербуллинга. Северо-Кавказский психологический вестник. 2016. № 14/2. С. 147–53

COMMUNITY POLICING – НОВА ПАРАДИГМА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Плічко С. О.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Прийнявши принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства за ідеологічну засаду свого призначення, органи Національної поліції законодавчо зобов’язані здійснювати свою діяльність в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами і громадськими об’єднаннями, спрямовуючи свої дії на задоволення суспільних потреб [1, ст.11]. Необхідність дотримання поліцією принципу взаємодії та співпраці викладена також і у відомчих нормативних актах МВС та Національної поліції України. Так, Положення про патрульну службу МВС, затверджене Наказом МВС України від 2 липня 2015 року № 796 закріплює, що працівники патрульної поліції повинні діяти у співпраці та взаємодії з населенням і громадськими організаціями з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки,

зниження рівня злочинності, а також установлення довірчих відносин між поліцією і населенням. Текст цього документа також містить положення про те, що діяльність патрульної поліції здійснюється на засадах партнерства з фізичними та юридичними особами та організаціями з метою вирішення проблем і підвищення довіри до поліції [2, с. 203]. За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції насамперед має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору, а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору.

Відповідно, принципи діяльності правоохоронних органів, як і всієї системи органів виконавчої влади, треба розглядати як закріплені в правових актах (нормах) найбільш загальні вихідні положення (правові вимоги, ідеї), які панують в державі, основні засади, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими вона організовується й здійснюється. Між тим закономірності розвитку суспільства в сучасних умовах змінили ідеологію виконавчої влади – від «панування держави над людиною» до «служіння держави потребам людини». Це підтверджується роллю поліції як «органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» [1, ст.1].

Свою значимість має й той факт, що доцільність взаємодії визначається лише тими випадками, коли вона будь-яким чином впливає на ефективність поліцейської діяльності, а процес співпраці з громадськістю (паблік рілейшнз) на засадах партнерства передбачає постійність і безперервність.

Партнерство – це процес впливу поліції та населення одне на одного, суттєвими ознаками якого є підтримання постійних зв’язків, обміну інформацією, взаємодопомога, співробітництво [3,с.352]. Між тим основоположну ідею партнерства поліції з населенням можна визначити таким чином: «усвідомлення поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, і яка має бути зорієнтована на превенцію правопорушень» [4, ст. 54]. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращення роботи поліції. Слід наголосити на тому, що основним фактором впливу на громадськість є повна і достовірна інформація про діяльність поліції, а зворотній зв’язок розкривається через відповідну реакцію суспільства у вигляді громадської думки чи суспільно можливої поведінки. Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже законодавчо прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Згадаємо, що ще від початку 1990-х років рівень довіри українського суспільства до правоохоронних органів був

однозначно негативним. Більше половини громадян вже тоді повністю або частково не довіряли міліції. За сучасних умов більшість населення швидше довіряють новій поліції. Так, за даними статистики, що проводилася незалежним Дослідницьким центром «SPHERA» наприкінці 2015 року, однією з головних позитивних характеристик нової поліції фактично усі респонденти назвали її ввічливість і коректність у спілкуванні з громадянами. Згадувалися випадки, коли нова поліція демонструвала чуйність і намагання допомогти громадянам. Позитивною стороною, на яку теж постійно вказували опитані, було доброзичливе ставлення до громадян та намагання нових поліцейських вирішити ситуацію перш за все розмовою, а не застосуванням сили чи погрозами [5, ст. 41].

Отже, принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства полягає у: 1) здійсненні діяльності у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами й інститутами громадянського суспільства з метою вирішення їхніх потреб; 2) досягненні ефективності діяльності, що визначається на основі рівня довіри населення до поліції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року.
2. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС : Наказ МВС України від 2 липня 2015 року № 796.
3. Бандурка О.М. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією : [підручник] / О.М. Бандурка. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003.
4. Концепція «100 днів якості Національної поліції України». 2016.
5. Результати дослідження «Довіра та ставлення до нової поліції» за 2015 рік.

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Риженко А. І.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Визначаючи основні напрямки боротьби з корупцією на сучасному етапі розвитку держави та суспільства треба враховувати те, що корупція є наслідком, а не причиною негараздів у реформуванні економіки держави; пошук найбільш ефективних шляхів її подолання треба здійснювати на основі удосконалення законодавства держави та державного регулювання економічного життя суспільства; боротьба з корупцією повинна бути постійною; головні зусилля потрібно спрямувати на профілактику корупційних діянь з урахуванням вимог сьогодення та прогнозів на найближчу перспективу на усунення причин та умов поширення корупції в Україні, а не на притягненні до відповідальності окремих корупціонерів. Успішна боротьба з корупцією в цих умовах неможлива без посилення

репресивних заходів, пов'язаних з встановленням кримінальної відповідальності за корупційні діяння, без активізації роботи правоохоронних органів зі своєчасного виявлення правопорушень та їх покарання.

Проаналізувавши думки науковців щодо класифікації заходів боротьби з корупцією в Україні, можемо зробити висновок, що всі заходи боротьби можна розмежувати на дві групи:

1. Заходи адміністративного примусу, до яких належать заходи адміністративного попередження, припинення та адміністративної відповідальності. Ця група заходів полягає у конкретних заходах примусу органів, які покликані вести боротьбу з корупцією згідно з чинним законодавством України.

2. Організаційно-правові заходи боротьби з корупцією полягають у прийнятті органами виконавчої влади нормативно-правових актів, які спрямовані на врегулювання відносин боротьби з корупцією, вдосконаленні вже діючих актів та в практичних діях державних органів щодо створення умов для правомірного функціонування державного апарату та попередження корупції через усунення причин та умов виникнення корупції в Україні.

На сьогодні антикорупційні заходи в системі ДСНС України провадяться відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 4 вересня 2013 р. № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції» на підставі Інструкції з провадження антикорупційних заходів у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затвердженої 1 грудня 2015 року наказом ДСНС України № 600 [4].

Слід констатувати, що Інструкція передбачає порядок провадження антикорупційних заходів у загальних рисах та не забезпечує усунення наступних проблем:

1. Складність забезпечення дійсно незалежного контролю/аудиту в межах органу чи підрозділу ДСНС України через тісні особисті зв'язки між персоналом;

2. Складність забезпечення анонімності та відповідного захисту особам, що повідомляють про вчинення корупційних правопорушень;

3. Обмеженість ресурсів та відсутність кваліфікованого персоналу для забезпечення функціонування ефективної системи антикорупційних заходів;

4. Підвищений ризик виникнення ситуацій, коли особи, що є відповідальними за систему антикорупційних заходів є особисто зацікавленими у вчиненні протиправних дій тощо.

Інструкція потребує деталізації і конкретизації безпосередньо на рівні органів і підрозділів ДСНС України, які, на нашу думку, повинні на місцях створити системи заходів для боротьби з проявами корупції та пов'язаними явищами та негативними наслідками, що можуть виникнути у їх процесі їх діяльності.

ДСНС України, дбаючи про захист репутації служби, може розвивати і наслідувати передовий досвід запровадження та функціонування систем комплаєнс.

Поняття «комплаєнс» (від англ. compliance - відповідність, виконання вимог, правил) у вузькому значенні означає систему заходів задля дотримання підприємством, установою, організацією, закладом вимог антикорупційного законодавства та вимог запобігання конфлікту інтересів (далі - «антикорупційний комплаєнс».

Антикорупційний комплаєнс є складною системою з наступними обов'язковими елементами:

– антикорупційна програма, особа, відповідальна за її реалізацію та комплаєнс-спеціаліст;

– система внутрішнього аудиту;

– оцінка корупційних ризиків;

– заходи запобігання порушенням третіх осіб, що діють в інтересах чи від імені підприємства, установи, організації чи закладу;

– засоби інформування про готування чи вчинення корупційних та пов'язаних з ними порушень;

– заходи реагування з боку керівництва на факти повідомлення про корупційні та пов'язані з ними порушення;

– захист осіб, що здійснюють повідомлення про вчинення корупційних та пов'язаних з ними порушень (англ. - whistleblowers);

– правила взаємодії з правоохоронними органами в питаннях розслідування корупційних та пов'язаних з ними порушень;

– правила врегулювання конфлікту інтересів.

Гіпотезою дослідження є підвищення та забезпечення високого рівня корупційної безпеки органів і підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій через формування комплексу антикорупційного комплаєнса у поєднанні з системою корупційного моніторингу, а також впровадженням у системі ДСНС України концепції «Антикорупційної моральності».

Як свідчить досвід, ніякими законодавчими актами чи репресіями не можна забезпечити ефективну протидію корупції, якщо у суспільстві не буде культивуватися антикорупційна моральність.

На наше глибоке переконання, провадження антикорупційних заходів у системі ДСНС України матиме дійсно високий рівень ефективності, якщо притримуватися і застосовувати формулу «антикорупційна мораль плюс антикорупційне законодавство».

Реалізації у системі ДСНС України концепції «Антикорупційної моральності», на нашу думку, сприятиме прийняття Кодексу професійної етики співробітника підрозділу ДСНС України, який визначить стандарти та норми поведінки і етики співробітників, зокрема, антикорупційної, гарантії їх дотримання і відповідальність за їх порушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаращук В. М. Стратегія і тактика боротьби з корупцією. Концепція боротьби з корупцією в Україні. Міністерство юстиції України. Підготовчі матеріали. Координатор-центр правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України. - К., 1997.

2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua /laws/show/1700- 18/page.

3. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua /laws/main/1698- 18.

4. Інструкція з провадження антикорупційних заходів у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затверджена наказом ДСНС України від 01 грудня 2015 року № 600 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN015427.html.

5. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403- 17.

6. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: Монографія. - К.: Атіка, 2001. - 304 с.

ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Рямов О. О.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Незважаючи на те, що поняття «громадська безпека» є широковживаним як у нормативно-правових актах, так і наукових джерелах, зокрема й тих, що відносяться до адміністративно-правової науки, уніфікованого поняття даної адміністративної категорії не сформульовано. Тому важливо визначити підходи та сформулювати поняття «громадська безпека», яке б використовувалось у будь-якій сфері, що охоплює адміністративне право, виокремити його ознаки, простежити зв'язок із іншими суміжними поняттями.

Теоретичним питанням сутності, змісту громадської безпеки її співвідношення із іншими суміжними категоріями присвячені наукові праці багатьох правників-адміністративістів: О. Бандурки, Ю. Битяка, І. Голосніченка, В. Колпакова, А. Комзюка, С. Кузніченка та інших. Але незважаючи на розроблення на концептуальному рівні змісту вказаного поняття та його похідних, єдиних підходів до його розуміння не вироблено. Простежується зміщування суміжних понять (громадська, суспільна, національна, внутрішня безпека), ототожнення понять громадський порядок і громадська безпека, введення нових понять, зокрема, публічна безпека, без чіткого визначення їх змісту, тощо.

Неоднозначний зміст вказаних понять зафіксований і на рівні нормативно-правових актів. Так, відповідно до п. 3 ст. 1 Закону України «Про Національну безпеку»

громадська безпека і порядок – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових

осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз [1]. Як бачимо, вказані поняття на рівні вказаного закону не розрізняються.

У вузькопрофільному законі «Про особливості забезпечення громадського порядку і громадської безпеки у зв'язку з проведенням та підготовкою футбольних матчів» громадська безпека визначається як стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки, а громадський порядок як сукупність суспільних відносин, що забезпечують нормальні умови життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій під час підготовки та проведення футбольних матчів шляхом встановлення, дотримання і реалізації правових та етичних норм [2]. Вказані дефініції хоч і наповнені чітким змістом, але прив'язані до вузькопрофільного закону.

У Законі України «Про Національну поліцію України» вжито термін «публічна безпека», але його зміст не розкрито [3]. Таке ж поняття без розкриття змісту закріплено і у «Положенні про Національну поліцію» [4]. Викладене вище також підтверджує необхідність вироблення уніфікованого поняття та закріплення його на законодавчому рівні.

В науці також не склалося єдиного бачення змісту поняття «громадська безпека». Узагальнення наукових підходів до його розуміння можна звести до наступних: 1) стан захищеності духовних і матеріальних цінностей суспільства, встановленого порядку, діяльності, майнових і немайнових прав, свобод кожної людини від зовнішніх та внутрішніх загроз; 2) система суспільних відносин, врегульована правовими та техніко-юридичними нормами, яка склалася у зв'язку із діяльністю державних органів і громадських організацій щодо попередження, припинення та ліквідацію джерел підвищеної небезпеки та надзвичайних ситуацій; 3) стан громадського порядку, порядку діяльності держави і громадських формувань, охорони прав і свобод громадян, захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз; 4) охорона державного і громадського порядку, забезпечення нормальних умов трудової діяльності та відпочинку громадян та інші.

Як бачимо, простежуються широкий та вузький підходи до розуміння поняття «громадська безпека». У широкому розумінні – це уся сукупність прав і свобод громадян, охорона традицій та звичаїв, які склалися у ньому, забезпечення мирного життя. У вузькому – відносини, що склалися з приводу адміністративно-політичної діяльності: встановлення у законах і підзаконних актах форм, засобів і цілей діяльності державних органів, що забезпечує стабільне суспільне функціонування в різних ситуаціях. Якщо розглядати громадську безпеку як об'єкт адміністративно-правового забезпечення, то варто вживати це поняття у вузькому значенні.

Громадська безпека як правова категорія у вузькому значенні має такі ознаки: це суспільні відносини адміністративно-правового характеру; вони регулюються на рівні законів та переважно підзаконних актів; за

порушення норм наступає виключно адміністративна відповідальність; вказане поняття стосується ситуацій побутового характеру, що виникають у громадських місцях; дане поняття пов'язане не лише з побутовими, а й екстремальними ситуаціями; громадська безпека у вузькому розумінні в більшості забезпечується охороною з боку правоохоронних органів.

Виходячи із цього, громадська безпека, як об'єкт адміністративно-правового забезпечення, - це суспільні відносини адміністративно-правового характеру з приводу забезпечення миру і безпеки у побутовому житті та екстремальних ситуаціях шляхом прийняття переважно підзаконних актів та забезпечення їх дії встановленням адміністративної відповідальності та роботою державних органів і громадських організацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 року № 2469- VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19

2. Про особливості забезпечення громадського порядку і громадської безпеки у зв'язку з проведенням та підготовкою футбольних матчів. Закон України від 08.07.2011 р. № 3673-VI

3. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (ред. від 01.01.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

4. Положення про Національну поліцію. Постанова КМУ від 28.10.2015 №877. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМ ТА ІНІЦІАТИВ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПОВНОВАЖЕННЯ ГОЛОВНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Свіренюк О. О.
Головне територіальне управління юстиції у Черкаській області

Головним територіальним управлінням юстиції в межах своїх повноважень реалізується низка правопросвітницьких проектів, ініціатив та сервісів, ініціатором яких виступило Міністерство юстиції України. Так, з 2017 р. впроваджується загальнонаціональний правопросвітницький проект «Я МАЮ ПРАВО!», покликаний підвищити юридичну грамотність українців та сформувати нову правову культуру в суспільстві. В межах його реалізації здійснюється широке інформування громадян про свої права та можливості їх правового захисту. Одним із ключових елементів проекту є надання безоплатної правової допомоги – дієвого та ефективного механізму захисту прав кожної особи.

Реалізація проекту «Я МАЮ ПРАВО!», здійснюється за такими напрямами: #ЧужихДітейНеБуває**:** захист прав дітей (прийняття 2-х пакетів законів щодо посилення відповідальності за несплату аліментів); #АгроРейдериСтоп**:** захист прав аграріїв (створення антирейдерських аграрних штабів по всій Україні); #СТОПБУЛІНГ**:** захист прав дітей (протидія цькуванню, введення відповідальності за булінг);

#МіністерствоБезБюрократії**:** створення нових зручних сервісів для громадян; #МаскиШоуСтоп**:** захист прав підприємців (прийняття законодавства щодо запобігання тиску правоохоронних органів на бізнес); #ЯМаюПравоГолосу**! –** система правоінформаційних заходів для виборців щодо їх виборчих прав і обов'язків.

В межах реалізації напряму #ЧужихДітейНеБуває було ініційовано прийняття змін до низки законодавчих актів, що регулюють питання захисту дітей. Так, завдяки прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» з'явились додаткові засоби примусового виконання рішень, які можуть бути застосовані до боржників із заборгованістю зі сплати аліментів у розмірі, що сукупно перевищує суму платежів за шість місяців [1].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» передбачено зміни, які надають можливість тому з батьків, з ким проживає дитина, виїзду разом з дитиною за кордон на строк до одного місяця та більше у разі: а) наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів; б) наявності заборгованості зі сплати аліментів, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці, якщо аліменти сплачуються на утримання дитини з інвалідністю чи тяжко хворої дитини, що підтверджується відповідними документами за встановленою формою. Також з метою захисту дітей з інвалідністю та тяжко хворих дітей (за відповідним переліком захворювань) зменшено сукупний розмір заборгованості за несплату аліментів до трьох місяців для призначення боржникам по аліментам суспільно корисних робіт [2].

Крім того, доповнено Закон України «Про виконавче провадження» ст. 64 прим. 1, що передбачає порядок виконання рішень про встановлення побачення з дитиною або усунення перешкод у побаченні [3].

Одним із пріоритетних напрямів проекту «Я МАЮ ПРАВО» є інформаційна компанія щодо протидії шкільному булінгу. Донедавна регулювання відносин, пов'язаних із вказаним явищем не було закріплено на законодавчому рівні. Проте 18 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу» (цькуванню)» [4].

За підсумками 2018 року Головним територіальним управлінням юстиції у Черкаській області особлива увага була приділена проведенню інформаційних кампаній: #СтопБулінг! та #Протидія Домашньому Насильству. Так, проводилася широка правопросвітницька робота, спрямована на інформування з питань протидії булінгу в учнівському середовищі, формування правової культури у школярів. Протягом 2018 року спільно з партнерськими організаціями було проведено 246

правоосвітніх заходів, якими охоплено понад 10 тисяч осіб, у І кварталі 2019 році проведено понад 600 заходів у загальноосвітніх навчальних закладах, якими охоплено біля 18 тисяч учнівської молоді. Також протягом 2018 р. проводилась правоінформаційна робота з протидії домашньому насильству, зокрема, понад 80 правоосвітніх заходів, якими охоплено майже 3 тисячі осіб; здійснено 90 виступів у засобах масової інформації. У 2019 році - біля 40 заходів, якими охоплено 1100 осіб.

У сфері державної реєстрації актів цивільного стану громадян протягом 2018 року реалізовано низку зручних сервісів. 29.10.2018 на базі Черкаського міського відділу ДРАЦС ГТУЮ у Черкаській області відкрито офіс «Open space» – сучасний офіс з надання послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. Надаються послуги з державної реєстрації народження, подачі заяв про державну реєстрацію шлюбу, розірвання шлюбу, зміну імені, видачі повторних документів, витягів з Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Прийом відвідувачів здійснюється за допомогою електронної черги. Оплата при наданні послуг проводиться безпосередньо в офісі за допомогою терміналів банківської установи. З початку проекту в офісі «Open space» надано 1 845 послуг.

Міністерство юстиції спільно з Центральною виборчою комісією дало старт ініціативі «Я МАЮ ПРАВО ГОЛОСУ!», що реалізовується в рамках загальнонаціонального правопросвітницького проекту Мін'юсту «Я МАЮ ПРАВО!». Головним територіальним управлінням юстиції протягом інформаційної компанії проведено: 101 правопросвітницький захід щодо інформування про виборчі права, участь у яких взяло 1600 осіб, поширено понад 5 000 плакатів «Дорожня карта виборця», «Вибори без порушень», «Пам'ятка ВПО» та буклетів «Пам'ятка виборця», «Як тимчасово змінити місце голосування», «Вибори без порушень», «Як проголосувати вдома»; здійснено 40 виступів у засобах масової інформації, в тому числі на телебаченні; надано понад 20 консультацій громадянам з питань виборчих прав.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів. Закон України від 07.12.2019 р. № 2234-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2234-19

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання. Закон України від 03.07.2018 р. №2475-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2475-19

3. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. №1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#n727

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню). Закон України від 18.12.2018 р. №2657-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА». ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Северінова О. Б., канд. політ. наук
Маріупольський державний університет

Забезпечення інформаційної безпеки в будь якої держави є одним із основних напрямів діяльності держави. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства, де інформаційні процеси здійснюються на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій, а інформаційні ресурси доступні всім громадянам держави, актуалізуються питання визначення самого поняття «інформаційна безпека». Також необхідність дослідження обґрунтовується тим, що в умовах в яких на теперішній час знаходиться Україна інформаційна безпека є одним з пріоритетних напрямів національної безпеки. Виникнення та осмислення інформаційної безпеки» безпосередньо пов'язане з розвитком інформатизації майже всіх сфер суспільного життя та формуванням інформаційного суспільства.

Стаття 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» визначає що «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, кібербезпеки та кіберзахисту, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [1].

Інформаційна безпека, як було вказано вище, це один із напрямів національної безпеки. Перш за все, інформаційна безпека спрямована на забезпечення захисту держави, суспільства та громадян. Мета забезпечення інформаційної безпеки полягає в тому, щоб створити такі умови функціонування суспільства, при яких саме громадяни, а після вже органи влади могли б приймати рішення та їх реалізовувати в умовах безпеки. З точки зору політичного аспекту, інформаційна безпека повинна бути

спрямована та реалізована як протидія різноманітним загрозам не тільки держави, а також громадян.

Поняття «інформаційна безпека» вперше використав у своєї праці німецький вчений Г. Одерман, який виокремив важливість інформаційного компонента у міжнародній безпеці та зробив спробу системно розглянути проблеми безпеки, які пов'язані з інформаційними загрозами.

В Українській законодавчій базі термін «інформаційна безпека» наведено у Концепції національної програми інформатизації, затвердженої Законом України від 4 лютого 1998 року № 75/98, де «інформаційна безпека» - невід'ємна частина політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, телекомунікації, канали інформаційного обміну, функціонування телекомунікаційних мереж і систем та інші елементи інформаційної інфраструктури країни» [2].

Калюжний Р. вважає, що інформаційна безпека – це вид суспільних інформаційних правовідносин стосовно створення, підтримки, охорони та захисту бажаних для людини, суспільства і держави безпечних умов життєдіяльності, спеціальних правовідносин, які пов'язані з створенням, зберіганням, поширенням і використанням інформації [3, с. 18].

Литвиненко О. розуміє під інформаційною безпекою варто розуміти одну зі сторін розгляду інформаційних відносин у межах інформаційного законодавства з позицій захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави та акцентування уваги на загрозах цим інтересам і на механізмах усунення або запобігання таким загрозам правовими методами [4, с. 47-49].

Горбатюк О. зазначає, що інформаційна безпека являє собою стан захищеності потреб в інформації особистості, суспільства і держави, за якого забезпечується їхнє існування і прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз [5, с. 46-48].

На підставі вищезазначеного, можливо зробити висновок, що інформаційна безпека може розглядатися як відносини спрямовані на розвиток, підтримку, зберігання та захист інформації, створення сприятливих умов для її використання як для державних органів, підприємств та громадян, так й суспільства взагалі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про основи національної безпеки : Закон України // Відомості Верховної Ради. 2003. № 39. Ст. 351.

2. Закон України «Про концепцію національної програми інформатизації / Відомості Верховної Ради України, 1998, № 27-28.

3. Калюжний Р. Питання концепції реформування інформаційного законодавства України / Калюжний Р., Говловський В., Цимбалюк В., Гузалюк М. // Збірник «Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні». К.: НТУУ «КПІ», Міністерсово освіти і науки України, СБУ. К. 2000. С. 17-21.

4. Литвиненко О. Інформація і безпека // Нова політика. 1998. № 1. С. 47–49.

5. Горбатюк О.М. Сучасний стан та проблеми інформаційної безпеки України на рубежі століть // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. 1999. Вип. 14: Міжнародні відносини. С. 46–48.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Секрет В. О.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

В умовах децентралізації владних повноважень в Україні потрібні нові підходи і механізми в організації системи міжбюджетних відносин. Велике наукове і практичне значення має створення дієздатних адміністративно-територіальних одиниць, обґрунтований розподіл доходних і витратних повноважень між рівнями державної і місцевої влади, створення дієздатного механізму розподілу міжбюджетних трансфертів, спрямованого на стимулювання соціального-економічного розвитку всіх регіонів країни.

Проблеми розвитку системи міжбюджетних відносин в Україні досліджують такі вчені, як: Бодров В.Г., Буковинський, З.С., Василик О.Д., Геєць В.М., Єфименко Т.І., Зайчикова В.В., Каун О.Б., Кириленко О.П., Колодій С.Ю., Кравченко В.І., Крисоватий А.І., Кудряшов В.П., Куценко Т.Ф., Лилик О.Я., Лук'яненко І.Г., Луніна І.О., Огонь Ц.Г., Опарін В.М., Павлюк К.В., Пасічник Ю.В., Полозенко Д.В., Слухай С.В., Федосов В.В., Чечуліна О.О., Чугунов І.Я., Швець В.Я., Юрій С.І.

Міжбюджетні відносини, як процес і як відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами. В період існування Радянського Союзу перерозподіл бюджетних ресурсів мав суттєве значення, оскільки в ті часи використовувався термін «бюджетне регулювання». Оскільки централізація бюджетних коштів досягла значних розмірів, а місцеві органи державної влади розглядалися лише як агенти центральної влади, про самостійність регіонів та автономність місцевих бюджетів мова не йшла. Отже, інститут місцевого самоврядування тривалий період (з 20–х років) знаходився в нерозвинутому стані, тому перерозподіл бюджетних ресурсів, а значить і бюджетне регулювання, досягали значних розмірів. Збалансування місцевих бюджетів здійснювалось за рахунок дотацій, субсидій, субвенцій та передачі частини загальносоюзних доходів. Міжурядових фінансових відносин в Україні фактично не було. В 1990 році місцеві бюджети виведені зі складу державного бюджету, в свою чергу, бюджети місцевого самоврядування виведені зі складу бюджетів регіональних органів влади. Нинішня система міжбюджетних відносин являє собою синтез інструментів міжбюджетних відносин, що існували за часів Радянської влади та нових інструментів, що впровадженні після набуття Україною незалежності. З прийняттям Бюджетного кодексу України відбулись зміни в складі інструментів організації міжбюджетних відносин, що використовуються. Введено такий новий інструмент, як міжбюджетні трансферти, що включає в себе дотації вирівнювання, субвенції, кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів, інші дотації. Решта

інструментів організації міжбюджетних відносин не зазнали суттєвих змін. Отже, система міжбюджетних відносин ще не відповідає рівню розвинутих країн.

Для подальшого вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні доцільно застосувати такі заходи: відмовитись від практики регульованих доходів, а розподіл окремих видів податків між рівнями влади необхідно здійснювати на довготривалій основі; підвищити роль такого інструменту міжбюджетних відносин як власні доходи, впровадження їх на гарантованій державною владою основі; виведення зі складу інструментів організації міжбюджетних відносин міжбюджетних взаєморозрахунків – інструменту перерозподілу бюджетних ресурсів між ланками бюджетної системи в процесі виконання бюджетів; розподіл міжбюджетних трансфертів на дві частини: постійну (встановлюється на строк від 3 до 5 років) та змінну (встановлюється щороку при затверджені бюджетів та підлягає можливим змінам протягом року).

Вбачається, що подібні заходи сприятимуть підвищенню стабільності щодо надходжень до бюджетів всіх рівнів та підвищать зацікавленість органів державної влади та місцевого самоврядування стосовно збільшення доходних частин їх бюджетів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі / Пер. з англ. К.: Основи, 1998.

2. Кириленко О. П. Фінанси: Навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Тернопіль: Економічна думка, 1998.

3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України. К.: НІОС, 2000.

4. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: навч. посіб. К.: Т-во Знання, КОО, 1999.

5. Ротов А. І. Реформування системи міжбюджетних відносин – досвід Швейцарської конфедерації // Фінанси України. 2000 № 11.

6. Слухай С.В. Фінансове вирівнювання на рівні територіальних громад – досвід ФРН // Фінанси України. 1998 № 5.

7. Юрій С. І., Бескид Й. М., Плішко І. В. та ін. Державний бюджет України: навч. посіб.– Тернопіль: Т.О.В. УМДС, 1998.

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Скоробогатов Ю. А.
Управління цивільного захисту Черкаської обласної державної адміністрації

Реформування системи цивільного захисту в Україні на сучасному етапі вимагає подальшого вдосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, державного управління в цій сфері, внесення змін до чинного законодавства та прийняття нових нормативно-правових актів.

Наразі в Україні триває реформування системи цивільного захисту, удосконалення державного управління в цій сфері. Планується розроблення і прийняття нових та внесення змін до чинних актів законодавства з урахуванням європейських стандартів, імплементація передового світового досвіду функціонування систем цивільного захисту, поліпшення матеріально-технічного забезпечення, удосконалення соціального захисту працівників служби цивільного захисту, підвищення престижу служби цивільного захисту тощо.

Попередження й ліквідація надзвичайних ситуацій з метою збереження життя і здоров'я людей, забезпечення сталого розвитку країни є однією із складових національної безпеки держави, яку неможливо забезпечити без аналізу існуючих змін нормативно-правових актів України у сфері цивільного захисту.

Згідно з частиною п'ятою статті 5 Кодексу цивільного захисту класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій визначаються центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

14 вересня 2018 року набрав чинності наказ МВС №658 від 06 серпня 2018 року «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» [1], водночас втратив чинність наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 12 грудня 2012 р. №1400 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» [2].

Загальними ознаками надзвичайних ситуацій є:

- наявність або загроза загибелі людей чи значне порушення умов їхньої життєдіяльності;
- заподіяння економічних збитків; істотне погіршення стану природного довкілля.

Класифікаційні ознаки у наказі МВС №658 від 06 серпня 2018 року «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» надані у вигляді таблиці та мають стовбці з описом самої ознаки, одиниці виміру показника, порогове значення показника та примітки.

Надзвичайні ситуації розділенні на групи, такі як:

- ✓ ситуації техногенного характеру (78 випадків);
- ✓ природного характеру (51 випадок);
- ✓ соціального характеру (25 випадків).

Алгоритм класифікації надзвичайної ситуації передбачає зарахування події за пороговим значенням до надзвичайної ситуації, класифікацію її за походженням, а подалі класифікацію її за рівнем.

На першому етапі враховується характер походження надзвичайної ситуації, ступінь поширення її небезпечних чинників та розмір людських втрат і матеріальних збитків.

На другому етапі надзвичайні ситуації класифікують за походженням подій, що можуть зумовити їх виникнення.

На третьому етапі надзвичайні ситуації класифікуються за територіальним поширенням.

Для кожного виду надзвичайних ситуацій визначено притаманні їм класифікаційні ознаки. Зокрема, до надзвичайних ситуацій техногенного характеру віднесені:

– загибель або травмування людей внаслідок пожеж і вибухів, аварій, катастроф, аварійних подій, ДТП;

– виникнення безпосередньої загрози життю людей небезпечними (вражаючими) факторами джерела небезпечної ситуації (аварії, події), що призвело до екстреної евакуації понад 50 осіб;

– аварії на транспорті з посадовою особою органу державної влади;

– катастрофа на залізничному транспорті (в тому числі метрополітені), яка привела до зіткнення пасажирських або вантажних поїздів з іншими поїздами або рухомим складом залізничного транспорту, сходження рухомого складу в пасажирських або вантажних поїздах на перегонах і станціях, а також до загибелі і/або травмування людей і т.і.

До надзвичайних ситуацій природного характеру відноситься:

– загибель або травмування (захворювання, отруєння) людей в результаті небезпечних природних явищ або подій медико-біологічного характеру;

– землетрусу з перевищенням фонової сейсмічності на 1 бал; руйнування окремої будівлі або споруди цивільного призначення (в тому числі житлового), що має клас наслідків (відповідальності) СС3 (СС2), в результаті впливу небезпечного природного явища;

– ушкодження і/або руйнування окремих об’єктів електричних мереж напругою вище 6 кв. внаслідок небезпечних природних гідрометеорологічних явищ;

– погіршення життєзабезпечення людей внаслідок припинення руху автомобільного транспорту на автомобільних дорогах державного та місцевого значення через вплив небезпечного природного явища і т. і.

До надзвичайних ситуацій соціального характеру віднесені:

– загибель або травмування людей внаслідок небезпечних подій;

– збройний напад, захоплення і утримання будівель органів державної влади, правоохоронних органів, державних установ;

– замах на життя посадової особи органу державної влади (Президент, Голова Верховної Ради, Прем’єр-міністр України) або народного депутата України і т. п.

Отже, серед ситуацій техногенного характеру найнебезпечніші – загибель, отруєння або травмування людей внаслідок вибухів та пожеж у житлових будівлях, де порогове значення вказане від 3 загиблих осіб та 10 постраждалих. Також віднесено сюди і можливі викиди небезпечних речовин в атмосферу і зупинення технічного обладнання на підприємствах, що мають стратегічне значення для держави.

До надзвичайних природних ситуацій віднесено явища, що призвели до екстреної евакуації понад 50 осіб, землетруси, масове пошкодження та загибель плодових культур чи водних біоресурсів, затоплення тощо.

Надзвичайні ситуації соціального характеру характеризуються збройними нападами, зникненням або викраденням бойової зброї,

нещасними випадками з групами людей у лісових, гірських масивах, печерах та інших рекреаційних зонах, тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ МВС №658 від 06.08.2018 року «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE32421.html

2. Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 12.12.2012 року № 1400 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua /laws/show/z0040-13/page3

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИМИ ЗАХОДАМИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПАРТАМЕНТУ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ)

Сліпченко Ю. А.
НК – Засунько С. С., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Сьогодення поставило перед суспільством безліч проблем, які викликають навколо себе неабиякий ажіотаж та потребують негайного вирішення. Проте маємо парадокс: деякі не менш болючі питання залишаються «в тіні», бо люди, яких вони безпосередньо торкаються, вважають їх своїм особистим болем і намагаються вирішити їх самостійно або ж просто змиритися із наявною ситуацією.

Це стосується насамперед домашнього насильства, бо переважно його жертви намагаються мовчати. Ймовірно це можна пояснити страхом, що не повірять чи звинуватять, можливо, боязню ганьби для сім'ї або небажанням переживати жах та приниження знову і знову, тобто кожного разу, коли доведеться комусь про це розказувати. Але ж від замовчування кількість жертв домашнього насильства аж ніяк не зменшиться.[2].

07.01.2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII (далі - Закон), прийнятий у рамках реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08. 2015 року № 501/2015 з метою протидії дискримінації за ґендерною ознакою, імплементації міжнародних стандартів протидії насильству, забезпечення комплексного підходу до запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок, узгодження політики ґендерної рівності та профілактики насильства, розширення коло осіб, які підпадають під дію чинного законодавства а також запровадження додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами ґендерно зумовленого насильства. [1].

Законом надається визначення терміну «домашнє насильство» та його форм: «Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. [1].

До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- обмежувальний припис стосовно кривдника;
- взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- направлення кривдника на проходження програми для кривдників. [1].

Національною поліцією було створено мобільні групи для протидії домашньому насильству в Україні. Підрозділ під назвою «Поліна» запрацював 12 червня в окремих районах Києва, Одеси та Сєвєродонецька Луганської області.

Мобільні бригади формуються з числа працівників підрозділів превенції, дільничних офіцерів поліції, ювенальної превенції та патрульної поліції.

В проекті для запобігання домашнього насильства Департаментом патрульної поліції використовується підхід «Community Policing» шляхом проведення спільних візитів із соціальними службами для відвідування кризових сімей, зустрічей з громадянами та проведення роз'яснювальної роботи з дітьми та батьками в освітніх закладах та обов'язкові зустрічі з громадами.

На етапі запобігання новим та повторним випадкам активна взаємодія з суб'єктами та іншими організаціями, які задіяні у процесах протидії випадкам домашнього насильства: притулками, соціальними службами, органами самоврядування, освітніми і медичними закладами, а також неурядовими організаціями. [2].

Для популяризації принципів гендерної рівності та протидії домашньому насильству проект супроводжується інформаційною компанією, щоб привернути увагу українського суспільства до цих питань.

Щодо безпосередніх випадків домашнього насильства, то в з вищевикладеного висловлюється припущення, що робота повинна проводитися не лише із жертвою, а й з кривдником, який теж підсвідомо страждає та потребує психологічної допомоги.

Пропонуються шляхи вирішення даної проблеми через введення спеціальних навчальних курсів для підвищення якості гендерного виховання та налагодження ефективної комунікації, вміння долати агресію та управляти конфліктами.[2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7.12.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3. rada.gov.ua/laws/show/2229–19.

2. Як реагувати на випадки насильства в сім'ї. Для адвокатів, юристів та фахівців центрів/бюро безоплатної правової допомоги//ГО «Ла Страда-Україна», Київський регіональний центр безоплатної правової допомоги, Програма Агенства США з міжнародного розвитку (USAID). – Київ, 2015, – 24с.

ПОРЯДОК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Слюсар О. О.
НК – Устинова І. П., канд. юрид. наук, доцент
Національний авіаційний університет

Відповідно до чинного законодавства ІСІ провадить свою діяльність відповідно до законів України на підставі статуту та договору про обслуговування зберігачем активів ІСІ, укладеного із компанією з управління активами (далі КУА). Важливим є визначення правового становища КУА як учасника правового обороту, в тому числі порядок та особливості укладення нею договорів, передбачених спеціальним законодавством, які не отримали детальної регламентації, а також притягнення такого суб'єкту до відповідальності [1]. Здійснивши аналіз нормативної бази, можна говорити про те, що КУА може управляти інститутами спільного інвестування (пайовими та/або корпоративними інвестиційними фондами) тільки на підставі ліцензії на здійснення діяльності з управління активами ІСІ.

Ліцензування діяльності з управління активами інституційних інвесторів, відповідно до чинного законодавства, здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі НКЦПФР).

Для отримання ліцензії до загального відділу Комісії надається заява про видачу ліцензії, та два примірники переліку документів, що подаються на видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) відповідно до Порядку та умов видачі ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів), переоформлення ліцензії, видачі дубліката та копії ліцензії, затвердженим рішенням Комісії від 14.05.2013 № 817 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.06.2013 за № 854/23386.

Варто зазначити, що поєднання діяльності з управління активами інституційних інвесторів з іншими видами професійної діяльності на фондовому ринку забороняється, крім випадків, передбачених законом. Зокрема, КУА може здійснювати діяльність з управління іпотечним покриттям. Також має право одночасно здійснювати управління активами кількох інституційних інвесторів [2].

При суміщенні дозволених законодавством видів діяльності за кожним видом професійної діяльності надається окрема заява та відповідний пакет документів.

Заявник має право, крім документів, передбачених цими Порядком та умовами, надати інші документи, що містять інформацію про фінансовий

стан заявника та фінансовий (майновий) стан власників з істотною участю, наявність власних коштів, джерела походження коштів, ділову репутацію відповідних осіб тощо.

На дату подання заяви про видачу ліцензії строк подання документів, оформлених згідно з додатками до цих Порядку та умов, аудиторського висновку (крім аудиторського висновку, що складений за результатами календарного року), довідок від інших державних органів, копій документів щодо ідентифікації заявника та власників заявника (крім іноземних юридичних осіб та фізичних осіб, у тому числі іноземців) не може перевищувати два місяці з дати підписання або складання.

Крім того, документи, які надаються заявником відповідно до вимог цих Порядку та умов згідно з додатками до них у письмовій формі, надаються також в електронній формі за допомогою автоматизованої системи, розміщеної на офіційному веб-сайті Комісії.

Неможливо не звернути увагу на те, що заявник забезпечує достовірність інформації, наведеної у документах, поданих для отримання ліцензії.

Законодавець зазначає, що за видачу ліцензії справляється плата в розмірі, установленому законодавством.

Важливим є питання про строк дії ліцензій на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів, які видаються НКЦПФР, який є необмеженим [3].

Варто зазначити, що законодавцем заборонено провадження професійної діяльності з управління активами інституційних інвесторів після прийняття рішення про анулювання ліцензії, що набрало чинності в установленому законодавством порядку (крім випадку анулювання ліцензії у зв'язку з припиненням ліцензіата шляхом реорганізації в результаті перетворення або виконання передбачених законодавством дій щодо припинення зазначеного виду професійної діяльності).

Що ж до припинення ліцензіата шляхом реорганізації (крім перетворення акціонерного товариства в інше господарське товариство), якщо ліцензіат має намір провадити зазначені в ліцензії види діяльності, він протягом тридцяти календарних днів з дати реєстрації нових установчих документів повинен подати до НКЦПФР заяву про анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку - діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами) у зв'язку з припиненням ліцензіата шляхом реорганізації в результаті перетворення та заяву про видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів і документи, що додаються до неї, для отримання нової ліцензії відповідно до вимог цих Ліцензійних умов. У разі припинення ліцензіата шляхом реорганізації в результаті перетворення ліцензіата в акціонерне товариство він подає зазначені документи протягом п’ятнадцяти робочих днів з дати реєстрації відповідного випуску акцій [3].

Якщо юридична особа не має наміру надалі провадити діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами) та за наявності в неї зобов'язань перед клієнтами, що пов'язані з

провадженням нею такої діяльності, а також пайових інвестиційних фондів, які перебувають в її управлінні, така юридична особа повинна здійснити заходи, щодо виконання цих зобов'язань, а також подати до органу ліцензування документи, що підтверджують виконання таких зобов'язань. Подання зазначених документів до органу ліцензування можливо за умови виключення пайових фондів з Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування (за наявності таких фондів).

Таким чином, можна сказати, що юридична особа має право здійснювати діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами) на всій території України лише після отримання відповідної ліцензії, внесення в установленому НКЦПФР порядку запису про включення до державного реєстру фінансових установ, які надають фінансові послуги на ринку цінних паперів (крім банку), та за умови членства щонайменше в одному об'єднанні професійних учасників ринку цінних паперів та/або саморегулівній організації, що об'єднує професійних учасників ринку цінних паперів, - компанії з управління активами.

СПИСОК ЛТЕРАТУРИ

1. Жорнокуй Ю. М. Проблеми діяльності компанії з управління активами інститутів спільного інвестування / Ю. М. Жорнокуй. // Право і безпека. – 2005. – №4. – С. 128–131.

2. Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів. Рішення НКЦПФР від 06.08.2013р. № 1414 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/z1486-13

3. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) - діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами). Рішення НКЦПФР від 23.07.2013 р. № 1281 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua /laws/show/z1576-13/page.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ (БЕЗ ПЕРЕМІЩЕННЯ АБО ЗВІЛЬНЕННЯ) В СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Тарасов С. С.
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Управління як один із найскладніших видів соціальних відносин пов’язане з безліччю проблем і протиріч, які створюють передумови для конфліктів у цій сфері, зокрема і для конфлікту інтересів. Наявність конфлікту інтересів може негативно вплинути на об’єктивність або неупередженість прийняття особою державних рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих особі службових

повноважень. Нормативно-правовий механізм врегулювання конфлікту інтересів на державній службі є одним із ключових.

Конфлікт інтересів може мати місце не лише тоді, коли зазначена суперечність вже фактично вплинула на об’єктивність або неупередженість прийняття рішень (вчинення або невчинення дій), а й тоді, коли вона потенційно може вплинути на них.

Складовими конфлікту інтересів (реального, потенційного) є:

- приватний інтерес (будь-який майновий чи немайновий), службові/ представницькі повноваження (безпосередні та загальнослужбові), а співвідношення вказаних складових спричиняє виникнення:

- реального конфлікту інтересів - приватний інтерес суперечить службовим/представницьким повноваженням, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- потенційного конфлікту інтересів - у сфері службових/ представницьких повноважень наявний приватний інтерес, що може за настанні певних обставин у майбутньому вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [2].

В процесі службової діяльності в органах і підрозділах цивільного захисту можуть виникати ситуації, коли в одному підрозділі працюють близькі особи, перелік яких визначений у ст. 1 Закону України "Про запобігання корупції" [1].

Питання недопущення виникнення конфлікту інтересів і, у той же час, не переміщувати або звільняти працівника стає дуже нагальним в такій ситуації. Один із варіантів – зовнішній контроль (ст. 33) [1]., але він може бути застосований в окремих випадках, оскільки частиною першою ст. 27 [1]. чітко визначено, що особи, уповноважені на виконання функцій держави, не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв’язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Розглянемо приклад. До складу центру входять два підрозділи – відділ «А» та відділ «Б». Особовий склад обох відділів перебуває на добовому чергуванні (доба через три). При цьому, під час чергування, згідно положення про структурний підрозділ, посадова особа відділу «А» надає доручення і вказівки посадовій особі відділу «Б» та контролює їх виконання. Тобто, існують ознаки прямого підпорядкування посадової особи відділу «Б» посадовій особі відділу «А» на період чергування. Чоловік проходить службу у відділі «А». Дружина проходить службу у відділі «Б». У разі, якщо зазначені особи призначаються до складу одного добового наряду (разом перебувають на чергуванні) виникає реальний конфлікт інтересів, чим порушуються вимоги Закону [1]. Керівник органу (підрозділу), який має відповідні повноваження, зобов’язаний вжити заходів щодо врегулювання цього конфлікту інтересів.

Виходом із даної ситуації (без переміщення або звільнення) – здійснення повноважень під зовнішнім контролем. Наказом керівника органу (підрозділу) на начальника центру (або іншу посадову особу)

покладаються повноваження із здійснення зовнішнього контролю та визначається форма контролю з метою недопущення чергування чоловіка і дружини в одному добовому наряді.

Отже, це лише одна із багатьох ситуацій, що може виникнути у практичній діяльності в органах і підрозділах цивільного захисту, але одночасно з тим форма контролю визначається для кожної ситуації окремо, в залежності від обставин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції»;
2. Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції 29.09.2017 № 839 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів».

СКЛАДАННЯ ТА РОЗГЛЯД БЮДЖЕТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ЯК СТАДІЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Філіпенко Т. В., д-р наук з держ. упр., професор
Маріупольський державний університет

Одним з різновидів юридичного процесу, поряд із традиційними адміністративним, цивільним, кримінальним, господарським, є бюджетний процес, який уявляє собою регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Бюджетний процес отримав своє законодавче закріплення в главі 4 першого розділу Бюджетного кодексу України [1].

Законом України віл 6 грудня 2018 р. № 2646-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування» до стадій бюджетного процесу віднесена стадія складання та розгляду Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них [2]. Отже, наразі бюджетний процес в Україні відповідно до ст. 19 Бюджетного кодексу України включає 5 стадій, а саме:

1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;

2) складання проектів бюджетів;

3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Запровадження до бюджетного процесу стадії складання та розгляду Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них пов’язане з переходом до моделі середньострокового бюджетного

планування, яке передбачене Коаліційною угодою, Середньостроковим планом дій Уряду до 2020 року, Меморандумом з МВФ та Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки.

Середньострокове бюджетне планування передбачає збільшення терміну бюджетного планування з одного до трьох років. Запровадження на законодавчому рівні середньострокового бюджетного планування створює фінансові рамки для стратегічних ініціатив, що суттєво вплине на посилення дисципліни учасників бюджетного процесу, змусить їх чітко визначати пріоритети при реалізації реформ в межах фінансових можливостей бюджету [3].

Бюджетна декларація на трирічний період є основним елементом системи середньострокового бюджетного планування. У той же час Закон «Про Державний бюджет України» залишається однорічним.

Процедура складання та схвалення Бюджетної декларації визначається у ст. 33 Бюджетного кодексу України. Передбачається, що Міністерство фінансів України до 15 травня року, що передує плановому, подає Бюджетну декларацію на розгляд Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України щороку, не пізніше 1 червня року, що передує плановому, схвалює Бюджетну декларацію, яка набуває статусу офіційного документа та оформлюється постановою Кабінету Міністрів України. З дня схвалення Бюджетної декларації втрачає чинність Бюджетна декларація, схвалена у попередньому бюджетному періоді.

Середньострокова Бюджетна декларація як документ стратегічного планування, окрім положень, які щорічно визначалися в Основних напрямах бюджетної політики (дефіцит або профіцит держбюджету, обсяги державного та гарантованого боргу, розмір мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, основні завдання податкової політики тощо), також повинна містити такі показники, як:

- загальні граничні показники видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- граничні показники видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету головним розпорядникам коштів державного бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди).

Також Бюджетна декларація повинна визначати:

- цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник коштів державного бюджету, та показники їх досягнення за результатами попереднього бюджетного періоду, очікуваних у поточному бюджетному періоді та прогнозних на середньостроковий період у межах визначених граничних показників;
- загальну оцінку фіскальних ризиків та їх впливу на показники державного бюджету.

Таким чином, Бюджетна декларація повинна визначати оптимальний розподіл між галузями доступних у середньостроковій перспективі бюджетних ресурсів.

Запровадження середньострокового бюджетного планування спрямоване на отримання наступних результатів:

1. Запровадження послідовної та передбачуваної бюджетної політики, яка дозволить контролювати та ефективно управляти державним боргом, забезпечити фінансову стабільність у середньостроковій перспективі, тобто врахувати ефективність прийнятих рішень, завчасно виявити та вжити заходів для уникнення негативних явищ або тенденцій.

2. Посилення бюджетної дисципліни з боку усіх учасників бюджетного процесу, підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів.

3. Оцінка впливу запроваджуваних реформ та врахування їх наслідків у середньостроковому періоді, підвищення обґрунтованості стратегічних рішень.

4. Підвищення ефективності та результативності бюджетних видатків, підвищення якості державних послуг, які надаються суспільству за рахунок бюджетних коштів.

5. Запровадження гендерно орієнтованого бюджетного планування, що передбачає планування дохідної та видаткової частини Держбюджету з урахуванням того, хто буде кінцевим споживачем послуг, які фінансуються бюджетом, та має сприяти розподілу коштів бюджету з урахуванням різних потреб гендерних, вікових та інших соціальних груп [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Офіційний вісник України. 2010. № 59. Ст. 2047.

2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування : Закон України від 06.12.2018 № 2646-VIII. Офіційний вісник України. 2019. № 6. Ст. 191.

3. Матвєєва В. Бюджетні новини – 2019. Бюджетна бухгалтерія. 2019. № 3. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2019/january/issue-3/article-42027.html.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : Наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19.

ДО ПИТАННЯ СПЕЦИФІКИ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Цабека А. В.
НК – Ільченко О. В., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

Конституцією України від 28 червня 1996 року закріплено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6) [1]. Є. Гетьман визначає систему органів виконавчої влади як сукупність органів державної влади із законодавчо

регламентованою схемою організації та взаємодії, з Кабінетом Міністрів на чолі, які реалізують повноваження з організації виконання законів і вчинення управлінської діяльності в державі взагалі, запроваджені з урахуванням адміністративно-територіального розподілу країни, для забезпечення потреб громадян з питань забезпечення життєдіяльності та захисту їхніх прав, свобод і законних інтересів [2, с. 88].

Отже, вищим органом у системі виконавчої влади є Кабінет Міністрів України, який здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів АРК і місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює їх діяльність, та є відповідальним перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольним і підзвітним останній [3]. Очевидно, що саме через місцеві державні адміністрації уряд здійснює виконавчу владу на місцях. В науковій доктрині місцеві державні адміністрації визначають як єдиноначальні місцеві органи виконавчої влади загальної компетенції, наділені правом представляти інтереси держави, приймати від її імені рішення в межах адміністративно-територіальних одиниць [4, с. 84].

З викладеного очевидно, що їм притаманні ознаки, що відрізняють її від центральної влади: 1) місцева влада поширюється лише на частину населення; 2) місцева влада покликана розв’язувати проблеми локального характеру; 3) місцева влада має підзаконний характер і діє у порядку та межах, установлених центральною владою; 4) характерною особливістю місцевої влади є подвійний статус її органів, що проявляється через органи місцевої виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; 5) місцева влада більш наближена до населення, ніж центральна [5, с. 166].

Кожна місцева державна адміністрація в Україні має свою внутрішню будову, яка розкривається через поняття «структура». Так, В. О. Сахно вважає, що структура місцевої державної адміністрації – це загальне поняття, що включає в себе сукупність її структурних підрозділів (відділів, управлінь), систему взаємовідносин між такими структурними підрозділами, схему розподілу між ними функцій і повноважень [6, с. 536].

Питання структури місцевої державної адміністрації знайшло своє законодавче відображення як у Конституції України, так і в законах та підзаконних нормативно-правових актах. Зокрема, ст. 5 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [7] врегульовує питання щодо складу та структури місцевих державних адміністрацій. Відповідно їх склад формують голови місцевих державних адміністрацій. З метою виконання завдань він утворює структурний підрозділ, який входить до складу місцевої державної адміністрації й у межах адміністративно-територіальної одиниці забезпечує виконання покладених на цей підрозділ завдань основним з яких є забезпечення реалізації державної політики у визначеній одній чи кількох галузях на відповідній території [8].

З положень Розділу ІІ Закону України «Про місцеві державні адміністрації» деталізує порядок формування місцевих державних адміністрацій випливає, що голів відповідних місцевих державних адміністрацій призначає на посаду Президент України за поданням уряду на строк повноважень Президента України. Окремої уваги заслуговує те, що

згідно зі ст. 118 Конституції України голови місцевих державних адміністрацій відповідальні перед Президентом України та Кабінетом Міністрів України, підзвітні і підконтрольні виконавчим органам вищого рівня [9].

Науковці звертають увагу на те, що подвійне підпорядкування місцевих державних адміністрацій уряду та главі держави: централізує виконавчу владу і підпорядковує Президенту України, що не відповідає його конституційному статусу та дає підстави для уникнення відповідальності за невиконання повноважень [10, с. 33]. Це також негативно впливає на інтегрованість усієї системи органів виконавчої влади України, якість місцевого державного управління та надання публічних послуг населенню [11, с. 197].

Не розглядаючи повноваження місцевих державних адміністрацій, слід звернути увагу на думку М. М. Добкіна, згідно з якою їх функціями є: нормотворча, виконавчо-розпорядча, забезпечувальна, організаційна, контрольно-наглядова, координаційна, інформаційна. При цьому, науковець вважає, що зазначений перелік функцій міг би знайти своє відображення в Законі України «Про місцеві державні адміністрації» у статті 1-2 «Функції місцевих державних адміністрацій» [12, с. 3]. Місцеві державні адміністрації є основними реалізаторами державної політки в регіонах та виконавцями рішень органів місцевого самоврядування районного, обласного рівня, що обумовлює виникнення ряду управлінських проблем. Зокрема, поряд з організацією управління справами відповідного регіону, місцеві державні адміністрації забезпечують законність, правопорядок, здійснюють контрольно-наглядові повноваження, тобто за ними закріплено здійснення ряду виконавчо-розпорядчих повноважень та спектр контрольних повноважень [13].

Отже, місцеві державні адміністрації є важливою ланкою системи органів виконавчої влади, якій притаманна своя специфіка, натомість існує низка проблемних питань пов’язаних з їх функціонуванням, що свідчить про доцільність їх децентралізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Гетьман Є. Система органів виконавчої влади. Публічне право. 2013. № 2 (10). С. 83–90.

4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. / Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.

5. Лопатюк К. Ю. Адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2010. Вип. 12. С. 82–86.

6. Бодак Н. В. Адміністративно-правові засади організації місцевої влади: сучасний стан та перспективи розвитку: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2017. 237 с.

7. Сахно В. О. Структура місцевих державних адміністрацій як органів державної виконавчої влади України. Форум права. 2013. № 3. С. 535–540.

8. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20–21. Ст. 190.

9. Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 р. № 887. Офіційний вісник України. 2012. № 73. Ст. 2941.
10. Янюк Н. В. Реформування місцевих державних адміністрацій у контексті децентралізації влади. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. № 827. С. 30–35.
11. Конопльов В. В. Основні напрями реформування місцевих державних адміністрацій в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2007. № 35.
12. Добкін М. М. Поняття та види функцій місцевих державних адміністрацій. Право і безпека. 2011. № 3 (40). С. 1–5.
13. Карабін Т. О. Удосконалення повноважень місцевих державних адміністрацій в контексті здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні. Форум права. 2011. № 4. С. 356–360.

МЕТА ТА ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Цабека К. Є.
НК – Ільченко О. В., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

Адміністративна відповідальність за порушення корупційного законодавства має власну мету, що вказує на результат, на досягнення якого спрямовано притягнення до означеного виду юридичної відповідальності. Натомість функції такої відповідальності допомагають у досягненні мети. Разом з тим, визначення мети і функцій адміністративної відповідальності за порушення корупційного законодавства сприяє загальному розумінню значення інституту адміністративної відповідальності у вказаній сфері.

На наше переконання, однією із ознак адміністративної відповідальності, яка відрізняє її від інших видів юридичної відповідальності є її мета та функції. Але перш ніж визначити зазначені категорії, пропонуємо звернути увагу на мету та функції юридичної відповідальності загалом. Так, І. А. Кузьмін визначає мету юридичної відповідальності як ідеальну модель бажаного майбутнього стану суспільних відносин, виражену в результатах діяльності, а також в самій діяльності людей і їх об'єднань, яка служить орієнтиром для подальшого вдосконалення юридичної відповідальності в об'єктивному сенсі і оптимізації механізмів реалізації юридичної відповідальності в суб'єктивному сенсі [1, с. 86]. Очевидно, що зазначений підхід ідеалізує мету юридичної відповідальності.

У свою чергу, В. А. Крижановська зазначає, що юридична відповідальність становить особливу правову форму реакції держави на захист публічних і приватних інтересів, яка полягає в сукупності встановлених державою матеріальних і процесуальних правових норм з метою спонукання правопорушника, який добровільно не бажає дотримуватися встановлених норм поведінки, до належної поведінки і покладання на нього обов’язку зазнавати несприятливі для нього наслідки,

а також досягнення мети попередження правопорушень. Це визначення враховує специфіку сучасних видів юридичної відповідальності і значно відповідає вимогам універсальності, підкреслюючи інституційність юридичної відповідальності, змогу притягнення до відповідальності винного і виправдання невинного. Саме таке розуміння юридичної відповідальності охоплює всі існуючі способи впливу на правопорушника тобто каральний, відновлювальний чи компенсаційний і профілактичний або попереджувальний [2, с. 49–51]. У даному випадку мета юридичної відповідальності розкривається безпосередньо у самому визначенні такої відповідальності, що ще раз підкреслює важливість її розуміння.

Мета юридичної відповідальності конкретизується і певним чином проявляється у її функціях, можна сказати реалізовується через них. Основними з них є: превентивна, репресивно-карна і правовідновлююча. Превентивна функція – це функція попередження, покликана не допустити скоєння правопорушення у майбутньому через виховання та загальну чи спеціальну превенцію. В репресивно-карній функції виявляється негативне ставлення суспільства до правопорушення. Для правопорушника настають негативні наслідки, які є примусовим обмеженням, карою за скоєне ним протиправне діяння. Правовідновлююча функція, покликана забезпечити відновлення порушених прав, відшкодування збитків завданих скоєними правопорушеннями [3, с. 198–224].

Натомість А. Ю. Бойчук виділяє більше функцій юридичної відповідальності, а саме: регулятивну, превентивну, каральну, виховну та компенсаційну [4, с. 15–16]. Відповідно сутність виховної функції науковець зводить до витіснення зі свідомості правопорушника антисоціальних установок, правового нігілізму, формування соціально схвальних стереотипів поведінки, повагу до права, моралі, тоді як регулятивна функція покликана закріпити та оформити динаміку суспільних відносин, сформувати правомірну поведінку, а потім трансформувати її в соціально активну правомірну поведінку, впорядкувати суспільні відносини і як результат удосконалити суспільні відносини.

Переходячи до мети та функцій адміністративної відповідальності, варто зазначити, що остання є інструментом регулювання поведінки окремих учасників суспільних відносин, що має на меті впорядкування й організацію суспільних відносин.

С. В. Надобко при визначенні поняття «адміністративна відповідальність» звертає увагу, що метою застосування адміністративних стягнень є перевиховання особи в дусі дотримання закону, поваги до правил співжиття, запобігання вчиненню нових правопорушень [5, с. 17]. Представники радянської юридичної науки, зокрема І. О. Галаган, вважали, що застосування адміністративних стягнень до осіб винних у вчиненні адміністративних проступків, переслідують цілі їх покарання, виправлення і перевиховання, охорони суспільних відносин у сфері державного управління [6, с. 41].

Очевидно, що нові наукові підходи до розуміння мети адміністративної відповідальності більше акцентують увагу на перевихованні правопорушника, тоді як положення радянської наукової доктрини та вже

існуючі за часів незалежності України роблять фокус і на покаранні правопорушника. Разом з тим, таке розуміння адміністративної відповідальності як діяльності державних органів щодо застосування примусових заходів необґрунтовано розширює адміністративно-юрисдикційні функції із застосування адміністративних штрафів і інших заходів державного примусу [7, с. 147].

В. О. Продаєвич зважаючи на загальні підходи до розуміння функцій юридичної відповідальності розділяє їх за ступенем прояву цілей юридичної на три групи: основні, загальні й додаткові, які є тим критерієм, за яким можливо відмежувати заходи юридичної відповідальності від інших заходів правового примусу. До загальних функцій В. О. Продаєвич відносить регулятивну і превентивну функції, які притаманні всім видам юридичної відповідальності, а до додатково-класифікуючих потрібно – карну (штрафну) та відновлювальну (компенсаційну) функції [8, с. 318–319].

Отже, виходячи із викладеного, адміністративна відповідальність за порушення корупційного законодавства здійснює виховну, превентивну та регулятивну функції, що ж до карної і компенсаційної функцій, то вони їй також властиві, однак не є переважаючими та такими, що дозволяють відмежувати її від інших видів юридичної відповідальності. Тоді як мета адміністративної відповідальності за порушення корупційного законодавства спрямована на перевиховання правопорушника з тим, щоб попередити скоєння ним правопорушень в цій сфері, що підкреслює значимість виховної і превентивної функцій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмин И. А. Юридическая ответственность и ее реализация: учеб. пособие. Иркутск: Изд-во ИГУ. 2013. 219 с.

2. Крижановська В. А. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України: сучасне розуміння, нові підходи: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів. 2016. 258 с.

3. Общая теория права и государства: учебник; под ред. В. В. Лазарева. Москва: Юристъ. 1996.

4. Бойчук А. Ю. Понятие и признаки юридической ответственности. Legea Si Viata. 2018. С. 11–17.

5. Надобко С. В. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про банки і банківську діяльність: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків. 2016. 198 с.

6. Галаган И. А. Административная ответственность в СССР. Воронеж: ВГУ. 1970. 267 с.

7. Роль В. Ф., Сергієнко В. В., Попова С. М. Адміністративне право України: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 392 с.

8. Продаєвич В. О. Функції адміністративної відповідальності. Актуальні проблеми держави і права. 2006. Вип. 27. С. 314–320.

БЮДЖЕТНА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Чубань В. С.
НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Фінансову безпеку можна розглядати як окремий елемент економічної безпеки держави і як фундаментальну основу її національної безпеки в цілому. Водночас вона представляє собою умови стійкого функціонування фінансової системи держави, забезпечуючи стабільність всіх процесів, які відбуваються в ній, де створюються фінансові умови необхідні для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку держави, збереження цілісності та єдності фінансової системи та подолання різного роду загроз у фінансовій сфері.

У сфері забезпечення фінансової безпеки України з 2014 року відбулася зміна парадигми. Останнім часом реалізується становлення нового етапу знань про сутність фінансової безпеки нашої держави та її значення у процесі функціонування та розвитку України [1].

Фінансова безпека держави є складовою частиною загальної системи безпеки держави поряд з іншими її складовими, які взаємопов’язані та доповнюють одне одного.

Аналізуючи правове забезпечення фінансової безпеки, можна зробити висновок, що поки не чітко визначеною залишається система відповідних установ та управлінських структур, які повинні займатися цією проблемою, концепція їх перспективної розбудови. Також труднощі виникають у процесі реалізації системи фінансової безпеки України, що пов’язані з відсутністю у державі. Вважаємо, що характерними ознаками фінансової безпеки є збалансованість, стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави.

Вважаємо, що структурні елементи фінансової безпеки держави, мають бути наступні (рис. 1).

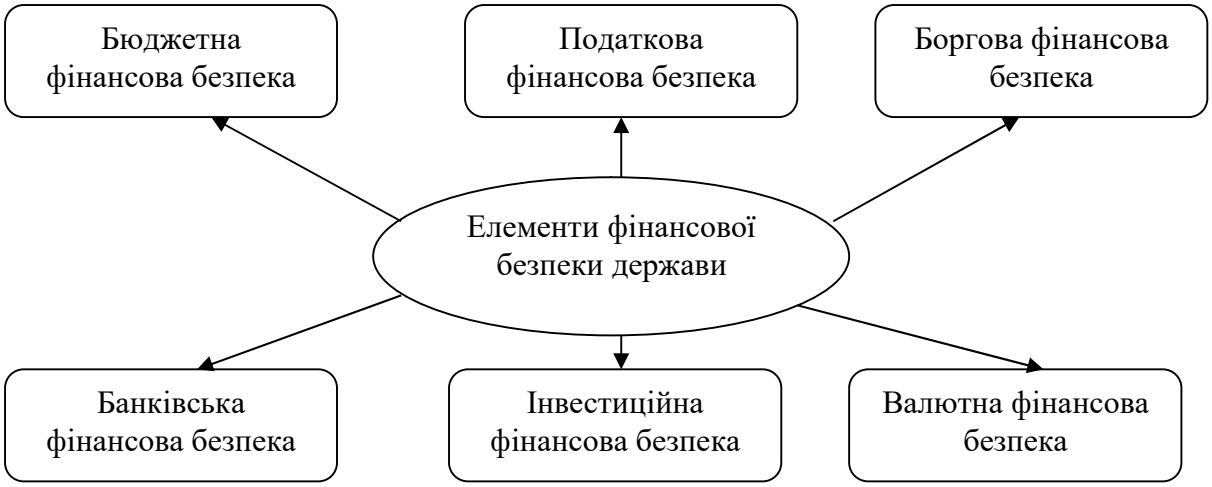

Рисунок 1 – Елементи фінансової безпеки держави

Дослідивши та проаналізувавши нормативно-правову базу, відзначаємо, що поняття «бюджетної безпеки» віднайшло своє законодавче закріплення тільки у наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», де вказується, що бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [3].

Проте провідним нормативно-правовим актом, який на сьогодні визначає правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства, є Бюджетний кодекс України [2].

Відтак залишається невизначеність у бюджетному законодавстві щодо визначення основних термінів. Так, у статті 2 Бюджетного кодексу України надається вичерпний перелік основних термінів, які вживаються у вищезгаданому правовому акті, але відсутність у цій статті такого поняття, як «бюджетна безпека держави» говорить нам про наявну прогалину у законодавстві.

Оскільки базовим правовим джерелом для усієї бюджетної системи нашої держави є Бюджетний кодекс України, тому вважаємо за необхідне у першочерговому порядку внести зміни до статті 2 Бюджетного кодексу України, доповнивши її таким визначенням, як: «бюджетна безпека держави», закріпивши його у наступній редакції. Бюджетна безпека держави як елемент фінансової безпеки – це особливий стан платоспроможності держави, що забезпечує збалансування доходів і видатків державного та місцевих бюджетів й ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи у процесі виконання державною та місцевою владою своїх функцій (державного управління, міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури й охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки та оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики) за рахунок збереження фінансової стабільності (стійкості) бюджетної системи до впливу загроз».

Незважаючи на отримання позитивних результатів реформи бюджетної децентралізації, актуальними залишаються питання формування та виконання місцевих бюджетів. Насамперед це обумовлено відсутністю змін до головного закону держави – Конституції України, а також низки законів щодо адміністративно-територіальної реформи та незавершеністю процесу об’єднання територіальних громад, що негативно впливає на збалансованість та системність бюджетного процесу. Формування дієвої моделі управління державними фінансами залежить від чіткої узгодженості норм бюджетно-податкового законодавства, що в свою чергу є запорукою забезпечення фінансової безпеки держави [1].

Отже, пріоритетним завданням забезпечення фінансової безпеки має стати розробка концепції забезпечення бюджетної безпеки на перспективу для досягнення економічного розвитку та фінансової незалежності України

на шляху до інтеграції в європейський простір не лише у фінансовому, а й правовому полі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки України [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Бригінець Олександр Олексійович; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь, 2017. - 36 с

2. Бюджетний кодекс України : Закон України: від 08.07.2010 № 2456-VI // Верховної Ради України. – 2010. – № 50. – № 50–51. – Ст. 1778.

3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/ l_doc2.nsf/link1/ ME131588.html.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПУБЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕПАРТАМЕНТУ ІНФРАСТРУКТУРИ, РОЗВИТКУ ТА УТРИМАННЯ МЕРЕЖІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОДА

Чубань С. В.
Департамент інфраструктури, розвитку та утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення Черкаської обласної державної адміністрації

Реалізація реформ в Україні потребує значних змін в системі публічної влади, що передбачає суттєве розширення повноважень місцевих органів публічної влади, шляхом децентралізації, перерозподілу повноважень, гармонізації загальнодержавних і місцевих соціально-економічних та гуманітарних програм розвитку тощо. Крім того, в основу публічного управління нині покладено людино орієнтовану ідеологію, сформовану В. Авер'яновим, за якою держава має служити інтересам громадян, діяти на їх благо через усебічне забезпечення пріоритету прав, свобод й інтересів у сфері діяльності публічної адміністрації [1], що може має бути забезпечено адміністративно-публічною діяльністю.

Адміністративно-публічна діяльність – це владна діяльність, у ході якої реалізуються владно-публічні повноваження адміністративних органів. Здійснюючи її в межах наданої компетенції, адміністративні органи мають право приймати нормативні й індивідуальні правові акти, обов'язкові для виконання тими суб'єктами, відносно яких ця діяльність здійснюється, виконувати юридично-владні дії, тощо. Так, основним завданням Департаменту інфраструктури, розвитку та утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення (далі – Департамент інфраструктури) Черкаської ОДА є забезпечення на території області державної політики з розвитку в галузях транспорту, зв'язку, промисловості (крім підприємств із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; постачання електроенергії, газу, пари і

кондиційованого повітря), ведення Єдиного реєстру об'єктів державної власності державного майна, яке відноситься до сфери управління обласної та районних державних адміністрацій та здійснення управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення в межах Черкаської області.

В межах своєї компетенції та завдань у 2018 році Департаментом інфраструктури проводилась діяльність, направлена на покращення стану доріг державного та місцевого значення області, забезпечення сталого транспортного сполучення між населеними пунктами області, належної якості пасажирських перевезень, розгляду звернень громадян щодо вирішення порушених питань, належного функціонування підприємств промисловості. Так, управління інфраструктури та зв'язку проводило роботу, спрямовану на вирішення таких проблемних питань як: 1) виведення з ринку пасажирських перевезень перевізників, які здійснюють перевезення пасажирів без відповідних дозвільних документів; 2) організація роботи з контролю за рухом великовагового автомобільного транспорту; 3) забезпечення транспортним сполученням сільських населених пунктів з районним центром та забезпечення упорядкування автобусних зупинок, що знаходяться на підпорядкованій території; 4) підвищення рівня безпеки дорожнього руху на території області тощо.

Вирішення вище вказаних проблем здійснювалось як шляхом проведення певних організаційних заходів (засідання комісій, проведення нарад, надання окремих доручень), прийняття нормативно-правових актів локальної дії, так і участі у низці заходів спільно з іншими державними органами, громадськими організаціями. Так, прийнято участь у роботі мобільної групи із здійснення перевірок автомобільних перевізників, які здійснюють регулярні перевезення пасажирів без відповідних дозвільних документів автошляхах області; комісійні виїзди на визначені місця для облаштування майданчиків для здійснення габаритно-вагового контролю великовагових та великогабаритних транспортних засобів, які здійснюють перевезення вантажів на автошляхах області, та вжито заходи щодо забезпечення проведення поточного ремонту. Із залученням представників Громадської організації «Всеукраїнська організація «Авто Євро Сила» узгоджено дислокацію 5-и майданчиків, які необхідно облаштувати в першу чергу та інше.

Значна увага приділялась підвищенню рівня безпеки дорожнього руху на території Черкаської області. З 2017 року в області реалізується «Програма підвищення рівня безпеки дорожнього руху на період до 2020 року» за такими напрямками: підвищення рівня експлуатаційних показників на автомобільних дорогах області та вулицях населених пунктів; удосконалення організації та контролю руху транспорту та пішоходів на вулично-дорожній мережі області; удосконалення інформаційно-просвітницької діяльності щодо забезпечення безпеки дорожнього руху серед широких верств населення [2].

Відповідно до чинного законодавства з 01.01.2018 повноваження щодо управління дорогами загального користування місцевого значення передані обласним державним адміністраціям. Нині вони перебувають на

балансі Департаменту інфраструктури Черкаської ОДА. Управлінням автомобільних доріг проведено роботу щодо підготовки та формування переліку об'єктів на проведення поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах. Також сформовано перелік об'єктів першочергового поточного дрібного ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення. Формування вказаних переліків здійснено на підставі наданих пропозицій, що надійшли від районних державних адміністрацій, депутатів різних рівнів, об'єднаних територіальних громад, виконавчих комітетів міських, сільських та селищних рад.

Протягом 2018 року управлінням автомобільних доріг здійснювалися: контроль за ходом виконання та організацією ремонтних робіт на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення, перевірки порушень користувачами автомобільних доріг правил охорони і користування автомобільними дорогами, видалення зелених насаджень, пошкоджень транспортних огороджень; проводилась індивідуальна робота з відповідальними працівниками районних державних адміністрацій, виконкомів органів місцевого самоврядування з надання консультацій, всебічної допомоги в оформленні технічної документації та у вирішенні інших робочих питань, які сприяють покращенню стану автомобільних доріг тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В. Оновлена українська адміністративно-правова доктрина на основі принципу верховенства права. *Часопис Київського університету права*. 2008. № 3. С. 9: URL: http://kul.kiev.ua/ images/chasop/2008_3/2008_3.pdf)

2. Програма підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Черкаській області на період до 2020 року. URL*:* oblradack.gov.ua/oblasn-programi.html

3.Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування. Закон України від 17.11.2016 № 1764-VIII. URL*:* https://zakon.rada.gov.ua/go/1764-19

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

Шестуха І. Є.
НК – Філіпенко А. С., канд. юрид. наук
Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг

На сучасному етапі розвитку Україна стала на шлях побудови правової держави та одним з пріоритетних напрямків є розбудова громадянського суспільства. Необхідною умовою побудови демократичної правової держави є забезпечення прав і свобод людини.

Адміністративне правопорушення (проступок) **-** дія, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, встановлений

порядок управління, за який законом передбачена адміністративна відповідальність. Адміністративний проступок як вид правопорушення відрізняється від злочину за ступенем суспільної небезпеки діяння.

Статтею 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України визначається як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У своїй правоохоронній діяльності Національна поліція використовує ряд засобів, серед яких чільне місце посідає адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність - вид юридичної відповідальності, що виражається в застосуванні повноважними органами і посадовими особами конкретних адміністративних стягнень до осіб, які вчинили адміністративні правопорушення (проступки). На відміну від кримінальної відповідальності адміністративна відповідальність не тягне судимості, відрізняється меншою вагою покарання і більш коротким терміном давності.

На превеликий жаль, жоден нормативно-правовий акт не дає прямого визначення адміністративної відповідальності. Так, згідно з положеннями пункту 22 частини 1 статті 92 Конституції України, адміністративну відповідальність слід визначати як один із основних видів юридичної відповідальності в Україні. Вона є наслідком невиконання чи неналежного виконання суб'єктом правовідносин норм законодавства, що тягне невідворотне реагування держави. Така відповідальність встановлюється виключно законами України.

Із цього робимо висновок про опосередковане визначення змісту адміністративної відповідальності як міри, яка застосовується з метою виховання особи, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Адміністративна відповідальність - засіб підтримання публічного порядку передбачений законодавством, примусове, із додержанням встановленої процедури застосування правомочним суб'єктом, у тому числі й поліцейськими, заходів впливу до осіб, які вчинили адміністративні проступки. Вона є мірою, яка застосовується з метою виховання особи, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Основними рисами, що характеризують адміністративну відповідальність, є:

1) адміністративна відповідальність встановлюється як законом, так і підзаконними актами, або їх нормами про адміністративні правопорушення, тобто вона має власну нормативно-правову основу;

2) підставою адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення;

3) суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути як фізичні та юридичні особи, так і колективні утворення;

4) за адміністративні проступки передбачені адміністративні стягнення;

5) адміністративні стягнення застосовуються широким колом

уповноважених органів і посадових осіб: виконавчої влади, місцевого самоврядування, посадовими особами, судами (суддями) і ін.;

6) адміністративні стягнення накладаються органами і посадовими особами, підпорядкованими їм по службі або роботі осіб - правопорушників;

7) застосування адміністративного стягнення не тягне судимості і звільнення з роботи;

8) заходи адміністративної відповідальності застосовуються відповідно до законодавства, що регламентує провадження у справах про адміністративні правопорушення.

За адміністративне правопорушення законом передбачена відповідальність у вигляді адміністративного стягнення, що накладається компетентними органами.

Що ж стосується думок фахівців в галузі адміністративного права в науковій літературі пропонуються різні визначення поняття адміністративної відповідальності, аналіз яких дозволив зробити такі висновки:

1. Адміністративна відповідальність розглядається як:

- діяльність щодо застосування адміністративних стягнень;
- специфічна форма негативного реагування;
- різновид правовідносин.

2. За основу вище наведених дефініцій адміністративної відповідальності науковці беруть дві основні ознаки:

- адміністративний проступок та адміністративне стягнення.

3. Традиційно адміністративну відповідальність пов’язують із застосуванням примусових заходів, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення і здійснення санкцій.

4. Поняття “адміністративна відповідальність” не слід зводити до поняття “адміністративне стягнення”. Оскільки адміністративна відповідальність включає такі елементи, як державний осуд діяння і особи, яка його скоїла, і застосування до порушника заходів, визначених санкцією порушеної статті закону, тобто адміністративного стягнення.

5. Вважаємо безпідставним визначення адміністративної відповідальності як такої, яка настає за порушення норм адміністративного права, так як норми адміністративного права регулюють: порядок утворення та правове становище суб’єктів державного управління; форми і методи управлінської діяльності; процедуру проходження державної служби; управління окремими галузями тощо.

6. Необґрунтованим вважаємо визначення адміністративної відповідальності як застосування до правопорушників лише адміністративних стягнень, так як в передбачених КУпАП випадках можуть застосовуватись заходи впливу, які за своєю суттю не є адміністративними стягненням [4]

Підсумовуючи викладений матеріал, необхідно відзначити, що визначення поняття та особливостей адміністративної відповідальності має як теоретичне, так і практичне значення. Слушною є думка Д.М. Лук’янця, що “для застосування положення КУпАП за його межами, необхідно мати законодавче визначення поняття адміністративної відповідальності, яке має відображати сутність цього правового явища і містити в собі необхідні та достатні класифікаційні ознаки цього виду

юридичної відповідальності" [5]. Дане питання і досі залишається актуальним через високу кількість вчинюваних діянь і потребує законодавчого реформування. Доцільним буде використання досвіду сусідніх країн, визначення мети заходів впливу, а також мети правових наслідків з подальшою конкретизацією. Тому особливо важливим є удосконалення законодавства у цій сфері.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 20.03.2019)

2. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб./ за заг. ред. А. Т. Комзюка. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Ун-т внутр. справ, 2000.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) : Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10 (дата звернення: 20.03.2019)

4. Чернецький О.Л. Поняття та особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх: теоретико-правові питання. *Форум права*. 2008. № 1. С. 439-444.

5. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ З ФІНАНСОВИМИ ПРАВОВІДНОСИНАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Яківчук Ж. В.
НК – Устинова І. П., канд. юрид. наук, доцент
Національний авіаційний університет

Публічне адміністрування є центральним елементом налагодженої та ефективної життєдіяльності суспільства. Основним завданням на шляху до покращення економічних, соціальних та інших не менш важливих показників в державі є створення ефективного механізму діяльності органів державної влади. Наявність такого явища сприяє якісному здійсненню усіма державними службовцями покладених на них повноважень. Для більш кращого функціонування та виконання відповідних завдань було впроваджено децентралізацію, але досі є необхідними пропозиції щодо її вдосконалення як на загальнодержавному рівні, так і на місцевому. Дані явища також напряму пов'язані з фінансовими правовідносинами та питаннями у сфері трансфертування. Саме тому зазначені положення сприяють актуальності дослідження даної тематики багатьма науковцями, оскільки проблеми, пов'язані з публічним адмініструванням та децентралізацією є обов'язковими для вирішення в найкоротший термін.

Публічне адміністрування є важливим елементом налагодженої та ефективної життєдіяльності суспільства. Воно розкриває основні напрями цілеспрямованої діяльності суб'єктів владних повноважень щодо

виконання адміністративних зобов'язань. Це у свою чергу сприяє якісному виконанню службовцями своїх обов’язків та ефективному користуванню своїми правами.

В європейському праві поняття “публічна адміністрація” розуміється як система органів публічної влади, які виконують свої повноваження у державній сфері виключно в інтересах суспільства [1, с. 14]. Крім органів публічної влади та органів, що виконують делеговані їм органами публічної влади функції, включають і незалежні публічні підприємства та фізичних осіб, в разі виконання ними повноважень офіційних органів. Можна зазначити, що публічним адмініструванням є регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність суб’єктів публічного адміністрування, спрямована на здійснення законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень, надання встановлених законами адміністративних послуг.

На основі вище наведеного визначення публічного адміністрування необхідно зазначити, що у вузькому сенсі публічне адміністрування пов’язане з виконавчою гілкою влади і розглядається як:

1) професійна діяльність державних службовців, яка охоплює всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду;

2) вивчення, розробка і впровадження напрямів державної політики [2].

У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють систему управління, представлену адміністративними інститутами в рамках прийнятої структури влади.

Для того щоб зрозуміти значення існування публічного адміністрування, потрібно спочатку не просто зазначити поняття даного явища та його характерні риси, а потрібно зрозуміти сам зміст публічного адміністрування, його значення для діяльності суспільства тощо.

Тому важливим є вказати на те, що зміст публічного адміністрування визначається як діяльність суб’єкта публічної адміністрації, що спрямована на виконання владних повноважень публічного змісту і яка використовує засоби управління, надання адміністративних послуг, участь у відносинах відповідальності суб’єктів публічної адміністрації, застосування заходів впливу за порушення правил, встановлених публічною адміністрацією [3].

Важливою складовою публічного адміністрування є наявність фінансових правовідносин як у сфері державно-приватного партнерства, так у сфері мобілізації, розподілі і використанні державних фондів-коштів, які надходять у місцеві бюджети. У результаті такого надходження зазначені вище органи публічної адміністрації на основі як нормативно-правових актів загальнодержавного характеру, так і місцевих підзаконних актів складають власну систему видатків та надходжень для потреб окремого регіону.

На основі дослідження системи публічного адміністрування багатьма науковцями можна зробити логічний висновок, що система публічного адміністрування у сфері державно-приватного партнерства шляхом притаманних їй повноважень, засобів та процедур вирішує питання, направлені на регулювання економічної сфери держави, створюючи нормативне поле та умови щодо реалізації суспільно важливих публічних проектів, які характеризуються:

✓ значними фінансовими, майновими, управлінськими витратами державного та приватного партнерів;

✓ довгостроковістю відносин;

✓ солідарною відповідальністю і ризиками;

✓ має на меті виконання функцій проектування, фінансування, будівництва, відновлення, експлуатації, пошуку й обслуговування у визначених законодавством сферах, що в кінцевому рахунку дає значний соціально-економічний ефект [4]

Можна зробити висновок, що перспективи подальших досліджень полягають у пошуку функціональних особливостей публічного адміністрування у сфері державно-приватного партнерствана регіональному рівні, враховуючи напрями державної політики щодо децентралізації окремих владних повноважень та делегування останніх на місцевий рівень, що дасть більше можливостей для реалізації значної кількості проектів в регіонах.

Оскільки важливою складовою публічного адміністрування є фінансові правовідносини, то варто зазначити, що це суспільні відносини, які виникають при залученні, розподілі, використанні фондів грошових коштів і врегульовані нормами фінансового права. Не менш важливим елементом є також проведення децентралізації. Децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних реформ з часів української незалежності.

Головним стратегічним завданням модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів [4].

На основі вище наведених положень можна зауважити, що публічне адміністрування є досить важливим елементом у відносинах з провадження державної політики та у відносинах між державними службовцями. Дане явище є основою впровадження децентралізації та існування фінансових правовідносин під час здійснення публічного адміністрування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції / Т. О. Білозерська // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 11–19.

2. Форми публічного адміністрування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1271122148211/pravo/formi_publichnogo_administruvann.

3. Колпаков В. К. Адміністративно-правові відносини: поняття і види / В. К. Колпаков [Електронний ресурс] // Юридичний науковий електронний журнал. – 2013. – № 1. – Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Kolpakov.pdf

4. Круглов В. В. Публічне адміністрування в процесі державно-приватного партнерства / В. В. Круглов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/2/10.pdf .

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Яковенко С. С.
НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Адміністративно-правовий статус Національного банку України (далі НБУ) визначається його владними повноваженнями щодо управління банківською системою. Відповідно ст. 2 Закону України «Про Національний банк України», НБУ є особливим центральним органом державного управління [1]. Отже, потребує дослідження особливостей адміністративно-правового статусу НБУ в управлінні банківською системою, у тому числі й державними коштами, які в ній акумулюються. Структурними елементами, що визначають особливості адміністративно-правового статусу НБУ є мета (ціль), принципи, завдання, функції і повноваження в банківській сфері.

Конституційну, основну функцію центрального банку, встановлену у ст. 99 – забезпечення стабільності грошової одиниці, варто вважати і ціллю (метою) діяльності НБУ [2]. Інші функції НБУ, враховуючи їх зміст і законодавче визначення, поділяють на публічні (основні, неосновні) та непублічні.

Принципи діяльності НБУ – це загальні засади та основоположні ідеї, які мають правове значення, мету і функціональну спрямованість усіх норм банківського права. До них належать: законність, нормотворчість, єдність, самостійність, взаємодія НБУ з Президентом України, органами державної влади та фінансово-кредитними установами, а також принципи централізації, прибутковості, контролю і відповідальності учасників банківської діяльності.

Відповідно до чинного законодавства мета діяльності НБУ забезпечується виконанням таких завдань, як підтримка цінової стабільності, сприяння додержання стійких темпів економічного зростання та підтримка економічної політики Кабміну України. Ці завдання більш точно конкретизуються у функціях і повноваженнях НБУ.

Державне управління банківською системою і банківською діяльністю здійснюється системою методів правового впливу, що є в розпорядженні керуючого суб'єкта – НБУ, на підставі чинного законодавства. Центральний банк України також має повноваження щодо нормотворчості і контрольної діяльності в банківській сфері, його управлінські рішення є правовими актами. Правове регулювання банківською сферою здійснюється системою юридичних засобів і форм, які є в розпорядженні законодавчих, виконавчих, судових і місцевих органів влади і які забезпечують результативний, нормативно-організаційний вплив на банківські відносини з метою їх упорядкування відповідно до вимог суспільного розвитку. Проте провідне місце в системі правового регулювання банківської діяльності належить НБУ внаслідок його конституційних повноважень. Правове регулювання банківської діяльності охоплює засоби його управління.

З погляду юридичної науки адміністративно-правовий статус НБУ можна простежити на декількох рівнях: конституційному; спеціальному законодавчому; підзаконному (на рівні актів НБУ). Конституційній рівень правового статусу НБУ пов'язується з метою його діяльності та повноваженнями, притаманними виключно головному банку країни [2].

На законодавчому рівні правовий статус Національного банку визначається тим, що він виступає як державний, центральний, особливий, економічно самостійний, правотворчий, головний розробник грошово-кредитної політики держави, організатор розрахунків і банківської діяльності в цілому. На підзаконному рівні закріплено правове положення окремих підрозділів та служб самого банку.

Особливості адміністративно-правового статусу НБУ реалізуються в повноваженнях, що притаманні лише цьому органу державного управління банківською діяльністю. В юридичній літературі сформувалася позиція стосовно особливого статусу центрального банку, яка характеризується відповідними рисами. Зазначається, що він має бути: єдиним емісійним центром, який має монопольне право грошової емісії на території країни, зберігає і враховує національні золотовалютні резерви; банком уряду, зобов'язаним підтримувати державні економічні програми, здійснювати кредитування дефіциту державного бюджету, розміщувати державні цінні папери; органом стабільності національної грошової системи; кредитувати комерційні банки за нестачі у них коштів; органом банківського нагляду, що підтримує необхідний рівень стандартизації в національній кредитній системі [3, 71]. Вказані риси притаманні і НБУ.

Варто зазначити, що особливості адміністративно-правового статусу НБУ визначає і його правова природа. З одного боку, Національний банк є юридичною особою і може укладати цивільно-правові угоди з комерційними банками і державою, а з іншого – він має широкі владні повноваження щодо управління грошово-кредитною системою держави. Тобто мова іде про подвійну правову природу НБУ. Вагомою рисою, що визначає особливості адміністративно-правового статусу НБУ є його незалежність, що має інституційний та фінансовий рівні.

Здійснення Національним банком України господарської діяльності та виконання ним одночасно адміністративно-контрольних повноважень не відбуваються незалежно одне від одного. Укладаючи цивільно-правові угоди з комерційними банками з метою реалізації свого господарського інтересу, НБУ насамперед цілеспрямовано впливає на розвиток системи кредитних установ та визначає кредитну політику в державі. Умови, згідно з якими укладаються такі угоди, визначаються Національним банком у межах загальної державної грошово-кредитної політики. Отже, управління грошово-кредитною системою України Національний банк здійснює у два способи: по-перше, за допомогою владних приписів, по-друге, економічними методами, тобто шляхом укладання різноманітних угод з комерційними банками та іншими організаціями.

Таким чином, особливостями адміністративно-правового статусу Національного банку України є те, що це – єдиний державний орган, який відповідає за вирішення наступних завдань у фінансовій системі:

забезпечення стабільності фінансової і банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів шляхом здійснення повноважень в адміністративній та індикативній формі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національний банк України. Закон України від 20. 05. 1999 р. № 679-XIV (ред. 07.02.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14

2. Конституція України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96 ВР (ред. 21.02.2019 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/ go/254к/96-вр

3. Національний банк і грошово-кредитна політика : підручник / за ред. А. М. Мороза. К.: КНЕУ, 1999. 368 с.

LEGAL FRAMEWORK FOR THE INTERACTION OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES WITH FINANCIAL INSTITUTIONS ON COMBATING MONEY LAUNDERING AT THE INTERNATIONAL LEVEL[1]

Steblianko A. V.
Sumy State University

The basis of the effective interaction of law enforcement agencies with financial institutions on combating money laundering is proper administrative and legal regulation, which pays a special role in the system of legal foundations. Administrative legal rules regulate the issues related to the main aspects of the interaction between these subjects.

We consider it appropriate to start considering this issue with a brief description of the conceptual and categorical apparatus. In general, the provisions in the field of law imply guiding actions that are principles of legislation. Thus, the legal framework for the interaction of law enforcement agencies with financial institutions on combating money laundering is a set of legal acts that form the basis of the legal regulation of interaction between these subjects.

In terms of this issue, an important place belongs to international legal acts, the consent to which must was granted by the Verkhovna Rada of Ukraine. These acts include, for example:

1. The United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances [1] of December 20, 1988, which recognized the money laundering from illicit drug trafficking to be a crime, and Article 3 of this Convention provides an explanation of the notion of “money laundering”.

2. The Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime [2] of November 8, 1990, which, unlike the previous Convention, recognized money laundering both from illicit drug trafficking and from other types of criminal activity as a crime. The list is enshrined in Article 6 of this Convention.

[1] Completed within the framework of the project “System of criteria for external monitoring of the activities of a unified law-enforcement agency in the field of ensuring financial and economic security of the state” (No. 118U003575)

3. The United Nations Convention against Corruption [3] of October 31, 2003, according to which each State Party establishes a comprehensive internal regime for the regulation and supervision of the activities of banks and non-bank financial institutions for preventing and detecting all forms of money laundering; and provides administrative, regulatory, law enforcement and other anti-money laundering agencies the possibility to cooperate and exchange information at the national and international levels, according to its internal law (Article 14); applies (in accordance with the fundamental principles of its domestic law) a number of legislative and other measures that may be necessary for the recognition of crimes committed intentionally (Article 23). This article deals with money laundering.

Direct cooperation as a form of interaction between national agencies and the private sector is described in Article 39 of the above-mentioned Convention, according to which each State party takes such measures as may be necessary to encourage (in accordance with its domestic law) cooperation between national investigating and prosecuting agencies and private sector organizations, in particular financial institutions, with regard to the commission of crimes defined by this Convention. Instead, measures aimed at preventing money laundering are provided for in Article 52 of the United Nations Convention against Corruption.

4. The Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism [4] adopted on 16 May 2005, containing a number of important provisions concerning counteraction to the money laundering, in particular, the clarification of the use of the terms “income”, “property”, specifies the list of measures that can be taken by the parties to the Convention to prevent money laundering, etc.

Section 2 of this Convention is important regarding this issue. It is dedicated to assistance in an investigation by responding to requests for information on bank accounts and banking operations, as well as on monitoring banking operations.

5. Directive (EC) No. 2015/849 of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering and terrorist financing, amending Regulation (EC) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and Council and Commission Directive 2006/70/EC [5] as of May 20, 2015, which extends to financial institutions, provides for a series of provisions aimed at preventing money laundering in the financial sector. In particular, such provisions include: the creation of national data lists on ultimate beneficiaries of legal entities conducting business in the countries of the European Union, which can be used by banking institutions; change of approaches to risk assessment; facilitating the exchange of information between countries, etc. We note that most of the provisions of the Directive are already implemented in Ukrainian legislation aimed at preventing and counteracting the money laundering.

Thus, the considered international legal acts serve as the legal framework for the interaction of law enforcement agencies and financial institutions in the specified area. At the same time, the list of the above-mentioned conventions and directives as international legal acts concerning both general provisions on

money laundering and certain aspects of interaction between law enforcement agencies and financial institutions in the area of combating the money laundering is not exhaustive. The above list, in our opinion, contains the most significant provisions related to our study.

REFERENCES

1. The United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of December 20, 1988 // Database «Legislation of Ukraine».URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096.

2. The Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime of November 8, 1990 // Database «Legislation of Ukraine». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029.

3. The United Nations Convention against Corruption of October 31, 2003 // Database «Legislation of Ukraine». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18.

4. The Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism of May 16, 2005 // Database «Legislation of Ukraine». URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/994_948.

5. Directive (EC) No. 2015/849 of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering and terrorist financing, amending Regulation (EC) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and Council and Commission Directive 2006/70/EC of May 20, 2015 // Official Journal of the European Union.URL: http://www.sdfm.gov.ua /content/file/Site_docs/2016/20160516 /DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm.

Секція 8. Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ТА ЗЛОЧИН: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ

Антоненко А. Я.
НК – Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

В Україні запроваджено інститут кримінальних проступків. Відповідні зміни, які покликані спростити процедуру розслідування правопорушень невеликої тяжкості, були внесені до Кримінального кодексу України.

Закон про кримінальні проступки дозволить розслідувати нетяжкі злочини за спрощенню процедурою, що значно розвантажить слідчих. До прийняття цього законопроекту лише слідчі здійснювали досудове розслідування за всіма заявами та повідомленнями, в яких містяться відомості про кримінальні правопорушення. Після введення поняття «кримінального проступку» та спрощеної процедури його розслідування слідчі зможуть сконцентруватися на розкритті тяжких та особливо тяжких злочинів[1].

За новим законом кримінальний проступок є одним з видів кримінального правопорушення (другим є злочин), за вчинення якого передбачено кримінальну відповідальність.

Кримінальний проступок –кримінальний проступок є діянням (дією чи бездіяльністю), за вчинення якого передбачене покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян (51 тис. гривень) або інше покарання, не пов’язане з позбавленням волі. Водночас злочини поділяються залежно від строку покарання у вигляді позбавлення волі та розміру штрафу: тяжкі та особливо.

Злочин — це передбачене Кримінальний кодекс України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Злочин завжди є діянням людини, що посягає на найбільш важливі суспільні відносини, які склалися і є визнаними та прийнятними в суспільстві, внаслідок чого вони охороняються кримінальним законом[2].

Цікаво, що за готування до вчинення кримінального проступку (на відміну від злочину) особа не притягатиметься до відповідальності. Таким чином законодавець просто переніс злочини невеликої тяжкості в категорію проступків, обґрунтовуючи таку дію тим що можливість і доцільність такого поділу на існуючу значно меншу ступінь суспільної небезпеки злочинів невеликої тяжкості порівняно з злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами.

Новий законопроект передбачає вилучити із Адміністративного кодексу норму про керування транспортом у нетверезому стані та внести її до Кримінального кодексу, зробивши кримінальним проступком (покарання - штраф 17-34 тис. грн і заборона керувати до трьох років; а при повторному порушенні - до 51 тис. грн із забороною керувати від 2 до 3 років).

Окрім того, до кримінальних проступків хочуть віднести деякі злочини середньої тяжкості, зокрема крадіжку; незаконне виготовлення / зберігання / пересилання наркотиків або їх аналогів без мети збуту тощо.

Передбачається, що розслідування проступків буде проводитися у формі дізнання зі спрощенням процедури, включаючи скорочені строки - не більше місяця з дня повідомлення про підозру.

Право проводити дізнання мають намір надати поліцейським; представникам Служби безпеки; органам, які контролюють додержання податкового законодавства, представникам Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби України, НАБУ. Під час дізнання той, хто його проводить, користується повноваженнями слідчого.

Якщо випадок невідкладний, дізнавач до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань матиме право оглянути місце події; відібрати пояснення; провести медичне освідування; зняти показання техніки - зокрема фото та відео, якщо йдеться про порушення безпеки руху; вилучити знаряддя вчинення проступку, речі і документи.

Підозрюваного у вчиненні кримінального проступку зможуть затримати: на три доби - якщо особа чинить опір правоохоронцю, відмовляється припинити чинити порушення, намагається втекти; на добу - якщо людина нетверезa та може завдати шкоду собі та оточенню.

Процесуальні джерела доказів у провадженні про проступки - це, зокрема, свідчення осіб, результати медосвідування, висновок спеціаліста, результати зйомки фото/відеокамер на дорогах, протокол вилучення знарядь проступку, речей і документів.

Згідно з законопроектом, прокурор зобов'язаний не пізніше трьох днів після отримання повідомлення про підозру особі разом із матеріалами дізнання (а якщо затримали нетверезого підозрюваного - протягом 24 годин) або закрити кримінальне провадження, або повернути матеріали дізнавачу і подовжити строк дізнання, або звернутися до суду з обвинувальним актом, а при ознаках скоєння злочину направити провадження для проведення досудового слідства.

Суд, отримавши обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку, має протягом 5 днів або у разі затримання підозрюваного у визначенні строки затримання призначити судовий розгляд. Якщо обвинувачений не оспорює встановлені обставини порушення і згоден з розглядом обвинувального акта, суд розглядає обвинувальний акт без розгляду у судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження[3].

Закон набирає чинності 1 січня 2020 року.

Отже, у будь-якому разі незважаючи на зміни, громадянам варто бути уважними у повсякденному житті, знати свої права та межу повноважень

працівників охоронних органів. Так чи інакше, але запровадження інституту кримінальних проступків буде мати позитивний вплив на криміногенну ситуацію у країні, оскільки багато діянь будуть вважатися менш небезпечними та покарання за них буде більш м'якими. Ми повинні спиратися на досвід зарубіжних розвинених країн, де відбувається класифікація кримінально караних діянь, та прагнути вдосконалювати національне законодавство, оскільки дотримання прав і свобод людини – основне завдання держави, яке також втілюється шляхом захисту населення від злочинних посягань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Федотов Г.В. Щодо поняття «кримінальний проступок» у кримінальному праві України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Юриспруденція. – 2016. - № 19. – С. 103-105.

2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. – зі змінами.

3. Малишев В.С. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків». – Інтернет ресурс. – Режим доступу: https:// w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2 /webproc34?id=&pf3511= 48706&pf35401.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 396 КК УКРАЇНИ (ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНУ)

Рень Ю. В.
НК – Денисов С. Ф., д-р юрид. наук, професор
Академія Державної пенітенціарної служби

Умовою побудови правової та соціальної держави в нашій країні в пергу чергу постає вирішення низки невідкладних завдань, що стоять перед суспільством, державою і юриспруденцією. Серед цих завдань однією з найважливіших виступаєзапобігання злочинності, що в сучасних умовах створює реальну загрозу безпеці країни.

Досить велику суспільну небезпеку становлять злочини проти правосуддя, серед яких досить вагоме місце посідає приховування злочинів, що передбачене статтею 396 КК України, що перешкоджає встановленню об'єктивної істини про злочин та спрямований на повне або часткове ухилення винної особи від відповідальності.

Проблемам кваліфікації заздалегідь не обіцяногоприховування злочину із суміжними складами злочинівприділяли увагу такі вчені, як П.П. Андрушко, Т.М. Гуд, О.В. Глухова, М.Й. Коржанський, О.М. Крапівіна, Н.І. Мазур, А.Д. Макаров, Б.Т. Разгільдієв, Б.Г. Розовський,О.О. Чаричанський та ін. Між тим не було проведено комплексного дослідження співвідношення

заздалегідьне обіцяного приховування злочину та придбання чи збуту майна, завідомо отриманого злочинним шляхом.

Приховування злочинів впливає на важливу і ефективну систему правосуддя та вчасне і якісне запобігання злочинів, виявлення винних та забезпечення вірного застосування норм кримінального закону. Для кримінологічної науки діяльність з приховування злочину – це об'єкт пізнання, що розглядається з точки зору кількісно-якісної характеристики даного складу злочину.

Приховування як діяння злочинне та кримінально каране посягає на відносиниправосуддя, перешкоджає нормальному функціонуванню правоохоронних органів, запобіганню злочину та виявлення особи злочинця. Відтак, дії причетної до злочину особи, якавчиняє заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину, суттєво ускладнюють роботу відповідних правоохоронних органів, заважаютьвикриттю особи злочинця та, як наслідок, призначенню справедливого покарання.Отже, під приховуванням злочину, злочинця чи наслідків злочину слід розуміти дії особи, яка не має відношення до злочинної діяльності певної особи, аленадає певну допомогу в приховуванні факту скоєння, самого злочинця, знарядьзлочину чи здобутого майна[1, с. 602].

В аспекті правоохоронної діяльності приховування необхідно розглядати як соціально небезпечне явище. Воно може виявлятись в актах злочинної поведінки, забезпечувати вчинення злочинів, перешкоджати правосуддю.

З об'єктивної сторони приховування характеризується активними діями, пов'язаними з приховуванням злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, слідів особливо тяжкого злочину. Приховування злочину може бути виражено в наданні злочинцеві приміщення, транспортних засобів, одягу, в наданні документів, тощо. Приховування знарядь і засобів вчинення злочину може бути виражено в приховуванні вогнепальної або холодної зброї і інших засобів для вчинення злочину. Приховування слідів злочину пов’язане з їх знищенням, маскуванням тощо. Приховування завжди пов’язане з будь-якими фізичними діями, випадки інтелектуального сприяння злочинцю не можна розглядати в якості приховування. Такі сприяння кримінально карані, якщо вони містять ознаки інших злочинів (завідомо неправдиве повідомлення тощо).

Приховування може бути вчинено лише з прямим умислом. Винний усвідомлює, що він сприяє приховуванню особи злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, його слідів і бажає цього.Особа повинна усвідомлювати закінчений характер злочину, який вона приховує. Мотив і мета при цьому на кваліфікацію впливати не повинні. У деяких випадках приховування може бути пов’язане з використанням свого службового становища, що буде містити ознаки декількох діянь, а відтак і відповідальність має наступати по сукупності злочинів.

Заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочинупо своїй юридичній природі є суспільно небезпечними діяннями особи, яка перешкоджає різними способами, передбаченими в законі,

здійсненню правосуддяпо відношенню до визначеного раніше скоєного злочину. По своїм об'єктивнимознакам приховування може виражатися у приховуванні чи самого злочинця, чизнарядь злочину, слідів злочину, чи предметів, здобутих злочинним шляхом. Приховування виражається в активних діях. Цим воно відрізняється від недонесення.Приховування здійснюється вже після того, як винний скоїв злочин, тому воно несприяло скоєнню виконавцем злочину, не перебувало з ним у причинному зв'язку. Лише в тих випадках, коли приховування було заздалегідь обіцяно виконавцюдо скоєння ним злочину, його можна розглядати дійсно як пособництво. В даномувипадку воно сприяє вчиненню злочину та перебуває з ним у причинному зв'язку [2, с. 593].

У вітчизняній літературі зустрічається думка стосовно того, що приховуваннязлочину, злочинця та наслідків злочину може проявлятися у формі бездіяльності,шляхом пасивної поведінки. В якості прикладу наводилась бездіяльність посадовоїособи, на яку покладався службовий обов'язок сприяти розкриттю злочину [3, с. 10]. Навряд чи можна погодитися з думками авторів, які вважають, що в разі, якщо при придбанні, отриманні або збуті майна, отриманого злочинним шляхом, особа має на меті приховати злочин, то її дії утворюють сукупність злочинів: приховування злочину та придбання, отримання, зберігання або збут майна, завідомо отриманого злочинним шляхом. Норми, які встановлюють відповідальність за приховування злочину (ст. 396 КК України) та за придбання, отримання, зберігання або збут майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 198 КК України), перебувають у конкуренції між собою. Повинна застосовуватися ст. 198 КК України, оскільки вона має перевагу перед ст. 396 КК України, тому що остання передбачає лише частину того, що скоїла особа, яка придбала, отримала, зберігала чи збувала майно, одержане злочинним шляхом. Ідеальна сукупність норм – ст. 396 і ст. 198 КК України – виключається[4, с. 64].

Отже, розглянуті способи вчинення приховування злочинів є практично значущими під час дослідженнякримінальних правопорушень, внаслідок виявлення ознак приховування, оскільки відображає закономірності розвитку дій щодо приховуваннязлочину, висвітлює зв'язки між подією злочину та діями особи з готування, учинення та приховуванняпротиправного діяння.

Дослідження способів приховування злочинів допомагає при виявленні латентних правопорушень у цій галузі. Це також сприяє впорядкуванню системи тактичних прийомів,підвищенню ефективності слідчих дій, плануванню роботи з профілактики злочинів проти правосуддя. Глибоке й повне вивчення запропонованих способів приховування злочинів надає змогу оптимізувати процес їх запобігання і застосування як попереджувальних, так і профілактичних заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пілявська Л.М. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинцята наслідків злочину як один із видів причетності до злочину. Актуальні проблеми держави і права. URL:http://www.apdp.in.ua/v68/90.pdf (дата звернення: 22.03.2019р.)

2. Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. М., 1961. 666 с.

3. Ковалев М. И. Уголовная ответственность за укрывательство преступлений по советскому уголовномуправу :автореф. ... дис. канд. юрид. Наук. М., 1952. 23 с.

4. Беніцький А.С. Розмежування заздалегідь не обіцяного приховування злочину та злочину, передбаченого статтею 198 КК України. Південноукраїнський правничий часопис. Правова система:теорія і практика.URL: file:///C:/Users /home/Downloads/Pupch_2014_4_18.pdf(дата звернення: 23.03.2019р.)

PROBLEMS OF CARDING OPERATION IN THE FIELD OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Dumchikov M. O.
Sumy state university

Of course, the emergence and functioning of carding as one of the most widespread cybercrime could not appear and gain such popularity without any reason. First, Ukraine is at the moment one of the leaders among the countries for stealing money from credit cards, as well as one of those countries that in no way prevents the commission of such crimes, even does not protect its citizens from such actions. Because of this, it is believed that Ukraine is the most comfortable country for carding.

Consider some factors that play a significant role in the functioning and development of cybercrime, and carding including:

• Social networks in people's lives. Recently, social networks and the Internet are very much affecting each of its users. Since you can already find a lot of information, almost every person, in open access. And besides, we are sure that special services or structures fighting such crimes have access to more information that allows them to counteract such crimes more effectively, but as you can see now: in Ukraine, such measures are minimal or not at all.

• Easy access to crime-related information, such as carder forums, where they plot out phased actions for committing such crimes, security measures for the perpetrator, and similar information that is publicly accessible for anyone who has the ability to access the Internet .

Consider the methods of committing carding, we divided them into two groups:

The first group is fraud with ATMs

1. Previously, it was very popular to use fake ATMs. The work of criminals was very simple: to find an ATM, to write in its system the appropriate program and to issue for the present. Anyone will not understand any tricks, since the principle of work is identical to that of an ordinary ATM, but the fake will give an error, after reading and copying information from the card in advance, and then giving it back.

2. Lebanese loop. This method consists in inserting a loop in the slot of the machine, made in a special way from the ordinary photographic film. A man who wants to withdraw money from such an ATM inserts a card into him, causing it to jam. But here comes the perpetrator and offers his help. A person enters a pin-code from the card, but again nothing comes out. Then the "assistant" says: "Sorry, did not work out" and goes. When the owner of the card goes, the "helper" returns and removes money from the card. One can come to the conclusion that such a method is not very popular, due to some factors: it needs a "naive person" who agrees to help from a stranger, and the attacker needs an associate who works at the bank so that the latter does not pay attention to the incomprehensible actions with the ATM , it is also necessary to coincide certain circumstances for the successful completion of this crime.

3. Skimming. When using this method, above the panel of this ATM hangs a false panel, which can transmit received numbers and pin codes of plastic cards with the help of SMS messages. Inside such a fake panel, install the inside of a mobile phone and a special program that transmits data.

The second group is online fraud:

1. The source of information for carders is hackers. By hacking various online stores or other sites where you need to enter the details of the card, you can get information about the card number, its PIN code, the owner, etc. The resulting data is then transferred to the net plastic cards by special software, after which, as a rule, the people concerned either withdraw cash from these cards, or purchase any goods, but they are safe for them.

One of the most popular types of carding is fraud on a variety of trading platforms such as OLX, Amazon, EBay, Aliexpress, etc. This is a fairly widespread way, since it's much cheaper to buy stuff than regular stores, as well as things that are no longer available for free and, accordingly, are more valuable and interesting to individuals. But here and there can not do without cheating:

• Almost all sellers do not mind to send the goods to the buyer, having received a payment in advance on their card. The crook calls the seller, is interested in the goods, may even bargain, and then agrees to send money to the card. But by all means, he tries to find out as much information as possible about payment details. And then the situation may end with different results.

• The next course of events is possible. Telephone call from a bank employee. The seller receives a call allegedly from a bank employee who reports that the seller has received a payment from a certain person, but to enter the money you need to specify a number from the SMS. However, after such confirmation, it turns out that the amount specified in the SMS was not credited, but was written off from the seller's account.

2. Social engineering or, in other words, criminal intelligence. The offender, starting to communicate with the victim, is trying to persuade a person in various ways before disclosing her personal information, by fraud, - it seems to him who he is not really. There are several types of social engineering: pretext, phishing, road apple, pharming, vingiving, reverse social engineering, etc.

If the carder, using the method of social engineering, learned from the seller about the expiration date of the card, CVV-code, he will be able to pay any purchase on the Internet, with great ease.

With the onset of holiday sales, many buyers of Amazon eBay and Aliexpress, both in the United States, Europe and all over the rest of the world, became targets of fraudsters who massively sent phishing letters to buyers to lure personal information, including credit card details.

Of course, everybody wants his order to come as soon as possible and to be in a state of inferiority, and when problems arise with their orders, the buyers in any way try to solve such problems as quickly as possible, therefore neglect their vigilance and do everything they say. Emails of similar victims receive messages that do not differ from the actual emails of the online store. The letter refers to the standard scheme that the order has certain problems and in order to solve them, you must re-enter the details of the payment card and possibly other personal data.

1. Purchase and sale of game accounts. . This method is quite simple, it consists in the fact that the crook buys his accounts for money from a stolen card or its requisites, on an online store created by him in advance. There are also ways to buy a gift card (gift cards on such services as Steam, Origin, GooglePlay, Ebay, Amazon, Apple (iTunes, AppStore, etc.), and then sell them.

2. Checker-parsers. This method is automated, but it requires special programs:

a) Parser is a program that collects certain information from a site, such as game account logins or mail.

b) Brutus is a program that makes it easier to scan accounts, for example: you have 20 accounts, and you wanted to check out Origin-accounts, so that you do not enter your login and password and see if the correct password is on the way, the rogue program takes the account and checks for Validity (registered with this account in one service or another, and checks for a valid password for this login / mail). That is, the router automatically logs on to some service, if the password has approached the login / mail then the account is valid (valid).

c) Checker is a separate program or part of the Brutus program that validates a valid account for the presence of games or money on it. To check accounts through a checker, they must first be rolled over with a routine.

After analyzing the methods of committing carding, it is possible to develop some forecasts for its further development, and strategies for preventing and counteracting such crimes.

CRIMINAL LEGAL CHARACTERISTIC OF SOCIAL ENGINEERING AS A WAY OF COMMITTING FRAUD

Pahomov V. V., Doctor of Law, Associate Professor
Sumy state university

Today, the phenomenon of social engineering becomes an integral part of cybercrime. It is a certain manipulative method of influencing the emotional and natural behavior of a person who helps to force the victim to give the scammers all the necessary information. There are many different methods of using social

engineering, but the main ones are the manipulation of human fears, interest or abuse of trust. The victim of social engineering can be, as during personal communication or use of digital gadgets and on the Internet. One of the most popular tools of social engineering is phishing - a kind of internet fraud that aims to capture information of a private nature fraudulently.

According to world statistics, the number of hacker attacks using social engineering methods has steadily increased , in 2015, such attacks hit 37% of financial institutions in the world . In order to increase the effectiveness of protection from typical attacks, it is necessary to constantly investigate the most common types of fraud, analyze the actions of intruders, as well as to build the appropriate security system [4].

It is with the help of such simple and easy actions that affect the psychological characteristics of the human person. The fraudsters are trying to seize our personal data (other confidential information) with a clearly more negative purpose than filling out a questionnaire for getting a bonus card in a popular store.

Social engineering is based on the psychological features of a person, such as:

- the principle of reciprocity;

- the principle of social verification (you evaluate your behavior in the context of the behavior of the majority);

- Respect for authorities (you will be more confident with a doctor and a policeman than an average person). All these principles apply to "offline" fraud, but they have their own specifics when committed online [1].

To analyze the effectiveness of combating social engineering as one of the manifestations of cybercrime, you need to get acquainted with the main methods of its application in practice. Yes, they include the following.

Phishing an Internet fraud view whose main purpose is to access the victim's confidential information, built on sending letters from financial institutions or Internet portals, followed by the introduction of a password or downloading a virus program. This method of Internet fraud is achieved through the distribution of emails on behalf of popular dreams, financial institutions [5].

Whisking the name of this type of Internet fraud went from the previous one and consists in imitating calls to the mobile phone, as if from a banking institution (with a pre-recorded voice) and receiving a request for communication with the bank to confirm this or that information. In this case, the victim is required to say his password or other confidential information required for access to bank accounts [3].

Spear Phishing. If regular phishing involves sending millions of generated e-mail messages mail to different users, then the purpose of spam phishing is only specific users. Emails used for spam phishing are configured for specific recipients, with their names and personal information in order to make the messages more legitimate and plausible.

Reverse social engineering. Realization of this method can be carried out only in the case when the swindler pre-acquaintes with the victim and deserves its trust. In this case, the victim himself turns to the rogue (for example, the system administrator), asking to help restore the lost file (which has been hidden

by the crook). At the same time she is notified that such an action can be done as soon as possible only by going to her account. Thus, the victim at his own discretion tells all the information a scammer.

Fraud related to purchases via the Internet. The low price of a product, much lower than its competitors, requires a full or partial prepayment, must immediately alert the buyer. Such a fraud scheme is the most widespread one. The seller places a low price, but always requires a prepayment, full or partial, to refuse to pay to the department of delivery. In such cases, the buyer pays the goods, its part or the cost of delivery quite often remains with nothing. The main rule of shopping on the Internet - make a prepayment only to proven vendors, with others pay for goods after receipt.

In order to prevent an attack by using instant messaging services, you need to choose one platform for such exchanges, define the principles for setting up new contacts, and use high-quality passwords to access your account.

However, in the field of legal science, more interesting for the study is not advice how to protect themselves from negative manifestations of social engineering, and legal problems of protection against this phenomenon [1].

In 2016, significant progress was made in the fight against cybercrime as a whole. The President of Ukraine signed the Decree, which entered into force the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of January 27 "On the Strategy of Cybersecurity of Ukraine".

This document states that, together with the benefits of the modern digital world and the development of information technology, cases of illicit collection, storage, use, destruction, distribution, personal data, illegal financial transactions, theft and fraud in the Internet are now actively spreading. Modern information and communication technologies can be used to carry out terrorist acts, in particular by breaking the standard modes of work of automated control systems of technological processes at infrastructure objects. Politically motivated activity in cyberspace is becoming more widespread in the form of attacks on government and private websites on the Internet.

Analysis of this document allows us to identify the following key provisions:

1. The main threats to the cyber security of Ukraine are identified and the Russian Federation is mentioned as a potential source of such threats, as well as their factors are described;

2. The main tasks of the national system of cyber security are fixed and the relevant bodies and their sphere of responsibility are specified;

3. The main priorities and directions of ensuring the cyber security of Ukraine (one of which is carrying out exercises on emergencies and incidents in cyberspace) is determined;

In addition, by the Decree of the President of Ukraine №. 32/2017 On Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated December 29, 2016, "On threats to cybersecurity of the state and urgent measures for their neutralization", the mentioned decision of the National Security and Defense Council was put into effect. This decision draws attention to the most important steps to protect critical infrastructure objects from cyber-attacks, as well as requirements to the Cabinet of Ministers of Ukraine to develop legislative

proposals for the implementation of the provisions of the Convention on Cybercrime [2].

These acts are mainly aimed at establishing the foundations for building a powerful cybersecurity system in Ukraine, but only a small number of their provisions can very closely relate to the cybersecurity of individuals. On the one hand, this is due to the political situation in the country, however, in my opinion, it is impossible to forget about the interests of citizens of Ukraine and other persons, even due to the unstable situation in Ukraine.

Based on the foregoing, one can conclude that countering cybercrime is an important component of protecting the national interests of the state. Cybercrime has already become a big issue for the world, which needs immediate resolution. Law enforcement agencies are trying to be at the forefront of combating these crimes: special units are created to fight cybercrime, legislators adopt new laws, banking and financial institutions, within their competence, carry out preventive work with the population, providing appropriate recommendations for the safe use of the Internet. However, the loss of citizens and the damage to the state and the private sector from the illegal actions of Internet fraudsters is constantly increasing. Cybercrime, like any other crime, is not only a legal and a social issue. It is necessary to create a unified classification and a formal model of cybercrime that will facilitate and counteract cybercrime, and investigate cybercrime. The organization of the information security system should be comprehensive and based on a thorough analysis of possible negative consequences. The main way of protecting from social engineering methods is to train employees. All company employees should be warned about the risk of disclosure of personal information and company confidential information, as well as ways to prevent data leakage.

REFERENCES

1. Соціальна інженерія // Вікі-знання/Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. URL: http: // wiki.tstu.edu.ua/Соціальна_інженерія (дата звернення: 27.02.2019).

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації" – Указ Президента України №32/2017 2017 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/documents/322017-21282.

3. The Social Engineering Infographic // Security trough Education: a free learning resourse/Social-Engineer, Inc. Apr. 28, 2014. URL: http://www.social-engineer.org/social-engineering/social-engineering-infographic/ (дата звернення: 27.02.2019).

4. Gunn J. Social Engineering and How to Win the Battle for Trust // VASCO: blog. Nov. 5, 2015. URL: http://blog.vasco.com/electronic-signature/social-engineering-win-battle-trust-infographic/ (дата звернення: 31.10.2016).

5. Що таке фішинг? // GoDaddy: сайт. URL: https://ua.godaddy.com/help/sho-take-fishing-346 (дата звернення: 10.11.2016).

Секція 9. Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ НА ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Бабкіна А. С.
НК – Маланчук П. М., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

Участь перекладача у кримінальному провадженні передбачено КПК України, а саме ст. ст. 56,66, 68 тощо. Так, якщо учасник кримінального провадження не володіє, або недостатньо для розуміння володіє мовою судочинства, йому надається право на перекладача. Аналогічна норма міститься і у Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод. У підп. «е» п. 3 ст. 6, зазначено : «Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення, якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - має право одержувати безоплатну допомогу перекладача [2].

В свою чергу суд повинен з'ясувати чи дійсно така особа не володіє мовою судочинства. Проте з аналізу чинного законодавства України, можна зробити висновок про те, що критерії оцінювання, за якими суд має з'ясовувати даний аспект, відсутні. Фактично, оцінка інформації щодо володіння мовою судочинства учасником кримінального провадження залишається на суб'єктивний розгляд суду.

Так, наприклад, в Ухвалі Ізюмського міськрайонного суду Харківської області від 26 жовтня 2018 року, громадянину Азербайджану відмовлено у залученні перекладача. Як вбачається з матеріалів справи, «особа 2, який є громадянином Азербайджану, проживає на території України. Із звукозапису судового засідання стало відомо, що він розуміє українську мову, давав зрозумілі відповіді на поставлені йому українською мовою питання, вказував про те, що розуміє в чому його обвинувачують. Окрім того, особа 2 здобував вищу юридичну освіту в Київському університеті внутрішніх справ» [3].

Розглянемо також з даного питання практику Європейського суду з прав людини. Так, наприклад, у справі «К. проти Франції» Заявник наполягав на залученні до справи перекладача з бретонської мови, однак трибунал відмовив у задоволенні його клопотання у зв'язку з тим, що «заявник народився і здобув освіту у Франції і йому не було важко розуміти й спілкуватися французькою мовою, якою вели провадження в суді. Конвенційне право на допомогу перекладача, що міститься в підпункті (е)

пункту 3 статті 6, очевидно, може бути застосоване тільки в тому випадку, коли обвинувачений не розуміє мови, використовуваної в суді, чи не розмовляє нею» [1].

Таким чином, як за національним судочинством, так і за практикою ЄСПЛ, право на перекладача забезпечується лише в тому випадку, коли є підстави вважати, що особа дійсно не розуміє або не достатньо для розуміння володіє мовою судочинства. В той же час, для того, щоб відмовити у залученні перекладача на суд покладається обов'язок обґрунтування такої відмови.

Проте, не вирішеним залишається питання, коли учасник кримінального провадження володіє мовою судочинства, однак суд не має наявних підстав для відмови. У такому випадку йдеться про зловживання правом на перекладача. Так, наприклад, відомого спортсмена Сергія Лащенка вбито в квітні 2015 року. Його поранили з травматичного пістолета під час конфлікту у м. Одесі. Через півгодини постраждалого добили пострілом у шию вже в лікарні.

Півроку головний підозрюваний Бабек Хасанов, громадянин Азербайджану, переховувався на території Російської Федерації. Восени 2015-го року, Інтерпол затримав Хасанова в Петербурзі, після чого його передано до України.

Однак, і до сьогодні обвинуваченому не винесено вирок. Розгляд справи вимушено відкладається з 2016 року, оскільки спочатку адвокат іноземця не з'являвся на судовий розгляд. Згодом, захисник Хасанова заявив про те, що його підзахисний не розуміє мови судочинства, а тому потребує перекладача з азербайджанської мови. Проте, жоден з наявних перекладачів не надає згоди на участь у кримінальному провадженні. Як результат, обвинувачений умисно «затягує судовий процес», оскільки до наразі до нього застосовуються норми закону Савченко [4].

Таким чином, можна стверджувати про наявність прогалини в законодавстві України, внаслідок якої здійснення судочинства над іноземними громадянами суттєво ускладнюється. Оскільки, залучення перекладача до кримінального провадження здійснюється лише за його згодою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «K. V. France». URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22k%20v.%20france%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Ухвала Ізюмського міськрайонного суду Харківської області від 26 жовтня 2018 року. URL: https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/77419306/

4. Обвиняемому в убийстве боксера Лащенко продлили содержание под стражей на 60 суток. URL: http://gidnist.org.ua/obvinyaemomu-v-ubijstve-boksera-lashhenko-prodlili-soderzhanie-pod-strazhej-na-60-sutok/ - название с экрана.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТОМ ДСНС УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОЖЕЖАМИ

Пасинчук К. М., канд. пед. наук
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

У криміналістичній літературі вчені постійно вивчають проблемні питання залучення спеціаліста до процесу розслідування кримінальних проваджень. Достатньо згадати таких науковців, як Т.В. Авер'янов, Ю.П. Аленін, Р.С. Бєлкін, В.І. Гончаренко, О.О. Ейсман, О.М. Зінін, Е.П. Іщенко, С.А. Карпова, Н.І. Клименко, М.В. Кривонос, О.В. Леві, В.К. Лисиченко, М.В. Салтевський, М.П. Сегай, М.Г. Чернець, Ю.М. Чорноус, М.Г. Щербаковський та інші.

Водночас складність та багатоваріантність зазначених проблем зумовлюють необхідність подальшої розробки наукових, правових і організаційних основ залучення і взаємодії слідчого з фахівцями, спеціалістами, експертами вдосконалення форм і напрямів взаємодії у використання у цій сфері спеціальних знань, дослідження правових та інших відносин між взаємодіючими суб'єктами, визначення меж застосування спеціальних знань слідчим в процесі досудового провадження в контексті збору інформації про подію злочину, врегулювання кримінально-процесуального законодавства, інших нормативних актів відповідно до потреб слідчої та судової практики.

Особливо важлива роль фахівця ДСНС України, як спеціаліста, який залучається для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами виявляється під час проведення огляду місця пожежі. Кожний із предметів і слідів, виявлених на місці пожежі, несе інформацію про окремі обставини події, що сталася, а всі разом – про подію в цілому. Тому велике значення має вивчення обстановки місця події в цілому, із застосуванням статичних прийомів огляду, у процесі яких установлюється зв'язок між слідами злочину, що дозволяє уявити картину події, що сталася. Іншими словами відбувається процес доказування.

Процесуальні вимоги до проведення цієї слідчої дії закріплені у ст. 223 «Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій» КПК, яка встановлює загальні правила проведення слідчих дій, та у ст.ст. 237-239 КПК України КПК, які встановлюють правила проведення слідчої дії, як «Огляд». Огляд місця події є одним з видів слідчої (розшукової) дії. Більш того, ця слідча дія, згідно ч. 3 ст. 214 КПК України, є невідкладною і може бути проведена до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудового розслідування [1].

Розслідування кримінального правопорушення є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності, а тому виникає необхідність застосування у кримінальному процесі наукових, технічних та інших знань. Пізнання події злочину та особи, що його вчинила, вимагає від органу дізнання, слідчого та інших учасників кримінального процесу застосування різних спеціальних знань та навичок у певних видах діяльності. Науково-технічний прогрес уможливлює більш широке застосування його надбань у правоохоронній

діяльності. Запровадження у кримінально-процесуальну діяльність наукових досягнень повинно переслідувати не лише мету підвищення ефективності роботи слідчих та судових органів, встановлення обґрунтованої істини у кримінальному провадженні. Воно сприяє дотриманню принципу об'єктивності досудового слідства, забезпечення честі, гідності та охорони законних інтересів особи.

Спеціаліст використовує свої спеціальні знання і навички в питаннях, що не належать до компетенції слідчого, але які мають важливе значення при дослідженні обставин вчиненого злочину. Основна мета залучення спеціаліста - розширити практичні можливості слідчих органів щодо виявлення, вилучення, фіксації доказів у стадії досудового слідства [2, с. 60]. Діяльність спеціаліста відбувається під безпосереднім керівництвом слідчого, що визначає завдання, які спеціаліст повинен вирішити, а також контролює виконання спеціалістом його процесуальних обов’язків. Спеціаліст має право знати, з якою метою він залучається, які завдання ставить перед ним слідчий.

Виникнення і розвиток пожежі підпорядковані певним закономірностям і супроводжуються наявністю небезпечних факторів (висока температура, теплове випромінювання, токсичний і оптично щільний дим, та ін.). Саме завдяки закономірного характеру відбуваються при цьому, утворення відповідних слідів на елементах навколишнього оточення та інформації у свідомості людей виявляється можливим згодом з тим або іншим ступенем повноти відновити особливості протікання пожежі.

Як справедливо зазначають М. Г. Щербаковський та М. Г. Чернець, залучення спеціаліста до кримінального провадження позитивно позначається на розкритті й розслідуванні злочинів, забезпеченні прав учасників кримінального судочинства, отриманні якісної доказової інформації. Участь спеціаліста в кримінальному судочинстві як одна з форм використання спеціальних знань спрямована на формування доказів у кримінальному провадженні [3, с. 405].

Особливостями фіксації та вилучення речових доказів під час розслідування кримінальних правопорушень пов'язаних з пожежами є те, що під час огляду місця пожежі складається протокол огляду місця події. Вживаються заходи до збереження об’єктів, що мають доказове значення, які неможливо чи недоцільно вилучати з місця події. Упаковуються предмети, вилучені з місця події. При цьому необхідно враховувати, що вид упакування повинен бути підібраний залежно від особливостей об’єкта, який упаковується, для того, щоб під час транспортування він (об’єкт) не втратив свого доказового значення. Як правило, на цьому етапі складаються плани, схеми об’єкту пожежі, що надалі допоможуть повніше уявити обстановку, що склалася на місці події. Ефективність огляду обумовлюється дотриманням певних методичних підходів під час його проведення та використання необхідних технічних засобів і обладнання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI «Кримінально-процесуальний Кодекс України».

2. Кучинська О.П. Кримінальний процес України: Навч. Посібник / О.П. Кучинська, О.А.Кучинська; Академія адвокатури України. – К.: Прецедент, 2005. – 208 с.

3. Щербаковський М.Г. Особливості залучення спеціаліста до участі у кримінальному провадженні / М.Г. Щербаковський, М.Г. Чернець // Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі. – Х., 2012. – С. 405–406.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД: ПОРІВНЯННЯ ДОСВІДУ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ

Піковський В. Ю.
Придніпровський районний суд м. Черкаси

Одною із найбільш прогресивною новелою Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (КПК), на думку багатьох українських учених і юристів-практиків, а також міжнародних експертів із провідних країн світу, є запровадження в Україні відновного правосуддя, найбільш відомим інструментом якого є медіація, сутність якої в контексті угоди про визнання винуватості полягає в досягненні взаємовигідного компромісу між сторонами кримінального провадження та врегулюванні соціального конфлікту.

Прогнозувалося, що з появою глави 35 «Кримінальне провадження на підставі угод» у КПК значно спроститься процедура розгляду певної категорії кримінальних справ, скоротяться строки тримання осіб під вартою, загальні процесуальні строки розгляду кримінальних справ, а також зменшиться навантаження на систему судових і правоохоронних органів [3].

КПК України (ст. 468) передбачено можливість укладення таких видів угод: 1) про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим; 2) між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості. Зупинимося детальніше на кожному зі згаданих різновидів [1].

Угода про примирення - це добровільна угода між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим, в якій узгоджуються умови відповідальності підозрюваного або обвинуваченого за умови вчинення ним дій, спрямованих на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також дій не пов’язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов’язані вчинити на користь потерпілого.

Угода про визнання винуватості - це добровільна угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим, в якій названі сторони узгоджують умови відповідальності підозрюваного або обвинуваченого залежно від його дій після початку кримінального провадження або після вручення письмового повідомлення про підозру щодо співпраці у розслідуванні кримінального правопорушення.

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо:

- кримінальних проступків;
- злочинів невеликої чи середньої тяжкості;
- у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (ч. 3 ст. 469 КПК України).

Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого.

Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо:

- кримінальних проступків,
- злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам.

Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається (ч. 4 ст. 469 КПК України) [1].

Загальний порядок судового провадження на підставі угоди:

- угода про примирення або про визнання винуватості може укладатися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку;
- якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду;
- прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди;
- розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження;
- якщо угоди досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди;
- суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді [2].

Аналізуючи норми чинного КПК, а зокрема главу 35, на перший погляд може здатися, що інститут угод регламентований у процесуальному законі досить вдало, однак, звернувшись до практики його застосування, можна одразу виявити наявні недоліки юридичної техніки. Незважаючи на позитивну динаміку укладання угод про визнання винуватості в кримінальних провадженнях, є чимало суперечностей і прогалин під час застосування відповідних норм КПК України, які зводять нанівець

позитивний зміст інституту угод як вияву демократизму в кримінальному процесі України.

Інститут угоди про визнання винуватості доволі розвинений у кримінальних процесах США, Великобританії та Канади, де 70–90% усіх кримінальних проваджень вирішуються через укладання угоди між сторонами обвинувачення та захисту. Тому угода про визнання винуватості є основним способом вирішення значної кількості кримінальних справ у судах США й більшості держав, які належать до англосаксонської правової сім'ї. Така ситуація зумовлена тим, що укладання угод вигідне для обох сторін провадження. Обвинувачений може отримати значно менше покарання, а прокурору не потрібно доводити винуватість обвинуваченого в судовому порядку. Разом із цим під час досягнення домовленості прокурор залучає підозрюваного чи обвинуваченого до співпраці з метою запобігання кримінальному правопорушенню, виявлення чи припинення кримінального правопорушення. Укладення угоди також дає змогу полегшити провадження щодо співучасників. В обмін на свідчення стосовно іншого співучасника або активну співпрацю зі слідством прокурор може укласти угоду з одним зі злочинців [12, с. 31]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року
2. Особливі порядки кримінального провадження. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://arm.naiau.kiev.ua/books/public_html/lections/lection17_2.html
3. Узагальнення судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод (розглянуто та затверджено на нараді суддів судової палати у кримінальних справах ВСС) 22 січня 2014 року / Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/40988 uzagalnennya_sudovoi_praktiki _na_temu_sudova_ prktika_zdiysne.html.
4. Новак Р.В. Укладення угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим у кримінальному провадження / Р.В. Новак // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 4. – Т. 7. – С. 30–36.

ЗАСТАВА В СИСТЕМІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Сорока К. О.
НК – Маланчук П. М., канд. юрид. наук, доцент
Сумський державний університет

Застава, як запобіжний захід, є досить актуальним питанням як у теорії кримінального процесу, так і з точки зору практичного застосування. Відповідно до ст. 182 КПК України, застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків,

під умовою звернення внесених коштів у доход держави в разі невиконання цих обов'язків [2]. Тобто, з аналізу вище зазначеної статті можна стверджувати про те, що застава не спрямована на фізичне обмеження волі підозрюваного чи обвинуваченого, а має матеріальне підґрунтя. Оскільки в разі застосування застави, як запобіжного заходу, підозрюваний або обвинувачений несе матеріальні зобов'язання, які виступають його гарантом неухилення від слідства.

Основною метою застави, як і будь-кого іншого запобіжного заходу, є забезпечення виконання особою, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, покладених на нього обов'язків.

Варто також звернути увагу на те, що застава не містить у собі ознак покарання, відсутнє і ставлення держави до особи як до правопорушника. До такої думки можна дійти проаналізувавши акти Конституційного Суду України, де зазначено, що «за правовою природою запобіжні заходи до підозрюваного, обвинуваченого не є кримінальним покаранням» [3].

Ч.2 ст. 182 КПК України встановлює виключний перелік осіб, які можуть бути заставодавцями. Так, застава може бути внесена самим підозрюваним або обвинуваченим, іншою фізичною або юридичної особою, крім юридичних осіб державної або комунальної власності або така, що фінансується з місцевого, державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або у статутному капіталі якої є частка державної, комунальної власності, або яка належить суб'єкту господарювання, що є у державній або комунальній власності. Проте, на нашу думку, дане коло осіб повинно бути звужене. А обрання заставодавця повинно здійснюватись за аналогією обрання поручителя. Тобто, така особа мусить заслуговувати на довіру суду [2].

Розмір застави визначається ухвалою слідчого судді. При визначенні розміру застави враховується сімейний та майновий стан підозрюваного або ж обвинуваченого його соціальні зв'язки за основним місцем проживання, наявність постійного місця праці, а також тяжкості та виду вчиненого злочину, наявність ризиків передбачених ст. 177 КПК України. Основним ризиком є переховування від органів слідства, оскільки особа не обмежена у пересуванні. Саме тому на підозрюваного чи обвинуваченого покладено обов'язок доказування про доцільність застосування «м'якого» запобіжного заходу.

Слід також звернути увагу, що предметом застави не може бути майно, а також інші цінності, окрім грошових ресурсів в національній валюті. Після прийняття запобіжного заходу у вигляді застави, заставодавець повинен у п'ятиденний термін внести кошти на грошовий рахунок.

Ч. 5 ст. 182 КПК України встановлює межі розміру застави в залежності від тяжкості вчення злочину, так за вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості – від одного до двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати; за вчинення тяжкого злочину, – від двадцяти до вісімдесяти розмірів мінімальної заробітної плати; а у разі вчинення особливо тяжкого злочину – від вісімдесяти до трьохсот розмірів мінімальної заробітної плати. Але незважаючи на чітко встановлені розміри застави, слідчий суддя, суд мають право призначати заставу, що виходить

за встановлені межі. А саме, якщо застава у зазначених межах не забезпечить виконання особою покладених на неї обов'язків [2]. Також чинне законодавство встановлює, що частково збитки завдані кримінальним правопорушенням можуть бути відшкодовані за рахунок застави.

Проте, як зазначають Голованова В.І. та Маланчук П. М. Сьогодні в нашій державі застава, як запобіжний захід, застосовується досить рідко. Основною причиною цього є недосконалість національного законодавства у зазначеній галузі. Так, на території нашої держави застосування до особи застави є швидше винятком, аніж правилом, хоча закордоном практика застосування такого виду запобіжного заходу є достатньо розповсюдженою [1].

Така ситуація зумовлена в першу чергу через те, що особа, якій обрано запобіжний захід у вигляді застави намагається ухилитись від покарання, переховується від правоохоронних органів. Саме тому, суд оцінивши всі ризики, досить рідко обирає заставу, як запобіжний захід.

Як підсумок, можна сказати про те, що загалом законодавець досить чітко регламентує порядок застосування застави до правопорушників. Серед основних причин недієвості даного запобіжного заходу є те, що він не враховує в повній мірі можливих ризиків переховування підозрюваного чи потерпілого від правоохоронних органів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голованова В.І. Маланчук П.М. Застава в системі запобіжних заходів чинного кримінально-процесуального законодавства України. URL: http://www.doi.org /10.21272/legalhorizons.2018.i10.p73

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: http://zakon4.rada. gov.ua/laws/show/2341-14

3. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : від 11 січня 2012 р. No 15// Офіційний вісник України. 2012. – No 4. – Ст. 15

Секція 10. Судоустрій; прокуратура та адвокатура

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Вензелєв О. В.
НК – Тептюк М. П.
Черкаський державний технологічний університет

У багатьох країнах світу правові системи передбачають низку механізмів надання безоплатної правової допомоги. Натомість в нашій державі право кожного на отримання професійної правничої допомоги закріплено статтею 59 Конституції України[1]. І ця допомога надається безоплатно у передбачених законом випадках.

Кожен має право на правову допомогу. Безоплатна правова допомога – це правова допомога, яка гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел.

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» визначає порядок надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги[2]. Система надання безоплатної правової допомоги в Україні – це мережа з 551 точки доступу до правових послуг: 23 регіональних, 96 місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги та 432 бюро правової допомоги у всіх регіонах України, а також Координаційний центр з надання правової допомоги.

Згідно із статтею 7 Закону безоплатна первинна правова допомога полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

А відповідно до статті 13 Закону безоплатна вторинна правова допомога полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна первинна правова допомога включає:

–надання правової інформації;

–надання консультацій і роз'яснень з правових питань;

–складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних);

–надання допомоги в забезпеченні доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги та медіації.

Безоплатна вторинна правова допомога включає:

–захист від обвинувачення;

–здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

–складення документів процесуального характеру.

Суб'єктами отримання безоплатної правової допомоги є громадяни України, іноземці, особи без громадянства, у тому числі біженці та інші категорії осіб.

Надання первинної правової допомоги забезпечують органи виконавчої влади та місцевого самоврядування – з питань, що належать до їх компетенції, а також утворені ними спеціалізовані установи та залучені фізичні і юридичні особи приватного права.

Для одержання цього виду допомоги особа має надіслати поштою або подати особисто до відповідного органу письмове звернення.

Суб'єкт надання безоплатної правової допомоги протягом 30 календарних днів має надати відповідну послугу заявникові. Якщо у зверненні міститься прохання лише про надання правової інформації, то відповідна інформація надається протягом п'ятнадцяти днів з дня отримання звернення.

У разі коли питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції органу, до якого воно надійшло, таке звернення переадресовується у п'ятиденний строк до уповноваженого органу, про що повідомляється особа, яка подала звернення.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу, мають лише деякі категорії осіб, визначені Законом:

- малозабезпечені особи;
- особи, для яких право на безоплатну правову допомогу закріплено в законодавстві.

Особами для яких право на безоплатну вторинну правову допомогу закріплено в законодавстві є:

- особи, які затримані органами дізнання та слідства (стаття 12 КПК України);
- діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім`ї та безпритульні діти;
- особи, щодо яких вирішується питання про надання статусу біженця та у разі оскарження рішення щодо статусу біженця;
- ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання її недієздатною чи поновлення її цивільної дієздатності;
- особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- особи, реабілітовані відповідно до законодавства України.

Позитивним у наданні безоплатної допомоги є запровадження офіційного веб-сайту загальнонаціонального просвітницького проекту Мін'юсту «Я маю право!» у 2017 році, стало подальшим важливим кроком у підвищенні рівня правової культури та правової свідомості громадян, а

також розвитку системи БПД. На порталі можна отримати необхідну інформацію щодо захисту своїх прав у різних життєвих ситуаціях.

Проте є також і чимало проблем, які виникають у функціонуванні системи надання безоплатної правової допомоги в країні. До цих недоліків належить низький рівень проінформованості громадян щодо надання вторинної правової допомоги. Не останнє місце серед них займають питання оплати праці працівників системи БПД, відтік кваліфікованих кадрів з системи, ліквідація заборгованості перед адвокатами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577.

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО: ВПЕВНЕНИЙ КРОК В ДОСТУПІ ДО ПРАВОСУДДЯ

Дзюман Л. В.
Керівник апарату Придніпровського районного суду м. Черкаси
Дзюман С. В.
Адвокат

В умовах сьогодення відбувається реформування нового інформаційного суспільства та судова система – не є виключенням. На даний час, для спрощення надмірно ускладнених адміністративних процедур, налагодження процесу адміністративного обміну інформацією в електронному вигляді між суддями та учасниками судового процесу запроваджено проект «Електронний суд».

Так, не дивлячись на те, що проект «Електронний суд» запроваджується поступово, вже сьогодні є багато можливостей, в перевагах якого переконалися значна кількість користувачів. Серед запропонованих послуг: ознайомлення зі списком справ, призначених до розгляду; зі списком апеляційних скарг; зі списком автопризначенних справ, що надійшли вперше; зі станом розгляду справ; сплата судового збору онлайн; отримання смс-повідомлення тощо.

Варто зупинитися на перевагах і недоліках окремих із цих послуг. На відміну від попереднього часу, коли на отримання, наприклад, актуальної інформації щодо прізвища судді, номеру справи, дати судового засідання, дати розгляду справи та взагалі результату вирішення справи по суті, учасниками справи витрачалися години або взагалі дні. Наразі ж, таку інформацію можливо дізнатися за пару хвилин, використовуючи будь-який гаджет та маючи доступ до мережі Інтернет.

Також, варто відмітити й переваги послуги щодо сплати судового збору он-лайн. Безготівкова оплата товарів та послуг стала вже звичною

справою для мільйонів українських громадян, про це свідчить статистика Національного банку щодо безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток українських банків за перший квартал 2018 року [7]. Разом із тим в певній мірі незручним є те, що такий платіжний документ потрібно роздрукувати, оскільки, відповідно до вимог Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Господарського процесуального кодексу України, при зверненні до суду з відповідним позовом, позивач/заявник має додати до позовної заяви/заяви документ, що підтверджує сплату судового збору [1,4,3]. При заведенні обліково-статистичної картки на судову справу, обов'язково перевіряється інформація про зарахування таких коштів до бюджету. Тому, на нашу думку, вдалим було б законодавцю прийняти відповідні зміни до вказаних вище процесуальних кодексів та вказувати в позові лише інформацію про суму, час здійснення банківської операції та номер платіжного документу.

Отримання смс-повідомлення про день, час та місце проведення судового засідання та направлення копій документів учасникам судової справи в електронному вигляді, є також зручним рішенням [6]. Відповідно до Тимчасового регламенту, визначено порядок надсилання учасникам судового процесу, кримінального провадження процесуальних документів в електронному вигляді паралельно з документами у паперовому вигляді відповідно до процесуального законодавства [5].

Так, на прикладі Придніпровського районного суду м. Черкаси, у 2018 році покращилося направлення учасникам судового процесу судових повісток у вигляді смс-повідомлення, яких протягом вказаного періоду було направлено та доставлено в кількості 9536, електронним обміном у звітному році скористалося 74 особи та користуючись перевагами електронного обміну було відправлено з АСДС «КП «Д-3»» листів в кількості – 981.

Єдине, на наш погляд, незначним питанням є те, що без отримання відповідної заяви від учасника судового процесу, такі повідомлення та судові документи не можуть бути направленні судом. Суттєвим, є також те, що до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі [1,4,3].

Послуга щодо участі у судових засіданнях в режимі відеоконференцзв'язку не тільки економить час та кошти учасників судового процесу, а й дає можливість не застосовувати надмірних заходів безпеки у разі залучення потенційно небезпечного правопорушника. Такими системами обладнано всі суди держави та приміщення органів досудового слідства, установ попереднього ув'язнення, установ виконання покарань. Кримінальним процесуальним кодексом України чітко визнкачено підстави, за яких, судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції [2].

Доступ до відомостей про судові рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень, першочергово забезпечує належні гарантії для рівного доступу громадян до системи справедливого правосуддя.

Он-лайн трансляції перебігу судового засідання, як правило суспільно-значимих справ було створено для спостерігання в реальному часі якнайбільше людей. Суд, самостійно за допомогою відеокамер, які розміщені у залах судових засідань, транслює судові засідання на підставі відповідного судового рішення на популярному відеохостингу – YouTube через портал «Судова влада України». Останньою новинкою, на сьогодні є робота Єдиного інформаційно-довідкового центру Судової влади України. Єдиний контакт-центр є єдиним, хто надає громадянам можливість отримати широке коло інформації телефоном.

Підводячи підсумки, хотілося б відмітити, що проект «Електронний суд» є сміливим кроком у майбутнє та є сенс в його активному використанні. Більш того, користуючись перевагами перелічених послуг, можна дійти висновку в значному покращенні доступу до правосуддя. На нашу думку, як для судів, так і для учасників судового провадження, було б доречним найскоріше запровадження обміну електронними судовими документами між судом та органами прокуратури, поліції, виконавчої служби. Безумовно, це все можливо та відповідно злагоджено запрацює, але після того, як почне діяти Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/
3. Господарський процесуальний кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12
4. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15
5. Тимчасовий регламент надсилання судом електронних документів учасникам судового процесу, кримінального провадження, затверджений Наказом Державної судової адміністрації України від 07.11.2016 № 227. https://dsa.court.gov.ua/userfiles/227(1).pdf
6. Порядок надсилання учасникам судового процесу (кримінального провадження) текстів судових повісток у вигляді SMS-повідомлень, затверджений наказом 01.06.2013 № 73. URL https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073750-13#n14
7. Українці все активніше використовують платіжні картки для щоденних безготівкових розрахунків. URL https://bank.gov.ua/control/uk/publish/69785404

ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Дунаєв С. О.
Суддя Придніпровського районного суду м. Черкаси

Пряма участь народу у здійсненні правосуддя широко визнається однією з ознак правової держави і виступає важливою складовою розвитку в Україні повноцінного громадянського суспільства. Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки в якості заходів з підвищення ефективності правосуддя та удосконалення процесуального забезпечення справедливості і права на захист під час кримінального провадження визначено поступове впровадження, розширення та подальший розвиток інституту суду присяжних та його застосування [1]

На шляху реформування системи судоустрою у червні 2016 р. прийнято низку законодавчих актів та внесено до Конституції України істотних змін в частині регулювання системи правосуддя в Україні [2]. Додатково питання процесуальної діяльності присяжних регламентовані положеннями Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [3] та Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) [4].

Загалом в теорії права під поняттям «суд присяжних» прийнято розуміти право кожного громадянина на розгляд справи «судом рівних» собі громадян. Суд присяжних – це суд часів простого права (як матеріального, так і процесуального), коли ні суддям, ні присяжним не потрібно було мати знання, щоб визначитись, винна чи не винна людина у скоєнні злочину [5].

У кримінальних провадженнях, що мають підвищену суспільну значущість, у разі вирішення питань про винність у нестандартних морально-конфліктних ситуаціях суд присяжних покликаний захищати права і свободи обвинуваченого й інтереси суспільства від обвинувального ухилу професійного судді, що інколи наявне в процесі судового провадження.

Відповідно до законодавства суд присяжних в Україні реалізується тільки при місцевому загальному суді першої інстанції і стосується певних окремо визначених категорій кримінальних та цивільних справ. В цивільному процесі в Україні судом присяжних є колегія, яка складається з одного професійного судді, який є головуючим, та двох присяжних. Такий суд визначається для розгляду справ в порядку окремого провадження, що стосуються визначених законодавцем питань [4].

Аналіз змісту категорій справ, що відносяться за своєю юрисдикцією до суду присяжних, свідчить що це є судові справи, які стосуються найбільш істотного обмеження основоположних прав людини, зокрема, права на свободу.

Персональний склад присяжних визначається автоматизованою системою документообігу суду з додержанням принципів черговості та вірогідності з числа осіб, які внесені до списку присяжних. Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідних

місцевих рад, які формують і затверджують у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на територіях, на які поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, відповідають визначеним законом вимогам і дали згоду бути присяжними. Список присяжних затверджується на три роки і переглядається в разі необхідності. Після затвердження списку присяжних такий список передається до відповідного окружного суду.

Суд залучає присяжних до здійснення правосуддя у порядку черговості на строк не більше одного місяця на рік, крім випадків, коли продовження цього строку зумовлено необхідністю закінчити розгляд справи, розпочатий за їхньою участю. Письмове запрошення для участі у здійсненні правосуддя суд надсилає присяжному не пізніше ніж за сім днів до початку судового засідання. Одночасно із запрошенням надсилається письмове повідомлення для роботодавця про залучення особи як присяжного, що є підставою для увільнення роботодавцем присяжного від роботи на час виконання ним обов'язків зі здійснення правосуддя.

В ході кримінального провадження після призначення судового розгляду судом присяжних секретар судових засідань здійснює виклик присяжних у кількості семи осіб. Відбір присяжних здійснюється після відкриття судового засідання. Головуючий повідомляє присяжним, яке провадження підлягає розгляду, роз'яснює їм права та обов'язки, а також умови їх участі в судовому розгляді. Кожен із присяжних має право заявити про неможливість його участі в судовому розгляді, вказавши на причину цього, та заявити собі самовідвід. Головуючий з'ясовує, чи немає передбачених цим Кодексом або законом підстав, які перешкоджають залученню громадянина в якості присяжного або є підставою для звільнення окремих присяжних від виконання їх обов'язків, звільнення присяжних від виконання їх обов'язків за їх усними чи письмовими заявами. Кожному з присяжних, який з'явився, учасники судового провадження можуть заявити відвід з підстав, передбачених статтями 75 і 76 КПК [3].

Якщо після виконання зазначених дій присяжних залишилося більше необхідної для участі в судовому розгляді кількості, конкретні присяжні для розгляду справи у кількості трьох осіб визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа присяжних, що не були звільнені або відведені від участі в розгляді даного кримінального провадження. Після відбору основних присяжних відбирається двоє запасних присяжних. Після закінчення відбору основних і запасних присяжних вони займають місця, відведені їм головуючим, та складають присягу.

За своїм правовим статусом присяжний прирівнюється до судді, який відповідно до Конституції України на професійній основі уповноважений здійснювати правосуддя. Натомість, закон визначає певні особливості при здійсненні судочинства судом присяжних. Крім того, на присяжного під час виконання ним обов’язків у судовому провадженні покладаються низка обов’язків. За наслідками розгляду судової справи кримінального провадження присяжні разом із суддями видаляються до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

На теперішній час українське суспільство має пристосовуватися до запровадження суду присяжних як до нового інституту судочинства,

повноцінне функціонування якого потребує певного часу та значних матеріальних коштів для належного рівня оплати витрат на виконання громадянами їх обов'язку, вдосконалення законодавства. Від держави необхідно вжиття заходів з підвищення рівня особистої відповідальності громадян, рівня правової активності населення, що сприятиме формуванню громадянського суспільства таким чином, щоб у людей сформувалась внутрішня готовність та бажання бути присяжними. У свою чергу популяризація діяльності суду присяжних здатна істотною мірою підвищити рівень довіри суспільства до судової влади, зменшити існуючу в суспільстві напругу, подолати корупційні ризики у сфері здійснення правосуддя та повернути віру суспільства у справедливість, що є запорукою стабільного розвитку всіх суспільних правовідносин в державі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20.05.2015р. №276/2015. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015

2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами) URL: zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр

3.Кримінальний процесуальний кодекс України. закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: *https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17*

4.Цивільний процесуальний кодекс України. Закон від 18.03.2004 №1618-IV. URL: *https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15*

5. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Кастран М.М. Суд присяжних: проблеми та перспективи : навч. посібник. Ужгород, 2002. 76 с.

ВИЩИЙ СУД З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗАГАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

Каракчаєв В. А.
НК – Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

Порушення прав інтелектуальної власності у наш час стало повсякденним: суспільство ще не усвідомлює всі можливості і необхідність захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності (винаходи, авторське право та ін.) в нашій країні.

Створення у системі судоустрою України Вищого суду з питань інтелектуальної власності стало окремою новелою Закону «Про судоустрій і статус суддів», прийнятого Верховною Радою 2 червня 2016 р [1]. Відповідно до Перехідних положень цього Закону новий суд мав бути створений протягом року, тобто до 30 вересня 2017 р. Поки що Вищий суд з питань інтелектуальної власності створений лише формально та не здійснює розгляду справ. Але роботу по створенню такого суду вже розпочато. Називають вказаний суд ще IP-суд (IP -англ. Intellectual property - інтелектуальна власність).

Так, 29 вересня 2017 р. Президент України П. Порошенко підписав указ № 299/2017 «Про створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» [2]. А 30 вересня 2017 р. Вища кваліфікаційна комісія суддів України оголосила конкурс на зайняття у цьому суді 21 вакантної посади та затвердила Умови проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів. Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядатиме справи в порядку встановленому Господарським процесуальним кодексом України (далі - ГПК України).

Саме тому, ухвалений у новій редакції ГПК України затвердив перелік категорій справ, які розглядатиме Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

До них відносяться такі категорії:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов’язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов’язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [3].

Згідно з умовами конкурсу до ІР-суду, на участь у ньому можуть подавати документи особи, котрі мають: стаж роботи на посаді судді не менше трьох років; досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п’ять років; досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п’ять років та сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) щонайменше п’ять років [4].

У процесі конкурсу кандидати пройдуть кваліфікаційне оцінювання, складуть іспити (тести і практичні завдання з урахуванням ІР-спеціалізації), пройдуть співбесіди.

Окрім того, конкурсна комісія оцінює кандидатів до ІР-суду за особистісними, в тому числі морально-психологічними, якостями та соціальними.

За даними Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на участь у конкурсі подали документи 234 кандидати, із яких 215 - суддів, 11 – адвокатів і 8 – патентних повірених. Із цих осіб за результатами спецперевірки до проходження кваліфікаційного оцінювання кандидатів на посаду судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності допущено 214 осіб.

Переваги створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності безумовно великі, однак невизначеність точних строків початку роботи суду, відсутність чіткої юрисдикції і вузької спеціалізації, невпевненість у професіоналізмі в галузі інтелектуального права кандидатів на посади суддів, викликає сумніви в створенні дійсно ефективного органу судової влади, який буде надією і опорою захисту прав митців і творчих особистостей в Україні у найближчий час.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України Про судоустрій і статус суддів від 02.06.2016 № 1402-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19.

2. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017 // Урядовий кур'єр. – 2017. – №186.

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798- XII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12.

4. Попіначенко С.О. Вищий суд з питань інтелектуальної власності:переваги та проблемні аспекти створення // Перспективні напрямки наукової думки. – Тернопіль, 2018. – Т.1.- С. 39-44.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ЗАГАЛЬНИХ СУДІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Кіяшко Ю. М., Шестаєва М. А.
Сумський державний університет

Однією з ключових передумов для реального дієвого захисту прав громадян є ефективно функціонуюча вітчизняна судова система. Діяльність її суб'єктів має відбуватися на засадах верховенства права й з дотриманням європейських стандартів здійснення правосуддя. З числа таких установ особлива роль відводиться місцевим загальним судам юрисдикція яких поширюється на вагому частину юридичних спорів і кримінальних обвинувачень. Це обумовлює необхідність визначення ролі таких установ як суб'єктів захисту прав громадян.

Питання діяльності місцевих загальних судів, у тому числі й як суб'єктів захисту прав громадян в Україні прямо чи опосередковано досліджувалося такими науковцями, як Л. В. Вінокурова, І. В. Дем'яненко, О. О. Гаркуша, О. А. Калашник, Є. В. Краснов, В. Я. Крижановський, М. В.

Менджул, В. В. Сердюк, Б. І. Стахура, С. Г. Штогун й ін. Однак, у зв'язку з динамічними змінами національного правового регулювання й виявлення нових проблемних аспектів воно залишається актуальним і потребує уваги.

Створюючи умови для забезпечення утвердження прав громадян держава також встановлює ряд гарантій, покликаних сприяти безперешкодній їх реалізації. Такою гарантією є законодавчо передбачена можливість їх захисту в разі порушення цих прав. Не підлягає сумніву гіпотеза, що ця гарантія являє собою одну з основоположних, оскільки усвідомлення можливості легально захистити власні порушені, невизнані або оспорювані права створює додаткові передумови для їх реалізації.

З огляду на це можна сказати, що значимість для суспільства ефективно діючого вітчизняного правосуддя є безспірною потребою. Як зазначає Є. В. Краснов «правосуддя забезпечує дотримання прав і свобод громадян та захист їх у випадку порушення, є гарантом законності й порядку у суспільстві. Значення судових органів у сучасних державах полягає ще й у тому, що вони виступають своєрідним регулятором стосунків у суспільстві, яке складається з різних конфліктуючих груп та індивідів з різними інтересами. Система правосуддя має розв'язувати спори, що виникають між окремими громадянами, між групами громадян (асоціаціями, організаціями, об'єднаннями), між окремим громадянином та державою» [1, с. 69]. Відповідно належна діяльність судових органів є одним із ключових визначальних показників, який демонструє реальну змогу щодо захисту прав громадян.

Як уже зазначалося особлива роль у цьому напрямі має відводитися місцевим загальним судам. Адже, як слушно наголошує І. В. Дем'яненко «… місцеві загальні суди, мають найбільшу розгалуженість їх мережі серед усіх судів України. Так, місцеві адміністративні суди створюються на рівні областей, те саме стосується місцевих господарських судів. На цьому рівні діють і апеляційні суди. Натомість місцеві загальні суди діють на рівні міст, районів, районів у містах тощо, і в цьому відношенні є найбільш територіально наближеними до населення» [2, с. 27]. Також зважаючи на законодавчо встановлену підсудність справ місцевими загальними судами й усвідомлюючи специфіку їх роботи можна сказати, що саме ця група суб'єктів розглядає найбільшу кількість справ. Так, за аналітичними даними щодо стану здійснення правосуддя у 2018 році місцевими загальними судами було розглянуто 1,195,607 справ і матеріалів кримінального судочинства, 955,440 – цивільного судочинства й 757,763 – справ про адміністративні правопорушення [3]. Безумовно наведені показники перевищують аналогічні дані по інших категоріям справ і матеріалів проваджень в Україні, що свідчить про важливість роботи цих установ.

Фактично діяльність місцевих загальних судів являє собою правосуддя, що провадиться для вирішення тієї чи іншої справи з кінцевою метою – захист і відновлення порушених, оспорюваних чи невизнаних прав. Б. І. Стахура переконує, що організації діяльності судових органів, зокрема в частині захисту прав громадян притаманний власний механізм структура якого включає: «… а) діяльність зазначених органів зі здійснення своїх

функцій, компетенції, повноважень, прав і обов'язків з метою створення оптимальних умов для реалізації, охорони, захисту та відтворення прав, свобод та обов'язків; б) результати такої діяльності, що виражаються в фактичному втіленні прав, свобод та обов'язків людини і громадянина» [4, с. 103].

Щодо роботи цих суб'єктів, то вона здійснюється на підставі положень конституційного, профільного, процесуального й іншого відповідного законодавства. Названі акти, зокрема визначають коло завдань, функцій, прав, обов'язків, гарантій діяльності та окреслюють інші складові правого статусу місцевих загальних судів. Аналізуючи їхні норми можна прийти до висновку, що порівняно з іншими владними суб'єктами саме суд є тим елементом механізму держави, який забезпечує реалізацію її обов'язку стосовно захисту прав громадян. Маємо розуміти, що тільки дослідження всіх фактів, ознайомлення з показаннями сторін, свідків й інших осіб і, загалом всебічний та неупереджений розгляд справи є одним із найефективніших способів дієвого захисту прав громадян.

Слід також погодитися з позицією В. Я. Крижановського, який наголошує, що «затвердження судового захисту, покликаного не тільки відновлювати порушені права громадян, але й підвищувати відповідальність органів державної влади і посадових осіб за дотримання прав людини, повинні сприяти продовження судової реформи та участь України в міжнародних договорах і конвенціях, і насамперед європейських» [5, с. 648-649]. Вочевидь, що разі позитивної динаміки ефективного захисту прав громадян Україна може розраховувати на власне позиціонування, в міжнародних відносинах, як демократичної й правової держави.

З огляду на вищесказане доцільно наголосити, що місцеві загальні суди відграють важливу роль щодо захисту прав громадян. Це, зокрема пояснюється специфікою роботи судових установ, порівняно з іншими державними органами, а також значною кількістю справ, які щорічно розглядають ці суб'єкти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Краснов Є. В. Роль суду в механізмі забезпечення та захисту трудових прав. *Право і суспільство,* 2014. № 4. С. 68–71.

2. Дем'яненко І. В. Організаційно-правові основи діяльності місцевих загальних судів в Україні : дис. … канд. юрид. наук. : 12.00.10. Харків, 2017. 235 с.

3. Аналітичні таблиці щодо стану здійснення правосуддя за 2018 рік. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=VouViZUwSmrCM30XJrEYG5zKBoB7InVybCI6In.

4. Стахура Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис. … канд. юрид. наук. : 12.00.01. Львів, 2016. 180 с.

5. Крижановський В. Я. Судова влада в механізмі захисту прав громадян України. *Актуальні проблеми держави і права,* 2011. Вип. 62. С. 643–650.

ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Манько Р. В.
НК – Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

07.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд»[1], яким визначено, зокрема, статус та завдання, підсудність справ Вищого антикорупційного суду, вимоги до кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду, порядок зайняття посади, а також додаткові гарантії безпеки суддів цього суду.

21.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2470-VIII «Про утворення Вищого антикорупційного суду»[2].

Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України. Вищий антикорупційний суд є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням. Місцезнаходженням Вищого антикорупційного суду є місто Київ.

Правову основу діяльності Вищого антикорупційного суду становлять Конституція України [3], Закон України «Про судоустрій і статус суддів»[4], Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».

Повноваження Вищого антикорупційного суду

Вищий антикорупційний суд:

1) здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях;

2) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у кримінальних провадженнях, віднесених до його підсудності, та інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає визначеним Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» вимогам до кандидатів на посаду судді, а також додатковим спеціальним вимогам, встановленим цією статтею.

На посаду судді Вищого антикорупційного суду може бути призначений громадянин України не молодший тридцяти п’яти років, який має значний досвід здійснення професійної діяльності у міжнародних міжурядових організаціях чи міжнародних судових установах за кордоном у сфері права з питань протидії та боротьби із корупцією, володіє знаннями та практичними навичками застосування сучасних міжнародних антикорупційних стандартів і найкращих світових практик у сфері протидії та боротьби із корупцією, практики Європейського суду з прав людини та відповідає одній із таких вимог:

1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років;

2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;

3) має досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років;

4) має сукупний стаж роботи (професійної діяльності) щонайменше сім років.

Суддям Вищого антикорупційного суду, поряд із передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів» заходами підтримання кваліфікації суддів, повинні бути створені умови для задоволення індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, підвищенні рівня професійної компетентності з питань судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, новітніх міжнародних антикорупційних стандартів і світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією.

Національна школа суддів України систематично буде організовувати навчання суддів Вищого антикорупційного суду для закріплення та оновлення необхідних знань, вмінь та навичок, тренінги з вивчення новітнього міжнародного досвіду судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів.

Отже, створення Вищого антикорупційного суду – довогоочікуваний і необхідний крок. Він має визначену юрисдикцію, а саме: розглядатиме виключно топ-корупційні справ, які підслідні Національному антикорупційному бюро України. Конкурсний відбір кандидатів на посади суддів завершився, триває процедура призначення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 24, ст.212).
2. Закон України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.237.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ «ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ» В УКРАЇНІ

Ніколенко Л. М., д-р юрид. наук, професор
Донецький юридичний інститут МВС України

В умовах повсюдного розвитку інформаційних технологій, виникнення та розвиток електронного правосуддя є логічним явищем. Сучасні технології проникають та використовуються в різних сферах суспільства, тому їх розвиток у судовій системі обґрунтовано. Крім того, це питання актуалізується в межах підписаної Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: у ст. 14 розділу ІІІ Угоди передбачено, що «співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості

та боротьбу з корупцією» [1]. Тобто Україна взяла на себе зобов'язання у межах зазначеної Угоди та на підставі інших вимог Європейського співтовариства впровадити у національне судочинство елементи спрямовані на забезпечення ефективного судочинства, забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян, держави та інших суб'єктів.

На теперішній час електронне правосуддя знаходиться на етапі свого становлення в Україні на відміну від інших країн. Так, електронне правосуддя в Європі, США та інших країнах, спрямовано на реалізацію принципу доступності правосуддя через спрощення діяльності суб'єктів судочинства та процедури розгляду, тому має поширене застосування.

Електронне правосуддя в Європі здійснюється на підставі документів, які ухвалені Радою Європи: Рекомендації (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно відбору, оброблення, подання та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах; Рекомендації (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання судових та інших юридичних послуг громадянам з використанням новітніх технологій; Рекомендації (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про архівування електронних документів у правовій сфері та ін. [2].

Згідно з рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec (2009)1, державам-учасницям Ради Європи з електронної демократії від 18.02.2009 р., під електронним правосуддям розуміється використання ІКТ у реалізації правосуддя усіма зацікавленими сторонами в юридичній сфері з метою підвищення ефективності та якості державних служб, зокрема, для приватних осіб і підприємств. Воно включає в себе електронне спілкування та обмін даними, а також доступ до інформації судового характеру [3].

З 2012 року Державна судова адміністрація розпочала реалізацію пілотного проекту з розвитку електронного правосуддя. На підставі наказу ДСАУ від 07.09.2012 р. Тимчасового регламенту обміну електронними документами між судом і учасниками судового процесу визначена процедура подачі заявки про отримання процесуальних документів в електронному вигляді (у якості пілотних виступали 15 судів України) [4].

В Україні спостерігається активне впровадження різноманітних елементів електронного правосуддя. Так, за допомогою «Кабінету електронних сервісів» можливо оплатити судовій збір он-лайн, отримати інформацію щодо стадій розгляду судових справ, отримати інформацію з Єдиного державного реєстру судових рішень, відправити процесуальні документи електронною поштою учасникам судового процесу, відправити судову повістку у вигляді SMS-повідомлень, отримати інформацію щодо знаходження суб'єктів підприємницької діяльності в процесі банкрутства.

Щодо впровадження підсистеми «Електронний суд», то цей крок обґрунтовується необхідністю: забезпечення своєчасного повідомлення про розгляд судових справ; зменшення використання паперової кореспонденції; забезпечення безперервність судового процесу з використанням новітніх інформаційних технологій; організації повного циклу електронного документообігу в судовій системі; здійснення подальших процесуальних дій у рамках провадження; одержання інформації про результати провадження в електронному вигляді [5].

Тобто можна засвідчити, що електронне правосуддя має очевидні переваги, по-перше, це економія часу, що відповідає європейському принципу розумності строків розгляду; по-друге, доступ до інформації, своєчасність інформування учасників; по-третє, економія державних витрат взагалі. Основною негативною ознакою є відсутність комп'ютерного забезпечення, що відповідає європейським стандартам та сучасним вимогам.

На підставі вищезазначеного можливо зробити висновок, що в умовах реформування правосуддя в Україні, інтеграції держави у європейське співтовариство, а також виконання Україною прийнятих на себе зобов'язань на підставі Угоди про асоціацію - впровадження електронного правосуддя у національну судову систему стане поштовхом до наближення всього судочинства до європейських стандартів. Крім того, це буде сприятиме розвитку ефективного судочинства та реалізації принципу доступності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws /show/984_011/рагап130#п130

2. Сайт: Рада Європи. URL: https://www.coe.int/ru/web/portal/home

3. Рекомендации Комитета министров Совета Европы CM/Rec (2009)1 государствам-участникам Совета Европы по электронной демократии от 18.02.2009 г. URL: http://idemocracy.ru/projects/стандарты/42-ec2009edem.html.

4. Тимчасовий регламент надсилання судом електронних документів учасникам судового процесу, кримінального провадження: затверджений наказом Державної судової адміністрації № 227 від 07.11.2016. URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada /show/v0227750-16

5. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи. URL: http://court.gov.ua/userfiles/ concept.pdf.

ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Шоптенко В. Р.
НК – Тищенко О. М., канд. техн. наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Конституція України проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю. Їх непорушність забезпечується функціонуванням в державі системи правоохоронних органів, чільне місце серед яких відводиться органам прокуратури. В умовах реформування правоохоронних органів досить важливим є чітке визначення їх функцій, що забезпечить комплексне виконання правоохоронної функції держави та сприятиме належному забезпеченню законності та правопорядку в державі. На сьогоднішній день, в умовах реформування правоохоронної системи, функції прокуратури зазнали ряду змін, що пов'язано із зміною пріоритетів їх роботи. Під

фукнціями в правовій науці розуміють комплекс основних взаємопов'язаних напрямків діяльності, що реалізуються як відповідним органом в цілому, так і його окремими структурними підрозділами, посадовими особами і службовцями для досягнення загальної мети [1, с. 31]. Таким чином, функціями прокуратури є основні напрямки її діяльності, спрямовані на забезпечення виконання поставлених перед ними цілей та завдань через реалізацію відповідних визначених у законі заходів.

На сьогоднішній день функції прокуратури закріплені в Конституції України та в законодавчих актах. Відповідно до статті 131 Конституції України в Україні діє прокуратура, яка здійснює: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [2]. У перехідних положеннях цього ж правового акта закріплено, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, - до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій. [2]. Тобто законотворень передбачив з часом звуження функцій прокуратури в напрямку скасування повноважень з проведення досудового розслідування та нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Закон України «Про прокуратуру» закріпив, що на прокуратуру покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених Законом «Про прокуратуру»; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [3]. Тобто вказаний закон врахував як основні, так і перехідні положення Конституції, але не закріпив функцію досудового розслідування.

Варто зазначити, що нормативно закріплений перелік функцій прокуратури не є вичерпним. Вона реалізує і інші напрямки роботи, спрямовані на забезпечення законності та правопорядку в державі, організацію діяльності інших правоохоронних органів. До таких функцій можна віднести захисну, профілактичну, нормотворчу, організаційну діяльність та участь в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення. Захисна функція прокуратури проявляється в розгляді скарг на дії чи рішення правоохоронних органів, а також вжитті заходів щодо припинення будь-яких порушень прав чи свобод громадян в їх роботі,

забезпеченні притягнення винних осіб до відповідальності, усуненні негативних наслідків їх неправомірних дій.

Профілактична діяльність органів прокуратури — це окремий напрямок реалізації органами прокуратури свого функціонального призначення, змістом якого є реалізація ними комплексу організаційно-правових та освітньо-виховних заходів, спрямованих на попередження протиправної поведінки у суспільстві, запобігання їй через виявлення та усунення (ліквідацію) факторів, що спричиняють протиправні дії, а також умов та обставин, що сприяють їх скоєнню [4, с. 29].

Нормотворча діяльність органів прокуратури передбачає створення та введення в дію підзаконних нормативно-правових актів з питань їх правоохоронної діяльності, а також з питань забезпечення їх спільної діяльності з іншими правоохоронними органами. Організаційна діяльність полягає в забезпеченні у визначених законом випадках спільного виконання завдань прокуратурою та іншими державними органами у сфері забезпечення законності та правопорядку в державі, керівництві такою діяльністю та визначенні основних її завдань, заходів та методів.

У справах про адміністративні правопорушення прокурор, заступник прокурора, здійснюючи нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів, має право: порушувати провадження в справі про адміністративне правопорушення; знайомитися з матеріалами справи; перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні в справі; брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; вносити подання, оскаржувати постанову і рішення по скарзі в справі про адміністративне правопорушення, а також вчиняти інші передбачені законом дії [5].

Узагальнюючи вищевикладене, варто зазначити, що на сьогоднішній день не всі функції прокуратури закріплені в законодавстві, що може негативно відображатися на результатах їх роботи. У зв'язку з цим, з метою покращення їх роботи усі вищевказані функції доцільно закріпити в Законі України «Про прокуратуру», а також додатково визначити повноваження, необхідні для їх виконання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Неугодніков А. О. Правовий статус адміністративного суду в Україні: адміністративно-правовий аспект: дис. … кандидата юрид. наук : 12.00.07. Одеськ. нац. юрид. акад.. О., 2006. 162 с.
2. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 2-3. Ст.12
4. Шилов В.В. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності органів прокуратури України: дис..канд. юрид. наук 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Суми, 2015. 209 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). 1984. додаток до № 51. Ст.1122.

Секція 11. Міжнародне право

БАГАТОСТОРОННЄ АГЕНТСТВО З ГАРАНТІЙ ІНВЕСТИЦІЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Тищенко Ю. В., канд. юрид. наук, доцент
Київський національний торговельно-економічний університет

З роками становлення міжнародної економічної системи поступово формувався інститут міжнародного інвестиційного права як правового забезпечення міжнародних інвестиційних відносин. Слід наголосити, що розвитку цієї підгалузі міжнародного економічного права багато в чому посприяла світова політика, направлена на глобалізацію всіх економічних процесів та систем. Причому формування правової надбудови міжнародних інвестиційних відносин відбувалося з урахуванням поділу всіх країн на дві категорії – розвинуті та країни, що розвиваються.

Отже, першими міжнародно-правовими актами, які було прийнято, в тому числі і в рамках забезпечення транскордонної інвестиційної діяльності, можна вважати так звані Бреттон-Вудські угоди, якими було створено міжнародні фінансові інституції – Міжнародний валютний фонд та Міжнародний банк реконструкції і розвитку, які започаткували формування нового економічного порядку на засадах свободи і недискримінації руху капіталів та гарантування фінансової та курсової стабільності. [1]. Вплив цих світових фінансових установ на міжнародну інвестиційну діяльність, навіть попри всі критичні заяви, ми можемо спостерігати і сьогодні, бо, як відомо, стабільна співпраця країн-імпортерів інвестицій із згаданими кредитними організаціями виступає певною гарантією для іноземних інвесторів і таким чином позитивно впливає на прийняття ними рішення про капіталовкладення в економіку таких країн.

Велике значення для забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності має діяльність ще одного інституту Світового банку – Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (далі – Агентство), заснованого 11 жовтня 1985 року прийняттям Сеульської конвенції [2].

Нагадаємо, згідно зі статтею 2 цієї конвенції, метою Агентства є стимулювання потоку інвестицій у промисловість між країнами-членами особливо до країн, що розвиваються, зокрема, шляхом надання гарантій спільного та повторного страхування від некомерційних ризиків щодо інвестицій, що здійснюються в будь-якій країні-члені з інших країн-членів.

Умовою надання зазначених гарантій є приналежність страхувальників до країни-члена та інвестування їх капіталів до іншої країни-члена, що належить до країн, які розвиваються. Також умовами надання гарантій передбачений перелік тих видів діяльності, інвестування

в які не покриваються інвестиційними гарантіями Агентства. Серед них виготовлення чи торгівля зброєю, радіоактивними матеріалами, тютюном, алкогольними напоями (крім пива та вина), азартні ігри тощо. Крім того правовою основою надання гарантій є укладання договору між інвестором та Агентством після глибокого аналізу заявки потенційного інвестора.

Згідно з річним звітом Агентства у 2018 році загальний обсяг кредитів, гарантій, грантів наданих Групою Всесвітнього банку склала 6,9 млрд. дол. США, з яких доля Агентства – 5,251 млн. дол. США [3].

Механізмом страхування некомерційних інвестиційних ризиків в Україні скористалися такі іноземні компанії як австрійський банк «UniCredit Bank Austria AG» (гарантії Агентства покриють інвестиції на 7 років в розмірі 247 млн долл. США), австрійський банк «Райффайзен Банк Интернациональ АГ» (гарантії Агентства покриють інвестиції на 7 років в розмірі 142,5 млн долл. США), австрійська компанія «Porsche Corporate Finance GmbH» (гарантії Агентства покриють інвестиції на 15 років в розмірі 23,9 млн долл. США), шведська продовольча компанія «Lantmännen ek för», яка інвестувала в ПАТ «Лантманнен АКСА» в Україні (гарантії Агенства покриють інвестиції на 10 років в розмірі 6,4 млн долл. США) тощо [4]. Зазначена співпраця іноземних інвесторів з Агентством повинна забезпечити довготривалий демонстраційний ефект і для інших потенційних інвесторів.

Проте, згідно зі статтею 15 Сеульської конвенції Агентство не співпрацює із страхувальниками та не укладає договорів про гарантії до затвердження урядом приймаючої країни надання гарантій Агентством щодо встановлених для покриття ризиків. Таким чином забезпеченням надання Агентством гарантій є попередньо досягнуті домовленості з країною-імпортером іноземної інвестиції.

Слід зазначити, що Україна є членом Агентства відповідно до Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 3 червня 1992 року № 2402-XII [5]. Отже, Україна має всі права та несе відповідні обов'язки, які передбачені участю в таких міжнародних фінансових інституціях.

Однак, вважаємо, на виконання положень пункту b (II) статті 23 Сеульської конвенції, Україні слід укласти угоду щодо забезпечення Агентству щодо гарантованих ним капіталовкладень режим не менш сприятливий ніж той, що вже надається або буде наданий в майбутньому іншим агентствам та/або державам. Така додаткова угода, на нашу думку сприятиме більш плідній співпраці між Україною та Агентством для створення привабливого інвестиційного клімату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Статті Угоди Міжнародного валютного фонду від 22 липня 1944 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_921 (дата звернення 29.03.2019).

2. Сеульська конвенція 1985 р. про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268 (дата звернення 29.03.2019).

3. Річний звіт Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій за 2018 рік. URL: https://www.miga.org/sites/default/files/multilingual/2018-11/MIGA%202018%20Russian%20Annual%20Report.pdf. (дата звернення 29.03.2019).
4. Проекти співпраці іноземних інвесторів з Багатостороннім агентством з гарантій інвестицій. URL: https://www.miga.org/projects (дата звернення 29.03.2019).
5. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 3 червня 1992 року № 2402-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 33. Ст. 474.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Шахова О. А.
НК – Баранова Н. В., канд. іст. наук
Київський університет імені Бориса Грінченка

Сучасні інтеграційні та глобалізаційні процеси, зміна ставлення до людини спричинили напрацювання міжнародною спільнотою загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, певних стандартів і правил діяльності держав у різних сферах функціонування соціальних спільнот і життєдіяльності людини.

Для забезпечення сталого міжнародного правового порядку, посилення міжнародно-правових механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина потрібно добитися неухильного дотримання і виконання норм міжнародного права всіма державами. Саме на це спрямована Віденська конвенція про право міжнародних договорів, яка встановила порядок укладання, додержання, застосування і виконання міжнародних договорів та їх обов'язковість відповідно до принципу pacta sunt servanda.

Однією з характерних ознак конституціоналізму є практика врегулювання на конституційному рівні міжнародного і національного права. Як і національне право, міжнародне право має свою систему, яке складається з загальновизнаних принципів, міжнародних договорів, резолюцій міжнародних організацій, рішень міжнародних судових органів, так і його інститутів.

Місце міжнародного права в національній правовій системі і його співвідношення з внутрішнім правом розкривають дві класичні теорії: моністична і дуалістична.

Моністична теорія базується у визнанні єдності обох правових систем як складових єдиної правової системи. Прихильники цієї теорії не мають спільного рішення у визначенні пріоритетів джерел у правовій системі. Одні віддають перевагу міжнародному праву, інші, навпаки, – внутрішньому праву.

Суть дуалістичної теорії полягає у співвідношенні міжнародного і внутрішнього права, які виходять з їх самостійності і відповідного використання: міжнародного права – міжнародними організаціями, судами, інститутами, а внутрішнього права – національними органами, організаціями, громадянами.

Дехто з науковців у межах моністичної та дуалістичної теорій виокремлює більш детальні: плюралістичну – існування двох окремих, незалежних одна від одної міжнародної та національної правових систем; моністичну теорію розглядають в аспектах верховенства внутрішньодержавного права над міжнародним і, навпаки, міжнародного права над внутрішньодержавним; теорію координації – верховенство кожного права міжнародного і внутрішньодержавного у відповідній сфері і їх складні взаємовідносини; дуалістичну – міжнародне і внутрішньодержавне право є самостійними, рівноправними і взаємозалежними [1, с. 245–265].

Головна роль у забезпеченні міжнародного правопорядку, як зазначає В. Шаповал, належить конституційному праву, насамперед головному джерелу цієї галузі – самій конституції [1, с. 88].

Конституційне регулювання та співвідношення міжнародного і внутрішнього державного права є залежним від різних чинників та ситуацій, до них належать: намагання зберегти державний суверенітет у законотворчості, стан демократизму і правової культури суспільства, членство в міжнародних і міждержавних об'єднаннях, політичний режиму.

Щодо України, то за Конституцією, статею 18, Україна визнала безпосередню дію загальновизнаних принципів і норм міжнародного права тільки у сфері зовнішньополітичної діяльності і у відносинах з іншими державами. До того ж, складовою частиною національного законодавства визнано тільки ті міжнародні договори, які ратифіковані (стаття 9), заборонено укладення таких договорів, які суперечать Конституції України, до внесення змін до неї [2, с. 8, 6].

Разом з цим, положення статті 9 Конституції України не визначає чіткого місця міжнародних договорів в ієрархії національних правових джерел. На думку М. Буроменського, згідно з українським законодавством виконання міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачає його пріоритет перед національним законом та іншими актами законодавства, крім Конституції України [3, с. 55].

Місце міжнародного права в національній правовій системі залежить також від низки факторів: членства держави в міжнародних та міждержавних об'єднаннях, правового статусу членства, а також принципів здійснення ними своєї діяльності та принципів міжнародного договору.

За загальної обов'язковості рішень таких об'єднань значний пріоритет, незважаючи на положення національних конституцій щодо їх верховенства, і навіть верховенство над національними основними законами мають рішення органів Європейського Співтовариства. На сьогодні чітко помітна тенденція визнання верховенства європейського права над внутрішнім [4, с. 138].

Отже, можна прийти до висновку, що в сучасних глобалізаційних умовах, невід'ємну роль при формування національного законодавства відіграють принципи і норми Європейського Співтовариства, які мають верховенство над національним правом незалежно від його джерел, включаючи і Основний Закон для держав-учасниць [5, с. 267].

При цьому, варто зазначити, що юридична сила принципів і норм Європейського Співтовариства не залежить від їх імплементації в національну правову систему.

Поглиблене дослідження теоретичних і практичних аспектів співвідношення міжнародного права і внутрішнього права держав сприятиме вдосконаленню правового регулювання, народів, прав і свобод людини і громадянина, механізмів забезпечення та захисту прав людства. Виходячи з цього, на сьогоднішній день існує проблематика юридичної, зокрема судової практики, яке потребує ґрунтовних досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шаповал В. Конституція і міжнародне право: до питання про взаємозв'язок і взаємовплив / В. Шаповал // Право України. – 2009. – № 7. – С. 88–94.
2. Конституція України : чинне законодавство станом на 3 березня 2014 р. : (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2014. – 64 с.
3. Конституція України: науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін. ; ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. –Харків ; К. : Право, Ін Юре, 2003. – 808 с.
4. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії : підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожний ; за заг. ред. В. Г. Буткевича. – К. : Либідь, 2002. – 608 с.
5. Европейское право : учебник для вузов / руков. автор. кол-ва и отв. ред. Л. М. Энтин. – М. : Норма, 2000. – 699 с.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

Аносенков А. А. *155*
Антоненко А. Я. *214*
Артеменко А. Д. *60*
Бабкіна А. С. *225*
Байдаченко М. М. *31*
Баранова Н. В. *254*
Бегеба В. А. *106*
Безугла О. О. *33*
Білека А. А. *15,36,48,54,62,65,99,104, 118,127,137,141,144,161,169,171,181,199*
Білоус І. М. *34*
Бондаренко О. С. *108*
Бразілій Н. М. *111*
Вензелєв О. В. *234*
Верес М. І. *80*
Вихівська Т. В. *82*
Гаруст Ю. В. *5,113*
Голодна А. С. *115*
Горун О. А. *84*
Грабіжна К. А. *36*
Гурин А. М. *89*
Гурін Р. А. *65*
Дворецька М. В. *15*
Дементьєва І. М. *38*
Денисов С. Ф. *216*
Деревянко Б. В. *67,158*
Дзюман Л. В. *236*
Дзюман С. В. *236*
Думчиков М. О. *219*
Дунаєв С. О. *239*
Єпіфанова М. А. *70*
Загороднюк А. Ю. *118*
Засунько С. С. *119,185*
Зіньова О. С. *40*
Іващенко В. А. *42*
Ільченко О. В. *193,196*
Кадала В. В. *60,73*
Калініченко О. Ф. *17*
Кам'янецький В. В. *45*
Каракчаєв В. А. *241*
Карамалак Л. О. *122*
Кириченко Є. П. *124*
Кириченко О. В. *153*
Кіяшко Ю. М. *243*
Кононенко К. В. *127,128*
Кормаченко Л. В. *75*
Корнієнко М. В. *130*
Красіловський В. В. *133*
Кришталь Т. М. *91*
Крот Ю. М. *135*
Куліш А. М. *142*
Кульбашна О. А. *38,89,94*
Курч Д. В. *96*
Лазуренко Ю. М. *96*
Лисенко В. В. *137*
Луков С. О. *141*
Лушпієнко Ю. О. *142*
Любарець Д. М. *18*
Маланчук П. М. *225,231*
Малихін В. В. *144*
Малус А. І. *148*
Манько Р. В. *246*
Миргород-Карпова В. В. *113*
Могилка Д. І. *150*
Мотрічук Р. Б. *153*
Мукоіда Р. В. *155*
Назаренко Є. М. *158*
Найда І. В. *21*
Ніколенко Л. М. *247*
Обрусна С. Ю. *106,122,124,128,133, 174,209*
Олейніченко О. Р. *161*
Павленко Б. О. *5*
Пасинчук К. М. *227*
Пасько Т. Г. *165*
Пахомов В. В. *221*
Пенчковський М. С. *167*
Піковський В. Ю. *229*
Пістракевич О. В. *18*
Плічко С. О. *169*
Плотнікова М. В. *115,165*
Попков П. О. *78*
Прищ Д. В. *48*
Рень Ю. В. *216*
Риженко А. І. *171*
Рямов О. О. *174*
Свіренюк О. О. *176*
Северінова О. Б. *179*
Секрет В. О. *181*
Семенченко Д. О. *99*

Скоробогатов Ю. А. *182*
Сліпченко Ю. А. *185*
Слюсар О. О. *187*
Сорока К. О. *231*
Стеблянко А. В. *211*
Тараненко О. М. *101*
Тараненко С. М. *49*
Тарасов С. С. *189*
Тептюк Є. П. *24*
Тептюк Л. М. *7,150,214,241,246*
Тептюк М. П. *234*
Тищенко О. М. *249*
Тищенко Ю. В. *252*
Туркот О. А. *80,82,84*
Устинова І. П. *187,206*
Федоренко Я. А. *10*
Філіпенко А. С. *203*
Філіпенко Т. В. *191*
Хайлова Т. В. *86*
Хамула Д. С. *104*
Худолей О. С. *52*
Цабека А. В. *193*
Цабека К. Є. *196*
Цуренко М. Ю. *86*
Чернявський А. Л. *31,33,34*
Чубань В. С. *199*
Чубань С. В. *201*
Чубіна А. С. *27*
Чубіна Т. Д. *25*
Шамрук Н. Б. *167*
Шахова О. А. *254*
Шведенко І. О. *54*
Щербак С. В. *58*
Шестаєва М. А. *243*
Шестуха І. Є. *203*
Шинкаренко О. М. *70,75*
Шоптенко В. Р. *249*
Яківчук Ж. В. *206*
Яковенко С. С. *209*

ЗМІСТ

Секція 1. Теорія та історія держави і права

Павленко Б. О., Гаруст Ю. В.
МЕДИЧНА ДОПОМОГА У XIX-XX СТОЛІТТІ:
ІСТОРИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 5
Тептюк Л. М.
КОНСТИТУЦІЙНИЙ ДОГОВІР – КРОК ДО ПРИЙНЯТТЯ
КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ 7
Федоренко Я. А.
ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ
В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ 10

Секція 2. Конституційне право; муніципальне право

Дворецька М. В., Білека А. А.
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ
ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ 15
Калініченко О. Ф.
СПЕЦИФІКА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ НОРМ 17
Любарець Д. М., Пістракевич О. В.
КОНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ:
СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ 18
Найда І. В.
ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СФЕРУ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ:
ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 21
Тептюк Є. П.
ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ 24
Чубіна Т. Д.
АБСЕНТЕЇЗМ ТА ЙОГО ПРИЧИНИ 25
Chubina A. S.
DECENTRALIZATION IN UKRAINE: BENEFITS AND DISADVANTAGES
OF THE DEVELOPMENT 27

Секція 3. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право

Байдаченко М. М., Чернявський А. Л.
УМОВИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ, УСКЛАДНЕНОГО ІНОЗЕМНИМ
ЕЛЕМЕНТОМ 31
Безугла О. О., Чернявський А. Л.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ 33
Білоус І. М., Чернявський А. Л.
НЕМАЙНОВІ ПРАВА АВТОРА У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА 34

Грабіжна К. А., Білека А. А.
ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС ІР-СУДУ В УКРАЇНІ....36
Дементьєва І. М., Кульбашна О. А.
ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ НА КІНЕМАТОГРАФІЧНІ ТВОРИ 38
Зіньова О. С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДИТИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ....40
Іващенко В. А.
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НОРМАМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСІВ УКРАЇНИ 42
Кам'янецький В. В.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗМІНИ ЧЕРГ СПАДКУВАННЯ....45
Прищ Д. В., Білека А. А.
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОГОВІРНОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНІ 48
Тараненко С. М.
ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ІНФОРМАЦІЮ ДЛЯ СПОЖИВАЧІВ ЩОДО ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ» - ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ЗАХИСТУ....49
Худолей О. С.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ 52
Шведенко І. О., Білека А. А.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 54
Щербак С. В.
ВИКОНАВЧІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ....58

Секція 4. Господарське право, господарсько-процесуальне право

Артеменко А. Д., Кадала В. В.
АНАЛІЗ СУДОВИХ АКТІВ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ 60
Білека А. А.
ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.... 62
Гурін Р. А., Білека А. А.
РОЛЬ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО (РОЗПОРЯДНИКА МАЙНА, КЕРУЮЧОГО САНАЦІЄЮ, ЛІКВІДАТОРА) У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО 65
Деревянко Б. В.
ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ 67
Єпіфанова М. А., Шинкаренко О. М.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ 70

Кадала В. В.
АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ 73
Кормаченко Л. В., Шинкаренко О. М.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ 75
Попков П. О.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМИ МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ 78
Туркот О. А., Верес М. І.
ЩОДО СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОВЕДЕННЯ ПЛАНОВИХ ПЕРЕВІРОК 80
Туркот О. А., Вихівська Т. В.
ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО» 82
Туркот О. А., Горун О. А.
ЩОДО КОДИФІКОВАНОГО АКТУ У СФЕРІ БАНКРУТСТВА 84
Цуренко М. Ю., Хайлова Т. В.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЯТОРА ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ 86

Секція 5. Трудове право; право соціального забезпечення

Гурин А. М., Кульбашна О. А.
ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРАЦІВНИКА 89
Кришталь Т. М.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ РЯТУВАЛЬНИКІВ 91
Кульбашна О. А.
ВІДМЕЖУВАЛЬНІ ОЗНАКИ ТРУДОВОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ 94
Курч Д. В., Лазуренко Ю. М.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ НАДУРОЧНИХ РОБІТ 96

Секція 6. Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право

Семенченко Д. О., Білека А. А.
ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІДНОСИН ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ 99
Тараненко О. М.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ 101
Хамула Д. С., Білека А. А.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ 104

Секція 7. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Бегеба В. А., Обрусна С. Ю.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ 106
Бондаренко О. С.
ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 108
Бразілій Н. М.
ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ 111
Гаруст Ю. В., Миргород-Карпова В. В.
РОЛЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСАМИ В ПОБУДОВІ ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 113
Голодна А. С., Плотнікова М. В.
СПІВВІДНОШЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА КРИПТОВАЛЮТИ: ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ 115
Загороднюк А. Ю., Білека А. А.
РЕФОРМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ 118
Засунько С. С.
СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ НАДЗВИЧАЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ 119
Карамалак Л. О., Обрусна С. Ю.
ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІАТУ 122
Кириченко Є. П., Обрусна С. Ю.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДСНС УКРАЇНИ 124
Кононенко К. В., Білека А. А.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗМІ 127
Кононенко К. В., Обрусна С. Ю.
ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ 128
Корнієнко М. В.
ТРУДНОЩІ ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИ РОЗШУКУ ДІТЕЙ ПРАЦІВНИКАМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ 130
Красіловський В. В., Обрусна С. Ю.
ПОНЯТТЯ АДМІНІСТАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 133
Крот Ю. М.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ 135

Лисенко В. В., Білека А. А.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ВИМОГИ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ФОРМИ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ 137
Луков С. О., Білека А. А.
ПРО НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ 141
Лушпієнко Ю. О., Куліш А. М.
ЕЛЕКТРОННІ АУКЦІОНИ З ПРОДАЖУ СПЕЦІАЛЬНИХ ДОЗВОЛІВ НА КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ ЯК МЕХАНІЗМ МІНІМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ТОРГІВ 142
Малихін В. В., Білека А. А.
МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ 144
Малус А. І.
СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ 148
Могилка Д. І., Тептюк Л. М.
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА 150
Мотрічук Р. Б., Кириченко О. В.
ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ У СПРАВАХ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАГУВАННЯ 153
Мукоіда Р. В., Аносенков А. А.
КОРУПЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ 155
Назаренко Є. М., Деревянко Б. В.
ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ 158
Олейніченко О. Р., Білека А. А.
СИСТЕМА ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЄС 161
Пасько Т. Г., Плотнікова М. В.
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ БАНКУ СЕРЕД СУБ'ЄКТІВ – УЧАСНИКІВ НЕВИЇЗНИХ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК 165
Пенчковський М. С., Шамрук Н. Б.
ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В УКРАЇНІ 167
Плічко С. О., Білека А. А.
COMMUNITY POLICING – НОВА ПАРАДИГМА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ 169
Риженко А. І., Білека А. А.
ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ 171
Рямов О. О., Обрусна С. Ю.
ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ 174
Свіренюк О. О.
РЕАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМ ТА ІНІЦІАТИВ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПОВНОВАЖЕННЯ ГОЛОВНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ 176
Северінова О. Б.
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА». ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 179

Секрет В. О., Білека А. А.
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ 181
Скоробогатов Ю. А.
КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 182
Сліпченко Ю. А., Засунько С. С.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИМИ ЗАХОДАМИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПАРТАМЕНТУ
ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ) 185
Слюсар О. О., Устинова І. П.
ПОРЯДОК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ
СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ 187
Тарасов С. С.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ
ІНТЕРЕСІВ (БЕЗ ПЕРЕМІЩЕННЯ АБО ЗВІЛЬНЕННЯ) В СТРУКТУРНИХ
ПІДРОЗДІЛАХ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ 189
Філіпенко Т. В.
СКЛАДАННЯ ТА РОЗГЛЯД БЮДЖЕТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ
ЯК СТАДІЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ 191
Цабека А. В., Ільченко О. В.
ДО ПИТАННЯ СПЕЦИФІКИ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 193
Цабека К. Є., Ільченко О. В.
МЕТА ТА ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ПОРУШЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА 196
Чубань В. С., Білека А. А.
БЮДЖЕТНА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 199
Чубань С. В.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПУБЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕПАРТАМЕНТУ
ІНФРАСТРУКТУРИ, РОЗВИТКУ ТА УТРИМАННЯ МЕРЕЖІ
АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ
МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОДА 201
Шестуха І. Є., Філіпенко А. С.
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЛІЦІЄЮ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ 203
Яківчук Ж. В., Устинова І. П.
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ
З ФІНАНСОВИМИ ПРАВОВІДНОСИНАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ
НА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 206
Яковенко С. С., Обрусна С. Ю.
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ 209
Stebliankо A. V.
LEGAL FRAMEWORK FOR THE INTERACTION OF LAW ENFORCEMENT
AGENCIES WITH FINANCIAL INSTITUTIONS ON COMBATING MONEY
LAUNDERING AT THE INTERNATIONAL LEVEL 211

Секція 8. Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Антоненко А. Я., Тептюк Л. М.
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ТА ЗЛОЧИН: ВИЗНАЧЕННЯ
ТА ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ 214
Рень Ю. В., Денисов С. Ф.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ,
ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 396 КК УКРАЇНИ
(ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНУ) 216
Dumchikov M. O.
PROBLEMS OF CARDING OPERATION IN THE FIELD
OF INFORMATION TECHNOLOGIES 219
Pahomov V. V.
CRIMINAL LEGAL CHARACTERISTIC OF SOCIAL ENGINEERING
AS A WAY OF COMMITTING FRAUD 221

Секція 9. Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Бабкіна А. С., Маланчук П. М.
ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ НА ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ 225
Пасинчук К. М.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
СПЕЦІАЛІСТОМ ДСНС УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОЖЕЖАМИ 227
Піковський В. Ю.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД:
ПОРІВНЯННЯ ДОСВІДУ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ 229
Сорока К. О., Маланчук П. М.
ЗАСТАВА В СИСТЕМІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 231

Секція 10. Судоустрій; прокуратура та адвокатура

Вензелєв О. В., Тептюк М. П.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ
В УКРАЇНІ 234
Дзюман Л. В., Дзюман С. В.
ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО: ВПЕВНЕНИЙ КРОК В ДОСТУПІ
ДО ПРАВОСУДДЯ 236
Дунаєв С. О.
ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ 239
Каракчаєв В. А., Тептюк Л. М.
ВИЩИЙ СУД З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗАГАЛЬНІ
ПОВНОВАЖЕННЯ 241
Кіяшко Ю. М., Шестаєва М. А.
РОЛЬ МІСЦЕВИХ ЗАГАЛЬНИХ СУДІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ
ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ 243

Манько Р. В., Тептюк Л. М.
ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ
СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ 246
Ніколенко Л. М.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ «ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ»
В УКРАЇНІ 247
Шоптенко В. Р., Тищенко О. М.
ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ 249

Секція 11. Міжнародне право

Тищенко Ю. В.
БАГАТОСТОРОННЄ АГЕНТСТВО З ГАРАНТІЙ ІНВЕСТИЦІЙ
В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ 252
Шахова О. А., Баранова Н. В.
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ 254

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК 257

Наукове видання

Травневі правові читання

Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти

7 травня 2019 року

Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.

Підп. до друку 17.04.19.
Формат 60 × 84 1/16.
Обл.-вид. арк. 17,6. Ум. друк. арк. 16,75.
Замовлення № 22.

Друк: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України.
м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.
Тел. 0472/55-09-39. E-mail: fire@fire.ck.ua.